

**50 godina
Hrvatskoga etnološkog društva
(1959. – 2009.)**

Urednice

Tihana Rubić
Nevena Škrbić Alempijević
Željka Jelavić
Željka Petrović Osmak

Zagreb, 2009.

© Hrvatsko etnološko društvo, 2009.

Izdavač

Hrvatsko etnološko društvo
Zagreb, Ivana Lučića 3
www.hrvatskoetnoloskodrustvo.hr

Za izdavača
Željka Jelavić

Urednice

Tihana Rubić
dr. sc. Nevena Škrbić Alempijević, doc.
Željka Jelavić
Željka Petrović Osmak

Recenzenti

dr. sc. Damir Agičić, red. prof.
dr. sc. Tihana Petrović Leš, izv. prof.

Lektura

mr. sc. Anita Celinić

Grafičko oblikovanje i prijelom
Ivana Sudarević

Tisak

LDK promet d. o. o.

Naklada

200 primjeraka

Izdavanje knjige financijski je podržalo Ministarstvo kulture Republike Hrvatske.

ISBN 978-953-55302-5-1

Zapis CIP dostupan je u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 726760

SADRŽAJ

<i>Tihana Rubić, Nevena Škrbić Alempijević, Željka Jelavić, Željka Petrović Osmak</i>	5	UVOD
	13	PRETISAK TEKSTA O PRVIH DVADESET GODINA RADA DRUŠTVA AUTORA JOSIPA MILIĆEVIĆA
<i>Tihana Rubić, Bojan Mucko, Mario Katić</i>	33	UPORIŠNE TOČKE DJELOVANJA I/ILI SJEĆANJA
<i>Nevena Škrbić Alempijević, Tomislav Oroz</i>	65	MIJENE ETNOLOŠKIH PRISTUPA I METODA
<i>Željka Petrović Osmak, Danijela Pandža</i>	89	SURADNJA, KOMUNIKACIJSKI KANALI, STARI I NOVI MEDIJI
<i>Silvije Habulinec</i>	107	DOPRINOS STUDENATA
<i>Željka Jelavić, Petra Srblijinović</i>	131	DRUŠTVENI UTJECAJ I KRITIKA
	145	KRATICE, LITERATURA, IZVORI
	157	FOTOGRAFIJE
	165	PRILOZI
	167	ČLANOVI UPRAVLJAČKIH TIJELA HED-A OD 1959. DO 2009. GODINE
	177	POPIS SADRŽAJA <i>ETNOLOŠKIH TRIBINA</i>
	215	IZBOR IZ KRONOLOGIJE DOGAĐANJA

UVOD

Kako je nastala ideja o oblikovanju Spomenice Hrvatskoga etnološkog društva? Kako to često biva, za odgovor na to pitanje trebalo je dublje "zagrepsti" po sjećanju. Čini se samorazumljivim da jedna važna obljetnica bude obilježena prigodnim izdanjem, stoga nećemo pogriješiti ako kažemo kako je ideja o publiciranju Spomenice "tinjala" barem nekoliko godina prije ove obljetničke, u kojoj Društvo slavi pedeset godina svojega rada.

Teško je točno utvrditi tko je *prvi* izrekao da bi bilo "dobro napraviti nešto za 50. rođendan, da ostane trag". U razdoblju od posljednjih pet godina "klima" je bila pozitivna, članstvo je podupiralo tu ideju, a članovi Upravnoga odbora (saziv 2003. do 2005.) jednoglasno su krajem 2004. godine poduprli prijedlog pisanja Spomenice. U to su vrijeme postojala dva teksta ciljano pisana o ranijemu djelovanju Društva: onaj Josipa Milićevića, tiskan 1979. godine u *Etnološkoj tribini*, povodom dvadeset godina rada Društva te neobjavljeni prilog Tihane Rubić, priređen povodom obilježavanja četrdeset petoga rođendana Društva. U vrijeme druge spomenute obljetnice intenzivnije se i konkretnije počelo razmišljati o (uskoro dolazećoj) pedesetoj i o potrebi da se, na tragu postojećih tekstova, cjelovito, sustavno i problemski analizira prošlost Društva te na taj način obilježi pedeseta obljetnica. Konkretnije i intenzivnije o ideji se raspravljalo u vrijeme predsjedničkoga mandata Sanje Kalapoš Gašparac i ondašnjega Upravnog odbora. Upravo je taj saziv promišljao načine kako da Društvo financijski podupre jednog od mladih etnologa ili etnologinja, poslijediplomskih kandidata, koji bi zauzvrat imao zadatak da, u okviru poslijediplomskog studija, napiše opsežnu problemsku analizu pedesetogodišnjega djelovanja Društva. U konačnici ta se ideja nije realizirala, u prvom redu iz financijskih i administrativno-pravnih razloga.

Ipak, na svakoj su se od narednih godišnjih skupština Društva sudionici barem kratko dotaknuli i teme usustavljanja arhivske građe i osmišljavanja publikacije o povijesti Društva. Napokon, početkom 2008. godine odlučeno je da dio članica tadašnjega Upravnog odbora (saziv 2007. do 2009.) preuzme rad na Spomenici i čini njezino uredništvo.

U tom trenutku, kada se unutar Društva konkretno odlučilo pristupiti osmišljavanju takve publikacije, nametnulo se i pitanje: kako "napisati" povijest HED-a, na koji način provesti istraživanje, prema kojim kriterijima uključivati suradnike te kojoj publici namijeniti takvo izdanje? U svojim priložima autori su se zajednički odlučili za višeglasje – djelovanje HED-a promotriti iz različitih perspektiva i s različitih generacijskih pozicija. Nakana je bila Spomenicu učiniti "arenom" za razvijanje dijaloga, razmjenu iskustava i informacija između

starijih i mlađih članova, što su mnogi sugovornici isticali i kao jedan od ciljeva Društva. Opsežnost tako postavljenog istraživačkog zadatka iziskivala je kako timski rad, tako i podjelu posla. Stoga su od samoga početka, od druge polovice 2008. godine, do kraja 2009. kako u istraživački, tako i u interpretacijski dio projekta, bili uključeni i dodiplomski te poslijediplomski studenti etnologije i kulturne antropologije Filozofskoga fakulteta u Zagrebu: Silvije Habulinec, Bojan Mucko, Danijela Pandža i Petra Srbljinović, kao i Mario Katić i Tomislav Oroz, doktorandi i asistenti pri Odjelu za etnologiju i kulturnu antropologiju Sveučilišta u Zadru. Uz njih su u arhivskom i terenskom istraživanju sudjelovali i studenti Krešimir Bermanec, Marko Jandrić i Morana Labura.

S obzirom na to da su svi oni noviji članovi HED-a, ili su se pak u HED ućlanili upravo radeći na ovome izdanju, do pojedinih je spoznaja, koje predstavljaju svojevrsno tacitno znanje unutar struke, trebalo doći istraživanjem. Novina koju su upravo ovi suradnici unijeli u analizu jest "svjež" pogled na raspravljane teme i probleme. Njihova istraživačka pitanja vodila su i k odabiru "tona" pri opisivanju rada Društva, koji je bio prigodničarskoga, ali ne i glorificirajućega karaktera.

U prilogima smo se odlučile pozabaviti i pojedinim neuralgičnim točkama djelovanja Društva, ali i etnološke discipline općenito: stvarne vidljivosti HED-a i samih etnologa u društvu, posjećenosti pojedinih HED-ovih događanja, unutarstrukovne kohezije koju Društvo danas ostvaruje i slično.

Sudjelovanje studenata u istraživanju ukazalo je i na pojedina postojana mjesta u doživljavanju Društva, kao i etnološkoga poziva uopće, što u svojem autorefleksivnom osvrtu na ovo istraživanje pojašnjava Tomislav Oroz, suautor jednog od priloga u Spomenici:

"Razgovori s članovima HED-a koji su djelovali u nekom drugom, meni stranom razdoblju, nisu bili ni najmanje *čudni*. Očekivan generacijski sraz kao da je izostao i kao da smo svi znali ponešto o HED-u iako nismo djelovali u istim razdobljima. Isticanje prednosti bavljenja etnologijom, ali i problema u struci, entuzijizam i ushit kojima se i nekada prilazilo pojedinim pitanjima, njihovo odražavanje na posao, ali i na privatni život, elementi su koji se za mnoge nisu promijenili ni danas."

Tijekom dvogodišnjega rada na ovom izdanju spomenuti je tim suradnika obavio opsežno arhivsko istraživanje koje se sastojalo od obrade, analize i interpretacije mnogobrojnih statuta, pravilnika, dopisa, financijskih izvješća i izvješća o radu, molbi za potporu, prepisaka predstavnika HED-a s članstvom i kolegama iz inozemstva, obavijesti o aktualnim događanjima i skupovima itd. Traganje za pojedinom dokumentacijom

ponekad se pretvaralo i u svojevrsan "detektivski" pothvat, budući da arhiv Društva dosad nije bio objedinjen na jednoj lokaciji. Arhiv je još sredinom 2008. godine činilo desetak registratora, kartonskih kutija i plastičnih vrećica, pohranjenih u različitim ustanovama (u Knjižnici Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, pri Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu te u Etnografskom muzeju u Zagrebu). Brojni su se relevantni dokumenti nalazili i kod pojedinaca koji su u nekom od mandatnih razdoblja bili uključeni u upravljačka tijela Društva. Pritom se svojim opsegom i usustavljenošću posebno ističe financijska arhiva Društva pohranjena kod dugogodišnje računovotkinje Katarine Bišćan.

Na taj je način arhivski materijal Društva kroz godine i opstojao. Bio je dio inventara koji se nije želio nepovratno odstraniti iz ladica, podrumskih ili tavanskih prostorija, ali je, istodobno, njegovo čuvanje bilo osviješteno kao potencijalna besmislica ukoliko ne postoji interes da se materijal adekvatnije i trajnije pohrani te u budućnosti u neku svrhu i posluži. Takva je dosadašnja pohrana arhivskog materijala Društva razumljiva ima li se na umu kontinuirano nepostojanje radnih prostorija Društva. Naime, iako je HED od svojeg osnutka službeno registriran na adresi Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pri današnjemu Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju, niti ondje, niti na kojoj drugoj lokaciji, Društvo nikada nije imalo svoje službene prostorije, prostorije za rad i pohranu dokumentacije. Nadalje, treba imati na umu i smjenu mandataru u Upravnom odboru Društva i tek povremenu prostornu raspoloživost znanstvenih i stručnih institucija za razne redovite djelatnosti i tehničke poslove. To su, na primjer, distribuiranje informacija članovima, pakiranje i distribuiranje novih brojeva *Etnološke tribine*, odvijanje sastanaka Upravnoga odbora ili održavanje godišnjih skupova Društva. Netom po završetku nekog od tih poslova, arhivski bi se materijal privremeno pohranjivao u nekoj od raspoloživih prostorija ili kod predstavnika tih institucija. Dosadašnja dislociranost građe je, dakle, bila neželjeno "pravilo" njezine pohrane. Ne čudi stoga da nam se arhivski materijal od dosadašnjih "čuvara građe" bez iznimke vrlo rado prosljeđivao, i to s vidnim rasterećenjem.

Jedan od značajnih rezultata ovoga projekta jest stoga trajna pohrana arhivske građe na jednome mjestu i njezina kronološka sistematizacija prema desetljećima. Cjelovita će građa početkom 2010. godine biti trajno pohranjena pri Arhivu Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Prijedlog za pohranu HED-ove dokumentacije u okviru ove ustanove iznesen je na sastanku Upravnoga odbora Društva održanog u travnju 2009. godine, a zatim prihvaćen na Vijeću Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Dokumentacija na koju smo nailazili nije jednakoga opsega za pojedina desetljeća niti je jednako precizno formulirana ili opisivana (na primjer, zapisnici sa sastanaka). Pored toga, nekim dijelovima arhiva nismo niti uspjeli ući u trag, što je dakako ostavilo određene nepoznanice pri pokušaju rasvjetljavanja pedesetogodišnje povijesti Društva. To se, među ostalim, odnosi na dokumentaciju iz razdoblja od 1985. do 1987. godine. Usprkos uporabi i ostalih istraživačkih strategija, nastojanjima da u razgovorima s tadašnjim tajnicima, predsjednicom te drugim aktivnim članovima, dodatno rasvijetlimo zbivanja u tom periodu, nismo uspjeli rekonstruirati, na primjer, tko su bili tadašnji članovi upravljačkih tijela.

Nadalje, prikupljanje i konačan odabir fotografija za objavu u Spomenici pokazali su se iznimno zahtjevnima. Kako Društvo nikada nije imalo uređen fotoarhiv, skupljanjem fotografija od raznih pojedinaca i ustanova i njihovim evidentiranjem za potrebe izrade Spomenice učinjen je korak prema usustavljenju i toga dijela dokumentacije.

Usporedo s arhivskim istraživanjem obavljeno je 27 intervjua sa sadašnjim i bivšim članovima HED-a, a pri izboru sugovornikâ vodilo se računa o ravnomjernoj generacijskoj, rodnoj, užestrukovnoj i regionalnoj zastupljenosti. Na osnovi tih smo razgovora stekli uvid u *stvarne* utjecaje i dosege pojedinih formalnih odredaba ove strukovne udruge. Naracije su nam otkrile i životnost, bogatstvo i raznolikost predodžaba i iskustava vezanih uz rad Društva. Našemu su neposrednom iskustvu bivanja članovima HED-a te imenima i prezimenima iz zaglavljâ znanstvenih i stručnih radova, kroz narativne rekonstrukcije pojedinih životnih situacija (isječaka s pojedinih stručnih ekskurzija u organizaciji HED-a, pjesama otpjevanih *loše, ali u žaru i zanosu* ili *rashlađene* hrane) pridavala nova značenja. O vrijednosti usmeno prenošenog iskustva i "anegdotalnih podataka" etnolozima i ne treba govoriti: kazivanja su sastavni dio etnološkoga *terena*, a njima se "prikuplja znanje i izgrađuje iskustvo" (Čapo Žmegač et al. 2006:7). Kako bismo upravo tim naracijama, glasovima naših sugovornika, osigurale "dodatni prostor" u ovoj spomenici, odlučile smo na marginama stranica objaviti i segmente pojedinih kazivanja, bez ulaženja u autorsku analizu.

Spomenicu smo strukturirale u nekoliko tematskih priloga. Nakon uvodnoga priloga objavljujemo presliku teksta Josipa (Brace) Milićevića iz 1979. godine o prvih dvadeset godina djelovanja Društva. Na funkciji ondašnjega predsjednika, Milićević je objavio iscrpan kronološki prikaz. Taj smo tekst odlučile ovdje objaviti kao pretisak iz nekoliko razloga: to je jedini dosad objavljen ciljani prikaz rada Društva; pisan je na osnovi arhivske dokumentacije te sadržava iscrpnu i preciznu faktografiju (imena i prezimena, nazive pojedinih ondašnjih aktivnosti Društva, teme referata i slično); naposljetku, smatramo kako tekst tiskan prije trideset godina posjeduje i određenu vizualnu i stilsku dokumentarnu vrijednost te jasno

ukazuje (po svojem sadržaju) na stalne točke i mijene u fokusima i segmentima djelovanja Društva, kao i na (po svojem stilu) promjene u pisanju o njima.

Autorskim prilogom pod naslovom *Uporišne točke djelovanja i/ili sjećanja* Tihane Rubić, Bojana Mucka i Marija Katića započinje cjelina od pet središnjih tematskih tekstova. U njemu se ukazuje na osobe i događaje iz pedesetogodišnjega djelovanja Društva, koje sami etnolozi (u razgovorima vođenim u svrhu pripreme Spomenice) ističu kao *važne, vrijedne, one koji se ističu*. Na toj perspektivi počivaju i autorska analiza i interpretacija obrađenih tema i razdoblja u ovomu prilogu. Iako donosi iscrpnu faktografiju – jer je od Uredništva i bio zamišljen kao svojevrsan temeljni tekst kojim se "otvaraju" ostale teme i analize u Spomenici – cilj mu nije pružiti tek faktografski pregled pedesetogodišnjega djelovanja Društva. Njime se prije svega ukazuje na one aspekte djelovanja koji iz emskoga vrednovanja i deskripcije pedesetogodišnjega rada ove strukovne udruge predstavljaju *uporišne točke sjećanja*.

Idućim se tekstom pod naslovom *Mijene etnoloških pristupa i metoda* Nevene Škrbić Alempijević i Tomislava Oroza problemski propituje uloga HED-a kao mjesta susreta različitih znanstvenih tradicija i teorijskih paradigmi te doprinos Društva u predavljanju, promicanju i preplitanju raznovrsnih pristupa temama i metodama istraživačkoga rada. Cilj je priloga povijest discipline promotriti upravo kroz djelovanje ove strukovne udruge bez opetovanog ukazivanja na nagle i nepovratne "rezove" u znanstvenim tradicijama i teorijskim paradigmama. Društvo se i poima prije svega kao *mjesto* izvaninstitucionalne suradnje, koje okuplja članstvo iz redova svih etnoloških ustanova, svih grana discipline i pripadnike raznih generacija, te time kao plodno tlo za ovako usmjerenu analizu njegova djelovanja.

Željka Petrović Osmak i Danijela Pandža u tekstu pod naslovom *Suradnja, komunikacijski kanali, stari i novi mediji* fokusiraju se na medijatorsku ulogu Društva kroz koje je članstvo godinama širilo svoju mrežu poznanstava i profesionalnih interesa. Propitujući komunikacijske kanale (Klub HED-a, *Bilten HED-a*, *etno-info*) i akcije Društva (nagrađivanje članova za rad u etnološkoj struci, briga za zapošljavanje etnologa i slično), autorice naglašavaju kako su te aktivnosti primarno izrastale iz potrebe članova za međusobnom solidarnošću, druženjem i razmjenom informacija.

U idućemu tekstu pod naslovom *Doprinos studenata* Silvije Habulinec analizira pedesetogodišnji odnos studenata i Društva. Polazi od formalnih, statutima određenih temelja stvaranih za uključenje studenata u djelatnosti Društva, a zatim analizira kako se studentski angažman očitovao u praksi. Raspravu proširuje i na odnos studenata etnologije prema Društvu bez obzira na njihovo članstvo u njemu, odnosno propituje

doživljavaju li studenti Društvo kao platformu u okviru koje oni mogu ostvariti svoje interese i projekte.

Željka Jelavić i Petra Srblić u prilogu naslovljenom *Društveni utjecaj i kritika* djelovanje Društva promišljaju kroz odnos prema javnosti, kritičnost i angažiranost. Zanima ih kako članovi poimaju prisutnost HED-a u javnosti i njegov utjecaj na aktualna društvena zbivanja te, s druge strane, prepoznaje li javnost ovu organizaciju kao onu koja je pozvana, i na koji način, valorizirati društvene i kulturne procese u okviru kojih djeluje. Dosege vidljivosti i kritike autorice prate preko različitih aktivnosti Društva (izdavaštvo, prisutnost u medijima te reakcije na konkretne pojave i probleme u hrvatskom društvu). Odnos prema medijima i zastupljenost u njima autorice smatraju bitnim čimbenicima vidljivosti jedne strukovne udruge u javnosti, ali istovremeno nedovoljnu prisutnost u medijima ne valoriziraju nužno i kao izostanak ikakvoga HED-ovoga društvenog angažmana i kritičnosti.

Nakon zajedničkoga popisa kratice, literature i izvora slijedi izbor fotografija (s pripadajućim legendama) iz pedesetogodišnjega djelovanja Društva, a potom tri tekstovna priloga: popis sadržaja *Etnoloških tribina*, popis članova upravljačkih tijela Društva te izbor iz kronologije događanja.

Na ovome mjestu svakako želimo istaknuti doprinos naših sugovornika, članova i članica Društva, koji su s nama podijelili svoje stavove i iskustva te nam iz vlastite perspektive ukazali na mijene i procese što su obilježili pola stoljeća djelovanja Društva. Svima najsrdačnije zahvaljujemo na ukazanom povjerenju i obogaćenju sadržaja Spomenice. U pripremi ovog izdanja to su bili: Marijana Belaj, Vitomir Belaj, Milana Černelić, Vesna Čulinović Konstantinović, Branko Đaković, Nerina Eckhel, Damodar Frlan, Aleksej Gotthardi-Pavlovsky, Beata Gotthardi-Pavlovsky, Jadranka Grbić, Željka Jelavić, Sanja Kalapoš Gašparac, Jadran Kale, Ljubica Katunar, Zdenka Lechner, Jasenka Lulić-Štorić, Ana Mlinar, Aleksandra Muraj, Lidija Nikočević, Tihana Petrović Leš, Sanja Potkonjak, Tihana Rubić, Olga Supek, Žarko Španiček, Jelka Vince-Pallua, Tomo Vinšćak i Zorica Vitez.

Zahvaljujemo i suautorima tekstova – Silviju Habulincu, Mariju Katiću, Bojanu Mucku, Tomislavu Orozu, Danijeli Pandži i Petri Srblić u – na uvažavanju i radnom doprinosu. Našu zahvalnost dugujemo i studentima koji su s nama započeli rad na Spomenici – Morani Labura i Krešimiru Bermancu – a koji su bili spriječeni nastaviti rad do kraja, kao i Marku Jandriću koji je većinu intervjua popratio videozapisom te brižno uredio audiograđu.

Zahvaljujemo na podršci i savjetima našim recenzentima Tihani Petrović Leš (Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju) i Damiru Agičiću (Odsjek za povijest) s Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Nadalje, svojom su nas podrškom u radu zadužili brojni pojedinci i ustanove. Tihana Petrović Leš iznimno je pomogla u pripremi ustupivši nam preslike arhivske građe iz Hrvatskoga državnog arhiva i fotografije vezane uz djelovanje Društva. Također nas je uputila na mogućnosti pronalaženja relevantne građe u Arhivu Filozofskoga fakulteta u Zagrebu te više puta ukazala na neke važne aspekte u sistematizaciji HED-ova arhiva. Zahvaljujemo Ivanu Lozici na ustupanju vlastitih autorskih fotografija Dunje Rihtman-Auguštin, snimljenih u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu. Tomi Vinščaku zahvalni smo na ustupanju pojedinih fotografija, na pomoći oko tumačenja njihova sadržaja te na dobroj volji oko višekratnog pretraživanja dokumentacije koja nedostaje iz arhiva HED-a. Tiboru Komaru zahvaljujemo na tehničkoj pomoći oko obrade fotografija.

Veliku zahvalnost iskazujemo Institutu za etnologiju i folkloristiku i njegovu ravnatelju Ivanu Lozici na ustupanju prostora za istraživački rad i privremenu pohranu arhivske građe. Posebno zahvaljujemo Anamariji Starčević-Štambuk, voditeljici knjižnice, za organizacijsku i tehničku pomoć u istraživačkome radu. Njoj i Petru Bagariću zahvaljujemo i na potrazi za upitnicima iz ostavštine Lydie Sklevicky, pohranjenim u prostorijama "starog" Instituta u Zvonimirovoj ulici u Zagrebu.

Svoju zahvalnost također dugujemo Tihomilu Maštroviću, ravnatelju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, na ustupanju faksimila teksta Josipa Milićevića, presnimljenog s mikrofilma. Marinku Vukoviću iz Hrvatskoga državnog arhiva u Zagrebu i Ivanu Kurjaku iz Arhiva Filozofskoga fakulteta u Zagrebu zahvaljujemo na stručnim savjetima iz područja arhivistike pri našoj sistematizaciji i navođenju arhivske građe.

Zahvale idu i kolegici Sanji Kalapoš Gašparac za prevođenje dvaju dokumenata iz HED-ova arhiva s njemačkoga na hrvatski jezik. Katarini Biščan, dugogodišnjoj računovotkinji Društva, zahvaljujemo na brižnom čuvanju arhivske građe HED-a kroz desetljeća.

U radu su nam, prikupljanjem relevantnoga materijala te sugestijama vezanim uz oblikovanje tekstova, znatno pomogle i Petra Kelemen i Sanja Lončar, stoga i njima ovom prilikom na tome zahvaljujemo.

Konačno, zahvalne smo lektorici Aniti Celinić i grafičkoj dizajnerici Ivani Sudarević, koje su nerijetko, zahvaljujući dosadašnjoj suradnji na nizu etnoloških publikacija, upućenosti u stručnu terminologiju i naš način rada, svojim dragocjenim napomenama i prijedlozima uvelike premašivale puku tehničku stranu svojega posla.

Urednice

Josip MILIĆEVIĆ, Etnografski muzej Istre, Pazin

DVADESET GODINA RADA ETNOLOŠKOG DRUŠTVA U HRVATSKOJ

Kada je Izvršni odbor određivao datum održavanja plenarnog sastanka godine 1978. birao se pogodan datum i pazilo se na to da ne bi predavanje ili diskusija bili u petak poslije podne, jer bi se time članovima moglo omesti korištenje vikenda. Prije dvadeset godina prilike su bile potpuno obrnute: skupština i sastanci održavali su se u subotu, pa čak i u nedjelju, kako bi čitav rad u etnološkom društvu bio obavljen u slobodnom vremenu, a što manje na račun radnog vremena. Taj podatak, čini nam se, vrlo dobro ilustrira prilike i uvjete društvenog rada nekada i danas, ali nam ujedno pojašnjava (nakon što smo pregledali spise iz prvih godina rada Društva) ono simpatično oduševljenje i angažiranost svih članova u ostvarivanju velikih programa rada, koji se s današnjih stajališta nekoga vjerojatno i ne doimaju tako velikima. Ipak, sažimajući dvadeset godina rada i postojanja našeg Društva, moramo istaknuti nepobitnu činjenicu: radili smo mnogo i ostvarili smo mnogo. Tokom tih godina održano je 201 predavanje članova i gostiju, a priredilo ih je 80 predavača. Uz to su postojale i različite druge djelatnosti.

Ali, sve što smo postigli, ostvarili smo zajedno s našim kolegama i suradnicima, kojih danas više nema među nama. To su: Marcel Davila, Vladimir Tkalčić, Slava Kovač, Vesna Križmanić, Aleksandar Freudenreich, Vinko Žganec i Aida Koludrović.

Etnološko društvo Jugoslavije osnovano je godine 1957. u Beogradu, a prvo republičko društvo, koje je nakon toga utemeljeno, jest hrvatsko, koje je s lokalnim zagrebačkim ogrankom osnovano 1959. godine. Tokom 1958. zagrebački etnolozi održali su više sastanaka na kojima je donijeta odluka o osnivanju republičkog društva radi olakšanja i poboljšanja rada na etnološkom polju.

Osnivačka skupština održana je u subotu 31. I 1959. u 17 sati u skladu s dogovorima i po odobrenju Upravnog odbora EDJ od 19. I 1959. Osnivačkoj skupštini prisustvovalo je 29 članova, a 13 članova je pismeno ili telefonski dalo punomoć za glasovanje.

Dnevni red Skupštine bio je slijedeći:

1. Osvrt na Savjetovanje EDJ u Osijeku (prof. dr Milovan Gavazzi);
2. Etnološki atlas Jugoslavije (prof. dr Branimir Bratanić);
3. Osnivanje Ogranka EDJ za Hrvatsku.

Usvojen je Pravilnik i program rada, te naziv u skladu s dogovorima s Upravom EDJ u Beogradu. Odmah je napisan i „Pravilnik ogranaka Etnološkog društva Jugoslavije“, koji je potvrđen na Savjetovanju u Banjoj Luci. Na Osnivačkoj skupštini izabran je Upravni odbor: dr Branimir Bratanić (predsjednik), Dunja Rihtman—Augustin (I tajnik), Đurđica Palošija (II tajnik), Zlatko Obranović (I blagajnik), Jelka Ribarić (II blagajnik), dr Milovan Gavazzi, Olga Oštrić, Zdenka Lechner, Višnja Huzjak, Slava Kovač i Marija Lanza.

Nadzorni odbor: Leonilda Vidović, Božena Živković i Darija Dujmović.

Sud časti: Ante Kalmeta, Pero Sekulić i Miljenko Fadljević. Prvi zapisnik Osnivačke skupštine pisala je Ivanka Bakrač.

Odmah nakon te skupštine osnovan je i Lokalni ogranak Zagreb, te izabran njegov Upravni odbor u koji su ušli svi članovi UO republičkog ogranka koji stalno žive u Zagrebu, a uz njih još i četiri druga člana: Zlatko Stahuljak, Andrija Stojanović, Marija Išgum i Marijanka Kozmar. Na sastanku UO Lokalnog ogranka, održanom 19. III 1959. za prvog predsjednika izabrana je D. Rihtman—Auguštín, a za tajnika A. Stojanović.

Na sastancima, a i dopisivanjem u tijeku prve godine postojanja najviše se rješavalo pitanje članarine i reguliranje statusa članova, raspravljalo se zatim o mogućnostima unapređenja rada, a posebno o organiziranju rada na prikupljanju građe za Etnološki atlas. Naime, još na Savjetovanju u Osijeku 1958. godine osnovana je Komisija za Etnološki atlas kao organ EDJ, pa su zadaci i poslovi postali dio radnog programa Ogranka. Uz to se nastoji analizirati položaj etnologije u svim aspektima rada, pa je već 13. VI 1959. na sastanku UO osnovana prva komisija za prorađivanje Zakona o muzejima. U komisiji su bili prof. M. Gavazzi, D. Rihtman—Auguštín i O. Oštrić.¹ Značajna je i činjenica da je prve godine rada vršen pritisak na Upravni odbor kako bi se Ogranak spojio s već postojećim Društvom folklorista Hrvatske, ali su društva našla pogodne oblike suradnje, pa su kasnije ti pritisci prestali.

I Lokalni je ogranak već prve godine počeo s pripremanjem predavanja za članove. Održana su slijedeća predavanja:

24. IV 59. D. Rihtman—Auguštín: *Atlas der schweizerischen Volkskunde i Atlas över Svensk Folkkultur;*

24. IV 59. Đ. Palošija: *Polski Atlas Etnograficzny;*

13.V 59. A. Haberlandt: *Kulturgeographische Tesen der vergleichenden Volkskunde;*

16. V 59. Đ. Palošija i A. Stojanović: *Uvodni referati za filmove iz Belgijskog Konga;*

27. XI 59. Z. Lechner: *Dojmovi iz Letničke župe na Kosmetu.*

Godine 1960. održan je u siječnju plenarni sastanak, pa je tako uveden kao redoviti godišnji sastanak. I te je godine, na zahtjev članova, sastanak održan u subotu. Prvi su sastanci održavani u prostorijama Etnološkog zavoda u Ćirilometodskoj ulici. Uz sastanak je organizirana izložba najnovije etnološke literature i prikazani su etnološki filmovi. U pozivu je istaknuto da će radi članova izvan Zagreba Zavod biti otvoren od 8—21 sat, a uz to se nude i usluge rezerviranja smještaja u hotelu. (U to vrijeme članarina je iznosila 600 st. d. a jednokrevetna soba u hotelu 670, dok je danas članarina 60, a soba oko 250 nd, što pokazuje da nam članarina nije pratila porast ostalih cijena.) U pozivu se članovima nude i druge usluge, kao eventualno traženje dozvole od ustanove u kojoj su članovi zaposleni da prisustvuju sastanku i slično.

¹ S obzirom da se pojedina imena ponavljaju više puta, u daljnjem navođenju stavljat ćemo samo prvo slovo imena i cijelo prezime. I titule članova u daljnjem ćemo tekstu izostaviti.

Na plenarnom sastanku 30. I 1960. održano je pet predavanja:

M. Gavazzi: *Profesor Kazimierz Moszyński*;

Đ. Palošija: *Kazimierz Moszyński – Człowiek* (prikaz knjige);

D. Rihtman–Auguštin: *Adam – Timborn: Lehrbuch der Völkerkunde* (prikaz knjige);

M. Išgum: *Current Anthropology* (prikaz);

B. Bratanić: *Pripreme za Etnološki atlas Jugoslavije*.

U sklopu Lokalnog ogranka te godine održano je šest referata:

9. IV 60. Renata Pavlačić i Ljiljana Bosanac: *Uvodni referati za film „Indijanci Gran Chaca“*;

7. X 60. M. Gavazzi i P. Gabrić: *Izveštaj o VI međunarodnom kongresu antropoloških i etnoloških znanosti u Parizu*;

4. XI 60. D. Rihtman–Auguštin: *Izveštaj o III savjetovanju EDJ u Čačku*;

4. XI 60. Marcel Davila: *S fotokamerom kod zagorskih lončara*;

11. XI 60. Nada Šintić–Swoboda: *Jugoistočna Azija – komentari uz dijapozitive*;

16. XII 60. A. Stojanović i M. Išgum: *Na Bugu s poljskim studentima etnologije*.

Godine 1960. Ogranak već ima 92 člana. Uz pripremu predavanja počinje voditi brigu o zapošljavanju etologa, izrađuje kartoteku nezaposlenih, kao i popis ustanova sa slobodnim mjestima. Posebno se nastoji da u riječkom muzeju počne raditi etnolog, to više što je to područje zbog dugogodišnje okupacije potpuno neistraženo.

Te godine održano je Savjetovanje EDJ u Čačku. Ogranak upućuje dopise pojedinim kotarima s molbom da članovima Ogranka, koji rade u muzejima ili školama na njihovom području, osiguraju putne troškove do Čačka.

U ljeto 1960. počinje, kako je u jednom dopisu naglašeno (br. 15/60), „najvažniji posao Društva, priprema Etnološkog atlasa Jugoslavije“.

Na plenarnom sastanku 1961. godine uvodi se termin trajanja od dva dana, ali se još uvijek strogo pazi da se ne izgubi ništa od radnog vremena. Tako je 29. I 1961. u nedjelju prije podne, održana Redovna skupština, nakon toga Skupština Lokalnog ogranka Zagreb, a u 17 sati sastanak članova Radne zajednice EA Jugoslavije. U pozivu je opet naglašeno da će prostorije Zavoda biti otvorene cijeli dan, kako bi članovi imali prilike razgledati izložbu knjiga i „da se porazgovore ili odmire u vrijeme prije, poslije i između priredaba“.

Na Redovnoj skupštini izabran je novi Upravni odbor. Ponovno je za predsjednika izabran dr B. Bratanić. Članovi su: D. Rihtman–Auguštin (I tajnik), Đ. Palošija (II tajnik), J. Ribarić (blagajnik), V. Huzjak, S. Kovač, Z. Obranović i O. Oštrić. Nadzorni odbor: Paula Gabrić, Darija Nazor i L. Vidović. Sud časti: A. Kalmeta, P. Sekulić i M. Lanza.

U Lokalnom ogranku ponovo je predsjednik D. Rihtman–Auguštin, a tajnik A. Stojanović.

U ponedjeljak 30. I 1961. održana su četiri predavanja:

M. Gavazzi: *Počivala na sjeverozapadnom dijelu Balkanskog poluotoka;*

O. Oštrić: *Neke posebnosti pečenja hljeba u Novigradu;*

D. Rihtman—Auguštin: *Etnička slika današnje Afrike;*

M. Fadljević: *Stari kineski nazori o svijetu (osvrt na neke evropske interpretacije).*

Na sastanku je, uz spomenutu izložbu najnovije etnološke literature, organizirano i prikazivanje etnoloških filmova.

Nakon tog sastanka počinju se redovito umnožavati i slati članovima sažeci predavanja održanih na plenarnom sastanku.

U Lokalnom ogranku 1961. godine održana su tri predavanja:

2. VI 61. Zbigniev Biali: *Uz problem etnografskog terenskog proučavanja;*

16. XII 61. Vesna Čaulinović—Konstatinović: *Izvještaj o Skupštini i Savjetovanju EDJ u Titovom Velesu;*

16. XII. 61. Vitomir Belaj: *„Zagovori“ u zavjetnoj crkvi u Kominu.*

Godine 1962. prvi puta se plenarni sastanak održava u ponedjeljak i utorak i prvi puta se održava u novoj zgradi Filozofskog fakulteta, pa se organizatori brinu za prispjeće članova: u pozivima su navedeni svi detalji — od broja tramvaja do podataka o prostorijama. Tom prilikom dne 29. I 1962., održano je šest predavanja:

Mara Hećimović—Seselja: *Etnografija i škola;*

Aleksandra Muraj: *Iz etnografsko—muzejske djelatnosti i problematike;*

Marija Gamulin: *Služba zaštite etnografskih spomenika;*

V. Huzjak: *Pogrebni običaji u Donjoj Lomnici;*

M. Fadljević: *Kulturni heroji u kineskoj mitologiji.*

Idućeg dana, 30. I 1962, skupina autora podnijela je zajednički referat:

A. Stojanović — Đ. Palošija — V. Huzjak — M. Išgum: *Iz rada na EA Jugoslavije — nekoliko pokušaja kartografske obrade dosadašnjeg materijala.*

Na tom sastanku osnovane su i tri komisije Ogranka:

1. Komisija za etnologiju u školskoj nastavi (M. Fadljević, M. Hećimović—Seselja i D. Rihtman—Auguštin, a kasnije su u nju uključeni i Đ. Palošija i B. Rõmer);

2. Komisija za etnografska muzejsko—konzervatorska pitanja (I. Bakrač, M. Gamulin i A. Muraj);

3. Komisija za ulogu narodne kulture u suvremenom životu i školskoj nastavi (Beata Gotthardi, S. Kovač i Đ. Palošija). Donijeta je odluka o pripremanju etnološke čitanke i o izradbi dijapozitiva s etnološkim motivima, ali, nažalost, nijedno od toga nije ostvareno.

Te godine održava se Savjetovanje EDJ u Novom Sadu, pa Ogranak opet moli od kotarâ pomoć za putovanje etnologa, barem za putne troškove, bez dnevnica. Ovaj put su stigli neki pozitivni odgovori. Opet se članovima daju upute kako će putovati uz po-

pust. U Titov Veles etnolozi putuju kao članovi planinarskog društva „Velebit“, u koje se masovno učlanjuju pred polazak na put, a u Novi Sad se putuje opet uz 50% popusta, ali ovaj put s pomoću sindikalnih iskaznica te se u pozivu zato upozorava članove da ne zaborave nalijepiti markice o plaćenju sindikalnoj članarini za prvih šest mjeseci.

Godinu 1962. karakterizira još jedan podatak. Te godine počinje samostalno raditi Centar za pripremu EA Jugoslavije, koji je osnovalo EDJ. Administrativni poslovi ne vrše se sada više putem Ogranka, no i nadalje je suradnja dobro razvijena, pa se još 1963. u izvještaju govori o problemima Atlasa, a osnovana je i Komisija za specifična etnografska pitanja na hrvatskom području u svezi s Etnološkim atlasom (B. Bratanić, V. Belaj i V. Huzjak).

Lokalni ogranak je održao te godine samo jedno predavanje – 26. III 1962. – Đ. Palošija i A. Stojanović: *Iz fonoteke Etnološkog zavoda Filozofskog fakulteta u Zagrebu.*

Godine 1963. održan je plenarni sastanak i II redovna skupština. Održana su predavanja pod zajedničkim nazivom „Kolokvij o keramici“.

Dne 28. I 1963. održana su slijedeća predavanja:

Ksenija Vinski: *O pojavi i kontinuitetu upotrebe pekve prema arheološkim istraživanjima;*

Z. Lechner: *Proizvodnja „pokljuka“ u Novom Selu (Sl. Požega) i njeno značenje;*

O. Oštrić: *Lončarstvo na Ižu i Erveniku.*

Dne 29. I 63. skup je nastavio rad ovim predavanjima:

Šime Batović: *Prapovijesna keramika u Dalmaciji;*

Mario Petrić: *Lončarstvo u porječju Cetine;*

D. Nazor: *Lončarstvo u Raklju;*

M. Davila i A. Muraj: *Lončarstvo u Rastokima;*

Zdenko Vinski: *Značajke slavenske keramike u vrijeme doseljenja na jug.*

Na Redovnoj skupštini (29. I 63) za predsjednika je izabrana Z. Lechner. Prvi put se uvodi i dužnost potpredsjednika, a ostaju na snazi funkcije prvog i drugog tajnika. Uz Z. Lechner u Upravni odbor su izabrani: M. Išgum (potpredsjednik), M. Gamulin (I tajnik), B. Pleše (II tajnik), Ivanka Bakrač (blagajnik), D. Nazor, A. Muraj, Melita Smokvina, M. Hećimović–Seselja, V. Belaj i Josip Milićević. Nadzorni odbor: P. Gabrić, V. Huzjak i Đ. Palošija. Sud časti: Vinko Žganec, Mato Matašin i M. Lanza.

U sklopu Lokalnog zagrebačkog ogranaka održana su tokom 1963. godine četiri predavanja:

1. III 63. Mirko Marković: *Život stočara na Prokletijama;*

2. IV 63. M. Gavazzi – Đ. Palošija – Lj. Bosanac i M. Tutek: *Komentari uz prikaz etnografskih filmova;*

27. V 63. V. Belaj: *Analiza problema zaštite etnografskih spomenika;*

9. XI 63. A. Muraj: *Prikaz VI Savjetovanja EDJ u Budvi.*

Dne 26. V 1963. održana je Godišnja skupština Lokalnog zagrebačkog ogranka na kojoj je odlučeno da umjesto dotadašnjih jedanaest članova Upravni odbor tvore tri člana. To su: V. Čulinović—Konstatinović (predsjednik), A. Stojanović (tajnik) i A. Muraj.

Republički Ogranak tokom godine uspješno radi putem komisija. Uz to je te godine uspjelo da pojedini organi lokalnih vlasti pošalju na Savjetovanje u Budvu etnologe sa svoga terena i da im osiguraju putne troškove. Za rad Ogranak značajno je i to da od te godine zadržava za sebe 50% od ubrane članarine za EDJ, a to je u to doba već značajna finansijska pomoć. U ovoj, pa i u idućim godinama, pojedini članovi vrlo su djelatni na različitim poljima. U „Biltenu“ EDJ nalaze se mnogi podaci o putovanjima u inozemstvo, o održanim referatima, o diplomiranju i o obrani doktorata, o radu u organima i komisijama EDJ itd., ali sve te podatke u ovom izvješću nećemo ponavljati.

Isto je tako posebno naglašeno da Ogranak u svom radu ima punu podršku Etnološkog zavoda, u prostorijama kojega se održavaju sastanci i predavanja, a Zavod vrši i sve pripreme: izbor filmova, magnetofonskih vrpca, knjiga za izložbe i slično. Kako su prigodom gotovo svih godišnjih sastanaka bile organizirane izložbe najnovije etnološke literature i projekcije filmova (opet u organizaciji Zavoda), u daljnjem opisivanju rada nećemo to posebno napominjati.

Na plenarnom sastanku godine 1964. donesena je odluka da se svake godine održavaju dva plenarna sastanka koji bi obrađivali pojedine teme. Na sastanku je održano 11 predavanja.

Dne 27. I 1964.:

P. Gabrić: *Godišnja skupština i savjetovanje EDJ u Budvi.*

Savjetovanje o bunjama:

A. Kalmeta: *Neke kamene građevine u južnoj Dalmaciji;*

Žarka Mladineo: *„Kućice“ na otoku Šolti;*

M. Smokvina: *„Kućarice“ na području Varovode i Đevrska;*

Nada Gjetvaj: *Bunje i čemeri u okolici Šibenika;*

D. Nazor: *Kružne kamene kuće u Istri.*

Dne 28. I 1964.:

Marija Helebrant: *Etnologija u SR Njemačkoj;*

A. Stojanović: *Poljska etnologija poslije II svjetskog rata;*

Aleksandra Lazarević: *Kratak pregled etnografskog istraživanja u SSSR.*

V. Čulinović—Konstantinović: *O etnografsko—etnološkim istraživanjima u Čehoslovačkoj;*

M. Išgum: *Informacije o etnografsko—etnološkom radu u Bugarskoj poslije II svjetskog rata.*

U sklopu rada Lokalnog ogranka iste godine održano je pet predavanja.

6. I 64. V. Huzjak: *Pokrivanje krova slamom*;
 2. III 64. P. Gabrić: *Dojmovi iz Mađarske*;
 6. IV 64. V. Čulinović—Konstantinović: *S puta po Španjolskoj*;
 28. V 64. M. Gamulin: *O problemima zaštite etnografskih spomenika*;
 22. VI 64. N. Gjetvaj i A. Muraj: *Etnografska zapažanja o Žumberku*.

Referat *O problemima zaštite etnografskih spomenika* rezultat je rada tokom pet održanih sastanaka (1., 3., 4., 6. i 8. VI 64.) Komisije za iznalaženje mogućnosti zaštite nematerijalne kulture prema Zakonu o zaštiti spomenika kulture, koja je radila u sastavu A. Lazarević, K. Benc, I. Bakrač, J. Milićević, B. Gotthardi i M. Gamulin.

Prilikom Redovne skupštine 1965. godine Ogranak ima 118 članova. Te su godine članovi održali najveći broj predavanja, jer je osim redovitog sastanka u siječnju održan jedan i u lipnju, posvećen proslavi 70-godišnjice života prof. M. Gavazzija, a velik broj članova sudjelovao je i na Savjetovanju EDJ u Splitu, posvećenom istom jubileju.

Na Redovnoj skupštini 26. I 1965. izabran je novi Izvršni odbor (novi naziv za prijašnji Upravni). Članovi su: Đ. Palošija (predsjednik), Z. Lechner (potpredsjednik), V. Huzjak (I tajnik), Zdenka Noršić (II tajnik), I. Bakrač (blagajnik), P. Gabrić, A. Muraj, M. Gamulin, O. Lastrić, O. Oštrić i L. Vidović. Nadzorni odbor: M. Hećimović—Seselja, D. Nazor i B. Pleše. Tom je prilikom izabran i Sud časti u sastavu: M. Gavazzi, B. Bratanić i J. Ribarić—Radauš koji u tom sastavu radi i postoji do danas. To je organ Društva koji je najduže ostao u nepromijenjenom sastavu, što dokazuje da su zaista najpogodniji članovi izabrani tom prilikom.

Na plenarnom sastanku održano je 10 referata.

Dne 26. I 1965. održani su slijedeći referati:

M. Gavazzi: *VII međunarodni kongres antropoloških i etnoloških nauka u Moskvi*;

J. Milićević: *VII savjetovanje EDJ u Pohorju*;

Bela Römer: *O etnografskom radu u Mađarskoj*;

M. Gavazzi: *Megalitski elementi jugoistočne Evrope*;

N. Gjetvaj: *Prilog poznavanju bunja u Dalmaciji*;

Idućeg dana 27. I 1965. održani su referati o životu pastira:

M. Hećimović—Seselja: *O pastirskom životu u Ivčević—Kosi i na Krku*;

Z. Lechner: *Svinjari u Slavoniji*;

Ante Kozina: *O ličnosti pastira na području bivšeg kotara Krapina*;

A. Stojanović: *Nešto iz života pastira na otoku Mljetu*;

Ivan Oreč: *Osvrt na reportažu „Noći pod Čabuljom“*.

Ogranak je predložio upravi EDJ (i prijedlog je prihvaćen) da se VIII savjetovanje EDJ održi u Splitu i posveti proslavi 70-godišnjice prof. M. Gavazzija, te da se njemu u čast održi niz predavanja pod zajedničkim nazivom „O problemima jugoslavenske kulturne tradicije“. Na prijedlog Ogranaka izdana je i prigodna filatelistička omotnica.

Dana 14. VI 1965. održan je plenarni sastanak posvećen toj obljetnici. Slavljenika je u ime Ogranka i u ime svih naraštaja njegovih učenika pozdravila predsjednica Đ. Palošija, izrazivši mu zahvalnost i zaželjevši mu dugo i plodno daljnje djelovanje u našoj sredini. Zatim mu je čestitao i pozdravio ga prof. B. Bratanić u ime Odsjeka za etnologiju i u ime Etnološkog zavoda, a ujedno i kao njegov najstariji prisutni učenik, a nakon njega pozdravila ga je V. Čulinović—Konstantinović u ime Lokalnog ogranka. Slavljeniku je na kraju uručena brončana plaketa. Poslije svečanog dijela održana su predavanja i prikazan je niz etnografskih filmova, što ih je između 1930. i 1934. snimio dr M. Gavazzi. Projekciju filmova on je sam komentirao. Održana su tim povodom i ova predavanja:

- J. Ribarić—Radauš: *Predenje bez preslice*;
Đ. Palošija: *Opanak prepletaš u panonskom hrvatskom području*;
V. Domaćinović: *O nekim tipovima seljačkog namještaja*;
M. Helebrant: *O problemu svastike*;
O. Oštrić: *Panj—badnjak u Dalmaciji*.

U toku 1965. i u okviru Lokalnog ogranka održana su tri predavanja:

22. II 65. Katica Benc: *Kulturno—historijski i etnografski spomenici Konavala*;
19. IV 65. J. Miličević: *Običaji oko poroda u Istri*;
24. V 65. Miroslav Rotschild: *Putovanje kroz istočnu Afriku*.

Na Savjetovanju EDJ u Splitu od 14—17. X 1965. sudjelovali su članovi Ogranka sa 11 referata. To je bilo posljednje savjetovanje na koje se putovalo kolektivno, uz sindikalni popust, a od tada se pojedinačno koriste željezničke povlastice (K—15).

Većina referata na godišnjem sastanku 1966. godine bili su na temu „Povijest hrvatske etnologije“.

Dne 24. I 1966. održana su tri referata:

- Zorica Orepić: *Etnološki elementi u djelima Jurja Križanića*;
Vera Bratulić: *Vrhovčev poziv na skupljanje etnografske građe*;
Z. Lechner: *Josip Lovretić (1865—1948)*.

Dne 25. I 1966. rad je nastavljen slijedećim predavanjima:

- V. Huzjak: *Etnografski motivi u slikama Karla Weingärtnera*;
P. Gabrić: *Etnologija u Austriji*;
Olga Lastrić: *VIII savjetovanje i IV redovna skupština-EDJ*.

U Lokalnom zagrebačkom ogranku održano je devet predavanja:

11. II 66. S. I. Bruk (Moskva): *Osnovni problemi etno—lingvističkog kartografiranja*;
12. II 66. I. Kramářik (Prag): *O karakterističnom prostornom razmještaju kulturnih elemenata u Češkoj*;
23. III 66. B. Bazielić (Poljska): *O bojenim vezovima na rublju u području Karpata*;
15. IV 66. M. Helebrant: *Etnologija u Njemačkoj, II dio*;

14. VI 66. A. Lazarević: *Internacionalni festival crnačke umjetnosti u Dakaru;*
 15. XI 66. Đ. Palošija: *O nekim kulturno—historijskim problemima;*
 6. XII 66. M. Gamulin — N. Gjetvaj — V. Huzjak: *Evidentiranje i skupljanje dokumentacije o etnološkim predmetima;*
 9. XII 66. P. Leser (Beč): *Vorläufer der kulturhistorischen Methode in der Ethnologie;*
 13. XII 66. M. Gavazzi: *Tragom megalitika na Balkanu.*

Te godine je zaključeno da se organiziraju diskusijski sastanci o pitanjima metodologije rada na osnovi vlastitih iskustava, pa je uvod u takav rad bio sastanak s predavanjem Đ. Palošije. Rad je organiziran na sistemu radnih grupa. Članovi zainteresirani za određenu problematiku tvorili su jednu radnu grupu. Uz obavijest o sastanku poslan im je kratak sadržaj predavanja kako bi se mogli pripremiti za diskusiju. Drugo takvo predavanje bilo je prof. M. Gavazzija.

Uz spomenuta predavanja u 1966. g. Lokalni je ogranak radio i u komisijama. Osnovao je Komisiju za publicistički rad (V. Domaćinović, P. Gabrić i A. Muraj), a ta je inicijativa prihvaćena i u republičkom ogranku, gdje je razmatrana mogućnost publiciranja ne samo sažetaka predavanja, nego i cjelovitih tekstova, kao i ostalih priloga, od obrađene građe do teoretskih razmatranja. Ali, ta je ideja ostvarena tek 1970. izlaženjem posebne publikacije.

Dne 6. XII 1966. U Lokalnem je ogranku osnovana Komisija za prikupljanje etnografske dokumentacije o selima užeg područja grada Zagreba. Komisija je ubrzo potaknula zanimanje za takav rad, ali je 15. III 1967. donijeta odluka da tu zadaću preuzme Etnografski muzej u Zagrebu, jer je preopsežna za Komisiju. Muzej je to prihvatio, pa je odlučeno da se osim njegovih stručnjaka na tom poslu angažiraju i svi ostali zainteresirani etnolozi. Odlučeno je da će se istraživanje vršiti tijekom više godina, a rezultati objaviti kao posebna monografija.

Plenarni sastanak 1967. održan je opet u petak i subotu, s time što je u subotu prije podne bila Redovna skupština, a u 16,30 prikazani su etnografski filmovi. Kao i obično, priređena je i izložba etnoloških publikacija.

Dne 27. I 1967. održana su ova predavanja:

- V. Čulinović—Konstantinović: *Mjesto i značenje Stanka Vraza u povijesti hrvatske etnologije;*
 Danica Kahrić: *Ivan Kukuljević — jedan od preteča etnologije u Hrvatskoj;*
 V. Belaj: *Radićeva „Osnova za sabiranje i proučavanje građe o narodnom životu“ (1897—1967);*
 O. Oštrić: *O nekim značajkama panja—badnjaka i njihovu rasprostranjenju;*
 A. Stojanović: *O nekim slavonskim svatovskim pjesmama.*

Dne 28. I 1967. referirala je D. Rihtman—Auguštin: *Etnologija, odnosno antropologija u Engleskoj.*

Na redovnoj skupštini 28. I 1967. izabran je novi Izvršni odbor: M. Išgum (predsjednik), M. Gamulin (potpredsjednik), V. Bratulić (tajnik), I. Bakrač (blagajnik), Z. Noršić, Z. Lechner, D. Rihtman—Auguštin, M. Hećimović—Seselja, V. Huzjak, D. Kahrić i O. Oštrić. Nadzorni odbor: K. Benc, M. Davila i A. Stojanović. Sud časti: kao 1965. Prilikom tog sastanka Ogranak se upustio u jedan novi „izdatak“, jer je kupljeno 1/2 kg kave da se počaste sudionici sastanka.

Da bi se mogla početi izdavati vlastita publikacija, odlučeno je da članovi daju dobrovoljne priloge, te je uz 6 nd. članarine prikupljano i 4 nd. za Ogranak SRH.

Po prvi puta te godine i stručne se ustanove više puta obraćaju Ogranku. Traži se da on delegira svoga predstavnika u Savjet za zaštitu spomenika kulture SRH, u savjet Etnografskog muzeja i Instituta za narodnu umjetnost iz Zagreba. Ogranak prvi puta traži sredstva od Fonda za unapređivanje kulturnih djelatnosti za svoj redoviti rad, ali je ta molba odbijena i tek su iduće godine, na ponovljenu molbu, počele redovite dotacije.

Nastavljen je i rad u radnim grupama, pa je 14. III 1967. održano i treće predavanje s unaprijed poslanim sažetkom. D. Rihtman—Auguštin govorila je na temu „Kulturne vrijednosti kao predmet etnološkog istraživanja“.

I Lokalni zagrebački ogranak održao je skupštinu, te izabrao novi upravni odbor: P. Gabrić (predsjednik), V. Domaćinović (tajnik), M. Davila i I. Oreč.

Desete godine postojanja Ogranaka (1968) organiziran je plenarni sastanak u siječnju sa 7 predavanja, te s uobičajenom izložbom knjiga i prikazivanjem etnoloških filmova. Raspored je bio slijedeći:

29. I 1968.:

Katica Benc: *Baltazar Bogišić – sistematičar u prikupljanju građe o narodnom životu;*
Maja Bošković—Stulli: *O Bogišićevoj rukopisnoj zbirci narodnih pripovijedaka u Cavtatu;*

A. Stojanović: *F. Š. Kuhač nakon jednog stoljeća;*

M. Gavazzi: *Albanija i njena etnološko—folklorna djelatnost.*

30. I 68.:

V. Domaćinović: *Padavica u narodnoj medicini;*

M. Išgum: *Neki problemi u vezi s običajima s maskama;*

D. Rihtman—Auguštin: *Pojam kulture u etnologiji.*

Lokalni ogranak održao je 1968. tri predavanja:

28. I 68. T. Čubelić: *Slavistički kongres u Pragu 1968;*

B. Römer: *Svjetski kongres antropologa i etnologa u Tokiju 1968;*

18. XII 68. M. Hećimović—Seselja: *Neke etnografske značajke križevačkog kraja.*

Godine 1968. Ogranak prvi puta dobiva financijsku pomoć i to u iznosu od 2.000 nd. od Fonda za unapređivanje kulturnih djelatnosti.

Na redovnoj skupštini 30. I 1969. po drugi put je za predsjednika izabrana M. Išgum, a za blagajnika po četvrti put I. Bakrač. Uz njih su u Izvršnom odboru: Stipe Janjić (potpredsjednik), V. Huzjak (I tajnik), D. Rihtman—Auguštin (II tajnik), M. Gamulin, M. Hećimović—Seselja, D. Kahrić, O. Oštrić, A. Stojanović i L. Vidović. Nadzorni odbor: M. Davila, D. Nazor i Đ. Palošija. Sud časti: kao 1965.

Izvršene su neke izmjene u radu komisija. Komisija za EA se raspušta, jer je njezinu ulogu preuzeo Centar za izradu EA Jugoslavije. Ostaje Komisija za etnologiju u srednjim školama, ali je naglašeno da treba pojačati rad. Komisija za muzejska i konzervatorska pitanja je proširena sa pet novoizabranih članova. Raspuštena je Komisija za pitanje uloge narodne kulture u suvremenom životu.

Uz ostale radove Ogranak organizira i stručni izlet u Križevce, a prilikom IV smotre folkloru u Zagrebu održan je sastanak etnologa, folklorista i turističkih radnika o problemima vezanima uz prezentiranje folkloru na sceni. Kao i prošle godine, Ogranak je dobio 2.000 nd. za redovitu djelatnost.

Nakon deset godina postojanja Ogranak je doživio i jedan zaista nemio događaj: prvi puta se dogodilo da je preminuo jedan član. Bio je to Marcel Davila, čovjek koji je svima ostao u sjećanju po dobroti, skromnosti i sklonosti da pomogne u svim problemima, a osobito da pomogne mladima kojima je ta pomoć i bila najpotrebnija.

Na plenarnom sastanku 29. I 1969. održani su referati posvećeni proslavi 10-godišnjice postojanja Ogranka:

B. Bratanić: *Seljaštvo kao predmet etnološkog proučavanja (u povodu stote godišnjice rođenja Antuna Radića);*

M. Bošković—Stulli: *Vatroslav Jagić kao istraživač narodne poezije;*

M. Gavazzi: *Nekoliko etnoloških problema Balkanskog poluotoka;*

Z. Lechner: *Osnovni dio ženske nošnje u sjeveroistočnoj Hrvatskoj.*

Na sastanku su članovi dobili umnoženi tekst, tiskan na 36 stranica, o desetgodišnjem radu Ogranka, gdje su izneseni kratki sadržaji svih predavanja, održanih na plenarnim sastancima u tijeku proteklih deset godina. Referati su raspoređeni po temama koje su obrađivane i na više sastanaka. Uz to je dan osvrt na rad Ogranka kroz to razdoblje, naglašeno je da se najznačajniji rad sastojao u uključivanju članova u prikupljanje materijala za EAJ, te da su „prvi pokušaji kartografske obrade materijala našli svoje ostvarenje također u krugu Ogranka, gdje su kao prvi, početni rezultati prilikom jednoga od godišnjih sastanaka (1962) prezentirani članstvu“. Istaknuti su i svi ostali oblici rada: brojna predavanja, radne grupe, komisije, izložbe najnovije etnološke literature i prikazivanje etnoloških filmova.

U sklopu rada Lokalnog ogranaka godine 1969. održano je jedno predavanje (9. IV 69. V. Belaj): *Ostaci slavenskog kulturnog obreda na slovensko—hrvatskoj granici*).

Dne 12. XII 1969. prikazani su etnografski filmovi uz komentar savjetnika pri snimanju Z. Rajković.

Prvi puta te godine Ogranak ima financijska sredstva da plati putne troškove za tri člana koji ga zastupaju na Savjetovanju EDJ u Zenici.

Uz ostala predavanja na plenarnom sastanku 1970. uvodi se i tema „Etnologija i suvremeni život“.

Dne 29. I 1970. održani su slijedeći referati:

M. Gavazzi: *Jedan prethodnik slavenske etnologije i njegov hrvatski suradnik;*

M. Crnković: *O strukturalizmu;*

S. Janjić: *Nošnja bosanskih šokaca;*

J. Ribarić—Radauš: *Uz problem slavonske djevojačke pletenice;*

Nives Ritig: *Neki problemi iz etnološkog proučavanja Gradišćanskih Hrvata.*

Dne 30. I 1970. na rasporedu je tema „Etnologija i suvremeni život“:

B. Gotthardi—Pavlovsky: *Neki problemi teorije i prakse u zaštiti etnografske građe i spomenika;*

D. Rihtman—Auguštin: *Etnologija i turizam;*

A. Stojanović: *Narodna jela.*

Godina 1970. donosi nekoliko novih djelatnosti Ogranka. Komisija za muzejska i konzervatorska pitanja te godine počinje intenzivniji rad, no kako su njezini izvještaji podnošeni na redovnim skupštinama i objavljeni u „Izvješćima“ nećemo ih ovdje ponavljati.

Dopisom od 13. V 1970. prof. M. Gavazzi stavio je na raspolaganje Ogranku (zajedno sa zagrebačkim ogrankom) iznos od 4.000 Asch od svoje Herderove nagrade, a sa svrhom da se tom svotom osiguraju članovima studijska putovanja u inozemstvo. Odlukom Izvršnog odbora taj su iznos iskoristile V. Domaćinović i N. Ritig za studijski boravak u Austriji i za istraživanje etnološke građe Gradišćanskih Hrvata.

Godine 1971. održana su dva plenarna sastanka i Redovna skupština. Dne 28. I 71. održana su ova predavanja:

V. Čulinović—Konstantinović: *Oblici zadružnog života u zlatarskom kraju;*

Z. Šimunović: *Trodjelna prizemna kuća u sjeverozapadnoj Hrvatskoj;*

S. Janjić: *Korablje na rijeci Kupi;*

B. Gotthardi—Pavlovsky: *O projiciranju građe predajne narodne kulture u suvremenom životu.*

29. I 1971. održana je Redovna skupština i izabrani su novi odbori. Izvršni odbor: Đ. Palošija (predsjednik), L. Vidović (potpredsjednik), J. Andrić (I tajnik), V. Belaj (II tajnik), Z. Šimunović (blagajnik), K. Benc, Mirjana Jakelić, D. Kahrić, Jasna Katarinić, Ljubica Ramušćak i Marija Ugrin. Nadzorni odbor: I. Bakrač, V. Huzjak i A. Stojanović. Sud časti: kao 1965. Održana je i Skupština Lokalnog ogranka na kojoj je za predsjednika izabrana V. Čulinović—Konstantinović, za tajnika Ksenija Marković uz članove M. Hećimović—Seselja, Ivanku Matišić i Mariju Baráth—Platz.

Na temelju ankete što ju je provela Komisija za muzejska i konzervatorska pitanja ustanovljeno je alarmantno stanje u muzejima koji posjeduju etnografsku građu. Ona, uglavnom, nije nikako evidentirana, postoji i u muzejima koji nemaju stalno zaposlene etnologe. Na Skupštini se o tome podrobno raspravljalo, te je od svih prihvaćena zamisao o organiziranju studentske prakse (povremeni rad) u takvim muzejima. Prijedlog je podržao i Odsjek za etnologiju Filozofskog fakulteta, kao i predstavnici muzejskih ustanova. Zatražena su u tu svrhu namjenska sredstva od Fonda za unapređivanje kulturnih djelatnosti, molba je povoljno riješena i dobijen iznos od 10.000 nd. (tj. polovica traženog iznosa). Muzejskim ustanovama su dostavljeni dopisi i predložen način rada. Te je godine na studentskoj praksi bilo šest studenata etnologije, a radili su u muzejima istarsko-dalmatinskog područja. I Filozofski fakultet je pomogao ovu akciju iznosom od 2.000 nd., a ekvivalent rada stručnjaka u muzejima iznosio je oko 8.000 nd., pa je tako već prve godine ta djelatnost iziskivala od Ogranka veliku administrativnu i finansijsku aktivnost.

Uz to, Ogranak traži finansijska sredstva i za snimanje etnoloških filmova (što nije odobreno), za izdavanje vlastite publikacije, te za nastavak praktičnog rada studenata.

Potkraj godine (4. XII 1971.) održan je još jedan plenarni sastanak sa pet predavanja. Tom prilikom su održani slijedeći referati:

Dr Antun Bauer: *Studijske zbirke u muzejima (s posebnim obzirom na etnografske muzeje);*

M. Petrić: *Nova muzejska postava u Etnografskom odjeljenju Zemaljskog muzeja BiH;*

V. Domaćinović: *Zapažanja o nekim austrijskim muzejima;*

A. Stojanović: *Muzeji na otvorenom u Bugarskoj i Rumunjskoj;*

M. Gavazzi: *Novi pariski „Musée national des Arts et traditions populaires“.*

Te godine izišao je iz tiska prvi broj glasila Ogranka: „Radovi plenarnog sastanka 1970.“, tiskan na 58 stranica, a u nakladi od 200 primjeraka. Tada počinje njegovo stalno izdavanje, uz kasniju promjenu naziva.

I Lokalni ogranak je 1971. pripremio predavanja:

13. IV 71. A. Lazarević: *Istočnoazijska umjetnost na simpoziju i u muzeju u zapadnom Berlinu;*

28. V 71. Đuro Šarošac: *Južni Slaveni u Madžarskoj.*

U 1972. godini opet su održana dva plenarna sastanka. U siječnju je održano 9 referata uz uobičajeno prikazivanje filmova i izložbu najnovije etnološke literature.

Dne 27. I 1972.:

M. Helebrant: *Sergej M. Širokogorov i njegova teorija o etnosu;*

Z. Šimunović: *Prikaz Arhiva Odbora za narodni život i običaje JAZU;*

Žarko Levak: *Sustav srodstva u Inđijanaca Bororo;*

L. Vidović: *Dojmovi o životu Molisanskih Hrvata;*

M. Gamulin: *Zaštićena područja „trulla“ u Alberobellu.*

Dne 28. I 1972.:

V. Domaćinović: *Košnice pletene od pruča („trnke“)*;

V. Belaj: *Neki problemi pri određivanju kompleksa panja—badnjaka*;

J. Andrić: *Iz etnološke problematike s područja nekih starih rudarskih središta*;

Đ. Palošija: *Značenje narodne kulture u smislu etnološkog izvora*.

Dana 8. VI 72. održan je drugi plenarni sastanak.

M. Gavazzi: *Prof. Vladimir Tkalčić — in memoriam*;

J. Ribarić—Radauš: *Uoči ponovnog otvaranja Etnografskog muzeja u Zagrebu*;

O. Oštrić: *Prikaz Etnografskog odjela Narodnog muzeja u Zadru*.

Uz to je prikazano 9 filmova iz Instituta für den Wissenschaftlichen Film iz Göttingena u povodu 20-godišnjice njegova postojanja.

I Lokalni ogranak organizirao je 1972. dva predavanja.

14. III 72. M. Crnković: *Zadruga u Madžara. Prikaz objavljenih podataka*;

V. Čulinović—Konstantinović: *Rezultat istraživanja suvremene zadrugè i porodice Hrvatskog zagorja*.

U toku godine izdano je glasilo Ogranak pod novim nazivom „Izvješća“ sa radovima iz 1971. godine na 46 stranica. Uz to je Ogranak marljivo radio na provođenju organizirane studentske prakse u kojoj je sudjelovalo 16 studenata. Premda je od Fonda za kulturu dobijen isti iznos kao i 1971. godine, Filozofski fakultet je povećao svoj doprinos toj akciji na 8.000 nd., a i neke ustanove su financijski potpomogle taj rad (porečki, zadarski i riječki muzej, dok je Republički zavod za zaštitu spomenika kulture potpuno snosio troškove za troje studenata).

Dne 19. XII 1972. godine prof. M. Gavazzi ponovo je stavio na raspolaganje Ogranak iznos od 4.000 Asch kao pomoć za studentski boravak u inozemstvu. Iz „Biltena EDJ“ (br.1/73) saznajemo da su ovu ponudu iskoristili 1973. neki etnolozi za put u Poljsku i Madžarsku, ali preciznijih podataka nemamo.

Godine 1973. imamo podatke samo za održavanje predavanja u siječnju. Bila je i redovna skupština na kojoj je izabran Izvršni odbor: V. Belaj (predsjednik), M. Baráth—Platz (I tajnik), Z. Šimunović (blagajnik), Vladimir Kovačić, Lj. Ramušćak, M. Ugrin i T. Gruev. Nadzorni odbor: kao 1971., a Sud časti kao 1965.

Na plenarnom sastanku 25. I 1973. održano je šest referata:

A. Muraj: *Brane u Jugoslaviji — neki kulturno—historijski problemi*;

M. Jakelić: *Neka razmatranja uz istraživanja kose na području Jugoslavije*;

M. Crnković: *Motiv stabla svijeta u Madžara*;

Ana Bećir: *Osvrt na neke eksponate Arheološkog muzeja u Cagliariju s obzirom na paralele u današnjoj kulturi Sardinije*;

A. Lazarević i Domodar Frlan: *Aspekt domorodačke kulture (muzički folklor južno-američkih Indijanaca)*;

A. Stojanović: *Oblici etnografskog filmskog dokumenta*.

U 1973. izdan je treći broj „Izvešća“ na 140 stranica u nakladi od 300 primjeraka.

Za rad Ogranaka iz 1974. godine nemamo podataka, a prema „Izveščima“ br. 4 pretpostavljamo da je održano šest predavanja.

V. Belaj: „*Metafizičke spekulacije*“ u etnologiji;

V. Domaćinović: *Neka zapažanja uz etnološke karte*;

J. Miličević: *Problemi inventarizacije u muzejima*;

A. Muraj: *Oblici i raširenost brana u Jugoslaviji*;

Milivoj Vodopija: *À propos kriterija neorganičnosti*;

M. Crnković: *Povijesni slojevi vjerovanja Mađžara u vrijeme zaposjedanja Karpatske kotline*.

Na temelju Zakona o udruživanju građana iz 1973. godine Ogranak je, kao i svaka organizacija koja želi imati status pravne osobe, morao postati samostalno društvo, a ne dio EDJ. Na plenarnom sastanku 21. XII 1974. članovi su raspravljali o tim izmjenama, koje su trebale biti izvršene još 1973. godine. Problem je bio u tome što takav rok nije postojao za ogranke drugih republika i bilo je prilično teško pronaći rješenje koje bi očuvalo zajedničke interese EDJ i zadovoljilo zakonske obaveze. Zato je donijeta odluka o sazivanju Skupštine prije uobičajenog vremena.

Dne 17. I 1975. održana je Skupština koja je proglašena Osnivačkom skupštinom novoga društva, koje će raditi pod imenom HRVATSKO ETNOLOŠKO DRUŠTVO, postojati kao samostalno društvo, ali u potpunosti nastaviti rad prijašnjeg Ogranaka EDJ za Hrvatsku.

Na Osnivačkoj skupštini dotadašnji predsjednik V. Belaj napomenuo je da za 1973. i 1974. neće biti tajničkog izvještaja, jer je prvi tajnik M. Baráth—Platz otputovala u inozemstvo, a nije se našao zamjenik. U svome izvještaju konstatira da je do manjeg zastoja u radu Ogranaka došlo zbog odlaska tajnika, ali i zbog nedovoljnog angažiranja predsjednika. Iz izvještaja se nadalje razabire da je Ogranak u protekle dvije godine surađivao u pripremama za uređenje etnoparka u Kumrovcu, zatim, radila je Komisija za muzejska i konzervatorska pitanja, održani su plenarni sastanci, te više predavanja u organizaciji Lokalnog ogranaka. Nemamo podataka o nastalim promjenama u svezi s uspješno započetom studentskom praksom, ali se ona ne vrši više u organizaciji Ogranaka, nego Odsjeka za etnologiju, što smatramo logičnijim rješenjem. I Lokalni ogranak, nakon ovog mandatnog razdoblja, više ne postoji i ne nalazimo nikakvih podataka o njegovu radu.

Na Osnivačkoj skupštini izabrani su novi odbori HED—a. Izvršni odbor: Z. Rajković (predsjednik), V. Huzjak (potpredsjednik), V. Domaćinović (I tajnik), A. Muraj (II tajnik), Ivanka Tralić (blagajnik), O. Lastrić, D. Rihtman—Auguštin, Ivica Šestan i M. Vodopija. Nadzorni odbor: K. Benc, M. Crnković i Z. Šimunović. Sud časti: kao 1965.

Novi odbor odmah počinje pripremu godišnjeg sastanka HED—a, organiziranje radnih grupa, pripremu proslave 80—godišnjice života prof. M. Gavazzija, te pripravu XV

savjetovanja EDJ i Redovne skupštine u Stubičkim Toplicama, a uz to rješava pitanja oko registracije novoga društva. Glede opsega arhiva i broja spisa, u toj je godini društvo imalo najviše dopisivanja u toku svoga postojanja. Uz ostalo, na temelju ranijih zaključaka, sa Sveučilišnom nakladom „Liber“ počinju se vršiti pripreme za izdavanje knjige prof. Gavazzija s njegovim radovima, objavljenima na stranim jezicima.

Na proslavi 80—godišnjice M. Gavazzija prisustvovalo je oko 120 članova i uzvanika. Dne 22. V 1975. održana je svečana sjednica u Etnografskom muzeju. Slavljenika i prisutne pozdravila je predsjednica Z. Rajković, potom prof. B. Bratanić, te 15 predstavnika raznih ustanova i društava. Uz to je priređena izložba radova prof. Gavazzija, izložba diploma i fotografski prikaz njegova života i rada. Istog dana i sutradan održana su predavanja, te su prikazani filmovi što ih je snimio slavljenik.

Dne 22. V 1975.:

A. Lazarević: *Prilog jednoj biografiji;*

V. Belaj: *Antička komponenta u običaju s tzv. „Adonisovim vrtićima“;*

J. Milićević: *Istarsko pučko lončarstvo;*

B. Römer: *Neka jela pripremljena na ribarski način kod nas i u južnoj Mađarskoj.*

Dne 23. V 1975.:

V. Čulinović—Konstantinović: *Porodica nevjenčanog para;*

M. Petrić: *Neke društvene ustanove u selu Župči kod Breze;*

M. Vodopija: *K izgradnji preliminarnih transformacijskih modela.*

Na plenarnom sastanku 1976. prvoga dana održana su dva predavanja i sastanak na kome se raspravljalo o bitnim pitanjima za rad Društva. Nakon reorganizacije u Hrvatskoj došlo je do osnivanja Saveza etnoloških društava Jugoslavije. Uz to se na sastanku raspravljalo o planovima i programu HED—a, donesen je poslovnik i ponovno je uvedeno postojanje dva tajnika; donijeta je također odluka o honoriranju priloga u „Izvešćima“, od čega se ipak napokon odustalo zbog nedostatnih financijskih sredstava.

Tom su prilikom održana ova predavanja:

Dne 29. I 1976.:

B. Bratanić: *Pregled 200 godina etnološke znanosti;*

Mladen Tomljenović: *Nekoliko dana na otoku Pašmanu.*

Dne 30. I 76. tema je bila: „Etnološko—folklorni prikaz otoka Brača“ (prikaz rezultata istraživanja u povodu objavljivanja Zbornika o Braču), a održani su slijedeći referati:

M. Bošković—Stulli: *Usmene pripovijetke i predaje otoka Brača;*

L. Vidović: *Etnografski prikaz otoka Brača;*

Nikola Bonifačić Rožin: *Maškare i njihove dramske igre;*

Dunja Rihtman—Šotrić: *Narodna tradicionalna muzika;*

J. Milićević: *Narodni život i običaji otoka Brača.*

Te je godine održano još jedno predavanje (29. VI 1976.), i to dr Đurđice Petrović iz Beograda: *Srednjovjekovni vuneni pokrivači s osobitim osvrtom na sklavinu.*

Komisija za muzejska i konzervatorska pitanja, nakon analize izvršenih anketa, obratila se i muzejskom savjetu SRH koji je na sjednici od 11. V 1976. raspravljao o problemima nedostatnog broja etnologa zaposlenih u muzejima s etnograđom, te o otkupu etnografskih predmeta. Savjet je dao preporuku RSIZ—u da odobri veća sredstva za otkup (što se od tada i čini), te da otkup uvjetuje sudjelovanjem etnologa, a ne da kao do tada bilo koji muzealac vrši otkup etnografskih predmeta. Ujedno je preporučeno i svim regionalnim zavodima za zaštitu spomenika kulture da pojačaju kontrolu nad bespravnom prodajom etnografske građe.

I na slijedećoj sjednici Muzejskog savjeta SRH (14. IV 1977.) ponovno se raspravlja o problemu nedovoljnog broja zaposlenih etnologa, te donosi odluka da će „...poslati okružnicu od strane Muzejskog savjeta općinskim skupštinama, SIZ—ovima za kulturu i muzejima, koji nemaju etnologa, radi upošljavanja etnoloških stručnjaka... ili, ako ne, da etnološki materijal dadu na obradu stručnjaku etnologu“.

Na dvodnevnom sastanku u siječnju 1977. održana su prvoga dana samo predavanja, a drugoga, uz predavanja, i Redovna skupština. 27. I 1977. na rasporedu je bila tema „Pokladni običaji — tradicija i transformacija“:

V. Huzjak: *Pokladni običaji u Turopolju;*
K. Benc: *Pokladni običaji u Turčišću;*
Z. Rajković: *Pokladni običaji u Loboru;*
Željo Barbalić: *Mesopust u Novom Vinodolskom;*
J. Milićević: *O prezentaciji običaja na sceni.*

Dne 28. I 1977. održana su slijedeća predavanja:

M. Gavazzi: *U spomen Vinku Žgancu;*
J. Ribarić—Radauš: *Zoomorfni i antropomorfni likovi na slavonskim otarcima;*
Ivanka Jurković: *Ručnici u našičkom kraju;*
I. Bakrač: *Muzej američkih Indijanaca u New Yorku.*

Većina predavanja održana je uz filmove i dijapozitive.

Na redovnoj skupštini 28. I 1977. izabran je novi Izvršni odbor: J. Milićević (predsjednik), V. Domaćinović (potpredsjednik), V. Čulinović—Konstantinović (tajnik), Ivanka Tralić (blagajnik), V. Huzjak, N. Gjetvaj, I. Jurković, D. Rihtman—Auguština i I. Šestan. Nadzorni odbor: P. Gabrić, M. Hećimović—Seselja i Z. Rajković. Sud časti: kao 1965.

Uz isticanje uspješne djelatnosti i dobrih rezultata, na Skupštini je ipak ustanovljena nedovoljna aktivnost članova: naime, kada smo dobili „Izvješća“, glasilo za kojim smo težili godinama, pokazalo se da ono ne može izlaziti na vrijeme, jer autori ne dostavljaju referate ni nakon nekoliko intervencija. Uredništvo glasila je dobro radilo, ali je zbog

opterećenosti umjesto V. Belaja uključen novi član, pa sada djeluje u sastavu: Zorica Šimunović, Maja Kožić i Olga Supek—Zupan.

Uz uspješan redoviti rad Društva tokom 1977. godine, značajno je da su na savjetovanju SEDJ u Novom Pazaru sudjelovali članovi HED—a u neuobičajeno velikom broju, ne samo kao gosti, nego i kao referenti.

Godina 1978. opet je imala dva plenarna sastanka, od kojih je jesenski bio posvećen promociji knjige prof. Gavazzija i obljetnicama vezanima uz oslobođenje Istre i dijelova Hrvatskog primorja.

Na sastanku u siječnju predavanja su održana u sklopu dvije teme.

Dne 26. I 1978.:

I tema: 90 godina sistematskog stručnog i znanstvenog etnološkog rada u SR Hrvatskoj:

V. Čulinović—Konstantinović: *Historijski prikaz etnoloških istraživanja i interesa za narodnu kulturu;*

Dr Jerko Bezić: *Zapisi folklorne glazbe u prva četiri godišta „Zbornika za narodni život i običaje Južnih Slavena“;*

D. Gotthardi—Pavlovsky: *Kolede prema zapisima Milčetića i u naše doba;*

J. Milićević: *„Istarska škrinjica“ i 85—godišnjica života Jakova Mikca.*

II tema: Novija etnološka istraživanja.

J. Ribarić—Radauš: *Slavonski narodni ponjavci i antikna građa;*

I. Jurković: *Tkane marame iz našičkog kraja.*

Dne 27. I 1978. održana su ova predavanja:

D. Rihtman—Auguštin: *Novinske osmrtnice kao etnološki fenomen;*

I. Šestan: *Nova saznanja o razvoju tlocrta stambene zgrade u Đakovštini;*

Libuše Kašpar: *Tkanje u lepoglavskom kraju;*

P. Gabrić: *Felix Lay — poznavalac i sakupljač narodnih rukotvorina;*

I. Šestan: *„Đakovački vezovi“.*

Jesenski plenarni sastanak počeo je 9. XI 1978. promocijom knjige prof. M. Gavazzija „Vrela i sudbine narodnih tradicija“ u Klubu sveučilišnih nastavnika. Sastanak je otvorio predsjednik HED—a, zahvalio se predstavnicima „Libera“ na trudu i zalaganju oko izlazenja knjige i naglasio da je to prva veća publikacija u kojoj Društvo sudjeluje, te zahvalio prof. Gavazziju, što je i on time omogućio da novi mladi naraštaji lakše dođu do iznimno važnih podataka i spoznaja koji se u toj knjizi mogu naći. Potom je kolegica Z. Rajković, koja je u ime HED—a najviše radila na pripremi knjige, iznijela podatke o radu i problemima u svezi s pripremanjem i dovršenjem knjige. S nekoliko misli obratio se prisutnima i prof. Gavazzi, te zahvalio onima koji su mu pomagali u tom zamašnom poslu.

Dne 10. XI 1978. u prostorijama Etnografskog muzeja održana su predavanja posvećena problematici Istre i obljetnicama u 1978. godini:

J. Milićević: *Etnografski podaci u djelima Mate Balote*;

D. Rihtman—Auguštin: *Istraživanja Instituta za narodnu umjetnost u Istri*;

N. Gjetvaj: *Terensko istraživanje i etnografska građa Istre, Cresa, Lošinja i Suska u zbirkama Etnografskog muzeja u Zagrebu*;

Dr Ilija Škrinjarić, dr Pavao Rudan, dr Tea Runjak, dr Branka Macarol, Zoran Pišl, Milica Gomzi i Ljerka Schmutzer: *Analiza kvantitativnih svojstava dermatoglifa istarske populacije — prilog proučavanju „biološke strukture“*;

J. Milićević: *Jardasova Kastavština (In memoriam Ivi Jardasu, 1888—1978)*;

B. Gotthardi—Pavlovsky, Stanko Girić i Vlasta Šušanj: *Tragom Ive Jardasa — Ovčarstvo na Lisini*.

Uz redoviti rad i suradnju sa srodnim društvima i ustanovama tokom 1978. godine Društvo je bilo angažirano i u organiziranju putovanja jugoslavenskih etnologa na Svjetski kongres antropoloških i etnoloških znanosti u Indiju, na kome je sudjelovalo i šest naših članova.

Sastajala se i Komisija za izradu etnološke čitanke (D. Rihtman—Auguštin, Z. Šimunović i J. Milićević), te je izrađen koncept sadržaja. Budući da je „Školska knjiga“ zainteresirana za takvu publikaciju, bilo bi potrebno okončati započeti rad, odrediti autore i konačno dovršiti rad o kome se govori od prvih dana postojanja našega Društva.

„Izvjješća“ za 1975. i 1976. godinu na 154 stranice izišla su iz tiska 1977. godine. Tokom 1978. izišao je novi broj, pod novim naslovom „Etnološka tribina“, na 136 stranica, u nakladi od 500 primjeraka i u novoj grafičkoj opremi.

Na kraju ovoga pregleda našeg dosadašnjeg rada možemo zaključiti da naša struka, a i naše Društvo, u sadašnjim uvjetima ima povoljne mogućnosti rada i unapređivanja, a uz to je potrebna malo veća angažiranost svih članova. I u diskusijama o novom Zakonu o kulturnim dobrima čuje se mišljenje o budućim izgledima da se u svakoj općini SRH obavezno zaposli arheolog i etnolog. Ako bi se to barem djelomično ostvarilo, pružile bi se nove mogućnosti za intenziviranje našeg rada.

No, kako je i na početku spomenuto, ipak možemo biti zadovoljni rezultatima koje smo u dosadašnjem postojanju Društva ostvarili. Zato zahvaljujemo svim pojedincima i ustanovama koje su pomagale rad Društva, a prvotno onima koje su omogućavale da se u njihovim prostorijama održavaju naši plenarni sastanci i skupštine, te sastanci naših odbora i komisija. To su Zavod za Etnologiju Filozofskog fakulteta (koji je pružao najsvestraniju pomoć u najtežim godinama početka rada Društva), zatim Etnografskom muzeju, Etnološkom zavodu JAZU, Zavodu za istraživanje folkloru (bivši INU), te Hrvatskom školskom muzeju. Posebno zahvaljujemo svim članovima i gostima koji su pripremali referate ili na bilo koji način pomagali rad Društva.

Izvršni odbor je zaključio da im skromnom zahvalnicom oda priznanje za taj dosadašnji rad. Odlučeno je da se zahvalnica dodijeli članovima koji su održali na plenarnim

sastancima ili u okviru Lokalnog ogranka tri ili više predavanja, zatim predsjednicima, tajnicima i blagajnicima Društva tijekom svih dosadašnjih godina, te članovima uredništva „Etnološke tribine“. Sigurno je da zaslužnih ima i znatno više, ali je svima zahvalnost izražena i bez ovih zahvalnica. Ujedno se nadamo da će i za to biti bolje mogućnosti prilikom slijedeće obljetnice.

1) prof. Jasni Andrić	24) mr Aleksandri Muraj
2) prof. Ivanki Bakrač	25) prof. Zdenki Noršić
3) dr Vitomiru Belaju	26) prof. Zlatku Obranoviću
4) prof. Katici Benc—Bošković	27) prof. Olgi Oštrić
5) dr Maji Bošković—Stulli	28) dr Đurđici Palošiji
6) prof. dr Branimiru Brataniću	29) dr Mariju Petriću
7) prof. Veri Bratulić	30) prof. Branku Pleše
8) prof. Matildi Crnković	31) mr Zorici Rajković
9) dr Vesni Čulinović—Konstantinović	32) dr Jelki Ribarić—Radauš
10) mr Vlasti Domaćinović	33) dr Dunji Rihtman—Auguštin
11) prof. Pauli Gabrić	34) dr Beli Rõmeru
12) prof. Mariji Gamulin	35) prof. Andriji Stojanoviću
13) prof. dr Milovanu Gavazziju	36) mr Olgi Supek—Zupan
14) prof. Beati Gotthardi—Pavlovsky	37) prof. Zorici Šimunović—Petrić
15) prof. Nadi Gjetvaj	38) prof. Ivanki Vrtovec
16) prof. Mari Hećimović—Seselja	39) Etnografskom muzeju u Zagrebu
17) prof. Mariji Helebrant	40) Etnološkom zavodu JAZU
18) prof. Višnji Huzjak	41) Odsjeku sa Zavodom za etnologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
19) mr Mariji Išgum	42) Zavodu za istraživanje folkloru u Zagrebu
20) prof. Maji Kožić	
21) dr Aleksandri Lazarević	
22) prof. Zdenki Lechner	
23) mr Josipu Milićeviću	

TWENTY YEARS OF ETHNOLOGICAL SOCIETY IN CROATIA

Summary

This cronicle has been a survey of the activities of the Society since its founding on January 31, 1959. Most important were professional lectures, 201 of them in these twenty years, held by of our Society and outside guests. Besides various commissions whose work brought forth some remarkable results, there were also Zagreb's Local Branch of the Society which was active for a considerable length of time. The most important has been publishing activity — since 1970. the Society has its yearly journal.

UPORIŠNE TOČKE DJELOVANJA I/ILI SJEĆANJA¹

Tihana Rubić

Bojan Mucko

Mario Katić

"Teorijski se postulati (...) nikad izravno ne ostvaruju onako kako su zamišljeni ili kako ih njihovi promotori propovijedaju, a znanstveni se rad odvija u procijepima životnih datosti te u različitim kombinacijama bivših i sadašnjih paradigmi."

D. Rihtman-Auguštin, A. Muraj 1998:109

Uvod

Autorski pristup temi počiva na analizi onih događaja i osoba koje su sami etnolozi u razgovorima vođenim u svrhu pripreme ove spomenice istaknuli kao *važne, značajne, one koji se ističu*. Ta perspektiva uključuje dvije razine selekcije događaja iz pedesetogodišnjeg djelovanja jednoga strukovnoga udruženja: selekciju koju su kroz sjećanja i naracije izvršili sami sugovornici te onu kojom smo, kao autori ovog priloga, narativnu građu grupirali u cjeline s obzirom na teme, razdoblja i/ili fokusne jedinice određenim kriterijem: u prilogu su zastupljene one

¹ Ovaj je prilog dopunjen i prerađen referat izložen 2004. godine povodom obilježavanja 45 godina Društva. Na prijedlog Željke Jelavić, potpredsjednice, autorica ovog priloga je kao ondašnja poslijediplomska studentica etnologije i kulturne antropologije Filozofskog fakulteta u Zagrebu, održala izlaganje u *kafeteriji* Etnografskog muzeja u Zagrebu. Prilog je potom, za potrebe objavljivanja u Spomenici, razrađivan u suautorstvu: najprije s Krešimirom Bermancem, studentom etnologije i kulturne antropologije u Zagrebu, koji je u prvoj (pripremnoj) fazi rada na Spomenici intervjuirao etnologue i popisivao arhivsku građu HED-a. Krešimir je uslijed privatnih okolnosti odustao od rada na pripremi priloga. Bojan Mucko i Mario Katić, obojica studenti etnologije i kulturne antropologije u Zagrebu, postali su konačnim suautorima i obavili konačan posao pregledavanja Arhiva te intervjuiranja sugovornika.

cjeline koje interpretiramo kao *uporišne točke* djelovanja, ali i emskoga vrednovanja i deskripcije pedesetogodišnjega postojanja ove strukovne udruge.

Takav pristup uporište ima ponajviše u dvadeset godina ranije provedenom istraživanju o statusu etnologije kao profesije, vrednovanom i okarakteriziranom iz perspektive samih etnologa, nositelja struke, a koju je provela Lydia Sklevicky među članovima Hrvatskoga etnološkog društva (u nastavku: HED, Društvo) (1991:45–67). Nezaobilazan izvor podataka u tom je smislu u nastajanju ovoga priloga bila "živa riječ"², kazivanja koja su analizirana korištenjem literature i faktografije raspoložive iz arhivskoga materijala.³

Prilogom se, dakle, ne teži sveobuhvatnosti faktografskoga prikaza pedesetogodišnjega djelovanja Društva, već se, nakon uvodnih odlomaka pod naslovom *Što je o HED-u prije napisano* i *HED de jure*, promišljaju aspekti koji su dominirali u naracijama etnologa, bivših i sadašnjih članova HED-a.

To su: rodna perspektiva, osamdesete godine 20. stoljeća, teme identiteta i etniciteta, etnologija svakodnevice, ratno razdoblje početkom devedesetih godina 20. stoljeća te religijska etnologija.

Što je o HED-u prije napisano?

Radovi u kojima se ciljano, ili kroz opis rada pojedinih etnoloških ustanova, tematizira djelovanje Društva (Supek 1983; Marković 1989; Sklevicky 1991; Rihtman-Auguštin, Muraj 1998; Belaj 1998; Muraj 2006), uglavnom se na Društvo osvrću u kraćim crtama. Iznimku čini rad Josipa (Brace) Milićevića (1979:97–116; pretisak u ovom izdanju) u kojemu se iscrpno, na temelju arhivske građe kao osnovnog izvora podataka, izvještava o prvih dvadeset godina rada Društva: počevši s Osnivačkom skupštinom Ogranka⁴ Milićević piše o slijedu skupština, o njihovim odlukama te o održanim tematskim predavanjima.⁵ Premda je autor

² Ovom prilikom svim sugovornicima zahvaljujemo na susretljivosti i pomoći, a za konačnu interpretaciju događaja i kazivanja snosimo odgovornost kao suautori ovoga priloga.

³ Arhiv je prilikom pregledavanja usustavljen prema kronološkomu kriteriju.

⁴ Osnivačka je skupština održana 31. siječnja 1959. godine. Skupštini je prisustvovalo 29 članova, a 13 ih je (pismeno ili telefonski) dalo punomoć za glasovanje. (Milićević 1979:97–98)

⁵ Uz svaku skupštinu Društva, Milićević piše i o djelovanju Lokalnoga ogranka Zagreb, koji je osnovan gotovo istovremeno s republičkim (SR Hrvatske) Ogrankom, a aktivan je bio do 1975. godine (ibid.:111). Od početka rada Društva slijedeća je godišnja dinamika održavanja znanstveno-stručnih skupova (*sastanaka*) (usp. ibid.:98–116).

bio suvremenikom i izravnim sudionikom većine događaja o kojima je pisao, tek manjim dijelom nalazimo njegovu interpretaciju ili osobnu refleksiju te mjestimično anegdotalne detalje poput onih kako se naredovnoj skupštini 1967. godine Ogranak "upustio u jedan novi izdatak, jer je kupljeno ½ kg kave da se počaste sudionici sastanka." (ibid.:106) Autor kritizira slabu posjećenost pojedinih predavanja u organizaciji Društva te neredovito podmirivanje članarine: pišući o plenarnom sastanku održanom 1960. godine u Zagrebu, cijenu hotelskoga smještaja (670 novih dinara) uspoređuje s iznosom ondašnje članarine (600 nd). Da kasniji rast članarine nije pratio ukupan rast cijena, svjedoči podatak o tome kako je 1979. članarina iznosila 60 nd, dok je cijena sobe u hotelu iznosila 250 nd (ibid.:98)., čime Milićević argumentira vlastitu začudnost zbog učestale neredovitosti njezina podmirivanja. U završnom dijelu Milićević pozdravlja ukupnu angažiranost članova i spremnost na rad (ibid.:115), ali poziva i na intenzivniju uključenost etnologa u aktivnosti Društva: "...naša struka, i naše Društvo, u sadašnjim uvjetima ima povoljne mogućnosti rada i unapređivanja svoga djelovanja, a uz to je potrebna malo veća angažiranost svih članova." (ibid.)

Pišući o značajkama domaće etnologije nakon Drugoga svjetskog rata, Olga Supek (1983.) opisuje djelatnosti četiriju ondašnjih najvećih domaćih etnoloških institucija, do početka osamdesetih godina 20. stoljeća: Etnološkog zavoda Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti⁶, Etnografskog muzeja u Zagrebu, Odsjeka za etnologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu⁷ i Zavoda za istraživanje folklor⁸, a niz nastavlja pišući i o Hrvatskom etnološkom društvu te o zaštiti etnoloških spomenika (50–59). Kao aktualne probleme i ciljeve rada Društva ističe nedovoljno uvođenje novih tema u polje etnološke rasprave, praktične probleme zapošljavanja etnologa i probleme u sustavu njihova obrazovanja. Osvrće⁹ se na ondašnju uredničku koncepciju *Etnološke tribine* kojom se inzistiralo na raznovrsnosti etnoloških pristupa i metoda (58–59).

⁶ Današnji Odsjek za etnologiju Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

⁷ Odsjek je 2004. godine odlukom Znanstveno-nastavnoga vijeća preimenovan u Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju. Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju: Povijest, <http://www.ffzg.hr/etno/index.php?cid=2007> (12. 7. 2009.)

⁸ Institut za etnologiju i folkloristiku.

⁹ Kao ondašnja glavna urednica *Etnološke tribine*.

U *Etnološkoj tribini*¹⁰ Ksenija Marković (1989.) objavljuje prilog o stotoj obljetnici rada Mađarskoga etnološkog društva i ističe mađarsko-jugoslavensku suradnju u okviru bijenalnih znanstveno-stručnih susreta "Ethnographia Pannonica" kao ondašnju najplodonosniju suradnju dvaju etnoloških društava, pored projekta pripreme karata za Etnološki atlas (143–144) kojega je do 1962. godine ondašnji Ogranak bio nositeljem (usp. Supek 1983:58).

Nadalje, nekoliko mjeseci prije održavanja 23. kongresa jugoslavenskih etnologa u Zadru (1989.) Lydia Sklevicky je provela spomenutu anketu o *identitetu struke*¹¹ među članovima Društva.¹² Rezultati te ankete ukazali su na nedostatak emske percepcije o struci kao profesiji. Ti rezultati predstavljaju jedinstven znanstveno-analitički i kritički doprinos propitivanju identiteta i usmjerenja etnologije kao znanosti, kroz njihovu *dekonstrukciju* (Rihtman-Auguštin, Muraj 1998:115). L. Sklevicky dekonstruira kvalitativne aspekte etnološke discipline: stanje struke i stavove etnologa o vlastitoj struci, a, između ostalog, i Društva, *profesionalnog udruženja sa striktno stručnim ciljevima* (1991:61). Ta se *striktnost* objašnjava kao nedostatak angažiranog političkog i društvenog djelovanja te nepostojanja hijerarhijskih struktura koje bi omogućile ažurnije društveno-političko djelovanje na aktualna zbivanja, kao i podršku ekonomskom probitku članova (ibid.).

Rad Društva se, nadalje, u vrlo općim crtama spominje u sintetskom djelu *Hrvatska etnografija: Svagdan i blagdan hrvatskoga puka* u dijelu priloga o povijesti hrvatske etnologije, autora Vitomira Belaja (1998:356). U tom kraćem pregledu nastanka, razvoja i svrhe djelovanja Društva autor spominje godinu osnivanja Društva (1959.), godinu njegova preimenovanja (1975.) i pokretanja časopisa (1978.) te onu kada je Društvo bilo domaćinom uglednoga Međunarodnog kongresa antropoloških i etnoloških znanosti u Zagrebu (1988.) (ibid.).

¹⁰ *Etnološka tribina* 12, iz 1989. godine.

¹¹ Rezultati tog istraživanja objavljeni su postumno u dva navrata: u zborniku radova *Simboli identiteta: Studije, eseji, građa* (1991.), u izdanju HED-a, te u autorskoj knjizi Lydie Sklevicky naslova *Konji, žene, ratovi* (1996.) koju je objavila te tekstove odabrala i uredila Dunja Rihtman-Auguštin.

¹² Na sudjelovanje u provođenju ankete putem strukturiranih upitnika odazvala se trećina članova Društva (Sklevicky 1991:45).

U prilogu Anamarije Starčević-Štambuk et al. (2000.) iscrpno i faktografski doznajemo o sadržaju objavljenih (do 1999.) brojeva godišnjaka *Etnološka tribina*, kao i o izdanjima koja su mu prethodila: *Radovi plenarnog sastanka i Izvješća*¹³ (157–159). *Tribina* je, osim strukovnog časopisa u kojem članovi imaju priliku godišnje objavljivati svoje znanstvene i stručne radove, publikacija koja se svojim priložima (koje su pisali članovi Društva) redovito referirala na relevantna aktualna zbivanja u okviru Društva, u bloku *Prikazi i vijesti*. Također, u *Tribini* se do danas kontinuirano objavljuju radovi proizašli iz izlaganja na godišnjim skupovima Društva, i to u vidu zasebnoga tematskog bloka naslovljenog istovjetno nazivu održanoga skupa. Tako je moguće neposredno i detaljno doznati o temama zastupljenim kroz godišnje skupove, radovima i pristupima koji su dominirali u određenomu razdoblju (usp. Starčević-Štambuk 2000:157–180).

Naposlijetku, osvrćući se na razvoj susreta hrvatskih i slovenskih etnologa u okviru "Hrvatsko-slovenskih etnoloških paralela", Aleksandra Muraj (2006.) ističe njihovo značenje u ukupnoj povijesti hrvatske i slovenske etnologije, ukazujući na to da se kroz "Paralele" može iščitavati i revalorizirati "teza"¹⁴ o nedovoljnom društvenom angažmanu ove struke, o njezinu trajnom nastojanju da se zadrži na dostojanstvenom odmaku od aktivnoga sudjelovanja u aktualnoj društvenoj problematici i utjecaja na kulturna i politička zbivanja" (89–92).

Niz radova koji ciljano tematiziraju rad Društva, ili pak pojedini njegov segment, ovdje se iscrpljuje.¹⁵

¹³ Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva izlazi pod naslovom *Radovi* od 1970. godine. *Izvješća* su izlazila od 1971. do 1976. godine (Starčević-Štambuk 2000:157–180).

¹⁴ Mogli bismo reći i "vapaj" hrvatskih etnologa, ili, kako to Lydia Sklevicky naziva "patetičnim diskursom", kada sami etnolozi položaj etnologije u hrvatskome društvu ocjenjuju: "sramotnim", "marginalnim", "nebitnim", "mizernim" (Sklevicky 1991:61)

¹⁵ Ipak, za cjelovitije razumijevanje rada Društva značajno je konzultirati i domaće radove teorijske naravi, u kojima etnolozi teorijski promišljaju stanje struke (Prica 2001, Belaj, V. 1998, Čapo Žmegač 1988, 1911, 1993; Supek 1988), raspravljaju o povijesnim uporištima discipline (Supek-Zupan 1983; Rihtman-Auguštin 1992; Čapo Žmegač 1993, Belaj, V. 1989, 1994, 1998, Prica 2000) ili propituju epistemološko-metodološke tradicije, stanja i tendencije (Supek-Zupan 1983, 1998; Belaj, V. 1989, 1998; Čapo Žmegač 1991, 1993; Prica 1999, 2000, 2001; Čapo Žmegač et.al. 2006), (marginaliziran) položaj etnologije i etnologa u hrvatskoj znanosti i društvu (Supek-Zupan 1983:61, Supek 1988:17; Sklevicky 1991:45–65; Čapo 1993:21; Španiček 1995/1996; Prica 2001:202) te "krize" hrvatske etnologije (Pletenac 1995/1996, 2007; Prica 1999, 2000, 2001).

Iako svaki od ovih priloga pridonosi cjelovitijem sagledavanju ukupnosti procesa mijena i obrazaca djelovanja ovog strukovnog udruženja, svoj pristup pisanju o Društvu formirali smo ponajviše na tragu teksta Lydie Sklevicky, odnosno, postavljanja emske vizure kao osnovnog okvira za sagledavanje HED-ove prošlosti. Također, pokušali smo se odmaknuti od svođenja djelovanja članova Društva na zajednički nazivnik, iskazivan u formulacijama poput: "HED je izdao taj i taj broj *Etnološke tribine*", kako bismo prilog u što manjoj mjeri izložili stilskom, ali i značenjskom i sadržajnom apstrahiranju.

Biografski i profesionalni (institucijski, užestrukovni, užetematski) aspekti dominantno su odredili djelovanja i nastojanja u okviru Društva.¹⁶ Preciznije, mislimo na sve one osobe koje su se, uglavnom dvogodišnjom dinamikom¹⁷, smjenjivale kroz Društvo. Te su *smjene* imale dvostruk učinak: prvenstveno, na praktičnoj su razini bile temeljem formalno registriranog kontinuiteta Društva¹⁸, ali su, isto tako, određivale dinamiku preklapanja i smjena interesa, fokusa, koncepata i projekata koji su prožimali rad Društva.

Stoga, uz faktografsku perspektivu (s ciljem da se čitatelju ponudi informativni pregled događaja i ideja), u prilogu se ponajviše referiramo na osobna imena onih koji su bili aktivnim članovima Društva, a kroz čije je djelovanje sjećanje na ukupan rad Društva najizražajnije "oživiljeno". Sjećanje na ulogu i rad određenih osoba bilo je, dakle, glavna "logika" prisjećanja i rekonstruiranja događaja o kojima su naši sugovornici govorili. Pritom se, u nizu kazivanja, među zapamćenim osobama

¹⁶ O čemu će se detaljnije doznati iz tekstova koji slijede u Spomenici.

¹⁷ To proizlazi ponajprije iz praktičnoga razloga: dvogodišnjega trajanja mandatnoga razdoblja članova Upravnog (Izvršnog) odbora. U dokumentima se spominju oba naziva: *Izvršni odbor* i *Upravni odbor*, a odnose se na isto: na tijelo koje je Statutom iz 1975. godine, 19. točkom, određeno kao jedno od četiriju tijela Društva (Skupština, Upravni odbor, Nadzorni odbor i Sud časti), koje se bira na dvije godine i vodi "[s]ve poslove društva u vremenu između redovnih skupština (...). Upravni odbor sastoji se od članova izabranih na redovnoj skupštini. Predsjednika bira skupština, a Upravni odbor se konstituira odmah nakon izbora i bira potpredsjednika, tajnika i blagajnika." Iz točke 20. slijedi da se "[u]pravni odbor sastaje (...) po potrebi, a najmanje dva puta godišnje, i može raditi ako je prisutna većina članova." Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 2, Statut Društva, 17. siječnja 1975.

¹⁸ Naši su sugovornici često isticali upravo taj aspekt kao ključ pedesetogodišnjeg trajanja Društva. Smjena osoba, članova i mandatarata, shvaćana je kao *normalitet*, u smislu "prirodne" generacijske smjene. Osim toga, angažman u HED-u bio je uvijek volonterski i mahom je značio dodatan rad, izvan obveza koje su proizlazile iz redovnog zaposlenja. Iz tog je razloga smjena osoba našim sugovornicima također bila razumljiva.

nenadmašivo ističe Dunja Rihtman-Auguštin. Njezino se ime, osim činjenice da je bila najduže predsjednicom Društva, u ukupno šest dvogodišnjih mandata, u najvećoj mjeri provlači kroz niz tema i aktivnosti koje u prilogu slijede, a koje su bitno obilježile rad Društva, kao i sjećanja etnologa na njegov rad.

Prema kazivanju Aleksandre Muraj, važna je *"neosporno Dunja Rihtman-Auguštin. Ona je doista modernizirala rad u Društvu, bila je vrlo aktivna, i izborila se i za značajnija financijska sredstva (...). Dala je vrlo jak pečat radu Društva."*¹⁹

Tomo Vinščak se, na primjer, pored Rihtman-Auguštin koju spominje na prvomu mjestu, sjeća još nekoliko osoba iz vremena njegova tajničkog i predsjedničkog mandata:

*"Dunja Rihtman-Auguštin. Dunja je imala jednu karizmatsku ulogu. Prvo, bila je vrhunski znanstvenik, a drugo znala je s ljudima i imala je jedan autoritet koji mi drugi nismo znali uspostaviti. Ja mislim da nitko u Društvu nakon nje nije imao autoritet kao što je imala ona. (...) Od nje sam, kao njezin tajnik, jako puno naučio. Osim Dunje, i pokojni Josip Milićević. On je bio jako aktivan u Društvu i uvijek je doprinio korisnim prijedlozima. (...) Ivanka Ivkanec (...) ona se jako trudila da svoj posao obavi što bolje (...), gđa Bišćan koja vodi blagajnu, nju svakako treba spomenuti, ona već više od 20 godina nama [Društvu, op. a.] vodi blagajnu i ona sve te papire (...) i sve zakone zna i bez nje bi bilo jako teško. I svi, i ja također, smo s njom jako dobro surađivali. Njoj se treba posebno zahvaliti. Takva jedna osoba je jako bitna za uspješan rad Društva."*²⁰

I Aleksej Gotthardi-Pavlovsky prisjeća se, na prvome mjestu, uloge D. Rihtman-Auguštin u Društvu:

*"...jer je ona kao predsjednik s najvećim stažem ikad u HED-u. (...) Tako je to bilo valjda 10 godina, ne znam ... najomiljenija predsjednica HED-a i najvažnija, najznačajnija."*²¹

¹⁹ Iz transkripita intervju s Aleksandrom Muraj; intervju vodila Danijela Pandža, 2009.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

²⁰ Iz transkripita intervju s Tomom Vinščakom; intervju vodio Krešimir Bermanec, 2008.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

²¹ Iz transkripita intervju s Aleksejem Gotthardijem-Pavlovskim; intervju vodili Silvije Habulinec i Petra Srblijinović, 2008.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

Nadalje, kategorija koja se u naracijama etnologa ističe: ona subjektivnoga i simboličko-značenjskoga. Gotovo ju je nemoguće detektirati iz arhivskog materijala, ali je ta kategorija vidljiva u naracijama. Faktografija iz zapisnika sastanaka i izvješća sa skupština, osim što pouzdano ukazuje na raznovrsnost i kvantitetu rezultata dugogodišnjih aktivnosti HED-a, ne govori puno o simboličkom značenju Društva koje mu pripisuju sami (sadašnji i bivši) članovi. To su: *inicijacijsko* značenje članstva u HED-u i simbolička važnost prvih direktnih susreta *licem u lice*. Upravo na taj način studenti etnologije "opredmećuju" imena autora s kojima su se dotad susretali preko popisa ispitne literature.

Na primjer, susreti s etnolozima u Etnološkom klubu ili na Godišnjim skupovima postaju iskustvom koje se opisuje kategorijama *tranzicijskog* i *inicijacijskog*, čime se ističe značenje iskustva prvih susreta različitih generacija etnologa. Tada *mlađi* tek pronalaze svoje simboličko mjesto u strukovnoj zajednici (među *starijima*).

Aleksandra Muraj se prisjeća toga simboličkog značenja "ulaska u Društvo", iz negdašnje vlastite studentske perspektive, pri samim počecima djelovanja Društva, kada su studenti bili čuli da se "nešto zbiva". Na savjetovanju Etnološkog društva Jugoslavije 1958. godine održanom u Osijeku, kao studenti su, sjeća se, sa zanimanjem gledali "*te naše profesore i druge koje smo znali po literaturi*".²²

Sanja Potkonjak je "ulazak u HED"²³ prije desetak godina doživjela na istovjetan način, kao

"jedina dodirna točka u kojoj bi se mi [studenti etnologije i etnolozi, op. a.] našli. To je bilo zaista sjajno jer u suprotnom mi čitamo knjige iza kojih stoje nevidljiva lica, i jedini prostor kontakta ljudi i njihovih djela za mene kao studenticu je bio HED. (...) Tamo onda vidiš sve te ljude, tamo vidiš Dunju Rihtman-Auguštin, Zoricu Vitez, Aleksandru Muraj... Dakle netko ti kaže: 'To je Dunja Rihtman-Auguštin!', to je ta osoba za koju se pitaš što je i tko je, a čije si radove čitao. (...) Ja se sjećam manje-više straha koji sam imala pred tim

²² Iz transkripita intervju s Aleksandrom Muraj; intervju vodila Danijela Pandža, 2009.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

²³ „Ulazak“ je u razgovoru bio određen ne toliko kao formalan pristup članstvu, već kao početak (aktivnijeg) participiranja u aktivnostima HED-a (odnosno, posjećivanja predavanja, skupova i sl.), čime se kroz opću informiranost o aktivnostima, ali i simbolički, postaje dijelom etnološke, strukovne zajednice. Iz transkripita intervju s Sanjom Potkonjak; intervju vodio Bojan Mucko, 2009.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

ljudima, ali to je bio prostor u kojem smo se mi [studenti etnologije, op. a.] mogli transgeneracijski premrežiti. Mi nismo njima [etnolozima, op. a.] značili ništa, a oni su nama značili puno. (...) Sjećam se da sam osjećala istovremeno i pripadnost i nepripadnost, ali nekako pokušavaš ući u tijelo [HED, op. a.]"

HED de jure

Društvo treba objediniti u djelovanju hrvatske etnologe (usp. Belaj, V. 1998:356) te aktivno djelovati i promicati etnološku struku, što je određeno i Statutom.²⁴ Ogranak za SR Hrvatsku Etnološkog društva Jugoslavije (EDJ) osnovan je 1959. godine, kao prvi od republičkih ogranaka (Milićević 1979:97; Supek 1983:57) na prostoru SFR Jugoslavije, na čelu s Branimirom Bratanićem, kao predsjednikom i suosnivačem ondašnjeg hrvatskog ogranka za EDJ²⁵ (Milićević 1979:97). Olga Supek (1983.) to vrijeme sagledava kao razdoblje u kojem su sazreli istovremeno "subjektivni uvjeti (dovoljan broj školovanih etnologa) i objektivni uvjeti (problem znanstvenog istraživanja, problem zapošljavanja)" (57). Osnovni ciljevi Ogranka definirani su Statutom, u formulaciji koja se tek uz manje jezične dorade provlači kroz sve statute Društva: "unapređivanje etnološke znanosti i njezina položaja u društvu te poticanje rada na svim područjima etnološke djelatnosti"²⁶.

Statutom su određene i djelatnosti Društva: unapređivanje etnološke znanosti i etnološkog rada; etnološka proučavanja; organiziranje i održavanje etnoloških skupova i srodnih manifestacija etnoloških i folklorističkih značajki i sadržaja; poticanje i pomaganje u sakupljanju, čuvanju i prezentaciji etnografske građe; populariziranje etnološke znanosti i rezultata istraživanja; uspostavljanje veza s etnološkim i drugim srodnim udrugama i institucijama u zemlji i inozemstvu.²⁷

²⁴ Usp. sve statute Društva, u dijelu gdje se navode ciljevi i svrha rada. Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 2, 3 i 4, Statuti Društva, 1975., 1986., 1997.

²⁵ Usp. podatak iz *Personalnog dosjea zaposlenika* Branimira Bratanića, matični broj 58, Arhiv Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

²⁶ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Zorica Rajković kut. 2, Statut iz 1975. godine, 17. siječnja 1975.

²⁷ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 2 i 3, Statut iz 1975. godine, članak 9; Statut iz 1986. godine, članak 7 i 8.

Aleksandra Muraj o počecima Etnološkog društva Jugoslavije:

U doba kada sam ja studirala je bilo osnovano Etnološko društvo Jugoslavije. To je bilo 1957. godine i to je doista bio jedan značajan korak za napredak struke, jer je etnologija bila brojčano mala struka. Taj nevelik broj djelatnika se, dakle, povezao na tadašnjoj državnoj razini.

Vesna Čulinović-
Konstantinović o
"(a)političnosti" etnologije:

Mi kao društvo nismo išli u političke teme, mi smo se doduše bavili i socijalnom stranom i materijalnom stranom etnologije odnosno etnografije, ali koliko se ja sjećam, nismo bili politički angažirani.

Ogranak je, na osnovi *Zakona o udruživanju građana* iz 1973. godine te u svrhu pribavljanja statusa pravne osobe, prestao biti dijelom EDJ-a. Dvije godine kasnije osniva se *Hrvatsko etnološko društvo*, a prema članku 7. Statuta to društvo, iako promijenjena imena, sadržajem i ciljevima nastavlja rad prijašnjega Ogranka.²⁸

Aleksandra Muraj se prisjeća *osjetljivosti* predloženog naziva Društva s *hrvatskim* predznakom:

"Kad se glasalo oko naziva (...) bila su dva prijedloga: (...) Etnološko društvo Hrvatske ili Hrvatsko etnološko društvo. U tim godinama, a to je bila 1975., to je moglo imati političke konotacije, mogla se prišiti i etiketa nacionalizma. Međutim, pobijedio je ipak prijedlog da se nazove Hrvatsko etnološko društvo (...). Nakon toga su se sva ta samostalna republička društva (...) spojila pa je dotadašnje Etnološko društvo Jugoslavije zamijenjeno Savezom etnoloških društava Jugoslavije."²⁹

Osjetljivost promjene naziva Društva potvrđuje i komentar Lydie Sklevicky; ona spominje kako je ondašnja dugogodišnja³⁰ predsjednica Društva, Dunja Rihtman-Auguštin, upravo taj čin inzistiranja na hrvatskom predznaku imena ocijenila kao politički³¹ čin u djelovanju Društva, preciznije, kao jedini takav čin u njegovu djelovanju (Sklevicky 1991:53).

Godine 1986. ondašnji je Upravni odbor HED-a uputio zahtjev Koordinacionom odboru za djelatnost društvenih organizacija i udruženja građana za stjecanjem statusa društvene organizacije.³² Društvo 1987. godine prestaje biti *udruženjem građana*, i postaje *društvenom organizacijom*³³, ali i dalje djeluje kao član Saveza etnoloških društava Jugoslavije (SEDJ), odnosno kao jedan od

²⁸ Dio iz Statuta Hrvatskoga etnološkog društva iz 1975. godine, koji je potpisala Zorica Rajković, ondašnja predsjednica Društva. Statut je usvojen na Osnivačkoj skupštini Društva, 17. siječnja 1975. godine. Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Zorica Rajković, kut. 2, Statut Društva, 17. siječnja 1975.

²⁹ Iz transkripta intervjua s Aleksandrom Muraj; intervju vodila Danijela Pandža, 2009.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

³⁰ Dunja Rihtman-Auguštin bila je predsjednicom Društva u ukupno šest dvogodišnjih mandata.

³¹ Istaknuli TR, BM i MK.

³² U formalnom i organizacijskom smislu društvene organizacije predstavljaju pandan neprofitnim udrugama, udrugama građana, koje se registriraju u Hrvatskoj od devedesetih godina 20. stoljeća.

³³ Prema Rješenju Republičkog sekretarijata za unutrašnje poslove Socijalističke Republike Hrvatske.

republičkih ograna. Tek 1991. godine, u okviru procesa stvaranja samostalne države, Društvo pravno istupa iz SEDJ-a. Potom su uslijedile ratne godine, a 1997. godine izvršena je registracija po kojoj do danas Društvo djeluje kao samostalna strukovna nevladina udruga.

Društvo svoje redovite djelatnosti od početka financira ponajviše od redovitih financijera, a tek manjim dijelom od članarina. Od početka devedesetih godina 20. stoljeća dva glavna financijera jesu: Ministarstvo kulture i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, a ranije pribavljanje financijskih sredstava vršeno je putem natječaja za dotacije ondašnjih republičkih Samoupravnih interesnih zajednica (u usmenoj komunikaciji nazivanih *sizovi* (od kratice: SIZ)). O nedostatnomu financiranju aktivnosti i poteškoćama na koje je u traženju financiranja svojih programa iz sredstava Zajednice SIZ-ova nauke Jugoslavije Društvo nailazilo, doznajemo iz zapisnika sa sastanaka Izvršnog odbora Društva.³⁴ Iz tih je dokumenata razvidno kako se financijski problem kontinuirano provlači kao osnovni razlog svođenja prvotno zamišljenih aktivnosti na reduciraniji oblik. U vrijeme kada je rad Društva bio financiran iz fondova ondašnjih SIZ-ova, financijski je aspekt, čini se, uvelike određivao dosege suradnji i izvan republičkih okvira. Iz spomenutih zapisnika doznajemo kako upravo iz financijskih razloga nije provedena intenzivnija međurepublička suradnja među društvima (u vidu raznih tematskih skupova, istraživačkih projekata, gostujućih predavanja i sl.), a za koju bi se moglo pretpostaviti da je bilo interesa te ako se u obzir uzme praktična činjenica da su društva tada djelovala unutar istih državnih granica. Iako su se izvori financiranja rada Društva kroz vrijeme mijenjali, nedostatnost financija za međurepubličku suradnju predstavljala je kontinuirani problem u radu Društva. Tako se u zapisnicima iz osamdesetih godina spominje kako Zajednica "tek svake treće godine financira održavanje međurepubličkih znanstvenih skupova" pa je stoga od strane Izvršnog odbora predloženo i da se kongresi SEDJ-a održavaju svake treće godine. Zanimljivo je istaknuti kako to u konačnici ipak nije prihvaćeno. Zaključeno je, umjesto toga, kako će Društvo, osim svođenja aktivnosti na "skromniji" oblik, "do potrebnih financijskih sredstava doći sponzorstvom ili povezivanjem saveznog skupa s republičkim".³⁵ Ovo nam

³⁴ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Zapisnici sa sastanka Upravnoga odbora, 1991–1999.

³⁵ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Dunja Rihtman-Auguštin, Nerina Eckhel i Lela Roćenović, Zapisnik sa sastanka Upravnoga odbora, 1992.

ukazuje na dvije stvari: na spomenutu nedostatnost financiranja aktivnosti Društva iz redovnih izvora, ali i da se do potrebnih sredstava dolazilo raznim "strategijama"; iz sadašnjih kazivanja članova doznajemo kako se do danas najčešće pribjegavalo volonterskomu radu, kao vidu "uštete".

Ljubica Katunar o
"Hrvatsko-slovenskim
etnološkim paralelama":

Suradnja sa Slovencima je bila famozna: oni su uživali doći k nama i mi k njima. Jedva smo čekali te "Paralele". Ja se sjećam, jedne su bile u Ormožu i bilo je jako duhovitih događaja, bilo je jako zgodno. Zadnje "Paralele" na kojima sam bila bile su točno pred rat '89/90. u Lendavi – čak se nešto osjećalo... Zadnji dan je bio izlet i svi su otišli, svi su se vratili u Hrvatsku. Ostale smo kolegica Božica Somek i ja i to je bio krasan izlet, jedno jako lijepo druženje.

Osamdesete godine 20. stoljeća

Niz dalekosežnih inicijativa i utjecajnih paradigmi u okviru hrvatske etnologije i ondašnjega Društva, prema sjećanju mnogih sugovornika, datira upravo iz osamdesetih godina 20. stoljeća. Tada se nastavlja s već uhodanim redovitim aktivnostima, ali se uvode i nove teme i polja rasprave.

Redovite aktivnosti Društva odnosile su se na organizaciju domaćih (godišnjih) i međunarodnih (periodičnih) skupova. Od međurepubličkih se suradnji najintenzivnije provodila ona sa Slovenskim etnološkim društvom (SED), i to putem "Paralela" (usp. Muraj 2006:89–92), te s Mađarskim etnološkim društvom putem susreta "Ethnographia Pannonica" (usp. Marković 1989:143–145).

"Hrvatsko-slovenske etnološke paralele", niz tematskih savjetovanja naizmjenično održavanih u jednom hrvatskom i jednom slovenskom gradu, inicirane su početkom 1981. godine, a zamišljene kao platforma za raspravu o povijesti, stanju i perspektivama hrvatske i slovenske etnologije (Muraj 2006:89–92). Ciljevi ovih, uglavnom dvogodišnjom³⁶ dinamikom održavanih, okupljanja bili su upoznavanje hrvatskih i slovenskih etnologa s aktualnim zbivanjima unutar struke, zajedničko etnološko proučavanje i promišljanje pograničnih regija i propitivanje uloge etnologa u suvremenom hrvatskom i slovenskom društvu³⁷ (ibid.).

Projekt "Ethnographia Pannonica" bio je međunarodna znanstveno-stručna suradnja srodnih strukovnih udruženja, u vidu niza međunarodnih simpozija, bijenalno održavanih u Austriji, Mađarskoj i bivšoj Jugoslaviji od 1975. godine.³⁸

³⁶ Izuzev prekida od gotovo petnaest godina, uslijed ratnih sukoba početkom devedesetih godina 20. stoljeća.

³⁷ U Hrvatskoj su "Paralele" održane: 1982. u Varaždinu, 1985. u Karlovcu, 1989. u Kumrovcu, 2004. u Motovunu te 2008. ponovno u Varaždinu. U Sloveniji su skupovi održani: 1981. u Ormožu, 1984. u Portorožu, 1987. u Dolenjskim Toplicama, 1991. u Lendavi te 2006. u Kozjanskom.

³⁸ HED je 1989. godine bio organizatorom susreta održanog u Karlovcu.

Osim tih međunarodnih suradnji, u okviru Društva već se uhodano surađivalo sa Savezom etnoloških društava Jugoslavije (SEDJ), u čijem su koordinacijskom odboru, u radu Kongresa i Skupštine te na godišnjim skupovima, sudjelovali redovito i članovi hrvatskoga republičkoga društva, a ostale su aktivnosti bile usmjerene na unutarrepubličke, već ustaljene redovite godišnje aktivnosti (koje su aktivnosti do danas ostale redovitim djelatnostima Društva): izdavanje znanstveno-stručnog časopisa *Etnološka tribina*; kontinuirani rad Etnološkoga kluba te redovitost obavještavanja članova o radu Društva putem *Biltena*.

Etnološka tribina od 1978. godine (u sedmoj na osmu godinu izlaženja) počinje nositi taj naziv, zamjenjujući dotadašnja *Izvešća*. Unatoč učestalim financijskim poteškoćama, *Tribina* neprekinuto izlazi od 1978. godine do danas. Njezine glavne urednice bile su redom: Dunja Rihtman-Auguštin, Zorica Šimunović Petrić, Jasna Čapo, Jadranka Grbić te Valentina Gulin Zrnić, aktualna glavna urednica (od 2007. godine). Na godišnjoj je skupštini u lipnju 1989. godine prihvaćen prijedlog Olge Supek, ondašnje glavne urednice, da tadašnji Etnološki zavod Filozofskoga fakulteta u Zagrebu (pri Odsjeku za etnologiju) postane suizdavačem *Tribine*.³⁹

Etnološki klub je zamišljen kao model organiziranja pojedinačnih znanstveno-stručnih predavanja, koja bi bila ujedno prilikom za raspravljanje o najraznovrsnijim relevantnim znanstveno-stručnim temama i pitanjima. Poticaj za osnivanje Kluba unutar HED-a dala je krajem sedamdesetih godina 20. stoljeća Dunja Rihtman-Auguštin, ondašnja predsjednica Društva, u okviru kojega su do danas predavanja održali brojni domaći etnolozi, predstavnici srodnih struka te inozemni predavači. Klub je djelovao kontinuirano, s iznimkom prestanka rada u prvim ratnim godinama, krajem 1991. i tijekom 1992. godine.

Bilten HED-a je glasilo Društva u papirnatom obliku, pokrenut 1988. godine od strane ondašnjega Upravnoga odbora na čelu s D. Rihtman-Auguštin, predsjednicom Društva i prvom urednicom *Biltena*. Glasilo je ustanovljeno kao osnovno sredstvo informiranja članova o aktualnim znanstvenim i stručnim zbivanjima te o rezultatima rada Društva.⁴⁰

Pored svih tih redovitih aktivnosti Društva, jednokratno i pozamašan organizacijski zadatak Društva međunarodnog karaktera, u srpnju 1988. godine,

Tomo Vinšćak o Etnološkom klubu:

Mi smo prije dugog niza godina osnovali taj Etnološki klub koji će voditi mlađi ljudi. To su radili i kolega Aleksej i Sanja Kalapoš i drugi, da sad ne nabrajam sve. Kroz taj klub se pokazivalo koliko su ljudi zainteresirani za rad u društvu i zainteresirani za struku.

³⁹ Odsjek je do danas suizdavač *Tribine*.

⁴⁰ Do danas je objavljeno 66 brojeva.

bio je 12. ICAES⁴¹ – Kongres udruženja etnoloških i antropoloških znanosti (IUAES) u Zagrebu.⁴² Olga Supek iste godine u prilogu o povijesti i razvoju hrvatske etnologije⁴³ navodi podatak o simboličkoj važnosti organiziranja takvog kongresa svjetskih razmjera, u domaćoj organizaciji, te kako se to domaćinstvo sretno, ali i sasvim slučajno, "poklopilo" sa stotom obljetnicom (1988.) početka organiziranog etnološkoga rada u Hrvatskoj (1888.), u okviru ondašnje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti te djelovanja Franje Račkog (19–20).

Ono što je u pripremi ove spomenice naročito isticano (u razgovorima s bivšim i sadašnjim članovima Društva) jest razdoblje osamdesetih godina 20. stoljeća, odnosno dojam da je upravo tada intenzivnije upozoravano na značenje tema i istraživanja koje dotad u okviru hrvatskog znanstvenoistraživačkog fokusa nisu bile dovoljno zastupljene.

Jedne od tih tema su "Tradicijska ishrana"⁴⁴ i "Život starijih osoba u prošlosti i danas", dva tematska skupa održana na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, u organizaciji Društva, 1984. godine.

Općenito bi upozorenja o nedostatnoj zastupljenosti pojedinih tema najčešće dolazila od onih etnologa koji su u svom profesionalnom radu konzultirali i doticali inozemna strujanja i istraživačke trendove. Ranijih je, šezdesetih godina, impuls za međunarodnu i međurepubličku suradnju dolazio ponajprije s Filozofskog fakulteta, kroz nastojanja Branimira Bratanića da se aktualizira rad na prikupljanju podataka za izradu Etnološkog atlasa Jugoslavije.⁴⁵ Ne čudi stoga niti Milićevićeva formulacija, koju donosi na osnovi sadržaja dokumenta

⁴¹ *International Congress of Anthropological and Ethnological Sciences.*

⁴² U Arhivu HED-a se nalaze dokumenti i korespondencija koja svjedoči o intenzivnim pripremama za predstojeći kongres u Zagrebu.

⁴³ Prilog je objavljen na engleskom jeziku, u časopisu *Etnološki pregled* (vidi u popisu literature).

⁴⁴ U okviru HED-a tada je osnovana radna skupina za istraživanje tradicijske prehrane.

⁴⁵ Branimir Bratanić je u razdoblju od 1957. do 1965. obnašao istovremeno više funkcija, koje su u velikoj mjeri bile vezane uz projekt izrade Etnološkoga atlasa Jugoslavije i rada EDJ-a i hrvatskoga Ogranka. Tako je Bratanić primjerice u tom razdoblju obnašao sljedeće funkcije: član i potpredsjednik Etnološkog društva Jugoslavije (1957. – 1961.), predsjednik Komisije za Etnološki atlas Jugoslavije (1958.), predsjednik Ogranka Etnološkog društva Jugoslavije za Hrvatsku (1958. – 1962.), član Suda časti Etnološkog društva Jugoslavije (1961.), rukovoditelj Centra za pripremu Etnološkog atlasa Jugoslavije u Beogradu (1965.). (iz *Personalnog dosjea zaposlenika*, matični broj 58, Arhiv Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu)

Ogranka iz ondašnjega razdoblja, prema kojoj je "najvažniji posao Društva, priprema Etnološkog atlasa Jugoslavije" (Milićević 1979:99).⁴⁶

Ipak, inauguracija tada deficitarnih i *tabu* tema u hrvatskoj je etnologiji, time i u radu Društva, sustavno započela angažmanom etnologinja osamdesetih godina 20. stoljeća: na funkciji ondašnje predsjednice Društva, Dunja Rihtman-Auguštin je "predložila da se kao slijedeća⁴⁷ obradi tema: Hrvati u Ljubljani, Slovenci u Zagrebu"⁴⁸ (Muraj 2006:91), podvlačeći ondašnju relevantnost i aktualnost Barthove teorije *etnosa*⁴⁹ u okvirima europske i angloameričke etnologije i antropologije, prepoznate još sedamdesetih godina 20. stoljeća. Kako Rihtman-Auguštin tada kritički ističe: tema *etnosa* jedna je od tema od koje je hrvatska etnologija "iz različitih razloga zazirala (...) i tek se sporadično njome bavila" pa dosad nije "pokušala izgraditi vlastiti barthovski ili postbarthovski teorijski pristup tom toliko važnom etnološkom, ali i društvenom i povijesnom problemu".⁵⁰

Također, Olga Supek u svojem predsjedničkom mandatu, sredinom osamdesetih godina 20. stoljeća, uvodi *žensko pitanje* u polje etnološke rasprave, organizirajući niz tematskih predavanja i intenzivirajući suradnju s ondašnjom aktivnom sociološkom sekcijom "Žena i društvo", a zalažući se za Društvo kao "organizirani način promišljanja o problemima naše profesije" (1983:57). Time je podcrtan autorefleksivni potencijal etnologije, ali i Društva.

Uskoro je, krajem osamdesetih godina, uslijedio i pionirski (i do danas neponovljen) etnološki istraživački projekt – anketa o statusu etnologije

⁴⁶ Ksenija Marković također kao vrlo značajan vid suradnje mađarskih i jugoslavenskih etnologa ističe upravo rad na Etnološkom atlasu (Marković 1989:144).

⁴⁷ Nakon prijeratnih i posljednjih održanih onih u slovenskoj Lendavi, 1991. godine.

⁴⁸ U konačnici je, (ne)posredno, na tragu tih promišljanja, nekoliko godina kasnije proizašao i znanstveni skup na temu "Hrvati u Sloveniji", održan u Zagrebu 20. – 21. lipnja 1996. godine, u organizaciji Instituta za migracije i narodnosti. Istoimenu zbornik radova objavljen je 1997. godine (vidi u popisu literature).

⁴⁹ Riječ je prije svega o utjecajnom teorijskom djelu Fredrika Bartha iz 1969. godine (vidi u popisu literature).

⁵⁰ Iz Obavijesti o pripremama za šeste "Hrvatsko-slovenske paralele". Kao primjere sporadičnih bavljenja teorijama etnosa do 1988. godine Dunja Rihtman-Auguštin navodi: "Istraživanja etnogeneze (Vlahović), zatim objavljena je jedna zapažena kritika Bromlejeva modela teorije etnosa (Kremenšek), jedan kratak prilog u materijalima kongresa u Rogaškoj Slatini (Rihtman) ["Paralele" održane 1985. u Karlovcu, op. a.] i jedan sustavan pokušaj da se fenomen odredi (Bandić). Izrađena je i bibliografija radova o etnosu (Rakić). U tisku je jedan članak koji uvodi u različite teorije etnosa (O. Supek)." Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Dunja Rihtman-Auguštin, Obavijesti o pripremama za šeste "Hrvatsko-slovenske paralele", 1988.

Damodar Frlan o Dunji Rihtman-Auguštin:

Bila je vrlo utjecajna i vrlo ugledni etnolog, pa i član HED-a, tako da je ona svakako usmjeravala HED na neke nove teme, nove sadržaje, novi način rada i to se moglo osjetiti na djelovanju HED-a.

kao profesije, koju je 1989. godine provela Lydia Sklevicky među članovima Društva, dekonstruiravši odnos samih etnologa prema vlastitoj profesiji (Usp. Sklevicky 1991).

Djelovanje Društva osamdesetih godina 20. stoljeća određuju, dakle, kako kontinuitet i uhodanost redovitih djelatnosti Društva, tako i otvaranje novih polja za raspravu, angažiranost, rekonceptualizacija predmeta etnološkog interesa (usp. Gulin Zrnić 9:2006) te (samo)kritičnost.

Etnologinje i etnologija

Prvi međunarodni feministički kongres na području bivše Jugoslavije, pod nazivom "Drug/ca Žena. Žensko pitanje – novi pristup?" održan je u Beogradu 1978. godine⁵¹. Taj je događaj iz današnje perspektive valoriziran kao *ključan* događaj u razvoju ondašnje jugoslavenske feminističke misli, onaj koji je označen "prekretnicom u feminističkoj povijesti ovih [socijalistička Jugoslavija, op. a.] krajeva" (Bonfiglioli 2009:120). Okupio je osamdeset rodno osviještenih znanstvenica društveno-humanističke provenijencije s prostora bivše Jugoslavije, ali i inozemstva⁵², a inspirirao je i inicirao prva feministička nastojanja i u hrvatskoj akademskoj zajednici: u okviru ondašnjeg Sociološkog društva Hrvatske (SDH) godinu dana nakon Kongresa (1979.) osnovana je tematska sekcija "Žena i društvo", a jedna od suosnivačica bila je i feministički orijentirana Lydia Sklevicky. Upravo je ona i u okviru hrvatske etnologije najeksplicitnije zagovarala nužnost "ženske perspektive" (1996:155).

Godinu dana kasnije i aktivnosti Društva usmjeruju se na rasprave o društvenim odnosima s posebnim osvrtom na položaj žena. Tako je, na primjer, peti međunarodni znanstveni skup "Ethnographia Pannonica" (1980. godine u Vinkovcima) rezultirao etnološkim zbornikom radova pod naslovom *Žena u seoskoj kulturi Panonije*. Iako većina prikupljenih tekstova još uvijek metodološki

⁵¹ Ciljano i iscrpno o naracijama i prisjećanjima feministkinja na Skup (trideset godina kasnije), piše Chiara Bonfiglioli u svojem magistarskomu radu, obranjenom u kolovozu 2008. godine na utrechtskom sveučilištu (*Faculty of Arts-Women Studies*), pod mentorstvom prof. Rosi Braidotti. Rad je u prerađenom obliku i u hrvatskom prijevodu objavljen 2009. godine u feminističkom zborniku radova pod naslovom *Feminizmi u transnacionalnoj perspektivi* (vidi u popisu literature).

⁵² Popis sudionica vidi u spomenutom radu C. Bonfiglioli, str. 121.

ostaje u kulturno-povijesnoj domeni, podržavajući "etnološke stereotipe ženskih uloga u životnim običajima (...) ili u duhovnoj kulturi" (Škokić 2004:26), a rasprave o suodnosu etnologije i žena još uvijek izostaju, treba istaknuti kako je riječ o prvom skupu Društva fokusiranom na žene. Iznimku među predstavljenim radovima na tom skupu činio je rad Dunje Rithman-Auguštin pod naslovom *O ženskoj subkulturi u slavonskoj zadrugi*⁵³, koji je bio kritički prilog o uvriježenim problemima struke vezanim uz žensko pitanje, ali pomak u metodološkom smislu u smjeru feminističke etnologije. Rithman-Auguštin se ciljano orijentirala na dotad etnološki neistraženu žensku supkulturu unutar obiteljskih zadruga (1982:33–38; 1984b:169–171), a na tu je temu kasnije, s tendencijom uvođenja interdisciplinarne rasprave te kao primjer povijesnoga promišljanja zadružnoga života i uloge žena unutar zadruga, u okviru Etnološkoga kluba održano i gostujuće predavanje povjesničara Dragutina Pavličevića, pod naslovom *Hrvatske kućne zadruge s posebnim osvrtom na položaj žene* (1990. godine).

U Berlinu je 1985. godine održan međunarodni simpozij naslovljen *Društveni položaj žene na Balkanu*. Među sudionicama iz devet zemalja bile su i tri ondašnje članice Društva: Lydia Sklevicky, Jelka Radauš Ribarić i Dunja Rihman-Auguštin. Njihovim sudjelovanjem u tom trenutku Društvo aktivno participira u feminističkom promišljanju dominantnih paradigmi u društveno-humanističkim znanostima te u osmišljavanju okvira za revalorizaciju i novu interpretaciju položaja žene u različitim kulturama. Iako se tadašnja feministička perspektiva uglavnom iscrpljuje na ovim trima članicama, značajno je spomenuti kako su sve tri članice nakon povratka sa Skupa domaćoj etnološkoj javnosti izložile svoje refleksije na Skup u okviru Kluba te pritom imale i slušateljstvo. Ta su izlaganja organizirale Andrea Feldman (povjesničarka i koordinatorica sekcije "Žena i društvo") i Olga Supek (etnologinja i tadašnja predsjednica HED-a). Izlagačice su berlinski skup predstavile kao poticaj za međunarodnu raspravu o potrebi sveobuhvatnije feminističke kritike u društveno-humanističkim znanostima.⁵⁴

⁵³ Referat je u prerađenom obliku objavljen 1982. godine u zborniku radova pod naslovom *Žena u seoskoj kulturi Panonije* (vidi u popisu literature).

⁵⁴ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Olga Supek, Pozivnica pod naslovom *Razgovor povodom simpozija "Društveni položaj žene na Balkanu"*, 25. rujna 1985.

Željka Jelavić o odnosu etnologije i feminizma:

U našoj se etnologiji osamdesetih godina pregovaralo s feminizmom. Jedina koja je u to vrijeme otvoreno isticala svoju feminističku poziciju bila je Lydia Sklevicky. Neke od nas mlađih slijedile su njezin put.

Iako malobrojna, ostala predavanja o ženskom pitanju u okviru Kluba osamdesetih su godina 20. stoljeća bila postupnim poticajima za jačanje ženske perspektive u domaćim znanstvenim krugovima. To je vrijeme aktivnog rada spomenute sekcije "Žena i društvo" (Jelavić 2005:275) s kojom intenzivno surađuju etnologinje Olga Supek i Dunja Rihtman-Auguštin, u vrijeme svojih predsjedničkih mandata. Suradnja sociološkoga i etnološkoga društva nastavlja se i preko mlađe generacije istovremenih članica obaju društava (Lydia Sklevicky⁵⁵ i Željka Jelavić⁵⁶), a u organizaciji Kluba 1986. godine održano je i gostujuće predavanje Betty la Duke, američke likovne umjetnice, o ženskom likovnom stvaralaštvu. Tih su se godina u Upravnom odboru promišljale potencijalne teme predstojećih godišnjih sastanka: raspravljalo se o prijavi tema za međunarodni Kongres IUAES-a 1988. godine, a, između ostalih, i za sesiju naslova "Antropologija roda" (Supek 1988:157–161).

Ipak, iz dosad iznesenoga faktografskog prikaza postupnog uvođenja rodne perspektive u polje etnološke rasprave pod okriljem HED-a, treba spomenuti i sljedeće: sve dosad navedeno govori o pojedinačnim nastojanjima rodno osviještenih članica Društva. Da pomak u poimanju i promišljanju rodni kategorija nije bio širi fenomen unutar Društva i discipline općenito, svjedoči nekoliko današnjih kazivanja etnologinja feministkinja. Na primjer, Jelavić⁵⁷ se prisjetila slabog odaziva članova Društva na tribine organizirane u suradnji sa sekcijom u okviru sociološkoga društva "Žena i društvo" osamdesetih godina 20. stoljeća, kao i pojedinih negativno konotiranih izjava članova HED-a (iz sredine devedesetih godina 20. stoljeća) općenito o feminizmu. U okviru HED-ova djelovanja, dakle, za feminističku perspektivu nije bilo ujednačenog interesa. Također, unatoč tome što je, kada je 1995. godine aktivno radila na osnivanju Centra za ženske studije (CŽS), bila i voditeljicom Etnološkoga kluba, Željka Jelavić u okviru Kluba nije inzistirala isključivo na feminističkim temama. Osim opće ideje kako teme u okviru Kluba trebaju biti raznovrsne, dijelom se vodila i vlastitom procjenom kako za promišljanja ženskoga pitanja među članovima Društva tada ne bi bilo velikog odaziva.⁵⁸

⁵⁵ Lydia Sklevicky je bila i suosnivačicom sekcije "Žena i društvo".

⁵⁶ Jedna od osnivačica i koordinatorica Centra za ženske studije u Zagrebu.

⁵⁷ Voditeljica Kluba od 1990. do 1991. i 1994. do 1996. godine.

⁵⁸ Iz transkripta intervjua s Željkom Jelavić; intervju vodio Bojan Mucko, 2009.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

Slabu recepciju Sklevickynoga pionirskoga feminističkog zbornika *Antropologija žene* (1983.), Renata Jambrešić Kirin i Tea Škokić, suurednice jednoga kasnijeg (2004.) feminističkog zbornika⁵⁹ o položaju žena u Hrvatskoj, tumače kao posljedicu implicitne ženske moći koju su hrvatske etnologinje posjedovale i prije formalne inauguracije feminizma pa im 'službena' pojava feminizma kao discipline nije predstavljala posebni *novum* (Jambrešić Kirin, Škokić 2004:9). Željka Jelavić proširuje ovo tumačenje te uzrok slabe recepcije djela L. Sklevicky i feminizma u okviru hrvatske etnologije u devedesetim godinama 20. stoljeća vidi ponajprije u nedostatku obrazovne feminističke platforme.⁶⁰

Da su nastojanja da se ta platforma uspostavi uskoro bila realizirana, svjedoči podatak kako je spomenuti Centar (CŽS) osnovan 1995. godine kao nevladina organizacija te kako je sadržavao interdisciplinarni obrazovni program. Stvorena je dotad nepostojeća edukacijska platforma s ciljem da pridonese generacijskoj protočnosti polaznica, sistematičnijoj međuinstitucijskoj komunikaciji te znanstvenoj popularizaciji i problematizaciji feminizma u Hrvatskoj. Studentice etnologije (obično na višim godinama redovnog dodiplomskog studija) upisivale su obrazovni program Centra i postupno se uključivale u obrazovni i/ili aktivistički rad Centra.⁶¹

U okviru zagrebačkog sveučilišta 2004. godine Sanja Potkonjak, ondašnja znanstvena novakinja, aktivna članica HED-a (jedna od voditeljica Etnološkoga kluba) i suradnica Centra (predstavljajući spomenute publikacije iz 2004. godine), unutar dodiplomskog studija etnologije i kulturne antropologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu uvodi izborni kolegij pod naslovom *Uvod u feminističku antropologiju*. To možemo označiti kao priznavanje akademskoga legitimiteta feminističkoj teoriji u okviru hrvatske etnologije.

Na pitanje o povezanosti njezinog članstva u Društvu i feminističkoga znanstvenog profiliranja, Sanja Potkonjak pojašnjava kako je ključna bila njezina komunikacija s jednom osobom: "*veza između mene kao članice Hrvatskog*

⁵⁹ Riječ je o feminističkom zborniku radova objavljenom 2004. godine pod naslovom *Između roda i naroda: etnološke i folklorističke studije* (vidi u popisu literature).

⁶⁰ Iz transkripta intervjua s Željkom Jelavić; intervju vodio Bojan Mucko, 2009.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

⁶¹ Na primjer, autorica ovoga priloga postala je članicom HED-a istovremeno kada je upisala obrazovni program CŽS-a. Imena polaznica svih obrazovnih godina mogu se naći u *Spomenaru* tiskanom 2005. godine povodom desete obljetnice Centra (vidi u popisu literature).

etnološkog društva i mog odlaska na Rodne studije u Budimpešti je ime današnje predsjednice HED-a – Željke Jelavić⁶². Taj komentar govori o važnosti međupersonalnih, više nego međuinstitucijskih odnosa, na osnovi kojih su se formirala i kapilarno širila feministička promišljanja unutar Društva.

Ipak, kanaliziranje ideja i inicijativa odvijalo se mahom na razini individualnog angažmana i pojedinačnih profesionalnih interesa izvan aktivnosti Društva. Premda su i etnologinje Renata Jambrešić Kirin, Tea Škokić, Reana Senjković, Lada Čale Feldman, Suzana Marjanić i Sanja Potkonjak istovremeno bile članicama HED-a i intenzivnim suradnicama Centra za ženske studije⁶³ u Zagrebu, njihova se eksplicitna feministička orijentacija, ili pak (ne)posredni profesionalni interesi za *žensko pitanje*, ne prenose na kreiranje vidljivijega djelovanja i programa i unutar HED-a, stoga ne bismo mogli govoriti općenito o sustavnomu razvijanju feminističke kritike u okviru djelatnosti Društva.

Teorija etnosa: naši dometi

Osamdesetih godina 20. stoljeća u hrvatskoj etnologiji, a time (ne)posredno i u okviru rada Društva, formirala se znanstvenoistraživačka perspektiva usmjerena na suvremene procese identifikacije etničkih i kulturnih zajednica.

Šeste "Hrvatsko-slovenske etnološke paralele" održane su u Kumrovcu u prosincu 1988. godine, a nosile su naslov "Teorija etnosa: naši dometi". To je vrijeme kada se u hrvatskoj etnologiji sve više raspravlja o potrebi promišljanja odnosa lokalnog, regionalnog i nacionalnog (Muraj 2006:91).

U listopadu 1989. godine HED je bio domaćinom–organizatorom 23. kongresa SEDJ-a u Zadru, interdisciplinarnoga skupa naslovljenog "Simboli identiteta". Zorica Rajković simbole identiteta vidi kao "jedno od središnjih pitanja etnologije i kulturne antropologije (...) u suvremeno doba društvenih promjena i kriza, u vrijeme krize identiteta"⁶⁴, a osvrćući se na metodološku i

⁶² Iz transkripta intervjua sa Sanjom Potkonjak; intervju vodio Bojan Mucko, 2009.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

⁶³ U vidu organizacije sesija, predavanja u okviru obrazovnoga programa CŽS-a, predstavljanja knjiga, razmjene informacija o skupovima, sudjelovanja na skupovima, tehničkih i uredničkih poslova oko izdavanja časopisa CŽS-a i dr.

⁶⁴ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Zorica Rajković, kut. 3, *Recenzija zbornika Simboli identiteta: Studije, eseji, građa*, 1990.

tematsku raznovrsnost radova, zaključuje: "Zahvaljujući tim prije svega teorijskim naporima jugoslavenska etnologija više nije konzervativna znanost o narodu nego empirijska znanost o kulturnim procesima koja umije ne samo interpretirati nego se kritički odnosi prema značajnim fenomenima našeg vremena".⁶⁵

Aleksandra Muraj tematiku Kongresa vidi kao točku preokreta hrvatske etnologije, odnosno odmaka od jednoznačnog shvaćanja ove humanističke discipline prema kojem bi njezinim "predmetom izučavanja bila tzv. tradicijska kultura, tj. obilježja načina života tzv. nižih društvenih slojeva. Usred sveobuhvatnih, dinamičnih društvenih procesa globalnog karaktera takvim bi određenjem etnologija samu sebe danomice sužavala, a time i znanstveno marginalizirala te potisnula na rub društvene korisnosti".⁶⁶

Jedna od prednosti proučavanja procesa simboličke identifikacije u kontekstu kulturne antropologije, prema A. Muraj, leži i u mogućnosti širenja njezina predmeta na bilo koji društveni sloj, odnosno bilo koju razinu zajednice, od lokalne, regionalne, do primjerice spolne, etničke ili profesionalne. Dakle, skup o simbolima identiteta Muraj je ocijenila kao višestruki istraživački i konceptualni potencijal za hrvatsku etnologiju. Prije svega, tematska i metodološka širina pristupa koji su bili zastupljeni na Skupu omogućili su i međudisciplinarnost, kvalitetom i sadržajem radova zastupljenih u zborniku sa Skupa pokazuju vjerodostojnu primjenu autorefleksivnoga i semiotičko-simboličkoga pristupa u istraživanju suvremenih procesa u hrvatskome društvu. Fokusiranost na problematiku *etnosa* u okviru "Paralela" te 23. kongresa SEDJ-a na *identitet*, govori i o tadašnjem senzibiliziranju etnološke struke za procese i promjene na suvremenom društveno-političkom planu, odnosno za kontekst *vlastita* djelovanja (*autorefleksivnost* struke).

No, buđenje interesa za *identitet* i *etnos* u hrvatskoj etnologiji teško je, barem djelomično, ne iščitavati i kao posrednu anticipaciju skorih društveno-političkih sukoba na području bivše Jugoslavije. Aleksandra Muraj, pišući o "Paralelama" i sagledavajući raspon tema, naročito onih prije formiranja nacionalnih država i nasilnog zaustavljanja profesionalne suradnje među bivšim

⁶⁵ Isti izvor.

⁶⁶ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Aleksandra Muraj, kut. 3, *Recenzija zbornika Simboli identiteta: Studije, eseji, građa*, 1990.

Aleksandra Muraj o senzibilitetu etnologije za aktualna zbivanja:

Ja mislim, kad bi političari malo čitali te materijale (etnološke tekstove i referate, op. a.), da bi možda bilo puno manje napetosti nego što ih danas ima. Mislim da je i tu bio zapravo jedan doprinos struke koja je čak možda anticipirala buduće događaje, a to je raspad Jugoslavije i stvaranje samostalnih država i da su to zapravo bili vrijedni dokumenti.

jugoslavenskim republikama, postavlja slično pitanje: "Nisu li teme o kojima se raspravljalo pokazale senzibilnost za tadašnje goruće društvene probleme i nisu li već tada anticipirale slijed zbiljskih događanja koja su 1990. i 1991. zapljusnula Sloveniju i Hrvatsku?" (Muraj 2006:91–92).

U novinskom članku o 23. kongresu SEDJ-a citirana je Dunja Rihtman-Auguštin koja ističe kako se "etnologija kao znanost mora (...) zalagati za traženje istine iz koje bi politika trebala učiti, a ne da etnolozi uče od političara"⁶⁷. Jasenka Lulić Štorić i Branko Đaković, oboje sudionici Kongresa, taj događaj spominju kao ondašnju međunarodnu znanstvenu platformu koja je, usprkos političkoj kompleksnosti problematizirane teme, odisala profesionalnom homogenošću i konstruktivnošću. U refleksijama o Kongresu Jasenka Lulić Štorić se osvrće na kompleksnost izabrane tematike:

"Biti svoj, ili imati svoj identitet, pitanje je postavljeno svima: sebi, gradu i zemlji u kojoj živiš, struci. (...) Teme su raznovrsne, kompleksne, isprepletene, uostalom, kao i sam život. Odgovori su različiti, a do njih se dolazi vlastitim promišljanjima, iskustvima, poznavanjem drugih i drugačijih gledanja – dakle, dijalogom. Dijalog je moguć ako je prisutan određeni identitet."⁶⁸

Branko Đaković se prisjetio *dobre* radne atmosfere Kongresa, kojom podvlači kako se, unatoč promišljanju suvremenoga društveno-političkog konteksta, nije naslućivala mogućnost eskalacije etničkih sukoba iako se angažiranije počelo problematizirati (etničke) različitosti: "*Na plenarnoj sjednici i u radu po sekcijama sudjelovali su brojni etnolozi iz svih republika (sada bivše) Juge. U međusobnoj interpersonalnoj ili grupnoj komunikaciji nisu se osjećale tenzije koje bi upućivale na mogući raskol u znanstveno-stručnoj ili osobnoj razini.*"⁶⁹

⁶⁷ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, S. Bašić, novinski članak je objavljen u *Slobodnoj Dalmaciji*, 28. 6. 1989. Autor (ica?) članka (ime je navedeno inicijalom) tada piše o etnologiji kao znanosti koja ravnopravno i komplementarno o aktualnim zbivanjima može stajati uz politiku. U članku se ističu rezultati istraživanja pojedinih etnologa koji su u svojim izlaganjima iznijeli poveznice u obrednim praksama različitih vjerskih zajednica; primjerice Vesne Čulinović-Konstantinović koja običaj čuvanja Kristova groba naglašava kao zajednički i katolicima i pravoslavcima, te Branka Đakovića koji pronalazi zajedničke elemente u pogrebnim običajima katolika, pravoslavaca i muslimana.

⁶⁸ Iz elektroničke prepiske s Jasenkom Lulić Štorić; prepisku vodio Mario Katić, 2009.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

⁶⁹ Iz elektroničke prepiske s Brankom Đakovićem; prepisku vodio Mario Katić, 2009.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

S druge strane, pišući o etnologiji u razdoblju socijalizma, Dunja Rihtman-Auguštin 1992. godine, na temelju već sveprisutnih ratnih razaranja i nesreća, upućuje pitanje etnologima: "Kao struka koja se bavi "kulturom", "simbolima" ali i etnosom odnosno "narodom" – nismo li to mogli predosjetiti?" (Rihtman-Auguštin 1992:81)

Iduće je godine održan godišnji sastanak naslovljen "Suvremena kriza i promjene iz etnološke perspektive" (na kojem su još uvijek sudjelovali i pojedini članovi SEDJ-a).⁷⁰ Tematikom skupa nastojale su se problematizirati promjene u urbanoj i ruralnoj sredini "do kojih dolazi pod utjecajem dugotrajne ekonomske i političke krize";⁷¹ otvaraju se *nove* teme poput odnosa narodne kulture i religije te odnosa folkloru i politike, analiziraju se hrvatski predizborni plakati, a tradicijska kultura promatra se u odnosu prema političkim, ekonomskim i turističkim utjecajima.

Religions-ethnologie u "(ne)sklonom vremenu"

Pojedinačnih je interesa da "u nesklonom vremenu bivše Jugoslavije"⁷² sudjeluju s izlaganjima na svjetskim mariološkim kongresima⁷³ bilo još u ranim šezdesetim godinama 20. stoljeća. Ipak, u obzor širega etnološkog interesa religijske su teme u Hrvatskoj postavljene tek državnim osamostaljenjem početkom devedesetih godina 20. stoljeća.

Godišnja je tema sastanka HED-a 1991. godine tako bila *Istraživanje pučke pobožnosti*⁷⁴, a time je započet i ciklus predavanja koji se redovito održavao unutar redovnih godišnjih skupova tokom narednih ratnih godina, od 1991. do 1994. godine.⁷⁵ Uz teorijske rasprave o pučkoj pobožnosti kao predmetu etnološkog

⁷⁰ Mirjana Prošić-Dvornić, Gordana Ljuboja i Ivan Čolović.

⁷¹ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Dunja Rihtman-Auguštin, Izvještaj o održanom skupu, 1989.

⁷² Vitez Zorica, 2006. *Glas Koncila online*, 33–34, http://www.glas-koncila.hr/rubrike_interview.html?news_ID=8288 (1. 12. 2009.)

⁷³ Zorica Vitez u jednomu je intervjuu istaknula dvoje hrvatskih etnologa: Jelku Radauš Ribarić i Vitomira Belaja. Isti izvor.

⁷⁴ Tim je povodom u Etnografskom muzeju u Zagrebu organizirana prigodna izložba pod naslovom "Pučka pobožnost u opusu Ivana Lackovića Croate".

⁷⁵ Iz knjige sažetaka znanstvenog skupa *Istraživanje pučke pobožnosti*, objavljene 1991. godine, koju su priredile Nerina Eckhel i Dunja Rihtman-Auguštin.

istraživanja, o pučkoj pobožnosti u usmenoj književnosti i tekstu, iznesena su kazivanja (građa) o tradicijskim običajima vezanim uz božićne i uskrzne blagdane, kao i godišnjim običajima. Bilo je govora i o svjetovnim elementima u napjevima pučkih nabožnih pjesama, te o spomenicima sakralnog graditeljstva.⁷⁶ Vitomir Belaj primjećuje kako "[t]emeljne promjene u našem društvu upravo u ovom trenutku postavljaju pučku pobožnost u posve nov položaj".⁷⁷ Činjenica da se početkom devedesetih godina 20. stoljeća prepoznaje *nov položaj* predmeta pučke pobožnosti ukazuje i na nov položaj ne samo hrvatske etnologije, nego i društveno-političkih okolnosti. Fokusiranje znanosti na *pučku pobožnost* otkriva nam izmjenu vrijednosnih konotacija na *pobožnost* te zrcali slom socijalističkog razdoblja. Formiranje *pučke pobožnosti* kao predmeta istraživanja za Belaja ima značaj osuvremenjivanja hrvatske etnologije, čija bi krajnja posljedica bila i konstitucija jedne nove poddiscipline šireg polja interesa: "Konačno valja razmisliti nije li sazrelo vrijeme da se u nas počne misliti na oblikovanje posebne etnološke discipline kakva je na zapadu formirana prije dva desetljeća, npr. pod imenom Religions-ethnologie".⁷⁸

To je vrijeme kada se u okviru Instituta za etnologiju i folkloristiku počinju sustavno obrađivati hrvatski običaji pa se tako spektar hrvatskih etnoloških izdanja povećava za tri relevantna izdanja, koja nemaju dotad uobičajen regionalni, već tematski karakter. To su tri etnološke studije: o hrvatskim božićnim običajima Dunje Rihtman-Auguštin (1995.), hrvatskim uskrsnim običajima Jasne Čapo Žmegač (1997.) te o hrvatskim karnevalima Ivana Lozice (1997.).

Međutim, na nastavno-obrazovnom polju konstituiranje ove poddiscipline odvija se tek trinaest godina nakon Konferencije, inicijativom Vitomira Belaja i osnutkom kolegija *Religijska etnologija* na ondašnjem Odsjeku za etnologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Tek kasnije, od 2007. godine, teme vezane uz duhovnu kulturu i religijsku etnologiju uvedene su i u doktorski studij kao zaseban modul.⁷⁹

Za konstituiranje etnološke poddiscipline specijalizirane za religijske fenomene, za što je početni impuls dan 1991. godine između ostalog i

⁷⁶ Iz iste knjižice sažetaka, str. 20–21.

⁷⁷ Isto, str. 5.

⁷⁸ Isto.

⁷⁹ Iz transkripta intervjua s Marijanom Belaj; intervju vodio Bojan Mucko, 2009.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

spomenutim HED-ovim skupom, nekoliko faktora odigralo je presudnu ulogu: slom socijalizma koji je omogućio javno (i akademsko) govorenje o religioznosti, slabljenje kulturno-povijesne paradigme u hrvatskoj etnologiji te trend osnivanja katedri za antropologiju religije na inozemnim sveučilištima devedesetih godina 20. stoljeća.

Marijana Belaj, aktualna nositeljica Kolegija, smatra kako slom političke represije prema religijskim temama nije bio jedinom uzrokom njihove aktualizacije devedesetih godina 20. stoljeća, već da je i dugotrajnost i utjecajnost kulturno-povijesnoga koncepta u hrvatskoj etnologiji, "u okviru kojega se religioznost istraživala s ciljem rekonstrukcije praslavenskih (prahrvatskih) vjerovanja"⁸⁰, snažno usporavala razvoj te poddiscipline i interes za nju. Ipak, Marijana Belaj ističe kako se paralelno

*"u Europi i Americi (...) devedesetih godina na sveučilištima uspostavljaju katedre za antropologiju religije, a, na primjer, sekcija za antropologiju religije (Society for Anthropology of Religion) pri AAA-u osniva se tek 1997. Prvi simpozij komisije za istraživanje pučke pobožnosti pri SIEF-u bio je 1993. godine u Stockholmu tako da je HED sa svojom temom na skupu 1991. zapravo vrlo napredan, a uspostava predmeta na Odsjeku, s obzirom i na druge spomenute okolnosti, i ne kasni tako puno (2004.)"*⁸¹

Religijske teme, koje je Društvo postavilo u središte svojih znanstvenih okupljanja, bile su, dakle, simultane i pojavile se bez velikog "kašnjenja" za procesima u europskim i angloameričkim krugovima.

Etnologija naše (ratne) svakodnevice⁸²

Promišljanje svakodnevice, interakcije suvremenih zbivanja i elemenata tradicijske kulture te etnološkog istraživanja grada i življenja u gradu, okupljeno je pod konceptom "etnologija naše svakodnevice" u knjizi Dunje Rihtman-Auguštin

⁸⁰ Isto.

⁸¹ Isto.

⁸² Formulacija naslova asocijativno se veže uz nešto ranije (osamdesetih godina 20. stoljeća) zacrtan pravac istraživanja u hrvatskoj etnologiji koji se usmjerava na "sadašnjost kao relevantnu analitičku kategoriju" (Gulin Zrnić 2006:7)

istoimenoga naslova (1988.). Ubrzo nakon toga, u prvoj polovici devedesetih godina, nezaobilazan aspekt djelovanja Društva predstavljaju ratne okolnosti koje su drastično preokrenule življenu i radnu svakodnevicu. Već u svojim počecima razvoja *etnologija naše svakodnevce* postaje etnologijom *ratne* svakodnevce, razvija svoje spoznaje o društvenim i političkim zbivanjima u 20. stoljeću, te dekonstruira nacionalne mitove. Sve te teme u obzor hrvatske etnologije i rada Društva ulaze znanstvenim doprinosom Dunje Rihtman-Auguštin.⁸³ Devedesetih godina nastaje korpus radova kroz koje Rihtman-Auguštin direktno etnološki analizira, problematizira i dekonstruira aktualna politička zbivanja (1988, 2000), a u Hrvatskoj se tada odvijaju prvi višestranački izbori i počinju etnički sukobi. Mnoge etnologinje počinju intenzivno etnografski bilježiti ("ratna etnografija") i kritički analizirati ratna zbivanja (Čale Feldman, Prica, Senjković 1993; Jambrešić Kirin, Povrzanović, 1996; Povrzanović 1997 (doktorska disertacija); Čapo Žmegač 2002), što predstavlja cjelovit korpus znanstvenog dokumentiranja i promišljanja življene (ratne i poratne) svakodnevce, odnosno naprasnog *prekida* (Gulin Zrnić 2006:9) te svakodnevce.

Istovremeno se u okviru Društva nastoji održati *normalitet*, odvijanjem redovitih djelatnosti Društva, godišnjih sastanaka i predavanja. Tih se godina ipak, kako doznajemo iz ondašnje arhivirane korespondencije, otkazuje niz znanstveno-stručnih susreta i skupova, a rad Etnološkog kluba je tijekom 1991. i 1992. potpuno obustavljen. Iako se nadolazeći godišnji skupovi planiraju, naracije i sjećanja etnologa na to ratno razdoblje otkrivaju kako su tada dominirali osjećaji neizvjesnosti i strepnje hoće li se najavljeni skupovi moći održati.

U lipnju 1992. godine održan je godišnji sastanak naslovljen "Rat očima etnologa", kojim se problematizira radna svakodnevica na ratom pogođenim područjima. Neizbježnost emocionalne zahvaćenosti istraživača dovodi i do autorefleksivnog momenta hrvatske etnologije pa su obrađivane dvije teme: "Rat očima etnologa"⁸⁴ i "Hrvatska etnologija u devedesetima". Raspravljalo se

⁸³ Usp. pojedinačne studije, okupljene u knjigama: *Ulice moga grada* (2000); *Etnologija i etnomit* (2002); *Ethnology, Myth and Politics. Anthropologizing Croatian Ethnology* (2004).

⁸⁴ Radovi su bili svrstani u tri cjeline: Ratna razaranja u seoskim sredinama, konzervatorske pripreme za obnovu i izgradnju ratom razorenih hrvatskih sela, život prognanika – kroz njihovu aktivnost u okviru Posudionice za izradu nošnji i kostima te u nizu osobnih kazivanja i ispovijesti sabranih u okviru projekta "Prognaničke životne priče". Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Nerina Eckhel, kut. 4, Izvješće o radu za razdoblje od lipnja 1991. do svibnja 1993., 11. svibnja 1993.

o supostojanju različitih etnoloških paradigmi, o "krizi" hrvatske etnologije, o etnologiji socijalizma i vremena poslije njega, o etnologiji rata te o djelovanjima istaknutih etnologa.⁸⁵ U okviru Etnološkoga kluba također se tematizira i problematizira ratna svakodnevnica.⁸⁶ Jednom svedeni pod etnološku optiku, ratna etnografija i kompleksnost ratnog iskustva trajno mijenjaju hrvatsku etnologiju:

"Kao posljedica postmodernističkih razmišljanja o smislu vlastita istraživanja i pisanja, ali i ratne zbilje koja je pred etnologue stavila niz emocionalnih i osobnih znanstvenih angažmana" te je uzrokovala "pomak od kolektivnog identificiranja ka suvremenim koncepcijama antropološke teorijske misli koje uvažavaju i identitet pojedinaca/ki". (Jambrešić Kirin, Škokić 2004:27)

Ondašnji izvršni odbor⁸⁷ Društva tih je godina iskazao jasan stav spram ratnih razaranja, a poruku je uputio inozemnim društvima, fakultetima, institutima, muzejima, kolegama i drugim istaknutim pojedincima, između ostalog i otkazivanjem sudjelovanja svojih članova na 24. kongresu Saveza etnoloških društava Jugoslavije. U pismu (30. kolovoza 1991. godine) Dunja Rihtman-Auguštin, tadašnja predsjednica, Jelici Dodevskoj, predsjednici Koordinacijskog odbora SEDJ-a, upućuje protestnu riječ u ime Društva, čime službeno otkazuje sudjelovanje svojih članova na Kongresu.⁸⁸

Istog dana, na sjednici Izvršnog odbora Društva, sastavljen je i apel etnologima u zemlji i svijetu, kojim se osuđuje ratno razaranje i kojim se poziva na pomoć i

⁸⁵ U izvješću o radu za razdoblje od lipnja 1991. do svibnja 1993. godine Nerina Eckhel, ondašnja tajnica Društva, osvrće se na ovaj sastanak podvlačeći: *Raznolikost i brojnost obrađenih tema pokazuje da su etnolozi ne samo živjeli rat, nego su ga pokušali i istraživati*. Isti izvor.

⁸⁶ Pod vodstvom Lele Roćenović 1992. i 1993. godine organizirana su predavanja: *Ruralne kulturne vrijednosti i rat* (Ivica Šestan), *Ratna stradanja ruralne baštine i njena obnova* (Zdravko Živković), *Organizacija i sadržaj studija etnologije na Institutu Ludwig Uhlan u Tubingenu* (Maja Povrzanović), *Utjecaj hrvatske ratne zbilje na dječje ratne igre* (Maja Kožić) te *Kulturni pluralizam, antropologija i obrazovanje* (Vedrana Spajjić-Vrkaš).

⁸⁷ U sastavu: Jasna Čapo, Nerina Eckhel, Tvrtko Zebec, Jadranka Grbić, Damir Zorić, Jasenka Lulić, Lela Roćenović, Jelka Vince-Pallua, Dunja Rihtman-Auguštin.

⁸⁸ Tekst pisma: "Poštovana kolegice, zbog rata nametnutoga Hrvatskoj naše društvo ne može sudjelovati na 24. Kongresu Saveza etnoloških društava Jugoslavije kao ni na Skupštini Saveza etnoloških društava Jugoslavije koja se održava 27. 9. 1991. u Strugi. Molimo vas da uvažite naše razloge." Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Dunja Rihtman-Auguštin, kut. 4, Pismo Jelici Dodevskoj, 30. kolovoza 1991.

Ljubica Katunar o predratnim susretima u okviru Društva:

Kad je bila zadnja Pannonica u Karlovcu, mislim '89., to je bila organizirala pokojna Libuše Kašpar. Tad su već počela previranja i to se osjetilo. Mislim da je bilo malo kolega iz drugih republika. Osjećalo se da se nešto mijenja, da je to sve nešto zadnje. '90. u Lendavi mislim da se čak govorilo: "to je naše zadnje zajedničko druženje".

Vitomir Belaj o Kongresu u Zadru i raspadu SEDJ-a:

To je već posvemašnji kraj, ja onda nisam ni išao, nisam htio jer sam osjećao kako je zrak pun negativnih vibracija, bojao sam se da će biti gore nego što su mi pričali da je bilo, a kažu da nije bilo previše lijepo. Država se baš raspadala i osjećao se miris truleži. Tamo nisam ni išao tako da ne znam kako se sve skupa razmrсило. Znam onda kod raspadanja, naime taj zadnji kongres nije bio kraj Društva, Društvo se kasnije raspalo, kada su počele borbe u Jugoslaviji, onda su pojedina društva demonstrativno izlazila iz SEDJ-a.

T. RUBIĆ, B. MUCKO, M. KATIĆ
Uporišne točke djelovanja i/ili sjećanja

mir.⁸⁹ Pojedini članovi Društva zahtijevali su još odlučnije korake, uvjetujući svoj ostanak u Društvu time da ono donese direktnu odluku o istupanju iz SEDJ-a: u rujnu 1991. godine Vitomir Belaj je, kao član Društva, uputio pismo Izvršnom odboru HED-a i predložio da Odbor

"razmotri dosadašnji razvoj političkih prilika na području bivše višenarodne države na jugoistoku Europe te, shodno posljednjim događajima, za koje danas znamo da nisu slučajni nego su zacrtani unazad nekoliko desetljeća, donese odluku o istupanju Hrvatskoga etnološkog društva iz Saveza etnoloških društava Jugoslavije. (...)"⁹⁰

U okviru Društva je uskoro donesena odluka o istupanju iz Saveza etnoloških društava Jugoslavije (SEDJ). Na sjednici održanoj 10. rujna 1991. godine donesena je odluka koju se telegramom proslijeđuje Skupštini SEDJ-a⁹¹:

⁸⁹ U studenom 1991. godine u *Biltenu* su objavljena brojna pisma potpore znanstvenih i stručnih udruženja, muzeja i fakulteta, koja su stigla kao odgovor na spomenuti *Apel za mir* od 30. kolovoza 1991. godine. Tekst apela ovdje donosimo u cijelosti: "Apsurdni rat koji je od strane ekstremnih srpskih nacionalista i federalne armije nametnut Hrvatskoj nesmiljenom žestinom uništava živote nedužnih ljudi te materijalna i kulturna dobra na našem tlu. Kao etnolozi naročito bolno pratimo razaranje ne samo gradova nego i sela u kojima ratni vjhor uništava tradicijsku arhitekturu i znakove nacionalnoga identiteta. Više generacija etnologa u Hrvatskoj u posljednjih je nekoliko desetljeća izvršilo obimne poslove na zaštiti spomenika tradicijske kulture, ali upravo na mnogim od tih područja danas se vode borbe razornih učinaka. Posve su uništena sela Kijevo, Čelije, Polača, Sarvaš, Pecki, Struga i mnoga druga. U brojnim gradovima i selima ljudi su prisiljeni napuštati drevna ognjišta. Svi mi proživljavamo eroziju svakodnevnoga života. Hrvatski se narod oduvijek ponosio svojom poviješću i njegovao svoje tradicije. Njegova povijest pokazuje vjekovnu evropsku prisutnost Hrvata. Najnovije opredjeljenje za samostalnu državu u tom pogledu suvremeni je iskorak iz prošlosti prema čvršćem uključivanju u moderne evropske civilizacijske tokove. Molimo Vas da kao etnolozi u svojim sredinama budete svjedoci naše nesreće i uložite napore da se utječe na sprečavanje razaranja i na uspostavljanje mira u Hrvatskoj i ostvarenje njezine samostalnosti." Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Dunja Rihtman-Auguštin, kut. 4, *Apel etnolozima u zemlji i svijetu*, *Bilten HED-a*, 5, rujna 1991.

⁹⁰ Pismo se čuva kao originalan dokument u Arhivu. Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Vitomir Belaj, kut. 4, pismo upućeno Izvršnom odboru, rujna 1991. Osamnaest godina nakon što je poslao spomenut dopis, Belaj je objasnio razloge i kontekst u kojem ga je pisao: "*Mi [etnolozi, op. a.] smo bili valjda previše zaprepašteni i imali smo drugih briga, nego da razmišljamo jesmo li u SEDJ-u ili ne. I onda, konačno, negdje to mora biti u Arhivu HED-a, ja sam napisao jedan dopis HED-u s traženjem da HED istupi iz Saveza, ili da prihvati moju ostavku. Je li to što doprinijelo, ali tjedan dana kasnije se stvarno Društvo očitovalo i istupilo iz Saveza. Ja si utvaram da sam ja dao nekakav mali podstrek jer svi smo tako razmišljali. Trebalo je samo netko da se sjeti – pa, dečki, vrijeme je da i mi nešto pokažemo.*" Iz transkripta intervjua s Vitomirom Belajem; intervju vodio Mario Katić, 2008.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

⁹¹ Skupština SEDJ-a se održavala pet dana kasnije, u Strugi u Makedoniji.

"Ogorčeni zbog agresije na Hrvatsku, na njena sela i gradove, na nedužne građane i osobito zbog razaranja simbola njezina identiteta⁹² - istupamo iz Saveza etnoloških društava Jugoslavije.

Hrvatsko etnološko društvo⁹³

U tekstu telegrama spominje se razaranje *simbola identiteta*. Naime, ta je sintagma neposredno prije početka sukoba (1989.) označila i posljednju službenu suradnju jugoslavenskih etnologa – na 23. kongresu SEDJ-a održanom u Zadru. To je ujedno bio posljednji u nizu sastanaka Saveza održanih u prijeratnomu razdoblju.⁹⁴

U *Biltenu* iz 1991. godine iznesene su ključne teze zaprimljenih pisama podrške institucija i pojedinaca⁹⁵, s komentarom Upravnog odbora Društva na sadržaje i pošiljatelje pisama.⁹⁶ Dunja Rihtman-Auguštin posebno je istaknula

⁹² *Simbole (...) identiteta* istaknuli TR, BM i MK..

⁹³ Tekst telegrama objavljen je u *Biltenu* broj 6, iz studenoga 1991. U arhivskoj građi HED-a postoji i izvorni telegram upućen SEDJ-u. Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Dunja Rihtman-Auguštin, kut. 4, Telegram upućen Skupštini SEDJ-a, rujan 1991.

⁹⁴ Iako je na sastanku Koordinacionog odbora SEDJ-a, održanom 25. listopada 1989. u Zadru, u sastavu: Dunja Rihtman-Auguštin (predsjednica SEDJ-a), Radomir Rakić, Branko Ćupurdija, Svetlana Bajić, Vangel Kačev, Miodrag Hadži Ristić i Nerina Eckhel, dogovoreno da se 24. kongres SEDJ-a održi u Makedoniji. Potom je Etnološko društvo Makedonije odlučilo da se skup održi u Strugi, a predložena je sljedeća tema Kongresa: *Makedonci – Muslimani*. Nakon diskusije je predloženo proširenje teme te je osmišljen radni naslov: *Etnički problemi – religija i nacionalno konstituiranje*. Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 4, Zapisnik sa sastanka Koordinacionog odbora SEDJ-a, 25. listopada 1989.

⁹⁵ Bilten broj 6, kojem je urednica bila Dunja Rihtman-Auguštin. Originalna pisma upućena na adresu HED-a nalaze se među arhivskom građom Društva. Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 4, Originalna pisma upućena HED-u, 1991.

⁹⁶ Njemačko etnološko društvo i 28. kongres njemačke etnologije; Dagmar Burkhart sa Sveučilišta u Hamburgu; Odjel za filozofiju i društvene znanosti u Sienni, s Katedrom za istraživanje pučkih tradicija; skup o tradicijskoj glazbi u alpskom području održan u Pratu u Resiji; skupina sudionika folklorista iz Italije, Francuske, Austrije i Slovenije; Slovensko etnološko društvo i Slovensko konzervatorsko društvo, Slovensko društvo povijesti umjetnosti i Slovensko društvo likovnih kritičara; Poljsko etnološko društvo, sa sastanka u Gdańsku; Lyndel V. Prott iz Odjela za kulturno naslijeđe UNESCO-a; Međunarodni muzej poklada i maski u Binchu; Društvo prijatelja i bivših studenata hrvatskih sveučilišta te Joseph I. Conrad sa Sveučilišta u Kansasu. Joseph I. Conrad je o ratu u Hrvatskoj uputio pisma i Georgu Bushu, američkomu predsjedniku, te Perezu de Cuellaru, bivšem glavnom tajniku UN-a, u razdoblju od 1982. do 1991. godine. Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Dunja Rihtman-Auguštin, kut. 4, *Bilten HED-a*, 6, studenoga 1991.

dva pisma: Vitomira Belaja⁹⁷, koje je uputio etnolozima, arheolozima i drugim istraživačima srodnih struka, a na koje je podrškom odgovorila "Ethnographia Pannonica Austriaca" te slovački etnolog Jan Podolak, ondašnji voditelj *Ethnologiae Slavicae* te pismo upućeno od Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Kraljevu, koje je potpisao direktor Slobodan Đorđević i izrazio žaljenje zbog ratnih okolnosti u Hrvatskoj, ali djelovanje Društva okarakterizirao "neprimjereno političkim"⁹⁸.

Društvo u tom broju *Biltena* poziva članove da u ratnim prilikama daju *etnološki doprinos* razumijevanju svega što se oko njih događa, ne samo s tradicijskom kulturom, nego i svakodnevicom u kojoj žive i rade. Kako je, zbog ratnih djelovanja, odlazak na terenska istraživanja bio onemogućen, etnolozima se predlaže da skupljaju biografske zapise prognanika te da pripreme priloge na temu "Rat očima etnologa".

Istovremeno s počecima ratnih sukoba, na polju etnologije vidljivima postaju rezultati intenzivnog rada prijeratnih godina: Zavod za istraživanje folklor postaje samostalnom znanstvenom organizacijom pod nazivom Institut za etnologiju i folkloristiku; objavljena su tri broja *Etnološke tribine* te ranije spomenuti zbornik radova *Simboli identiteta. Studije, eseji, građa*. Istovremeno, znamenita knjiga Milovana Gavazzija *Godina dana hrvatskih narodnih običaja* doživljava treće izdanje, također u suizdavaštvu Društva. Suradnja na međunarodnoj razini i dalje postoji: na Četvrtom je kongresu Međunarodnog udruženja za etnologiju i folklor (SIEF) za potpredsjednicu izabrana Dunja Rihtman-Auguštin, a Olga Supek izabrana je za predstavnicu Jugoslavije u SIEF-u. Već je ranije, a potom intenzivnije dvije godine zaredom (1996. i 1997.), devedesetih godina 20. stoljeća Upravni odbor raspravljao o utemeljenju priznanja za znanstveno-stručni rad svojim članovima. Godine 1997. pokrenuta je inicijativa za formiranjem skupine koja bi definirala kriterije za predlaganje znanstvenih i stručnih nagrada Društva,

⁹⁷ V. Belaj početak devedesetih godina 20. stoljeća u svojem dopisu naziva *krvavim* godinama. Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Vitomir Belaj, kut. 4, Pismo upućeno Izvršnom odboru, rujan 1991.

⁹⁸ U arhivskoj građi postoje još dva pisma o kojima ne piše u *Biltenu* broj 6. Pisma su uputili Japansko antropološko društvo i Japansko etnološko društvo. Pismom društva informiraju o tome kako su uputila apel Lordu Carringtonu, generalnomu direktoru UNESCO-a u Parizu, kao i posebnom poslaniku Europske zajednice za Jugoslaviju (EZJ) te Japanskoj nacionalnoj komisiji za UNESCO. U Arhivu su sačuvana sva originalna pisma i korespondencija. Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 4, Pisma upućena HED-u, 1991.

a sredinom iste godine donesena je odluka o dodjeljivanju *zahvalnica* i *nagrada* za dugogodišnji predani rad u Društvu i promicanje etnološke znanosti; prve nagrade za izniman doprinos struci i radu Društva primile su etnologinje Zdenka Lechner, Jelka Radauš Ribarić i Dunja Rihtman-Auguštin.

Prema zaključku

Na izbor tema, kao i konačnu interpretaciju, uvelike su utjecali kako kvantiteta i sadržaj raspoloživog arhivskoga materijala, tako i sjećanja i naracije etnologa samih, izravnih sudionika i/ili suvremenika događaja o kojima pišemo. Prilogom su prikazani oni aspekti djelovanja Društva koji su iz emske perspektive prepoznati i vrednovani kao *dugotrajniji*, *istaknutiji* i/ili *dalekosežniji* te koji su se kroz sjećanja i naracije perpetuirali: osamdesete godine 20. stoljeća, rodna perspektiva, pitanja identiteta i etniciteta, etnologija svakodnevice, ratna svakodnevica i religijska etnologija.

U prilogu se ukazalo i na utjecaj različitih afilijacija aktivnih članova (užestrukovnih, regionalnih, dobnih, institucijskih) i međupersonalne suradnje kao posrednih i neposrednih odrednica događaja unutar HED-a, sagledanih u kontekstu promjena koje su se odvijale na razini hrvatske etnološke misli i prakse, kao i na povijesnoj i društveno-političkoj razini.

Primjećujemo, najteži nam je zadatak bio zaokružiti, interpretirati i valorizirati sadašnje HED-ovo djelovanje. Jednim dijelom stoga što se naracije i sjećanja etnologa uglavnom i nisu doticale najnovijega razdoblja (od 2000. godine do danas). Posebno istaknuta mjesta sjećanja bila su sedamdesete i osamdesete godine 20. stoljeća, a potom ratne devedesete, bez obzira na to što se pri izboru sugovornika vodilo računa i o uravnoteženoj generacijskoj zastupljenosti.

Zanimljivim se čini kako su teme poput *etnosa* i *identiteta* u trenutku njihova uvođenja u obzor etnološkog interesa nerijetko bile valorizirane kao one "kojima se nismo bavili" (usp. Rihtman-Auguštin 1992:83–87). Iz suvremene perspektive pokazuje se kako se hrvatska etnologija naposljetku ipak mnogim temama bavila, a kako su one bitno odredile i ondašnji rad Društva. Vjerojatno je, također, potreban i vremenski odmak kako bi se značenje i utjecaj pojedinih segmenata recentnijih i sadašnjih djelatnosti Društva cjelovitije mogli sagledati u ukupnome radu Društva te razvoju etnološke discipline općenito.

Stihovi o hladnoj janjetini
Alekseja Gotthardi-
Pavlovskog i Gorana Pavla
Šanteka:

*Gledao sam Kosinj
na istoku kako se bliži
Mislio o mladome janjcu
reš pečenih boja
I sklapao oči od gladi
i brisao sline
A janjac se pekao davno
daleko od nas.*

Individualni angažman i međupersonalna suradnja bile su osnovom razvoja Društva i bili su prisutniji od sustavne međuinstitucijske, međurepubličke ili međunarodne suradnje. Stoga, uz vlastitu interpretaciju događaja o kojima pišemo, uz događaje i aktivnosti naveli smo (uz dobivenu suglasnost sugovornika) i imena osoba koje su bile glavnim inicijatorima i akterima tih događaja. Ono što se često danas u razgovornom diskursu među etnolozima određuje apstrahiranom i generaliziranom formulacijom – *djelovanje HED-a* – zapravo je djelovanje pojedinaca koji su se, kroz jedno ili više mandatnih razdoblja, ili razdoblja svojega aktivnoga članstva, okupili i komunicirali u okviru Upravnog odbora i Društva. Na različite su načine i s različitim uspjehom određivali radnu i konceptijsku dinamiku, prepoznatljivost te viziju (rada) Društva.

Određivali su i "popularnost" i "pristupačnost" Društva. Te se subjektivne kategorije perpetuiraju u naracijama etnologa, a svjedoče o tome kako je etnološki, znanstveni i stručni rad glavna okosnica djelovanja i postojanja ovoga strukovnog udruženja, ali ne i njegov isključivi dio. Naime, važnost postojanja i trajanja HED-a iz emske se perspektive sagledavala i kroz razvijanje međupersonalnih odnosa, interne komunikacije te naposljetku – "dobroga druženja". Ne čudi stoga da se Tomo Vinšćak 2009. godine na skupu povodom pedesete obljetnice rada Društva, prisjećajući se svojega predsjedničkog razdoblja, obratio članovima Društva, između ostaloga i s dubokom isprikom zbog janjetine (koja je bila hladna i tako ih nesretno dočekala) na jednoj od HED-ovih stručnih ekskurzija. Bilo je to prije gotovo dvanaest godina.

MIJENE ETNOLOŠKIH PRISTUPA I METODA

Nevena Škrbić Alempijević

Tomislav Oroz

Uvod

U ovoj ćemo cjelini nastojati rasvijetliti ulogu Hrvatskoga etnološkog društva kao mjesta susreta različitih znanstvenih tradicija i teorijskih paradigmi. Pritom promatramo poziciju HED-a kao mjesta izvaninstitucionalne suradnje različitih specijalizacija etnološke struke. Uz to, analiziramo doprinos HED-a u predstavljanju, promicanju i preplitanju raznovrsnih pristupa etnološkim temama i metoda istraživačkoga rada. Naime, "prekid sa starom znanstvenom paradigmom", "sraz dviju institucionalno odvojenih škola" i slično ključne su fraze kojima se prikazuje razvoj etnologije u Hrvatskoj (a i šire). Cilj je ovoga rada drukčiji: postaviti ćemo pitanje može li se povijest ove discipline promišljati bez ukazivanja na nagle i nepovratne rezove. Prostor koji se pokazao zahvalnim za praćenje premošćivanja institucionalnih i paradigmatičkih podjela jest upravo Hrvatsko etnološko društvo, koje kao strukovno udruženje okuplja članstvo iz redova svih etnoloških ustanova, svih grana ove discipline, pripadnike raznih generacija. Na takav pristup analizi djelatnosti HED-a potaknuo nas je podatak vezan uz događaj čiju pedesetu obljetnicu ovom Spomenicom i obilježavamo. Naime, pri samom se osnutku Etnološkog društva u Hrvatskoj, 31. siječnja 1959. godine, istodobno spominju dva imena koja se u povijesti discipline definiraju kao utjelovljenja jasno razgraničenih paradigmi (usp. Muraj 1996:32–34; Pletenac 2007:12–15): Branimir Bratanić tada je bio izabran za predsjednika Društva, a Dunja Rihtman-Auguštin za prvu tajnicu¹ te za predsjednicu Lokalnoga ogranka Zagreb. Njihova suradnja nije bila samo formalna. Tako je Rihtman-Auguštin dala svoj doprinos najznamenitijem Bratanićevom projektu, koji se u dokumentima HED-a iz toga

Olga Supek o suradnji različitih institucija kroz HED:

Važno je što su se sve te institucije našle zajedno. Ali ja ne bih rekla da se paradigma stvarala u HED-u. Izmjenjivala se, točno ... i korespondirala, i na taj način se dalo prilike mladima da čuju jedni druge ... Oni koji su radili u raznim institucijama...

¹ U tom je razdoblju uloga prvoga tajnika po važnosti slijedila neposredno nakon funkcije predsjednika jer je institucija potpredsjednika uvedena tek 1963. godine.

Tomo Vinšćak o razvoju etnologije kroz djelovanje HED-a:

HED okuplja stručnjake i znanstvenike iz tri najveće institucije u Hrvatskoj, a to su Etnografski muzej u Zagrebu, Institut za etnologiju i folkloristiku i Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskoga fakulteta u Zagrebu i, naravno, sve ostale etnologe od Pazina do Dubrovnika, od Čakovca do Vukovara i sve ostale u selima i gradovima diljem Hrvatske. Svi smo mi unutar HED-a mogli iskazivati svoje znanstvene težnje i pridonijeti razvoju etnologije u Hrvata.

N. ŠKRBIĆ ALEMPJEVIĆ, T. OROZ
Mijene etnoloških pristupa i metoda

vremena naziva i "najvažnijim poslom Društva", onom Etnološkoga atlasa – primjerice, za članove Društva održala je predavanje "Atlas der schweizerischen Volkskunde i Atlas över Svensk Folkkultur"; s Milovanom Gavazzijem radila je na prijedlogu Zakona za muzeje itd. (Milićević 1979:97–98).

Povijesni je razvoj etnologije u Hrvatskoj bio već predmetom brojnih istraživanja i objavljenih radova (primjerice usp. Belaj 1989, 1998; Čapo Žmegač 1991, 2006; Gjetvaj 1989; Pletenac 2007; Prica 2001a, 2001b; Rihtman-Auguštin i Muraj 1998; Supek 1988a). U ovoj ćemo cjelini pokušati o povijesti discipline progovoriti ne pozivajući se u prvom redu na glavne orijentacijske točke, odnosno na djelovanje Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, Instituta za etnologiju i folkloristiku, Etnografskog muzeja u Zagrebu itd. Pokušat ćemo ukazati na to kako medijatorska uloga ovog udruženja etnologa utječe na oblikovanje etnološke misli u Hrvatskoj. Drugim riječima, analizirat ćemo kako i u kojoj mjeri HED ispunjava svoju temeljnu svrhu definiranu članom 8 Statuta iz 1975. godine: "unapređivanje etnološke znanosti, te poticanje i koordiniranje rada na svim područjima etnološke djelatnosti"² (ta je formulacija preuzeta u svim kasnijim statutima). Navedena ćemo pitanja nastojati rasvijetliti fokusiranjem na dvije temeljne teme rada. S jedne ćemo strane promatrati kako se mijene etnološke misli odražavaju, ali i produciraju kroz djelovanje onih specijalizacija naše discipline usmjerenih na muzeološko i konzervatorsko prikupljanje, dokumentiranje, čuvanje i prezentiranje etnografske građe. Ovu smo perspektivu izabrali upravo stoga što se povijest hrvatske etnologije većinom usredotočuje na analizu mijena etnološke misli iz prizme znanstvenih i znanstveno-nastavnih ustanova, dok se ovakvo djelovanje etnologa nerijetko stavlja u drugi plan. Uz to, sabiračkoj i konzervatorskoj dimenziji ne pristupamo samo kao zasebnim etnološkim poddisciplinama, već i kao pristupu i stavu prema tradicijskoj baštini karakterističnima za etnološku djelatnost u cjelini, što je bilo posebno izraženo u pojedinim kriznim društvenim i političkim trenucima u posljednjih pedeset godina. U drugom ćemo dijelu rada nastojati promotriti mijene znanstvenih paradigmi iz jednog specifičnog rakursa – kroz dihotomiju pojmova "teren" – "teorija" ili, točnije, "terenac" – "teoretičar", koja je još uvijek uvriježena u neformalnom žargonu naše struke. Smatramo da su naracije koje se pripisuju ovim dvjema kategorijama

² Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 2, Statut Hrvatskog etnološkog društva, 20. siječnja 1975.

od konca pedesetih godina 20. stoljeća naovamo prikladno mjesto za praćenje dinamike etnološke misli, pri čemu se fokus skida s pobrojavanja "starih" i "novih" tema, a stavlja se upravo na promjene znanstvenih pristupa i metoda. Obje su ove dimenzije, muzeološko-konzervatorsko djelovanje te odnos "terena" i "teorije", pitanja imanentna našoj struci pa su podaci o njima bilježeni u arhivskoj građi od početaka djelovanja HED-a.

U radu je poseban naglasak stavljen na razdoblje od sedamdesetih do sredine devedesetih godina. Takav fokus uvjetovan je donekle time što je znanstvena i izdavačka djelatnost HED-a tijekom prvih dvadeset godina rada iscrpno prikazana u radu Josipa Milićevića (1979; pretisak u ovom izdanju). Za razliku od toga, uloga HED-a, promjene statutarnih odredaba i pozicija Društva kao okvira i krovne udruge hrvatskih etnologa od konca sedamdesetih do danas, prema našim spoznajama, rijetko su bile temama istraživačkog rada te su uglavnom spominjane samo uzgred, u studijama posvećenim drugim etnološkim ustanovama. Jedan od kriterija bio je odabir koji su proveli naši kazivači, članovi HED-a: oni su ovo okvirno omeđeno razdoblje, bez obzira na institucionalnu pripadnost, odredili kao ključno za razumijevanje recentnih mijena etnološke misli u Hrvatskoj. Na to je utjecala i činjenica da se većina naših sugovornika toga razdoblja najživlje sjeća zbog tadašnjega vlastitog aktivnog angažmana u HED-u. Pri takvu odabiru važnu ulogu svakako je imalo i stalno mjesto koje pristup nazvan "novom paradigmom" (Rihtman-Auguštin i Muraj 1998:104–105), a koji se uglavnom vezuje uz osamdesete godine, zauzima u naracijama o povijesti hrvatske etnologije.

Naša je teza da kroz čitavih pola stoljeća rad HED-a ne karakterizira isključivost ili priklanjanje samo jednom znanstvenom pravcu. Premda se može pratiti i utjecaj odabranoga predsjednika na HED-ovu znanstvenu politiku, ipak je već i na organizacijskoj razini Društva primjetno višeglasje, odnosno zastupljenost predstavnika različitih specijalizacija naše struke te zagovaratelja različitih istraživačkih pristupa u upravnom odboru. Supostojanje i usporedna vidljivost različitih znanstvenih pravaca i pristupa istraživanjima uočljivi su i u razdoblju u koje se upisuje najoštrij rez među paradigrama. Sam uvid u naslove tridesetak predavanja održanih od 1987. do 1996. godine³ upućuje

³ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kutije 3 i 4, Pozivnice na predavanja, 1987. – 1996.

na raznorodnost tema, problema i pristupa koji su se razmatrali u okviru Društva. U arhivu se tako nalaze podaci o izlaganjima: "Omladinska potkultura u Beogradu" (Ines Prica), "O procesu civilizacija. Teorija Norberta Eliasa i njeno značenje u etnologiji" (Dunja Rihtman-Auguštin), "Tiskana slika kao zidni ukras stana širih socijalnih slojeva" (Kruno Kamenov), "Tradicija i kulturni identitet. Primjer Latinske Amerike" (Jordan Jelić), "Utjecaj hrvatske ratne zbilje na dječje ratne igre" (Maja Kožić), "Mexico: studij etnologije i istraživački trendovi" (Dubravka Minđek), "Tradicijsko graditeljstvo panonskog kulturnog areala" (Zdravko Živković), "Kultura stanovanja – etnološka kategorija" (Aleksandra Muraj), "O Hrvatima u Rumunjskoj, Mađarskoj, Čehoslovačkoj i Austriji" (Stjepan Krpan), "Nestajanje neistraženog – od 'Cokule' do etničke grupe" (Josip Milićević), "Čovjek u prostoru: imenovanje tla – odraz i osnova stočarskog poimanja svijeta" (Jadran Kale), predavanja koja su pratila predstavljanje knjige Milovana Gavazzija *Izabrani radovi s područja glazbe* i druga. U tom je razdoblju zabilježen i niz izlaganja gostujućih predavača iz inozemstva, poput onoga Hermana Bausingera ("Heimat zwischen Ideologie und Wirklichkeit"), Sala Scalore ("Dan mrtvih u Meksiku") itd. Maria Todorova je u organizaciji HED-a u svibnju 1996. godine održala predavanje pod nazivom "Konstrukcija zapadnog diskursa o Balkanu", netom prije objavljivanja knjige *Imagining the Balkans* u izdanju Oxford University Pressa.⁴ Među redovitim su aktivnostima HED-a i izlaganja predstavnika drugih disciplina, kao i ona u kojima etnolozi promišljaju presjecišta naše struke s drugim znanstvenim područjima. Tako su koncem osamdesetih i početkom devedesetih godina održana predavanja "Kulturni pluralizam, antropologija i obrazovanje" Vedrane Vrkaš-Spajić, "Vlasi – zagonetni svijet Balkana" Mirka Valentića, "Sociokultura i mentalno zdravlje – Etnologija i psihijatrija" Nade Pisac-Kondres te "Lingvistika i antropologija. Novi pravci u etnolingvistici" Nede Pintarić. Djelatnost HED-a, dakle, predstavlja kombinaciju različitih pogleda hrvatskih etnologa, njihovih vrlo raznorodnih teorijskih i metodoloških polazišta. U radu Društva dolazi i do usporednog prezentiranja domaće produkcije te rada pozvanih inozemnih predavača, kao i do preispitivanja presjecišta s drugim znanstvenim disciplinama, iz njihova rakursa sagledavanjem tema koje ulaze i u obzor etnoloških istraživanja.

⁴ Iste je godine njezin istoimeni članak objavljen u *Etnološkoj tribini* 19 (Todorova 1996).

O nužnosti etnološkog muzeološko-konzervatorskog djelovanja

Problemi kojima se u ovom tekstu bavimo ne osvjetljavaju samo znanstvene tijekove; kroz njihovu se prizmu mogu postaviti i pitanja širega društvenog angažmana, često spominjanog od strane naših sugovornika. Brojne HED-ovske aktivnosti koje na ovom mjestu prvenstveno prikazujemo kao istraživačku novinu ujedno sadrže i naglašenu društveno angažiranu komponentu, pri čemu etnologija zaista može biti shvaćena kao kritika kulture (usp. Srbljinović i Jelavić, u ovom izdanju). Jedan od takvih primjera jest način na koji HED predstavlja knjigu Aleksandre Muraj *Živim znači stanujem* (1989). Danas percipirana u prvom redu kao bitan doprinos etnološkim spoznajama o simboličkim dimenzijama stanovanja i priručnik u visokoškolskoj nastavi, knjiga je u vrijeme izdavanja prijavljena na Natječaj za društveno vrijednu knjigu.⁵ Na razmatranje istraživačkih trendova u okviru Društva te njegova društvenog angažmana u zasebnim tekstovima odlučili smo se isključivo radi preglednijega prikaza rezultata.

Isprepletenost i neodvojivost spomenutih dviju dimenzija možemo pratiti praktički od samoga početka postojanja Društva, ponajprije kroz osnivanje komisija kojima je bio cilj teorijsko promišljanje problema te praktična i društveno korisna primjena tih spoznaja. Jedno od najranije ustrojenih radnih tijela Društva jest Komisija za etnografsko-muzejska pitanja, koja je trebala odgovoriti na jednu od temeljnih zadaća postavljenu Pravilima Etnološkog društva Jugoslavije, "da potstiče na sabiranje i čuvanje etnološke i opće muzejske građe"⁶. Navedeno statutarno određenje može se sagledati u svjetlu u to vrijeme aktualnih znanstvenih kanona, ali isto tako i konteksta koji je prethodio osnivanju Društva. Institucionalizaciju ovakvoga usmjerenja k čuvanju i sabiranju etnografske građe i podataka možemo pratiti kroz razdoblje s konca 19. i u prvoj polovici 20. stoljeća. Te su tendencije izrečene još u radovima Franje

⁵ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Odluka Komisije za izdavačku djelatnost, 11. siječnja 1989.

⁶ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, Pravila Etnološkog društva Jugoslavije, 14. lipnja 1954.

Račkog i Antuna Radića, kojima se poziva na spašavanje znanja ugroženoga modernizacijom i industrijalizacijom te na očuvanje "živih starina" (Potkonjak 2004:115–118). Svoje utjelovljenje u mediju "materijalne kulture" ovaj poziv na etnološki angažman doživio je osnivanjem etnografskih muzeja u prvim dvama desetljećima 20. stoljeća. U tom ozračju u vodiču kroz Etnografski muzej u Zagrebu Mirko Kus-Nikolajev glavnu ulogu etnografije vidi u sakupljanju duhovne i materijalne kulturne svojine naroda te dodaje kako "sabiranje tih kulturnih elemenata mora ići brzim tempom" jer "kulture primitivnih naroda kao i primitivnih slojeva pojedinih naroda, koje nam daju taj materijal, dnevno se sve više gube u nepovrat pod pritiskom agresivnog prodiranja evropske kulture i njene tehnike, a i njenih poroka" (1927:9).

Zaštita etnografskih kulturnih dobara apostrofirana je i u okviru Društva kao jedno od poslanja naše struke već ranih šezdesetih godina. Na probleme koje je ova zadaća postavljala trebala je odgovoriti Republička komisija za etnografsko-muzejska pitanja⁷, oformljena radi "koordiniranja i rješavanja problema muzejske i konzervatorske struke s jedne i etnološke struke s druge strane" 1962. godine.⁸ Cilj je Komisije bio da na svojim sastancima raspravlja o restauriranju i konzerviranju etnografske baštine te da radi na povezivanju etnologa-muzealaca i konzervatorskih službi u rješavanju ovih problema. Njezina je svrha bila i predlagati izmjene i dopune Zakona o zaštiti spomenika kulture, s osvrtom i na nematerijalnu tradicijsku baštinu – ova je težnja 1964. godine rezultirala osnivanjem samostalne Komisije za iznalaženje mogućnosti zaštite nematerijalne kulture. No, o činjenici da se kroz rad ove Komisije ne evocira samo spasiteljska⁹ uloga etnologije, već da se odgovara i na zahtjeve tržišta, govori i njezin zaključak o potrebi "suradnje muzejâ s turističkim društvima radi

⁷ U nekim se izvorima ovo tijelo naziva i Komisijom za muzejska i konzervatorska pitanja, a mjestimično i Komisijom za etnografska muzejsko-konzervatorska pitanja (usp. Miličević 1979:100; ibid. 1980).

⁸ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, Izvještaj Upravnog odbora Ogranka EDJ za NR Hrvatsku o radu Ogranka u razdoblju od 30. I 1961. do 28. I 1963, 16. veljače 1963.

⁹ To je izraz koji je upotrijebio Claude Lévi-Strauss, pri čemu otpor gubitku etnološkoga predmeta definira kao svrhu istraživačkih nastojanja: "Doći će dan kada će posljednja primitivna kultura nestati sa zemlje, natjeravši i nas da shvatimo, naravno prekasno, da su temelji čovječanstva nepovratno nestali." (1966:124; usp. Potkonjak 2004:122)

izradbe suvenira", o rasvjetljavanju uloge "etnologa-muzealaca u toj akciji te mogućnost, da se s time u vezi ponovno ožive razni obrti i narodne tehnike".¹⁰

Da se o djelovanju etnologa na području muzejsko-konzervatorske zaštite nije raspravljalo samo u okviru sastanaka ove radne skupine (kojih je do 1969. godine održano devet), već i Društva u cjelini, pokazuju brojna izlaganja održana u tom razdoblju. Tako su na plenarnom sastanku Društva 1962. godine dva predavanja od ukupno šest posvećena ovim pitanjima: Aleksandra Muraj održala je izlaganje "Iz etnografsko-muzejske djelatnosti i problematike", a Marija Gamulin "Služba zaštite etnografskih spomenika" (Milićević 1979:100). Na godišnjoj je skupštini 1963. Vitomir Belaj dao "Analizu problema zaštite etnografskih spomenika", dok je 1964. Gamulin izložila rad naslovljen "O problemima zaštite etnografskih spomenika". Iste je godine na razini EDJ-a održano i savjetovanje o *bunjama*, na kojemu su najaktivnije sudjelovali upravo hrvatski etnolozi (ibid. 102–103). Godine 1966. u okviru djelatnosti Lokalnoga zagrebačkog ogranka Marija Gamulin, Nada Gjetvaj i Višnja Huzjak održale su referat "Evidentiranje i skupljanje dokumentacije o etnološkim predmetima" (ibid. 105).

Interes za muzeološka i konzervatorska pitanja u okviru HED-a intenzivno se iskazuje i kroz sedamdesete godine 20. stoljeća. Uz izlaganja u okviru godišnjih skupština i povremene referate članova, ova pitanja svoj prostor dobivaju i unutar glasila HED-a: već u *Radovima* Beata Gotthardi-Pavlovsky objavljuje članak "Neki problemi teorije i prakse na zaštiti etnografske građe i spomenika" (1970). U prvom broju *Izvešća* čitav je blok posvećen zapažanjima o austrijskim, bugarskim, rumunjskim i pariškim muzejima (Domaćinović 1971; Gavazzi 1971; Stojanović 1971), dok se u drugom broju tematiziraju problemi prezentacije u Etnografskom muzeju u Zagrebu i Etnografskom odjelu Narodnoga muzeja u Zadru (Gavazzi 1972; Oštrić 1972).

Bez obzira na višekratna razmatranja ovih tema u okviru HED-a, Komisija za muzejska i konzervatorska pitanja zaključuje da dosadašnji naponi na sabiranju i čuvanju etnografske građe i senzibiliziranju društva u cjelini za ulogu etnologa na tom području nisu dostatni: "Dapače iz naših dosadašnjih diskusija vidljivo je, da se stanje nije popravilo, a zbivanja, društveno-ekonomski razvoj,

Lidija Nikočević o suradnji različitih specijalizacija hrvatske etnologije:

Već tada sam ja imala osjećaj da je HED bio jedna institucija na koju se možemo osloniti. Od samih početaka mojeg prisustva u etnologiji, uključujući i prvu godinu studiranja, HED je bio važan. Stoga prema HED-u imam tako jedan topao odnos, možda čak i više nego prema Katedri, jer je rastao sa mnom i ja sam rasla s njim, ali on doista i danas ima tu ulogu da omogućuje različitim profilima etnologa i različitim tipovima zanimanja za etnologiju, da se nađu i ostvare.

¹⁰ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, Izveštaj Upravnog odbora Ogranka EDJ za NR Hrvatsku o radu Ogranka u razdoblju od 30. I 1961. do 28. I 1963, 16. veljače 1963.

Tomo Vinšćak o ulozi HED-a kod stručnog usavršavanja:

Ako ste se odlučili ozbiljno baviti određenom strukom, potrebno je još dok studirate postati članom strukovne udruge vezane uz vašu studijsku grupu. Ako ste student etnologije, onda idite u HED jer tamo ćete doznati gdje je vaša struka danas i što se unutar nje događa. Meni je neobično da netko bude diplomirani etnolog, a da nije član HED-a. Znam da je to osobni izbor svakog pojedinca, ali ako se ozbiljno bavite strukom – bilo da radite u muzejskoj djelatnosti, u nastavi ili konzervatorskoj službi – treba biti član HED-a. Meni je članstvo u HED-u jako puno pomoglo.

turizam, donose i dalje odnošenje vrijedne etno-građe."¹¹ Stoga se Komisija okrenula jasnijem iskazivanju svojih ciljeva različitim društvenim ustanovama, upućivanjem ankete "svim muzejima, mjesnim uredima, narodnim sveučilištima, nekim školama i turističkim društvima za koje se znalo ili pretpostavljalo da imaju sakupljen etnografski materijal" te uključivanjem etnologa u njegovu obradu, isprva uvođenjem studentske prakse u muzeje, a zatim konkretnim akcijama zapošljavanja u muzejskim ustanovama i zavodima za zaštitu kulturnih spomenika (Čulinović-Konstantinović 1976:118). O utjecaju Komisije za muzejska i konzervatorska pitanja svjedoči i pismo iz 1973. godine, u kojem Izvršni odbor za gradnju Spomendoma boraca Narodnooslobodilačke borbe i omladine Jugoslavije u Kumrovcu ovom tijelu upućuje molbu u kojoj traži savjet i konkretne prijedloge za "izradu idejnog projekta za sadržaj i konkretnu namjenu svih objekata koji su zaštićeni i predviđeni da sačinjavaju Etno-muzej" (Đaković 2001:95).

Hitnost muzeološkog djelovanja jedan je od glavnih postulata HED-ove politike, ali i odrednica hrvatske etnologije općenito do kraja sedamdesetih godina. Tijekom osamdesetih godina primat u znanstvenim raspravama i publikacijama dobivaju druge etnološke teme te drukčije uloge etnologa (vidi kasnije u radu). U *Etnološkoj tribini*, časopisu "koji je otvoren svim etnolozima"¹², početkom je toga desetljeća vrlo malo znanstvenih i problemskih radova o ovim temama. Muzejska se djelatnost mjestimično tematizirala u rubrici "Prikazi i vijesti", kroz prikaze pojedinih etnografskih zbirki, dok pregleda konzervatorskih aktivnosti u to doba gotovo da i nema (usp. Đaković 1984; Eckhel 1983; Lechner 1985; Petr-Marčec 1985). Premda su etnolozi i tada aktivno sudjelovali u radu muzejskih društava, a neki su od njih za izlaganja na njihovim tematskim skupovima i delegirani kao članovi HED-a, predavanja vezana uz ovu granu etnološke djelatnosti u okviru Društva održavala su se bitno rjeđe nego u prethodnom razdoblju. Ipak, na drugom plenarnom godišnjem sastanku HED-a održanom u siječnju 1983. godine muzejske i konzervatorske

¹¹ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 2, Zapisnik Komisije za muzejska i konzervatorska pitanja Hrvatskog etnološkog društva, 10. lipnja 1975.

¹² Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 4, Jasna Čapo, Prigovor u svezi s neodobravanjem novčane potpore časopisu "Etnološka tribina", 28. lipnja 1991.

teme nisu preskočene. Temeljna je tema toga skupa "Etnologija u Hrvatskoj od oslobođenja do danas", u okviru kojega je iznesen pregled etnološkoga rada u proteklih četrdeset godina, od muzejske djelatnosti i aktivnosti Zavoda za zaštitu spomenika kulture do djelovanja Odsjeka za etnologiju, rada na izradi etnoloških atlasa, izdavačke djelatnosti i dr. Nada Gjetvaj tom je prilikom izložila temu "Muzeološka i istraživačka djelatnost Etnografskog muzeja u Zagrebu od 1945. do danas", a Nada Duić predavanje pod nazivom "Služba zaštite spomenika kulture u Hrvatskoj i zaštita etnoloških spomenika" (Eckhel 1986).

Krajem osamdesetih godina, u osvit društvene i političke krize koja je zahvatila zemlje istočnoga bloka, kao i Jugoslaviju, pitanja muzejske djelatnosti, konzervatorskoga djelovanja i odnosa prema baštini općenito izlaze ponovno snažnije na vidjelo i dolaze u fokus brojnih članaka, rasprava, izlaganja i simpozija. Na godišnjem sastanku HED-a 1987. godine ponovno se aktualiziralo pitanje djelovanja radnih tijela zaduženih za promišljanje etnološke muzejske i konzervatorske politike. Društvo je pritom donijelo zaključak:

"...da se obnovi rad Komisije za muzejsku djelatnost, koja bi kao operativno tijelo trebala djelovati kod nadležnih institucija (Muzejski savjet, Zavodi za zaštitu spomenika i dr.) da se etnografska građa u muzejima i na terenu obrađuje i valorizira na način kako to suvremena muzeologija i zaštita predviđaju za sve oblike kulturnog nasljeđa" (Eckhel 1989:163).

Nekoliko je momenata ključno za razumijevanje ponovno probuđenog interesa članova HED-a za muzejsko-konzervatorske teme. S jedne strane, pitanje zapošljavanja etnologa u muzejima aktualizira se uspostavljanjem studija muzeologije. U svjetlu toga predlaže se ostvarivanje intenzivnijih kontakata između muzeja i Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, kao i formiranje sekcije unutar HED-a koja bi inicirala takve akcije "jer je jedino tako moguć napredak etnološke muzeologije" (Kašpar 1988:163). S druge strane, društveno-politička situacija u svijetu znatno je određivala interese i nanovo otkrivanje predmeta istraživanja i u okviru ovih specijalizacija struke. Problematika identiteta promišlja se i u kontekstu odnosa prema muzejskoj građi. Pritom se ostvaruje pomak u poimanju etnografskoga predmeta, a naglasak se više ne stavlja toliko na njegovu sposobnost utjelovljenja i prenošenja tradicijom definiranih formi, koliko na njegovu simboličku dimenziju. Pristup materijalnoj kulturi kao izrazu pripadnosti i kohezije zajednice i danas je aktualan među

muzealcima i konzervatorima koji djeluju u okviru HED-a. Takva se orijentacija HED-a odražava i u izdavanju *Uputa za čuvanje etnografske građe*, publikacije u kojoj se opisuju postupci s etnografskim predmetima u zbirkama bez stručnjaka etnologa. *Upute* je Društvo prvi puta objavilo 1980. godine, a svoje je prošireno i dopunjeno izdanje ova publikacija doživjela 2004. (Milićević 1980; Mlinar i Antoš 2004). Usporedbom ovih dvaju tekstova možemo uočiti i određene razlike u diskursu, odnosno u definiranju njihove temeljne nakane i funkcija koje pridaju etnografskim predmetima. Josip Milićević tako kao osnovnu ulogu etnografskih zbirki vidi njihov doprinos "čuvanju i vrednovanju tekovina naše kulturne baštine" (1980:3), a Ana Mlinar i Zvezdana Antoš etnografske predmete promatraju kao "izraz lokalne i nacionalne pripadnosti te simbol identiteta", pri čemu oni "predstavljaju važan segment hrvatske kulturne baštine" (2004:3). U tim se različitim naglascima zrcale mijene koje je znanstvena misao doživjela tijekom tih dvaju desetljeća, postavljanjem drukčijih pitanja u hrvatskoj etnologiji.

Koncem osamdesetih godina muzeji ponovno dolaze u fokus istraživačkih tendencija. Na to upućuje podatak da je 1988. godine kao jedna od temeljnih tema HED-ova godišnjeg skupa istaknuto pitanje etnološke djelatnosti u muzejima, s podtemama položaja muzeja, problema u radu muzeja i zbirki te položajem i problemima etnografskih zbirki u kojima nisu zaposleni etnolozi.¹³ Iste je godine ovoj problematici posvećen i poseban tematski blok "Etnolozi u muzeju" u *Etnološkoj tribini* 11. Kroz različite studije slučaja analizira se odnos etnološke profesije i muzejskog posla, položaj etnologa u muzeju, uloga muzeja i etnografskih zbirki u širem društvenom kontekstu, kao i prijedlozi za poboljšanje položaja struke. Također se nude definicije uloga muzeja i etnografskih predmeta u njemu, pri čemu se ukazuje na njihovu slojevitost. Većina se autora usmjerava na dvije međusobno isprepletene dimenzije etnografskih zbirki: dočaravanje slike o prošlosti zajednice i definiranje kulturnoga identiteta u sadašnjosti. Tako, primjerice, Lela Roćenović na primjeru etnografske zbirke zavičajnog muzeja u Samoboru pokazuje kako je "zadaca muzeja da generacijama predstavlja kulturno nasljeđe i identitet različitih slojeva ljudi", dok je "jedan od zadataka etnografske zbirke u zavičajnom muzeju da kompletira sliku o životu u prošlosti" (1988:95). Nadalje, Jasenka Lulić, pišući o poziciji etnologa u Narodnom

¹³ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Obavijest broj 10 HED-a: Najava skupa, 1987.

muzeju u Zadru, bilježi kako "etnolog izložbom može u ljudima probuditi svijest o njihovoj vlastitoj kulturi, pomoći im u identifikaciji" (1988:101). U ovim se tekstovima može pratiti i živ interes etnologa-muzealaca "za tradicijsko nasljeđe i njegovu praktičnu primjenu" (Vrtovec 1988:104). O vrijednosti materijalne kulture iz vizure njezinih različitih nositelja govore i radovi Branka Đakovića i Lidije Nikočević: prvi na primjeru poljičkih privatnih zbirki razmatra načine na koje Poljičani sakupljanjem etnografskih predmeta izražavaju pripadnost svojoj lokalnoj zajednici, dok se drugi usmjerava na očekivanja opatijskih općinskih vlasti od lokalnoga muzeja i etnologa unutar te zajednice (Đaković 1988:84; Nikočević 1986:186).

Analizirajući položaj i ulogu muzeja u povijesti naše znanosti, Olga Supek smatra kako je ideja o sakupljaštvu, odnosno spasiteljskom karakteru hrvatske etnologije, dominantna sve do kraja osamdesetih godina, kada je članak napisan (1988a:21). Premda je početkom osamdesetih godina težnja k sabiranju i čuvanju građe vezane uz tradicijski način života u drugom planu, druga polovica osamdesetih svjedoči ideji o osnivanju "banke podataka" koja bi obuhvaćala podatke o postojećem materijalu o tradicijskoj kulturi i folkloru. Ova je akcija, koju je u to vrijeme vodio Zavod za istraživanje folkloru (današnji Institut za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu), pokrenuta uz pomoć HED-a (Vinšćak 1985:135). Ishod je toga pothvata registar koji obuhvaća 148 institucija u SR Hrvatskoj zaduženih za sakupljanje i čuvanje građe o tradicijskoj kulturi i folkloru. Taj je registar objavljen kao rezultat dvogodišnjega zajedničkog rada HED-a i Zavoda za istraživanje folkloru te je popraćen prijedlogom za nastavljanjem posla i sugestijom za proširenje na područje cijele Jugoslavije (Eckhel 1987:83).¹⁴ Konzervatorski su naponi kulminirali održavanjem Internacionalnoga kongresa antropoloških i etnoloških znanosti u Zagrebu 1988. godine, u organizaciji predstavnica Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture, Ksenije Marković i Ane Mlinar. Tema simpozija bila je "Etnologija i arhitektura", a okupila je četrdesetak sveučilišnih predavača, konzervatora, muzealaca, urbanista i sociologa iz Europe, Afrike, Južne i Sjeverne Amerike (Marković 1989:167). Izlaganja i rasprave na kongresu također su pokazali zastupljenost različitih teorijskih pravaca i tema među hrvatskim, a i inozemnim konzervatorima:

¹⁴ Prema dostupnim izvorima i kazivanjima članova HED-a, ta akcija ipak nije sustavno nastavljena, kako je prvotno zamišljeno.

"Najžešće diskusije javile su se oko simbola kao osnovne, polazne činjenice u kulturi kao i oko tipologije panonske kuće." (ibid.:168)

Uz prvu polovicu devedesetih godina ne vezuju se brojni stručni i znanstveni radovi u izdanju HED-a koji bi tematizirali napore što su ih etnolozi uložili u spašavanje tradicijske baštine u ratom zahvaćenim područjima. Naracije o takvom etnološkom djelovanju snažnije su zastupljene u usmenom žanru negoli u objavljenim izvješćima i dokumentima pohranjenima u arhivi HED-a. Arhivu HED-a sve do sredine devedesetih obilježavaju dopisi o kongresima na koje se pozivaju članovi Društva, dok realitet ratne svakodnevice ostaje izvan pisanih dokumenata. No, dopisivanje s etnolozima iz inozemstva daje naslutiti ratnu stvarnost. Pritom se najčešće govori o razaranju simbola identiteta, nužnosti zaštite hrvatskih spomenika kulture, o eroziji etnoloških vrijednosti i svakodnevnog života, ruralnim kulturnim vrijednostima i ratu, ratnim stradanjima ruralne baštine i njezinoj obnovi. Ondje gdje arhivska građa šuti, usmeni žanr podsjeća na uvjete života i djelovanja etnologa u područjima koja su razorena ratom: dok su drugdje etnolozi i nadalje djelovali, unatoč izmještanju etnografskih zbirki muzejske građe, određena su područja ostala u potpunosti bez etnologa.¹⁵ Druga polovica devedesetih godina, nakon prestanka ratnih opasnosti, svjedoči o nastavku zanimanja etnologa za muzejsko-konzervatorske teme. Tako je 1997. godine u Kumrovcu organiziran međunarodni skup "Položaj i funkcioniranje etno-muzeja i muzeja na otvorenom u Republici Hrvatskoj s mogućim uzorima u Europi".¹⁶ Interes za pitanja ovoga karaktera nisu nimalo iznenađujuća ako uzmemo u obzir podatak iz rada Lydie Sklevicky – više od polovice članova HED-a obuhvaćenih njezinom anketom svoje radno iskustvo i profesionalno usmjerenje veže uz muzejski rad i zaštitu spomenika te uz centre za kulturu (1991:59).

Osvrt na izdanja HED-a na početku novoga tisućljeća potiče na promišljanje i uočavanje mijena u odnosu prema muzejskoj djelatnosti i mjestu ovoga strukovnog usmjerenja u razvoju etnološke misli općenito. Tako je, na primjer, tema godišnjega skupa HED-a održanog 2000. godine bila "Mogućnost doprinosa hrvatske etnologije društvenom razvitku Republike Hrvatske". U okviru jedne od sekcija, naslovljene "Etnologija i zaštita tradicijske kulturne

¹⁵ Tako je primjerice, kako saznajemo iz kazivanja članova HED-a, etnolog Mato Batorović bio prinuđen uslijed ratne opasnosti iz Iloka preseliti se u Zagreb kao prognanik.

¹⁶ <http://www.mdc.hr/main.aspx?id=214>, 21. 11. 2009.

baštine", pod vodstvom Žarka Španičeka, tematiziralo se definiranje pojma "kulturalna baština" iz perspektive etnologa-konzervatora, iznijeli su se kriteriji vrednovanja etnografske baštine, očuvanje i zaštita tradicijske baštine, obnove ratom oštećene kulturne baštine i sl. Razmatranje ovih pitanja postavljeno je i kao zadaća Povjerenstva za zaštitu narodnog graditeljstva i tradicijske narodne baštine, osnovanog u okviru HED-a 2002. godine, u sastavu Ane Mlinar, Dinke Gjeldum, Žarka Španičeka i Ivane Šarić. Nadalje, baština u kontekstu muzeološke i turističke prezentacije, a na primjeru Gorskoga kotara, tema je istraživačkoga projekta iz 2004./2005. (Batina 2004/2005:185–197). Godine 2004. u okviru "Hrvatsko-slovenskih etnoloških paralela" razmatra se i odnos baštine i muzeja od 1990. godine do godine održavanja skupa. Godišnja nagrada "Milovan Gavazzi" Hrvatskoga etnološkog društva dodjeljuje se i u kategorijama "zaštita kulturne baštine" i "muzeološki rad".

Osvrt na tendencije u muzejsko-konzervatorskoj djelatnosti u razdoblju od oformljenja HED-a do suvremenosti upućuje na nekoliko zaključaka.¹⁷ Prije svega, pogled na teme kojima se bave članovi HED-a usmjereni prvenstveno na ovo područje rada jasno odražava glavne tendencije i mijene etnološke misli u svakom od analiziranih razdoblja. Osim toga, usmjeravajući se na aktivnosti u okviru ove etnološke specijalizacije, priču o hrvatskoj etnologiji djelomice izmještamo iz uvriježenih centara njezine produkcije, toposa kroz koje se najčešće promišlja razvoj struke (Institut, Odsjek, Etnografski muzej u Zagrebu). To je ujedno priča etnologa u drugim regionalnim i lokalnim muzejima, konzervatorskim uredima, centrima za kulturu i sl., koji HED doživljavaju kao platformu za razmjenu mišljenja, savjetovanje, promišljanje problema i izazova ove struke.

Odnos "terena" i "teorije" u radu HED-a

"Zadaci društva su slijedeći: a) da unapređuje proučavanje teorijskih, metodoloških i organizacionih pitanja iz oblasti etnologije...". Ovako je osnovna zadaća strukovnoga udruženja određena još Pravilima Etnološkog društva

¹⁷ U ovom su radu, prema dostupnim arhivskim izvorima, ocrtane i strategije i inicijative članova HED-a vezanih uz očuvanje i prezentiranje etnografske baštine. Neki od tih planova nisu realizirani ili nisu doveli do relevantnijih rezultata. Analiza razloga iz kojih oni nisu zaživjeli prelazi okvire ovoga rada, kojemu je cilj bio u prvome redu ukazati na načine na koje se pojedini istraživački pristupi stvaraju ili reflektiraju na etnološko muzejsko-konzervatorsko djelovanje.

Olga Supek o odnosu
pojmov "terenac" i
"teoretičar":

Milovan Gavazzi je bio prvenstveno terenski istraživač koji je htio biti apsolutno siguran prije nego što nešto zaključi. I u tome je bio strašno pošten. Ja njega iznimno cijenim... Meni Gavazzi imponira u mnogim stvarima, ali, gledajući teorijski... On je svakako imao neke teorijske zasade, ali o tome nije htio uopće diskutirati, nego 'idemo samo skupljati, skupljati, skupljati'... A onda ćemo na kraju zaključiti.

Jugoslavije, pa tako i njegova Ogranka za Hrvatsku.¹⁸ U Statutu HED-a ova je definicija izmijenjena samo u pojedinostima, kao "proučavanje teorijskih i metodoloških pitanja etnološke znanosti".¹⁹ Obje formulacije upućuju na poimanje teorijskih postavki i pripadajućih im metodologija kao komplementarnih i teško razdvojivih kategorija.

Pitanje koje postavljamo u ovome dijelu rada jest u kakvim okolnostima u hrvatskom etnološkom žargonu dolazi do raslojavanja znanstvenoga rada na segment u kojemu dominira "teorija" te na onaj koji u prvi plan stavlja "teren". Postavljanje ovih dviju dimenzija kao razdvojenih, a ponekad i suprotstavljenih pristupa etnološkim istraživanjima, posebice je vidljivo iz atribucija koje se pripisuju samim znanstvenicima. Tako Jadran Kale, analizirajući nekrologe koje su etnolozi pisali za etnologe, objavljujane i u strukovnim glasilima, bilježi učestalost pojavljivanja pojedinih epiteta te zaključuje kako je omjer *teoretičara* te *vrskih terenaca*, odnosno *praktičara* i do šest puta veći u korist potonjih, "čineći praktični terenski rad, sa intervjuom kao ključnom metodom, razlikovnim određenjem etnologa" (1991:69). Pritom obilježja što se pripisuju "terencima" naspram "teoretičara" rijetko odražavaju repozicioniranje koje su pojmovi "terena" i "terenskoga rada" doživjeli tijekom pola stoljeća koje pratimo u ovoj Spomenici (Čapo Žmegač et al. 2006:10–19). Bez obzira na sve veći broj rasprava i izdanja posvećenih ovoj temi, u neformalnom etnološkom diskurzu "teren" je većinom još uvijek lokaliziran, podrazumijeva izmještanje u fizički prostor koji etnologu nije ujedno i životni, u koji se putuje radi postavljanja istraživačkih pitanja. Tako se atribut "iskusnog terenca" i dalje u pravilu ne vezuje uz etnologe koji svoja istraživanja obavljaju, na primjer, u virtualnim prostorima (usp. Pleše 2006).

Odnos teorijskog i terenskog rada u prvim dvama desetljećima rada Društva, kako je naznačeno već statutarnom odrednicom, ne ukazuje na razgraničenje i suprotstavljanje ovih dviju kategorija, već na njihovu nerazdvoјivost. Smatramo da su upravo kasnije kritike kulturnopovijesnoga pristupa u hrvatskoj etnologiji, koje su upućivale na njegovu ateoretičnost, znatno pridonijele poimanju istraživača kroz pripadnost jednoj od ovih dviju kategorija. No, taj pristup nije karakterizirao potpuni izostanak teorije, kao ni njezinih metodoloških razrada (usp. Supek

¹⁸ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, 14. lipnja 1954.

¹⁹ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 2, Statut Hrvatskog etnološkog društva, 20. siječnja 1975.

1988a:22, Sklevicky 1991:48–49). U prilog svijesti o postojanju teorije kao podloge za etnološka istraživanja govori, na primjer, odluka Komisije za publicistički rad Društva iz 1961. godine, koja razmatra mogućnost publiciranja "ne samo sažetaka predavanja, nego i cjelovitih tekstova, kao i ostalih priloga, od obrađene građe do teoretskih razmatranja" (podcrtali autori; Milićević 1979:105). Prema riječima Josipa Milićevića, jednog od članova Komisije, ta se ideja počela ostvarivati 1970. godine, izlaženjem *Radova plenarnog sastanka '70* Ogranka za SR Hrvatsku Etnološkog društva Jugoslavije, časopisa koji je kasnije preimenovan u *Izješća*, a zatim u *Etnološku tribinu* (1979:105). U tom je kontekstu "teorija" označavala krajnji rezultat znanstvene sinteze i analize, generalnije zaključke o proučavanim kulturnim pojavama. Ciljevi tih razmatranja nisu sadržavali notu koja se danas smatra istraživačkim imperativom, a to je refleksivni stav o opravdanosti primjene teorijskih postulata na odabranu temu. Nositelji ovoga istraživačkog smjera, s obzirom na pozitivistička stajališta, raspravu o teoriji u okviru Društva nisu smatrali potrebnom, držeći je svim članovima dobro poznatom i razumljivom. Kako pokazuje Slavko Kremenšek u *Etnološkom pregledu*, glasilu Saveza Etnoloških društava SFR Jugoslavije, rasprave o teoriji i metodologiji istraživanja do osamdesetih su godina bile sporadične na razini struke u čitavoj Jugoslaviji (1981). Iznimaka je svakako bilo i u okviru hrvatskog Društva: tako je na primjer godišnji sastanak 1966. godine sazvan na temu "Povijest hrvatske etnologije", u okviru kojega je Đurđica Palošija izložila analizu problematike "kulturno-historijskog pristupa", dok je Peter Lesser iz Beča održao predavanje naslovljeno "Vorläufer der kulturhistorischen Methode in der Ethnologie". Ovaj je skup rezultirao, na inicijativu Đurđice Palošije, osnivanjem više radnih grupa sa zadaćom raspravljanja pojedinih pitanja koja su ocijenjena kao važna za etnološki rad u okviru Društva. Prije svakoga sastanka članovi radnih grupa dobivali su kratke sadržaje planiranih predavanja, kako bi se mogli pripremiti za raspravu. Jedna od tih radnih grupa bavila se metodologijom rada te je organizirala više sastanaka za sve članove Društva na kojima su svi zainteresirani imali prilike raspravljati o ovoj problematici na osnovi vlastitih iskustava (Milićević 1979:104–105). Uz to, u prvom desetljeću djelovanja Društva organizirano je i nekoliko izlaganja stranih i domaćih predavača koji su s metodološke strane preispitali ulogu terena kao uporišta za etnološka promišljanja. U gostujuće predavače koji su se pozabavili tim pitanjem ubraja se poljski etnolog Zbigniew Biali, koji je 1961. godine održao predavanje pod naslovom "Uz problem etnografskog terenskog proučavanja".

Nadalje, izvori pokazuju da kritika teorijskog jednoglasja u tom razdoblju Društva (a i hrvatske etnologije općenito) nije potpuno opravdana. Primjerice, u *Radovima plenarnog sastanka '70* Matilda Crnković objavljuje članak "Što je strukturalizam: moda, metoda ili ideologija?", koji zaključuje konstatacijom: "Kako se strukturalizam odražava na suvremeno mišljenje? Odgovor na ovo na početku postavljeno pitanje naravno nije i ne može u ovom kratkom prikazu biti ni izdaleka potpun, jer se nije moglo kritički obuhvatiti sve refleksije strukturalizma. Ali ako je dovoljno da se stvori makar neki dojam o novoj struji i ako potakne na razgovor u ovoj prilici, svrha je ovog izlaganja time postignuta." (1970:11)

Za sagledavanje odnosa "terena" i "teorije" u etnologiji važno je osvrnuti se i na predavanja članova Društva o stanju drugih europskih etnologija i načina na koje one pristupaju predmetu istraživanja. Tako su od 1964. nadalje održana predavanja o teorijskim strujanjima i razvoju poljske etnologije, etnologije u SR Njemačkoj, sovjetske etnografije, čehoslovačke etnologije i etnografije, bugarske i mađarske etnologije i etnografije. Među predavačima se pritom javljaju Marija Helebrandt, Andrija Stojanović, Aleksandra Lazarević, Vesna Čulinović-Konstantinović, Marija Išgum, Bela Römer itd. Iz tema pojedinih predavanja (poput onoga Milovana Gavazzija naslovljenog "VII međunarodni kongres antropoloških i etnoloških nauka u Moskvi" iz 1965. godine) daje se naslutiti kako su vijesti o razvoju etnologije izvan Jugoslavije dolazile posredstvom osobnih iskustava i sudjelovanja hrvatskih etnologa na međunarodnim konferencijama, održavanja gostujućih predavanja na drugim europskim sveučilištima i sl. (Milićević 1979:102–103). Od 1966. godine razmatrala se i austrijska nacionalna etnologija, pregled njemačke etnologije doživljava svoj drugi nastavak (ukupno su održana tri predavanja o stanju u njemačkoj etnologiji), dok 1967. godine Dunja Rihtman-Auguštin donosi pregled odnosa etnologije i antropologije u Engleskoj.

I konzervatori razmatraju odnose teorijskoga i terenskog rada, pa tako 1970. godine Beata Gotthardi-Pavlovsky drži predavanje pod naslovom "Neki problemi teorije i prakse u zaštiti etnografske građe i spomenika".²⁰ U svom članku istoga naslova, objavljenom u *Radovima plenarnog sastanka '70*, aktualna teorijska promišljanja transponira na predmet konzervatorskoga

²⁰ O pozicijama etnološke teorije i prakse Beata Gotthardi-Pavlovsky govori i na izlaganju održanom u Klubu sveučilišnih nastavnika 1988. godine, ali u kontekstu tadašnjeg Zakona o zaštiti kulturnih dobara SR Hrvatske.

djelovanja: "ovim se naslovom služim u današnjem našem razgovoru i zato da bih potakla raspravu o odnosu naslova: 'predajna narodna kultura' i 'narodna kultura'. Odnosno, da bih analogno osnovnom pitanju etnološke znanosti: što je objekt etnološkog istraživanja? – postavila paralelno pitanje: što je objekt etnološke zaštite?" (Gotthardi-Pavlovsky 1970:28–29) Autorica koristi i topos "terena", i to u smislu "upravno-pravnim službama povjerenog" područja na kojem su dužne provesti etnološko-konzervatorske zahvate (ibid.:29).

Prožimanje "terena" i "teorije", kao i potreba za primjenom znanstvenih rezultata "na terenu" i u praksi naglašeni su i u studijama koje rasvjetljavaju položaj tradicijske kulture u suvremenom društvu. Počeci intenzivnijega bavljenja ovom temom uglavnom se smještaju na početak sedamdesetih godina (Rihtman-Auguštin i Muraj 1998:104–105). No, djelatnost Društva istodobno pokazuje da su te ideje svoje začetke imale i ranije: tako je 29. siječnja 1962. godine na godišnjem sastanku ogranka EDJ-a za NR Hrvatsku oformljena Komisija za proučavanje uloge narodne kulture u suvremenom životu. Premda do svojega raspuštanja 1969. godine Komisija nije ispunila zadanu si zadaću izrade elaborata, "u kojemu će se problemi razmotriti najprije s teoretske strane, a zatim na tom temelju razraditi plan njihova praktičkog tretiranja", ona se ipak u više navrata sastajala i ukazivala na pojedine teme koje se reaktualiziraju desetljeće kasnije: "Konstatirano je, da bi u današnjem životu mogli i morali naći primjenu mnogi elementi tradicijske kulture (npr. arhitekture, rukotvorstva, umjetnost i t.d.) pa su s time u vezi nabačene i neke mogućnosti praktične primjene."²¹ Da su ovakve rasprave imale utjecaja na stvaranje teorijskih temelja struke, pokazuju naslovi skupova i radova prezentiranih u okviru HED-a. Koncept se "terena" kroz ovakve studije postupno proširivao: već u *Radovima* iz 1970. godine Andrija Stojanović i Dunja Rihtman-Auguštin turističku ponudu promatraju kao svoj "teren"; u članku iz 1980. Rihtman-Auguštin toj kategoriji pribraja i grad, a u *Etnološkoj tribini* iz iste godine Maja Bošković-Stulli i virtualne "prostore" imenuje svojim "terenom", na primjeru poslovice u zagrebačkom *Vjesniku* (Stojanović 1970; Rihtman-Auguštin 1970; ibid. 1980; Bošković-Stulli 1980). Usporedno usmjeravanje na kategorije terenskoga rada i teorijskih rasprava primjetno je,

²¹ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, Izvještaj Upravnog odbora Ogranka EDJ za NR Hrvatsku o radu Ogranka u razdoblju od 30. I 1961. do 28. I 1963, 16. veljače 1963.

Tomo Vinšćak o perspektivi HED-a:

Krajem osamdesetih i početkom devedesetih godina prošlog stoljeća dogodio se i taj pomak od klasične kulturnopovijesne etnologije prema kulturnoj antropologiji, od istraživanja sela do istraživanja procesakoji se događaju u gradu, te konačno tranzicijskih i globalizacijskih procesa koji su nas sve zadesili. I na tom polju bismo trebali dalje raditi, s time da bi trebalo koordinirati rad etnoloških institucija preko organizacije velikih simpozija gdje bismo razglabali o suvremenoj problematici...

Aleksej Gotthardi-Pavlovsky o istraživačkim interesima u okviru HED-a:

Vjerujem da su i mnogi sadašnji aktualni problemi ovog društva sasvim podobni za etnološka proučavanja i za neki etnološki pravorijek. Recimo: mito i korupcija ... su naša tradicija. Ne možete razumjeti pojave u sadašnjosti ako ne znate njihovu prošlost, a tu etnolozi imaju što reći. Znate, kroz takve teme bi HED nekako mogao postati aktivniji, odnosno primjetniji u javnosti.

dakle, i tijekom sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća. Daljnji primjer za to jest predavanje koje je Aleksandra Muraj održala u sklopu Etnološkog kluba u travnju 1988. godine, pod naslovom "Kultura stanovanja – etnološka kategorija". Podnaslov detaljnije objašnjava da je riječ o "teorijskom određenju, metodološkom pristupu, ali i provjeri u praksi".²²

No, od konca osamdesetih godina u naslovima članaka i predavanja održanih u okviru HED-a "teren" se sve rjeđe izrijeком imenuje, prepuštajući primat "teoriji" te refleksijama o položaju struke, preispitivanju etnološkoga predmeta i uloge etnologa u društvu. Uvid u arhivske dokumente HED-a s kraja osamdesetih pokazuje kako je refleksivnost u radu hrvatskih etnologa u okviru Društva u skladu s globalnim trendovima, ali je dobrim dijelom i odraz šire društveno-političke krize u Jugoslaviji. Dopis Slovenskoga etnološkog društva iz 1989. godine prenosi izjave Naška Križnarja i Mojce Ravnik namijenjene svim etnologima u Jugoslaviji, a vezano uz događaje na Kosovu.²³ U dopisu se apostrofira uloga etnologa koji u kriznim vremenima "moraju stati na kraj gruboj politizaciji socijalnih i drugih kulturnih različitosti"²⁴. Mojca Ravnik tako upućuje na nesprijetnost etnološke discipline da se poduhvati analize krize i međuetničkih netrpeljivosti. Ovaj je proglas naišao na odaziv u HED-u pa je tako Dunja Rihtman-Auguštin već 1990. godine predložila da naziv godišnjeg sastanka HED-a bude "Suvremena kriza i promjene iz etnološke perspektive". Prijedlozi tema obuhvaćaju raznovrsna pitanja, poput izmišljenih tradicija, nacionalnih mitologija, potiranja tradicija i običaja, položaja etnologa u vremenima krize. "Suvremena kriza i kako opstati – ostati etnologom", "Običaj i kriza", "Elementi promjena", "Suvremena kriza i samoborski fašnik", "Novi Val kao anticipacija krize" samo su neki od naslova prijavljenih za izlaganje na godišnjem skupu. Da su šira društveno-politička gibanja na prostoru Jugoslavije imala utjecaja na promijenjen kut gledanja na predmet istraživanja, pokazuju i skupovi poput onoga održanog 1986. godine pod naslovom "Štednja, novac, bogatstvo", koji su uvelike određeni temama tada dominantnim i u svakodnevnom životu, poput inflacije i krize

²² Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Obavijest br. 15, 18. travnja 1988.

²³ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Dopis Slovenskoga etnološkog društva Hrvatskom etnološkom društvu, 6. ožujka 1989.

²⁴ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Pismo Mojce Ravnik upućeno svim članovima HED-a, 6. ožujka 1989.

identiteta u turbulentnim vremenima pred raspad Jugoslavije. Kroz predložene panele nastojao se problematizirati problem povratka tradicijskoj seljačkoj kulturi u vremenu krize, pitanje urbane kulture i promjena koje ona doživljava, pitanje malog poduzetništva, odnos politike prema tradicijskoj kulturi, obnavljanje vjerskih običaja u krizi te nacionalne mitologije. Nadalje, HED je bio organizator Šestih hrvatsko-slovenskih etnoloških paralela 1989. posvećenih temi "Teorija etnosa – naši dometi", koja se "nastavila na rasprave o odnosu etnologije spram nacionalnog pitanja započete na prethodnim Paralelama" (Eckhel 1989:164). Pitanja što je za etnologa teren pri istraživanju ovih tema i kako im metodološki pristupiti zasjenjena su ključnom dvojbom: kako nas "teorija" osposobljava za bavljenje ovim temama, može li se etnolog uhvatiti u koštac s aktualnim društvenim problemima i pridonijeti njihovom razrješavanju? Pritom se iz različitih očista autorefleksivno preispituje i identitet struke, odnosno njezina metateorija kao jedan od najrazmatranijih problema u tom razdoblju.

Ovo pitanje zauzimalo je značajno mjesto u radovima izloženim na posljednjem sastanku Saveza etnoloških društava Jugoslavije (SEDJ-a) u Zadru, koji je rezultirao izdavanjem zbornika radova *Simboli identiteta* (1991). Pitanje identiteta usmjerilo se i na one koji ga postavljaju: u pojedinim su prilogima predmet istraživanja upravo sami istraživači i etnologija. Ponovno je naglašen imperativ teorijskog utemeljenja etnološkoga bavljenja ovim temama: "U uvodnim tekstovima prikazuju se teorijski etnološki i antropološki pristupi simbolima identiteta, razmatra se ta kategorija kod vodećeg evropskog etnologa Claude Levi-Straussa, a propituje se i sam identitet etnologije kao znanosti" (Rihtman-Augustin 1991:5). Ipak, uz kategoriju "teorije", i "teren" se izrijeком spominje u radu Lydie Sklevicky u navedenom zborniku (1991). Jedno od pitanja postavljenih u anketi o identitetu struke jest i ono o područjima u kojima članovi HED-a osjećaju najveću potrebu za daljnjim stručnim usavršavanjem. Pritom se kao mogući odgovori navode "opća teorijska znanja" (za kojima potrebu osjeća 36,6% ispitanika) i "metode i tehnike terenskog istraživanja" (15,6% ispitanika). Utvrđujući status profesije etnologa, u poglavlju "Stupanj razvijenosti teorija i tehnika profesije etnolog" autorica iznosi stav kako postojanje dviju teorijskih paradigmi – etnologija kao povijesna znanost o etničkim skupinama te etnologija suvremenog života – te nelegitimiranje tih razlika doprinosi neprepoznatljivosti i deprofesionalizaciji etnologije. Sklevicky zaključuje kako je uspostava maćehinskog odnosa prema teoriji rezultirala izostankom teorijske kritike kao pogonskog motora razvoja

Lidija Nikočević o promjeni paradigme:

Na kraju, i HED je tada imao jednu smjenu generacija. Tada su odlazili ljudi "staroga kova", a mi smo stremili također i drugačijim metodama nego što je to kulturno-historijska i drugačijim pristupima nego što je to pozitivistički. HED je očito mogao tome se prilagoditi. Tu je veliku zaslugu imala i Dunja Rihtman-Augustin koja je bila svojevrsan učitelj za mnoge pripadnike i pripadnice moje generacije. Također i Olga Supek i još nekoliko etnologa koji su bili ključni ne samo za moj odnos prema struci, nego i za izgradnju mene kao ličnosti u širem smislu.

Tomo Vinšćak o ciljevima HED-a:

Društvo je organizacija, dobrovoljna organizacija ljudi koji su diplomirali etnologiju ili su diplomirali struke bliske etnologiji i studenata etnologije i kulturne antropologije. Društvo bi trebalo raditi na unapređenju struke, sukladno Statutu HED-a.

znanosti, stvarajući time privid "jedinstva etnologije" (ibid. 49). Kao odgovor na polariziranu postavku od koje kreće u analizu statusa profesije etnologa, Sklevicky izvodi zaključak kako će kontekst formiranja etnologije u konkretnom društvu odrediti njezinu "dominantnu teorijsku orijentaciju", kao i stupanj i smjer njezine primjenjivosti. U tom tekstu "terenac" dobiva prizvuk etnološkog "drugog", manje svjesnog svoje pozicije i uloge u procesu znanstvenoga dokučivanja od dugo potiskivanog "teoretičara": pozicija teorijskih razmatranja uvelike je određena pozicijama terenaca kao sakupljača podataka, koji će "marljivo istraživati", a kod kojih će teorija naknadno doći (Rihtman-Auguštin, prema Sklevicky 1991:48).

Istupanje iz SEDJ-a s jedne je strane ograničilo intenzivnost prethodnih kontakata s etnološkim društvima na području bivše Jugoslavije. No skučenost u lokalnu znanstvenu tradiciju nije karakterizirala HED. Kraj osamdesetih i početak devedesetih godina u hrvatskoj je etnologiji obilježilo više konferencija koje ukazuju na komunikaciju HED-a s inozemnim etnološkim i antropološkim udruženjima. Osamostaljenje Republike Hrvatske i novo statutarno pozicioniranje Društva nametnulo je redefiniranje prostora suradnje i protoka novih znanstvenih spoznaja između hrvatskih etnologa i kolega iz inozemstva, pri čemu se teorijski doprinosi ostvaruju kao spoj domaće produkcije i globalnih trendova još izrazitije nego u prethodnim razdobljima. "Teorija" tijekom devedesetih godina 20. stoljeća ostaje ključnom riječi etnoloških rasprava u Hrvatskoj, pa i u okviru HED-a. Tako je, na primjer, čitav blok *Etnološke tribine* 16 iz 1993. godine posvećen "Povijesti i teoriji", a motivacija je Uredništva ovako opisana:

"U ovome broju *Etnološke tribine* objavljujemo niz članaka što obrađuju teme iz suvremene etnologije. Neke su u ovom trenutku iznimno važne za hrvatsku etnologiju i društvo uopće: povijest etnografsko-etnološkoga rada u Hrvatskoj i teorija etnologije, etnos i etnički identitet, pučka pobožnost i običaji." (podcrtali autori; Uredništvo 1993:11)

Djelatnost HED-a na početku 21. stoljeća pokazuje da se veći naglasak počinje stavljati na pitanja uloge i odjeka rezultata etnoloških istraživanja u hrvatskom društvu negoli na to koje teme istraživati i gdje, na "kojem terenu". Dosezima teorijskih razmatranja, strukovnoj razlikovnosti i primjenjivosti znanstvenih spoznaja u praksi tako je posvećen HED-ov godišnji sastanak 2000. godine, s temom "Mogućnost doprinosa hrvatske etnologije društvenom razvitku Republike Hrvatske". Rad se odvijao u okviru pet sekcija, od kojih je jedna bila naslovljena

"Etnologija, znanost, društvo". Motivaciju za pokretanje rasprave na ovu temu Jasna Čapo Žmegač, voditeljica sekcije, tumači ovim riječima: "Pretpostavljajući da etnološki uvidi u tendencije i mijene suvremenoga društva i kulture mogu biti društveno relevantni i primjenjivi, svojim sam izlaganjem željela potaknuti raspravu o relevantnosti istraživanja suvremene svakidašnjice unutar etnologije." (2001:109) Čitajući razmišljanja različitih etnologa koji su svoje teze iznijeli u okviru ove sekcije, stekli smo dojam da evociranje dugogodišnje potisnutosti teorije od strane terenaca-sabirača te superiornosti teorijskih promišljanja naspram izravnog iskustva terena postupno ipak pada u drugi plan kao nadiđeno pitanje:

"Mislim da je vrlo riskantno postaviti se prema toj poželjnoj percepciji ove znanosti isključivo izborom aktualnih ili društveno atraktivnih tema. (...) Podijelimo se, imenujmo ta područja, to je vrlo zahtjevan i težak posao sam po sebi. Određujemo se prema tim prioritetima, ali to mora uključivati i znanstvene, a ne samo društvene prioritete. Raspravljati o trenutnim problemima ove znanosti mislim da mnogo više znači raspravljati o tome kako i zašto, a mnogo manje raspravljati o tome što bismo istraživali." (Prica 2001c:123)

* * *

Kako pisanje jednog dijela povijesti HED-a ne bi bio samo produkt analize požutjelih papira koji stoje u ladicama Instituta, Muzeja ili Odsjeka te koji s vremena na vrijeme prođu kroz ruke pojedinaca, ne smijemo zanemariti osobni odnos članova prema pitanju HED-a kao udruge koja spaja različite specijalizacije etnologa i koja otvara nove procese i mijene u struci. Ono o čemu pisani izvori šute, a o čemu prisjećanja članova HED-a svjedoče, svakako je važna uloga koju je HED zauzimao u sučeljavanju različitih pogleda na etnologiju i mijeni različitih ideja, posredovanih putem izlaganja, prezentiranja novih istraživanja, objavljivanja i sl. Tako, na primjer, Lidija Nikočević navodi:

*"Ja sam odmah od početka već i zato doživljavala HED kao nešto što okuplja različite interese i pristupe u etnologiji. Dakle, ne elitističke vrijednosti, ili nešto što bi bilo isključivo jednostrano, već kao društvo koje ustrojava i koje stvara zajednički nazivnik za ljude i koji se bave znanstvenim radom ili pak one koji rade u konzervatorskim odjelima, u muzejima... Dakle, bilo je jedna spona kakvih drugdje nije bilo."*²⁵

²⁵ Iz transkripta intervjua s Lidijom Nikočević; intervju vodio Tomislav Oroz 2008.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

Ovakva kazivanja ukazuju ne samo na mjesto HED-a kao spone između različitih usmjerenja u struci, već isto tako govori o karakteru discipline i osobnih odnosa pojedinaca i pogleda na struku. Tako promatrani osobni afiniteti, angažmani i djelovanja izloženi unutar HED-a određivali su ujedno pravce, ali i istraživačke tendencije u etnologiji te usmjeravali članove na drukčija istraživanja, izvan ustaljenih institucionalnih okvira.

Prema zaključku

Potaknuti arhivskim podacima o suradnji između etnologa koji se u pregledima povijesti hrvatske etnologije uglavnom svrstavaju u suprotne paradigmatičke "tabore", u ovom smo radu HED promotrili kao mjesto susreta i propitivanja različitih znanstvenih tradicija, kao i predstavljanja novih etnoloških spoznaja. Jedan od naših sugovornika to je nazvao "*širenjem horizonata*", koje je okarakterizirao kao primarni cilj Društva.²⁶ Pozicija HED-a kao mjesta kanaliziranja različitih znanstvenih polazišta ujedno je i mjesto zrcaljenja položaja i statusa hrvatske etnologije, koju možemo promatrati i u kontekstu globalnog znanstvenog ozračja, ali i u svjetlu vrlo raznorodnih kulturnih politika koje su utjecale na njezino oblikovanje tijekom pet desetljeća. Drugim riječima, usporedna zastupljenost različitih pristupa može se tumačiti u svjetlu globalnih trendova, ali i kao odgovor na specifičan društveni i politički kontekst u Hrvatskoj. Tako se prodor novih ideja i teorijskih opredjeljenja na scenu HED-a može promatrati u kontekstu društvenih i političkih prilika u skladu s kojima se redefinirao statutarni položaj HED-a. Istodobno, aktivnosti HED-a mogu se sagledavati i kao odraz individualnih interesa hrvatskih etnologa, promjena njihovih istraživačkih tema, njihovih stručnih putovanja, mreža kontakata koje su razvili i sl.

HED kao mjesto izvaninstitucionalne suradnje, razmatran u okvirima postojećih društvenih prilika, imao je poziciju *svačije zemlje* na koju je svatko s dobrom idejom mogao stupiti, ali ne ju i svojatati. Brojnost gostujućih predavanja u sklopu HED-a tema je koju nikako ne treba zanemariti kada je riječ o promjeni etnološke paradigme, odnosno promjeni odnosa i kuta istraživanja. To se možda

²⁶ Iz transkripta intervjua s Damodarom Frlanom; intervju vodili Silvije Habulinec i Petra Srblijinović 2008.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

najbolje osjeća kroz raznolike ideje kroz koje se nastojalo kanalizirati nove poglede, ali i ojačati i redefinirati vrijednost klasičnih pristupa istraživanju. U tom pogledu, HED kao mjesto otvaranja novih procesa zauzima važnu ulogu jer omogućuje protok novih ideja i komuniciranje nove hijerarhije istraživačkih vrijednosti. Objavljivanje recentnih tekstova i održavanje predavanja s osvrtom na recentne društvene pojave otvaraju vrata edukaciji postojećih i novih članova, upoznavanju novih teorijskih doprinosa, novom vrednovanju tradicijske kulture u promijenjenim društvenim okolnostima te komunikaciji i cirkuliranju novih ideja između suprotstavljenih teorijskih paradigmi. Sagledan u takvom svjetlu, HED se profilira kao udruga koja omogućuje izražavanje osobnih interesa pojedinih znanstvenika, pa i studenata.

Pogled na mijene etnološke misli u Hrvatskoj kroz djelovanje HED-a kao foruma za razmjenu različitih ideja i istraživačkih inovacija donekle nas odvaja od uvriježenih modela njezine analize kroz okvire dviju ili triju institucija. Naglasak se tako stavlja na sudjelovanje članova iz redova različitih specijalizacija etnološkoga bavljenja i iz različitih hrvatskih krajeva u kreiranju HED-ove znanstvene i stručne politike. Time se usmjeravamo upravo na posredničko djelovanje HED-a, odnosno na odjeke ideja iznesenih kroz izlaganja, na skupovima i u publikacijama Društva i na planu regionalnih i lokalnih muzeja i konzervatorskih odjela u čitavoj Hrvatskoj, dosada uglavnom izostavljenih pri analizama povijesti etnologije. Njihova uloga i status pri mijenama etnološke misli ostaje zadaćom neke buduće studije. Takva bi vizura vodila k cjelovitijem zahvaćanju etnološkoga djelovanja i praksi diljem Hrvatske, decentralizirajući pritom povijest discipline i izmještajući je iz Zagreba kao ključnog toposa za njezino razumijevanje.

Aleksej Gotthardi-Pavlovsky
o HED-u kao forumu za
razmjenu ideja:

*Dakle, HED bi mogao biti
mjesto okupljanja etnologa
za dogovor što bi i kako
trebalo učiniti, a HED u
tom pravcu uvijek istupa u
ime hrvatske etnologije.*

SURADNJA, KOMUNIKACIJSKI KANALI, STARI I NOVI MEDIJI

Željka Petrović Osmak

Danijela Pandža

Uvod

U ovom prilogu promatramo Hrvatsko etnološko društvo (HED) kroz njegovu medijatorsku ulogu. Uporište i poticaj za ovakvu temu pronašle smo u Statutu HED-a iz 1997. godine, u točki koja je direktno zadovoljila naš istraživački interes opisavši jedan od glavnih zadataka Društva:

"... predstavljati članove Društva i štiti njihove interese, uspostavljati i održavati veze s etnološkim i drugim društvima, udrugama i ustanovama u zemlji i inozemstvu, dodjeljivati priznanja i nagrade za posebne zasluge u radu Društva te povezati članove u čvrstu i aktivnu organizaciju koja kroz godišnje aktivnosti i sastajanja te izdavaštvo razvija komunikaciju, solidarnost i protok informacija među članovima."¹

Naš je zadatak bio da istražimo na koje je sve načine članstvo nastojalo razvijati sustav međusobne komunikacije i solidarnosti od samih začetaka Društva do danas, razvijajući pritom čvrsto i aktivno udruženje. Medijatorsku ulogu koju Društvo ima i koju nastojimo sagledati u ovom tekstu promatramo kroz nekoliko poglavlja u kojima govorimo o: brizi za zapošljavanje etnologa u struci kao vrsti međusobne profesionalne solidarnosti; prostorima komunikacije unutar Društva (kao što su sastanci Etnološkog kluba ili godišnji skupovi) namijenjenima zadovoljavanju potrebe pojedinaca za komunikacijom i živom raspravom te međusobnom druženju članica i članova (koji rade u različitim granama etnološke struke i istovremeno su pripadnici različitih generacija); zatim o komunikacijskim kanalima za širenje informacija koje bi bile dostupne

¹ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 4, Statut Hrvatskog etnološkog društva, članak 8., 19. 12. 1997.

što većem broju članova (kao što su primjerice *Bilten* ili elektronička pošta); o dodjeli nagrada kao simboličkom sustavu podupiranja stavova i ideja te vrednovanju kolegica i kolega.

Potreba za udruživanjem prirodna je potreba svakog pojedinca koja se javlja kako u privatnoj, tako i u poslovnoj sferi života, a pojedincima daje osjećaj sigurnosti jer tako na svojem životnom i poslovnom putu više nisu "sami". Na koji je način Društvo odigralo svoju zadaću u tom smislu nastojat ćemo izložiti u ovome tekstu.

Briga o zapošljavanju

Od samog osnutka Društvo se bavilo pitanjem zapošljavanja etnologa u struci, pa tako u članku J. Milićevića o dvadeset godina rada Etnološkog društva u Hrvatskoj pronalazimo podatak kako je Ogranak EDJ-a za SR Hrvatsku već 1960. godine (dakle samo godinu dana nakon osnutka) počeo voditi brigu o zapošljavanju etnologa tako da je bila napravljena kartoteka nezaposlenih osoba uz popis ustanova sa slobodnim radnim mjestima (Milićević, 1979:99)². Zapošljavanje etnologa u odgovarajućim ustanovama, što je Društvo poticalo, imalo je dvojak cilj: s jedne strane, osiguravalo je kolegama u potrazi za poslom u struci mrežu kontakata i podatke o tome gdje postoji potreba za školovanim etnolozima, s druge je strane istodobno pridonosilo pozitivnoj percepciji naše discipline u takvim ustanovama, ukazivanjem na specifična etnološka znanja i vještine potrebne da bi se prikladno vodila etnografska zbirka, prikupljala građa o tradicijskom načinu življenja i slično. U *Okružnici* (internom glasilu Društva) iz 1960. godine nalazi se sljedeći podatak iz kojeg iščitavamo brigu za popunjavanjem radnog mjesta osobom iz struke: "(...) da je mjesto jednog stručnjaka-etnologa u Narodnom muzeju na Rijeci velika i hitna potreba, pa se nadamo, da će Narodni odbor kotara o toj potrebi voditi računa, kad se budu popunjavala ili proširivala sadašnja mjesta stručnog osoblja u muzeju".³

² U daljnjem tekstu autor navodi kako se "posebno (...) nastoji da u riječkom muzeju počne raditi etnolog, to više što je to područje zbog dugogodišnje okupacije potpuno neistraženo" (Milićević 1979:99).

³ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, EDJ, Ogranak za NRH, predsjednik Branimir Bratanić, Narodnom odboru kotara Rijeka, Savjetu za prosvjetu i kulturu, 26. 9. 1960.

Prema dvogodišnjem izvještaju o radu Ogranka EDJ-a za SR Hrvatsku iz 1963. godine problemom nedostatka stručnog kadra bavila se Republička komisija za etnografsko-muzejska pitanja koja na jednom od svojih sastanaka postavlja pitanje: "Postoji li etnolog u muzejima u kojima postoji etnografska građa?"⁴, nakon čega se pokreće pitanje popisivanja etnografskih zbirki po školama diljem Hrvatske, kao i pitanje zapošljavanja etnologa koji bi te predmete popisivali obnašajući pritom posao kustosa dotičnih etnografskih zbirki: "Ogranak za SR Hrvatsku preporuča traženje, da se na postojećim zavodima za zaštitu, kao i na zavodima koji će se ubuduće osnivati, osigura mjesto konzervatora etnologa."⁵

Komisija za etnografsko-muzejska pitanja 1963. godine bila je preimenovana u Komisiju za muzejska i konzervatorska pitanja. 1970. godine – u sastavu Katica Benc Bošković, Marženka Gamulin, Beata Gotthardi-Pavlovsky, Ilda Vidović, Vesna Čulinović-Konstantinović i Josip Milićević – započinje s akcijom evidentiranja onih muzeja koji posjeduju etnografsku građu (bez obzira imaju li ili nemaju zaposlenog etnologa), a tri je godine nakon toga, 1973., bila provedena anketa sa zadatkom propitivanja stručnosti osobe koja se brine o određenoj etnografskoj građi, ali i namjerâ samih institucija vezanih uz zapošljavanje etnologa. Rezultati ankete su pokazali kako je u muzejima s etnografskom građom bio zaposlen vrlo malen broj etnologa kustosa. Tijekom razgovora o radu Komisije naša sugovornica, ujedno i članica Komisije, Vesna Čulinović-Konstantinović pročitala je neke od njezinih glavnih zadataka:

"Ona je imala zadatak da razmatra aktualne probleme etnologije u muzejima i konzervatorskoj djelatnosti, da inicira i koordinira akcije u okviru ogranka Hrvatskog etnološkog društva i da daje mišljenje i potkrepljuje akcije stručnih ustanova jer su nas često pitali za stručno mišljenje. I da savjetodavno koordinira iste međunarodne akcije jer smo nastojali u pojedinim regijama barem po dvoje-troje etnologa okupiti da se brinu za stanje struke, i da prijedlozima inicira stručne djelatnosti i zapošljavanje etnologa".⁶

⁴ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, Izvještaj o radu Ogranka EDJ-a za SR Hrvatsku za razdoblje od srpnja 1961. do srpnja 1963. godine.

⁵ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, EDJ, Ogranak za SRH, predsjednica Zdenka Lechner, Republičkom sekretarijatu za kulturu, 7. 6. 1964.

⁶ Iz transkripta intervjua s Vesnom Čulinović-Konstantinović, kazivačica čita iz vlastitih bilježaka; intervju vodila Željka Jelavić, 2008.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

Zorica Vitez o zadacima
Društva:

*Kakva bi to bila struka
koja nema svoju stručnu
udругu? Stručna udругa
treba promicati struku,
širiti njezin utjecaj u
društvu, ali i brinuti se
o profesionalnoj zaštiti
svojih članova i posebice o
zapošljavanju mladih.*

Vesna Čulinović-Konstantinović o izradi knjižice Upute za čuvanje etnografske građe:

U 70-im smo napravili anketu i poslali je svim mjesnim zajednicama, svim malima muzejima, mješovitim gradskim muzejima i molili smo informacije o tome tko vodi etno-zbirku, imaju li uopće etno-zbirke, koliko je predmeta pohranjeno, u kakvom su stanju? Jer te male etnografske zbirke nisu imale mogućnosti platiti obnovu niti restauraciju predmeta. Ta je komisija Hrvatskoga etnološkog društva radila sve do 1981. godine. Ja sam bila izabrana za predsjednicu. Međutim, 1981. godine na kongresu Saveza etnoloških

S rezultatima provedene ankete Komisija se 1976. godine obratila Muzejskom savjetu SR Hrvatske sa željom da se raspravi problem nedostatnog broja etnologa u muzejima s etnografskom građom⁷ te problem njezina otkupa⁸. Na sljedećoj sjednici Muzejskog savjeta SR Hrvatske održanoj 14. travnja 1977. godine ponovno se raspravljalo o nedovoljnom broju zaposlenih etnologa te je donesena konkretnija odluka, vezana uz navedenu problematiku, da će "... poslati okružnicu od strane Muzejskog savjeta općinskim skupštinama, SIZ-ovima za kulturu i muzejima, koji nemaju etnologa, radi upošljavanja etnoloških stručnjaka ... ili, ako ne, da etnološki materijal dadu na obradu stručnjaku etnologu" (Milićević 1979:113).

Po uzoru na HED-ovu Komisiju, SEDJ je 23. prosinca 1977. godine oformio Komisiju za kadrovsku politiku i stručni rad. Komisija se sastojala od šest članova, po jedan član iz svakog republičkog društva: Ljiljana Čertić iz Beograda, Vesna Čulinović-Konstantinović iz Zagreba (predsjednica), Miloš Konstantinov iz Skopja, Duša Krnel-Umek iz Ljubljane, Jakov Mrvaljević iz Cetinja i Miroslav Niškanović iz Sarajeva. U vremenskom razdoblju od 1977. do 1982. godine održali su sedam sastanaka. Cilj je bio uključiti etnologa kao stručnjaka "u akcije od općeg društvenog i kulturno-prosvjetnog sadržaja"⁹, pri čemu su neki od najvažnijih zadataka Komisije bili evidentiranje svih zaposlenih etnologa na području Jugoslavije i evidentiranje stvarnih potreba za stručnim kadrom u ustanovama s etnografskom građom koje nemaju zaposlenih etnologa. U tu je svrhu Komisija provela anketu koja je (kao i ona prethodna koju je provela Komisija za muzejska i konzervatorska pitanja) pokazala malu zastupljenost etnologa stručnjaka u institucijama s etnografskom građom (od trideset i jednog muzeja koji posjeduje etnografsku građu samo njih devet je imalo zaposlenog etnologa). Anketa je također pokazala kako je prosječna dob etnologa kustosa zaposlenih u navedenim institucijama vrlo visoka te kako bi se trebalo usmjeriti na traženje mlađih stručnjaka. Na osnovi rezultata

⁷ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 2, Komisija za muzejska i konzervatorska pitanja, predsjednica Vesna Čulinović-Konstantinović, Poziv, 24. 6. 1976. godine (razmatranje i konkretni prijedlozi za radna mjesta etnologa u muzejima SRH).

⁸ Na sjednici je bilo dogovoreno da se odobre veća sredstva za otkup etnološke građe te da otkup uvjetuje sudjelovanje etnologa (Milićević 1979:113). Nemamo podataka o tome je li se raspravljalo ili donijelo kakve zaključke vezano uz mogućnost zapošljavanja etnologa i na taj način za rješavanje nedostatnog broja etnologa u muzejima s etnografskom građom.

⁹ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, *Bilten* br.1, SEDJ, Ljubljana 1980., uredila Duša Krnel-Umek.

ankete Komisija za kadrovsku politiku i stručni rad je dobila zadatak da potakne etnološka i muzejska republička društva na organizaciju mreže koja bi povezivala sve etnološke ustanove i stručni kadar.

U tu je svrhu, a uz pomoć podataka dobivenih iz ankete, bio napravljen preliminarni adresar etnologa s ciljem bolje komunikacije širom čitave Jugoslavije. Kako bi čitavo članstvo bilo obaviješteno o radu Komisije, zaključci sastanaka i diskusija bili su objavljeni u jedinom broju *Biltena* koji je izdala Komisija za kadrovsku politiku i stručni rad SEDJ-a, 1980. godine u Ljubljani¹⁰. Tako na primjer u navedenom broju *Biltena* pronalazimo zaključak koji govori kako "stanje u odnosu etnologije i društva pokazuje, da je potrebno stvoriti novu ravnotežu (...) jer je očito da nas je premalo da nauci i društvu damo konkretnije rezultate"¹¹. S ciljem osvještavanja društva u cjelini o etnološkim temama i dilemama, Komisija je također organizirala stručne i znanstvene diskusije o etnologiji kao potrebi suvremenog društva te o suvremenom stanju etnologije u Jugoslaviji. U Skopju je 1980. godine bio održan sastanak na kojem se vodila rasprava o otvaranju katedre za etnologiju u Makedoniji, a njezin bi rad potpomogli etnolozi sa Sveučilišta u Zagrebu, Beogradu i Ljubljani jer su katedre postojale samo u te tri republike. Prije no što je uspjela ostvariti sve svoje idejne projekte, Komisija je prestala s radom 1982. godine.

Tijekom 80-ih godina 20. stoljeća akcija prikupljanja podataka o institucijama koje trebaju etnologue stručnjake, a u svrhu brige za njihovo zapošljavanje, nastavlja se. U izvještaju o radu za razdoblje od 1985. do 1987. godine pronalazimo podatak kako je HED u suradnji sa Zavodom za istraživanje folklor¹² tijekom 1986. godine objavio "registar 148 institucija u SR Hrvatskoj koje sakupljaju i čuvaju građu o tradicijskoj kulturi i folkloru"¹³, s tendencijama da se registar proširi na područje čitave bivše Jugoslavije što će potom biti baza za daljnje akcije u rješavanju pitanja zapošljavanja etnologa.

¹⁰ Zbog prestanka rada Komisije, koji je uslijedio 1982. godine, izdan je samo jedan broj *Biltena*.

¹¹ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, *Bilten* br.1, SEDJ, Ljubljana 1980., uredila Duša Krnel-Umek.

¹² Današnji Institut za etnologiju i folkloristiku

¹³ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Izvještaj o radu Ogranka EDJ za SR Hrvatsku za razdoblje od 1.10.1985. do 1.10.1987. godine.

društava Jugoslavije, kad smo podnijeli izvještaj o našem radu ..., kolege iz drugih republika bili su oduševljeni tim što smo mi stvarno pokušali unaprijediti struku, ne samo zapošljavanjem etnologa – zaposlili smo troje, nismo zaposlili puno, ali ipak, nekako smo održali vezu između tih malih zbirki i nas.

1988. godine Društvo pokreće svoje interno glasilo pa izlazi prvi broj *Biltena*. Idejni koncept je bio da *Bilten* izlazi dva do četiri puta godišnje i sadržava sve važnije informacije vezane uz aktivnosti Društva i uz rad pojedinih etnoloških institucija¹⁴. Prvi broj su uredili Dunja Rihtman-Auguštin i tadašnji Upravni odbor. Osim što bi *Bilten* imao prvenstveno informativnu ulogu, ideja je bila da se uvede rubrika unutar koje će se oglašavati ponude za posao. Tako se u zapisniku sa sastanka Upravnog odbora nalazi sljedeća bilješka: "Vodeći brigu o nezaposlenim etnolozima društvo će uvesti u *Biltenu* rubriku "ponuda i potražnja" i organizirati centralnu kartoteku nezaposlenih etnologa. EDJ će također napraviti predstavlke pojedinim ustanovama, koje bi mogle namjestiti etnologe."¹⁵ S obzirom na to da se radna mjesta nisu otvarala toliko često, a *Bilten* je funkcionirao (i funkcionira i danas) na volonterskoj bazi pa informacije često kruže putem poznanstava, obavijesti o novim radnim mjestima rijetko su se nalazile u ovom internom glasilu. Brzinu širenja informacija danas uvelike omogućuje upotreba računala i interneta pa se *Bilten* šalje članstvu elektroničkim putem. Elektronička adresa urednika *Biltena* je javna – članstvo se može direktno javljati s obavijestima o novim radnim mjestima. U *Biltenu* br. 60 iz 2006. godine tako se na primjer pojavljuje sljedeći oglas: "Gradski muzej Senj u Senju trenutno ima otvoreno radno mjesto kustosa etnologa. Prednost imaju kandidati sa završenim studijem etnologije i povijesti umjetnosti."¹⁶ Do prije nekoliko godina *Bilten* se slao isključivo regularnom poštom na adresu članova, a danas je glavni medij za slanje *Biltena* lista elektroničke pošte *etno-info*¹⁷.

Putem liste *etno-info* (o kojoj će biti više riječi u sljedećem poglavlju) članstvu se šalju razne informacije te se između ostalog ponekad može pronaći i obavijest vezana uz nova radna mjesta. Prije nekoliko godina Upravni je odbor, potaknut iznenadnim otkazom koji je dobio jedan bivši član Društva i tadašnjeg

¹⁴ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Izveštaj o radu Ogranka EDJ za SR Hrvatsku za razdoblje od 1.6.1987. do 6.7.1989. godine.

¹⁵ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Zapisnik sa zajedničkog sastanka UO Ogranka za NRH i Ogranka za Zagreb održanog 27. studenog 1987. godine.

¹⁶ *Bilten* br. 60 iz 2006. godine, uredila Tihana Rubić.

¹⁷ *Etno-info* je istovremeno naziv za listu elektroničkih adresa kao i za svako zasebno elektroničko pismo.

Upravnog odbora, jednoglasno donio odluku kako bi *etno-info* mogao postati HED-ova interna "burza rada" pa je u *etno-infou* 16. 3. 2005. godine bila poslana sljedeća obavijest:

"Naš je kolega Krešimir Blažević ostao (uslijed čudnih okolnosti) bez posla u Matici hrvatskoj. Dok je tamo radio bio je uvijek na usluzi Hrvatskom etnološkom društvu, zbog čega sada molimo članice i članove da mu se jave ako znaju za kakvo otvoreno radno mjesto, i to ne samo u struci. CV Krešimira Blaževića se nalazi u prilogu.

Upravni odbor HED-a je na zadnjem sastanku odlučio kako bi ovo ujedno mogao biti i početak HED-ove interne burze rada, što znači da putem *etno-info* mogu biti dostavljene informacije (sa CV-jem) o svakoj nezaposlenoj etnologinji ili etnologu (članici/članu HED-a) koja/i to želi i koja/i nam se javi.

Ovim putem Vas pozivamo da nam se obratite ukoliko imate potrebu za takvom vrstom pomoći."

Iako dosad još nemamo zabilježeno da se netko javio za pomoć ovim putem, slijedile su daljnje obavijesti o otvorenim radnim mjestima koje su članovi i članice uredno javljali urednici liste, a ona bi ih potom prosljeđivala dalje¹⁸. Iako je već istaknuto da je Društvo strukovna organizacija koja djeluje volonterski, možemo primijetiti kako je zapravo oduvijek funkcioniralo kao svojevrsni sindikat etnologa s osjetljivošću za pitanje zapošljavanja etnologa stručnjaka: "*Mi nemamo sindikat. HED je nešto poput sindikata.*"¹⁹

Komunikacijski kanali i mediji

Kao što je navedeno, novo tisućljeće je donijelo i nove načine razmjene informacija unutar Društva, kao što su već spomenuta lista elektroničke pošte

¹⁸ *Etno-info*, 4. 6. 2006. g.: "Sveučilište u Zadru raspisuje natječaj za izbor jednog suradnika u suradničko zvanje i na radno mjesto asistenta ili višeg asistenta za znanstveno područje humanističkih znanosti, polje etnologije i antropologije, grana etnologije, na Odjelu za etnologiju i socijalnokulturnu antropologiju. Natječaj je objavljen na Internet stranici Sveučilišta u Zadru (4. travnja 2006. g.), u Vjesniku (4. travnja 2006. g.) i u Narodnim novinama (...travanj 2006.g.)."

Etno-info, 22. 2. 2007.: "...u Narodnim novinama br. 20, 21. veljače 2007. g. je objavljen natječaj za radno mjesto etnologa u Muzeju Like Gospić".

¹⁹ Iz transkripta intervjua s Aleksejem Gotthardi-Pavlovskim; intervju vodili Silvije Habulinec i Petra Srblijinović, 2008.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

Vitomir Belaj o HED-u
nekad i danas:

Ja bih ovako rekao: sada je bitno drukčije, ne možda toliko u kvaliteti, nego u načinu rada. Imamo ljude koji vole raditi. Prije je funkcija u HED-u bila čast i briga, a ne da bi baš netko htio to raditi. Ako su vas izabrali, bili ste počašćeni, ali ste mislili: a što mi je to trebalo? A sada imate ljude koji vole podmetnuti leđa i raditi, dakle u tome je već pomak. Sada imamo nova sredstva. Recimo, mi smo se silno trudili imati nekakve Biltene koje smo povremeno slali članovima, a to je koštalo. Trebalo ih je tiskati, a danas se

etno-info i internetska stranica. *Etno-info* je pokrenut u listopadu 2000. godine na inicijativu tadašnje članice Upravnog odbora Sanje Kalapoš Gašparac:

"Ja sam zapravo s tim Klubom spontano počela voditi i tu mail listu... Jednostavno se to nekako sasvim spontano izrodilo u tu ogromnu mailing-listu koja je imala nekoliko stotina primatelja... Živimo u vremenu komunikacije, u vremenu medija, u vremenu dostupnosti. Grijeh je ne biti informiran, ne pružiti informaciju i ne dobiti informaciju, zadržavati je za sebe."²⁰

Etno-info je, dakle, elektronički način obavještanja članova Društva, ali i ostalih zainteresiranih pojedinaca, o novostima u radu Društva, ali i o širokom spektru vijesti iz etnologije i srodnih struka. Elektronička pisma *etno-info* primaju svi članovi i članice Društva kojih danas na listi ima oko dvjesto. Razne informacije koje urednik *etno-infoa* uređuje i prosljeđuje članstvu pristižu s mreže *H-SAE*, *Balkan liste (BAN, Balkan Academics News)* i *etnomuza yahoo grupe* (slovenske liste). Međutim, ipak najveći broj informacija i obavijesti na adresu urednika šalju članovi i članice Društva i time ustvari sami kreiraju *etno-info*. S obzirom na to da je i jedna od autorica ovog priloga svojevremeno bila urednica *etno-infoa*, to joj je iskustvo pokazalo kako članovi i članice redovno šalju obavijesti o raznim predavanjima domaćih i stranih izlagača, promocijama knjiga ili zbornika, otvorenju izložbi, filmskim projekcijama i ostalim manifestacijama vezanim uz struku i na taj način vrlo aktivno sudjeluju u kreiranju *etno-infoa*. Također, redovno stižu obavijesti o raznim stipendijama za studente dodiplomskoga i poslijediplomskog studija iz područja humanističkih znanosti u Hrvatskoj ili u inozemstvu, ali i informacije o nagrađenim kolegicama i kolegama. Tako su primjerice pristizale vijesti o pojedincima nagrađenim HED-ovim nagradama s godišnjih skupova, zatim obavijesti o nagrađenim studentima²¹

²⁰ Iz transkripta intervjua sa Sanjom Kalapoš Gašparac; intervju vodila Danijela Pandža, 2008.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

²¹ *Etno-info*, 26. 10. 2005. g.: "Na svečanoj sjednici održanoj 19. 10. 2005. g. *Vijeće Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* dodijelilo je *studentsku nagradu* Franjo Marković sljedećim studentima etnologije i kulturne antropologije: Danijeli Birt, Jasni Dasović, Jasmini Jurković, Petri Kelemen, Nenadu Kovačiću, Mariji Kulišić i Robertu Šešerku. Studenti su nagradu dobili za iznimni doprinos u etnološkom istraživanju u Kumrovcu 2004. godine u okviru međunarodnog projekta *The Politics and Poetics of Place* provedenog u suradnji Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta i Odsjeka za kulturalne studije i povijest umjetnosti Sveučilišta u Bergenu, Norveška. Čestitke!"

ili etnografskim filmovima. Glavna je zadaća ove elektroničke liste da omogući članstvu indirektnu komunikaciju u obliku međusobnog obavještanja o raznim događanjima prvenstveno u etnološkoj struci, a potom i na području ostalih humanističkih i društvenih znanosti.

Urednici *etno-infoa* kronološkim slijedom su bili: 2000. – 2003. Sanja Kalapoš Gašparac, 2003. – 2004. Goran Pavel Šantek, 2004. – 2007. Željka Petrović i od listopada 2007. godine Marija Živković.

U izradi internetske stranice sudjelovali su sami članovi i članice HED-a, pa je tako prvu internetsku stranicu napravio Jadran Kale 2000. godine. Stranica je vrlo rijetko bila aktualizirana, pa je 2004. godine obnovljena i premještena na novu domenu (www.hrvatskoetnoloskodrustvo.hr). U *Biltenu* br. 52 je izašla obavijest: "Prema riječima predsjednice HED-a i urednice stranice Sanje Kalapoš Gašparac, stranice su namijenjene prvenstveno članovima Društva, no svojim sadržajima mogu biti zanimljive i tzv. široj kulturnoj javnosti." Kao takva funkcionirala je do početka 2008. godine kada Upravni odbor donosi odluku o uvođenju znatnih promjena u svrhu poboljšanja i osuvremenjivanja stranice te kako bi se što lakše mogla aktualizirati²². Stranica nudi pregled na hrvatskom i na engleskom jeziku, najosnovnije i uvijek svježije podatke o Društvu (članovima i organizaciji), njegovim aktivnostima i djelatnostima (*Tribina* i Klub), nekoliko zanimljivih tekstova u elektroničkom obliku (*Upute o čuvanju etnografske građe*) te galeriju fotografija i korisne poveznice (na primjer internetske stranice raznih domaćih i inozemnih etnoloških i antropoloških institucija). Naša sugovornica te urednica stranice i predsjednica Društva Željka Jelavić dala nam je nekoliko detaljnijih informacija o načinu na koji se stranica obnavlja i aktualizira:

"Vizualno je stranica doživjela nekoliko promjena. U ovoj posljednjoj, osnova je plava, inače i boja HED-ova znaka. Sadržajno, u odnosu na prvu verziju nema bitnih izmjena, kostur je ostao manje-više isti. Raznovrsne informacije koje se tiču rada Društva: najave skupova, događanja, Kluba HED-a, pozivi za konferencije i simpozije. Objavljuju se također i najave o događanjima srodnih udruženja i institucija i međunarodnih događanja... Za sada ga još nemamo, ali bi bilo dobro da imamo i forum na kojem bi se mogle voditi rasprave."²³

²² Posao oko aktualiziranja HED-ove internetske stranice trenutno vodi sadašnja predsjednica Društva Željka Jelavić.

²³ Iz transkripta intervjua sa Željkom Jelavić; intervju vodio Bojan Mucko, 2009.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

stavlja na internet i to je u čas posla – obavješćujemo se putem interneta. Tako je ta veza unutar Društva jako živa, što vjerojatno čini bespotrebним češća sastajanja. Bez interneta bi se danas vjerojatno češće sastajali, ali Društvo je aktivnije, puno aktivnije nego prije.

Pokretanje foruma, koji su tijekom razgovora spomenule i sadašnja i bivša predsjednica Društva – Željka Jelavić i Sanja Kalapoš Gašparac – sigurno bi bilo vrlo korisno jer bi članstvo na taj način bilo direktno međusobno povezano te bi se prema potrebi mogle otvarati razne teme o kojima bi se razmjenjivala iskustva, problemi i prijedlozi.

Među komunikacijske kanale ubrajamo svakako i već spomenuti *Bilten*, koji je počeo izlaziti 1988. godine i nastavio zadaću starijega internog glasila Društva – *Okružnice*. Prvi broj *Okružnice* izišao je nakon samog osnutka Ogranka EDJ-a za SR Hrvatsku pa u dvogodišnjem izvještaju iz 1963. godine pronalazimo glavne razloge za ovakvu vrst komunikacije među članstvom:

"Vezu s članovima održavao je Ogranak putem Okružnica, u kojima su članovi bili obavještavani o važnijim događajima, osobito u vezi sa savjetovanjima. Pored toga članovi su dobivali resumee referata održanih na plenarnim sastancima ogranka (prema prijedlogu, koji su članovi iznijeli na redovnoj glavnoj skupštini Ogranka). U proteklom razdoblju razaslano je članovima pet Okružnica (ne računavši u taj broj šest Okružnica lokalnog zagrebačkog ogranka)."²⁴

Prvi broj *Biltena* uredili su Dunja Rihtman-Auguštin i tadašnji Upravni odbor. Ideja je bila da takav tip glasila sadržava sve važnije informacije vezane uz aktivnosti Društva i rad pojedinih etnoloških institucija²⁵. *Bilten* je, za razliku od *Okružnica*, ograničio svoj zadatak na obavještavanje članstva o važnijim događajima u etnološkoj struci, informiranje o događajima koji slijede, o nagrađivanim kolegicama i kolegama te ponekad, kako je spomenuto u prethodnom poglavlju, i o novim radnim mjestima. U *Biltenu* se mogu pronaći obavijesti o smrti osoba iz struke koje su dale svoj doprinos Društvu i etnološkoj struci uopće. Na taj način *Bilten* ima prisniju i topliju notu šireći informacije koje se ne odnose uvijek i samo na profesionalni život Društva.

Prateći medijatorsku ulogu Društva, pronalazimo još jednu vrstu komunikacije koja se odvijala putem izdavačke djelatnosti, a cilj joj je bio omogućiti članstvu da na jednom mjestu skupi razne tekstove i na taj način

²⁴ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, Izvještaj o radu ogranka EDJ za SR Hrvatsku za razdoblje od srpnja 1961. do srpnja 1963. godine.

²⁵ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Izvještaj o radu Ogranka EDJ za SR Hrvatsku za razdoblje od 1. 6. 1987. do 6. 7. 1989. godine.

osigura protok i razmjenu informacija, kao i pružiti mogućnost pismene prezentacije stručnih, znanstvenih i drugih radova (usp. Škrbić Alempijević i Oroz, u ovom izdanju). Godine 1971. Društvo objavljuje *Radove plenarnog sastanka '70.*, zatim glasilo koje od 1972. do 1977. godine izlazi pod nazivom *Izješća*, nakon čega je preimenovano u *Etnološku tribinu*. Takva vrsta publikacija je, prema riječima Aleksandre Muraj, otvorila mogućnosti objavljivanja pa naša sugovornica naglašava:

*"... Mi u Zagrebu smo možda i bili u nekoj mogućnosti da negdje nešto publiciramo, ali kolegama koji su živjeli izvan Zagreba časopis u kojem su mogli sudjelovati odnosno objavljivati bila je baš Tribina. Mislim da je to bilo za dobrobit struke jako bitno."*²⁶

Izdavačka djelatnost Društva detaljno je obrađena u tekstu *HED i mijene etnološke paradigme* N. Škrbić Alempijević i T. Oroza u ovoj Spomenici pa je u ovom prilogu samo navodimo kao jedan od komunikacijskih kanala Društva koji ujedno ima zadaću pružiti potporu članstvu u smislu prezentacije njihova rada.

Prostori komunikacije – Etnološki klub

Unutar EDJ-a kao krovnog udruženja članovi su vrlo često pronalazili razloge kako bi se dodatno okupili ili udružili u manje skupine, koje bi se potom češće sastajale od jednogodišnjih skupova propisanih Statutom. Tako je na primjer osnovan Ogranak EDJ-a za SR Hrvatsku. Vrlo brzo nakon toga nastao je i lokalni ogranak Zagreb:

*"Ogranak ... je nastao zato što smo u Hrvatskoj imali osjećaj da se neke stvari u etnološkom društvu zbivaju nekako mimo nas i da se neke naše potrebe u tom velikom saveznom društvu nisu primale s dovoljno ozbiljnosti. Osjetili smo potrebu da se mi barem unutar Hrvatske što češće nalazimo jer je EDJ imao svoje skupove jedanput godišnje. To je nama bilo malo, htjeli smo to imati malo učestalije u okviru Hrvatske i tako je nastao Ogranak. To je bio prvi ogranak u državi."*²⁷

²⁶ Iz transkripta intervjua s Aleksandrom Muraj; intervju vodila Danijela Pandža, 2008.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

²⁷ Iz transkripta intervjua s Vitomirom Belajem; intervju vodio Mario Katić, 2008.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

Aleksej Gotthardi-Pavlovsky
o druženjima članova
Društva:

*Čovjek bi rekao: trošite
novce za jesti i piti, ali
stvar je u tome što, kad
se ljudi maknu iz svoje
svakodnevice, u nekoj
uistinu opuštenijoj atmosferi
opušteno i diskutiraju, i o
pojednim stvarima zaista
razmjenjuju informacije
koje im trebaju i zbilja se
zbliže više negoli u drugom,
poslovnim i formalnim
prigodama. Zapravo je
taj neformalni dio puno
djelotvorniji od ovog
formalnog i zato to treba
zadržati. Samo, ne možete
vi ministarstvu reći: hajde,
dajte nam novce, idemo
na izlet, malo se opustiti
pa ćemo se više zblížiti,
pa ćemo bolje raditi! Ne
možete za to tražiti novce.*

Ž. PETROVIĆ OSMAK, D. PANDŽA
Suradnja, komunikacijski kanali, stari i novi mediji

"U Zagrebu (je) bilo najviše etnologa i onda se moglo raditi ono što je kasnije preuzeo Klub HED-a. Osim jednogodišnjeg sastanka ljudi se nalaze povremeno i pruža se mogućnost jednoj osobi da izlaže opširnije negoli što je to moguće na plenumu. Meni se čini da je takva opcija pridonijela razvoju struke kod nas. Bila je to mogućnost da se dobiju informacije i izvan vašeg kruga djelatnosti."²⁸

Dakle, potreba za češćim sastancima, na kojima će se izmjenjivati informacije, razgovarati o raznim temama razmjenjujući stručna iskustva i razmišljanja, dogovarati projekti i upoznavati nove kolegice i kolege, rezultirala je osnivanjem zagrebačkog ogranka čije je aktivnosti 1979. godine preuzeo Etnološki klub. Klub je osnovan na poticaj Dunje Rihtman-Auguštin koja je u prvih nekoliko godina obnašala funkciju voditeljice. Iz tajničkih izvještaja dvogodišnjeg rada Društva možemo uočiti kako je tijekom prvih godina svojeg postojanja Klub bio vrlo dobro posjećen. Tako je kroz 1979. i 1980. godinu bilo održano jedanaest predavanja, a u Izvještaju za navedeno vremensko razdoblje piše kako "...možemo mirno reći da je (Klub, op. a.) naišao na odaziv o čemu svjedoči i sudjelovanje etnologa svih generacija i profesionalnih profila u predavanjima i diskusijama."²⁹ Glavni cilj ovakvih sastanaka je bio međusobno druženje i razgovor vezan uz razne etnološke teme te mogućnost izmjenjivanja stručnog mišljenja. Iz tog je razloga vrlo zanimljivo naići na rečenicu koja se često može pronaći u izvještajima Društva iz 80-ih godina prošlog stoljeća, a glasi kako je nakon pročitano referata "kao i uvijek, ... slijedila živa diskusija"³⁰. U daljnjim izvještajima iz 80-ih godina Etnološki se klub definira kao "javna tribina na kojoj se jednom mjesečno sastaju članovi Društva i njihovi gosti, te uz kraće uvodno izlaganje raspravljaju o određenoj temi."³¹ Prateći izvještaje možemo

²⁸ Iz transkripta intervjua s Aleksandrom Muraj; intervju vodila Danijela Pandža, 2008.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

²⁹ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 2–3. Izvještaj o radu ogranka EDJ za SR Hrvatsku za razdoblje od siječnja 1979. do siječnja 1981. godine.

³⁰ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3. Izvještaj o radu ogranka EDJ za SR Hrvatsku za razdoblje od siječnja 1981. do siječnja 1983. godine.

³¹ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3. Izvještaj o radu ogranka EDJ za SR Hrvatsku za razdoblje od 1. 6. 1987. do 6. 7. 1989. godine.

primijetiti kako su se s vremenom sve češće počeli dovoditi gosti iz inozemstva, što podrazumijeva predavanja i diskusije na stranom jeziku. Teme su bile uvijek vrlo raznolike pa ćemo samo za primjer navesti naslove nekoliko izlaganja održanih tijekom 1987., 1988. i 1989. godine: "Pokladni običaji u Turčišću", "Etnologija i psihijatrija", "Kultura stanovanja – etnološka kategorija", "Dan mrtvih u Meksiku", "Preobražaj novinske tužbalice", "O Hrvatima u Rumunjskoj, Mađarskoj, Čehoslovačkoj i Austriji" itd. Voditelji Kluba tih su godina bili Branko Đaković i Maja Povrzanović.

U izvještaju Etnološkog kluba objavljenom u *Etnološkoj tribini* br. 13 (1990.) prvi put nalazimo podatak o adresi na kojoj su se sastanci Kluba održavali – navodi se kako su sva predavanja "kao i obično (...) održana u Društvu sveučilišnih nastavnika, Kavurićeva 17 u Zagrebu" (Vince-Pallua 1990:121). U posljednjih nekoliko godina Klub se najčešće održava u prostorijama Etnografskog muzeja u Zagrebu. Možemo zaključiti kako su se sastanci Kluba uglavnom organizirali u glavnome gradu, ali ne isključivo. Na primjer, 7. prosinca 2005. godine Klub HED-a je bio održan u Svetvinčentu u Istri³². Pretpostavljamo kako je Zagreb glavna destinacija jer je u njemu ipak oduvijek bila najveća koncentracija etnologa – članova Društva i studenata etnologije. Međutim, prema iskustvu u posljednjih nekoliko godina možemo primijetiti znatan pad posjećenosti Kluba, zbog čega se često na sastancima Upravnog odbora razgovara o načinu na koji bi se moglo doskočiti tom problemu. Postavlja se pitanje treba li mijenjati prostor (bi li prostori tipa kafića stvorili neformalnu i opušteniju atmosferu, u kojima bi posjetiteljima bilo ugodnije slušati predavanja uz piće i grickalice, ili bi trebalo predavanja ostaviti u dvoranama i prostorijama namijenjenima isključivo za tu svrhu), mjestu (treba li neka predavanja izmjestiti iz Zagreba), o odabiru izlagača i o samoj temi izlaganja.

Klub HED-a su vodili: Dunja Rihtman-Auguštin, Olga Supek, Branko Đaković i Maja Povrzanović (1987. – 1989.), Jelka Vince-Pallua (1990.), Željka Jelavić (u dva navrata – 1991. i 1994. – 1997.), Lela Roćenović (1992. – 1993.), Aleksej Gotthardi-Pavlovsky i Tomislav Pletenac (1997. – 1998.), Sanja Kalapoš

³² Predavanje je održala mr. Ivona Orlić "Ranieri Mario Cossar. Cossarov doprinos hrvatskoj etnologiji, poseban osvrt na vlaško vjenčanje u Baderni, II dio", podatak je uzet s *etno-infoa* 1. 12. 2005.

Morate imati stručni skup, koji ionako morate imati jer tako stvari funkcioniraju u akademskoj zajednici..., ali zapravo je ovaj dio uvijek bitan. Taj neformalni dio je, zapravo, najefikasniji dio svakog skupa!

Sanja Kalapoš Gašparac o radu Kluba HED-a:

Moram reći u da smo u prva dva saziva, u kojima sam sudjelovala kao članica Upravnog odbora, bili jako aktivni. Stalno su se organizirali klubovi, svaki mjesec. Ali HED je isto tako sudjelovao i kao suorganizator brojnih prezentacija knjiga, predstavljanja projekata... Recimo, s kolegicom Nailom Ceribašić organizirala sam mnoga predavanja kojima smo bili suorganizatori s Hrvatskim muzikološkim društvom. Zatim, s kolegicama Ines Pricom i Renatom Jambrešić Kirin, koje su u semiotičkom društvu, također smo mnogo surađivali. Imali smo brojne suradnje...

Ž. PETROVIĆ OSMAK, D. PANDŽA
Suradnja, komunikacijski kanali, stari i novi mediji

Gašparac (1999. – 2002.), Melanija Belaj i Sanja Potkonjak (2003. – 2005.) i Olga Orlić (od 2005.)³³.

Kao što je već navedeno, ideja je da se preko Kluba članstvo sastane barem jedanput mjesečno na znanstvenim i stručnim izlaganjima, multimedijским predavanjima i sličnim manifestacijama, kako bi se otvorio prostor za žive i poticajne znanstvene i stručne rasprave te kako bi se predstavili radovi hrvatskih i inozemnih etnologa te stručnjaka u srodnim znanstvenim disciplinama. Na taj način stvara se mogućnost da se različite institucije povežu preko svojih pojedinaca te da se otvori prostor za razmjenu ideja. Posebno se nastoji njegovati tradicija predstavljanja novoobranjenih magistarskih i doktorskih radova.

Nagrada "Milovan Gavazzi"

S ciljem pružanja profesionalne podrške svojim kolegicama i kolegama, članovi Upravnog odbora su na sastanku 2002. godine dogovorili i realizirali ideju o sustavu podupiranja stavova i ideja članstva u obliku nagrađivanja. Međusobna solidarnost se prožima kroz mogućnost članova i članica da sami odaberu kandidate za nagrade, a na Upravnom se odboru prijedlozi pregledavaju te se, na temelju obrazloženja, nekoliko dana prije godišnje skupštine objave kandidati za nagrade. Postoje dvije vrste nagrada: nagrada za životno djelo i godišnja nagrada koja se može dodijeliti u više kategorija. Na internetskoj stranici Društva stoji objašnjenje kako se:

"...dodjeljuje za iznimna postignuća u etnologiji. Nagrade se može dodijeliti u više kategorija i to za muzeološki rad, znanstveni i nastavni rad, zaštita kulturne baštine, popularizacija struke i studentski rad. Nagrada za životno djelo "Milovan Gavazzi" dodjeljuje se jednom istaknutim pojedinkama / pojedincima za izuzetan i trajan doprinos promicanju etnološke struke kroz objavljena, izložena ili na drugi način prezentirana ostvarenja."³⁴

Prva je godišnja nagrada "Milovan Gavazzi" dodijeljena 2002. godine mr. sc. Jadranu Kaleu. Godišnje nagrade su potom u sljedećih nekoliko godina dobili

³³ Koordinaciju Kluba je trenutno preuzeo Silvije Habulinec, student etnologije i kulturne antropologije s Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a vodit će ga vjerojatno sljedećih godinu dana.

³⁴ www.hrvatskoetnoloskodrustvo.hr, 3. 4. 2009.

redom: 2003. g. mr. sc. Nadja Maglica i dr. sc. Naila Ceribašić (u kategoriji za knjigu godine); 2004. g. Olga Orlić (u kategoriji muzejske izložbe) i Jelica Lela Roćenović (u kategoriji restauratorsko-konzervatorskog rada); 2005. g. dr. sc. Tvrtko Zebec (u kategoriji znanstvenog rada); 2006. g. dr. sc. Nevena Škrbić Alempijević (u kategoriji znanstveno-nastavnog rada) i Ana Mlinar (u kategoriji zaštite kulturne baštine); 2007. g. dr. sc. Jasna Čapo Žmegač i dr. sc. Milana Černelić (u kategoriji znanstveno-nastavnog rada); 2008. g. dr. sc. Tihana Petrović Leš (u kategoriji znanstveno-nastavnog rada). 2006. godine su po prvi puta bili kandidirani i nagrađeni studenti pa su godišnju nagradu "Milovan Gavazzi" dobili Krešimir Bermanec, Mario Katić i Tomislav Oroz, a godinu dana kasnije Matija Dronjić.³⁵

Prva nagrada za životno djelo bila je dodijeljena 2004. g. Nerini Eckhel, a potom su uslijedile 2005. g. dr. sc. Jelka Radauš Ribarić; 2006. g. dr. sc. Aleksandra Muraj i dr. sc. Vitomir Belaj; 2008. g. Zvonimir Toldi i dr. sc. Zorica Vitez.

Detaljno obrazloženje za dodjelu nagrada te kratak životopis nagrađenih osoba objavljuju se u *Etnološkoj tribini*, časopisu Društva.

Zaključna razmatranja

Promatrajući HED kroz njegovu medijatorsku ulogu, u ovom smo tekstu nastojale napraviti pregled razgranatog sustava međusobne komunikacije i solidarnosti koji se među članstvom postupno razvijao prateći suvremene tokove društva, organizirajući pritom Društvo kao aktivnu zajednicu koja može ponuditi *sigurnosnu zonu* za pojedinačne inicijative i projekte, te kroz prostore i kanale komunikacije osjećaj pripadnosti i otvorenu mogućnost međusobnog udruživanja. Krajem 50-ih godina, kada je Ogranak EDJ-a za SR Hrvatsku osnovan, broj diplomiranih etnologa je bio vrlo malen tako da su se gotovo svi diplomirani etnolozi iz jedne tadašnje republike međusobno poznavali pa je udruživanje na regionalnoj, a potom i na lokalnoj razini stvorilo poligon za razmjenjivanje ideja i stavova. Potreba i želja da se na sastancima okupi što veći broj članova ogleda se i u izvještajima o radu Ogranka gdje piše kako su se sastanci organizirali u vrijeme zimskih školskih praznika kako bi osobe koje rade

³⁵ www.hrvatskoetnologodrustvo.hr, 1. 7. 2009.

Vesna Čulinović-
Konstantinović o
druženjima članova
Društva:

Moram reći da smo mi bili prilično čvrsto povezano društvo od samog početka, i da je svaka naša godišnja skupština (pa i redovni sastanci) uvijek završavala negdje na kavi i na nekoj veselici, negdje gdje se moglo plesati. Taj utjecaj je dolazio i iz kongresa Saveza etnoloških društva Jugoslavije jer svaki smo put imali kongres u drugoj tadašnjoj republici i onda su se uvijek domaćini pobrinuli da se na kraju ili između prvog i drugog dana ili drugog i trećeg dana kongresa – ne spava [kroz smijeh], nego pleše. A imali smo uvijek i kod nas, a pogotovo u ovom savezu, imali smo kolega

Ž. PETROVIĆ OSMAK, D. PANDŽA
Suradnja, komunikacijski kanali, stari i novi mediji

u odgojno-obrazovnim ustanovama, a nisu iz Zagreba, mogle odvojiti svoje slobodno vrijeme i prisustvovati sastancima:

"Ogranak EDJ za NR Hrvatsku organizirao je 30. siječnja 1960. plenarni godišnji sastanak svih članova ogranka. Odazvao se lijep broj članova, od kojih su oni, koji borave izvan Zagreba, došli ovamo na vlastiti trošak. Treba nastojati, da članovima ubuduće omoguće dolazak ustanove, u kojima rade. (...) Dobar odaziv i velik interes članova za ovaj sastanak potvrdili su potrebu njegova sazivanja, pa je odlučeno, da se organiziranje takvih godišnjih sastanaka u vrijeme zimskih školskih praznika prihvati kao stalan oblik našeg ogranka. Osim ovog plenarnog sastanka svih članova Ogranka EDJ za NR Hrvatsku bio je u protekle dvije godine održan i niz sastanaka Ogranka EDJ za Zagreb, kojima je uvijek prisustvovao i po koji član Ogranka za NR Hrvatsku izvan Zagreba. (...) Ti su se sastanci održavali većinom subotom popodne (zbog lakšeg dolaska članova izvan Zagreba) (...). Nekima od njih prisustvovali su, u skladu s prijedlogom raspravljenim na sjednici upravnog odbora, pored članova i zainteresirani ne članovi".³⁶

U posljednjih su se pedeset godina postojanja Društva – kroz "formalne" sastanke u obliku skupova i predavanja, komunikacijskih kanala (*Okružnica*, potom *Bilten* i *etno-info*) te sustava nagrađivanja – pojedinci, članice i članovi Društva međusobno podupirali, udruživali i komunicirali. Netom diplomiranim etnologima i etnologinjama učlanjenima u Društvo na taj su se način otvarale mogućnosti susreta i upoznavanja sa svojim starijim i iskusnijim kolegicama i kolegama. Isto tako studentice i studenti etnologije mogli su se, na primjer, uključivati u razne projekte uz pomoć kojih su utirali put svojim kasnijim, većim (a možda i samostalnim) istraživačkim pothvatima (usp. Habulinec, u ovom izdanju).

*... Pozitivna strana HED-a je pripadnost struci. Odnosno, taj Upravni odbor okuplja sve etnologue. Širimo informiranost. Kroz rad Društva se podiže i razina znanosti i učvršćujemo tu našu etnologiju u društvu koja nije baš dovoljno poznata i kojom se, kao i uvijek, bave i amateri i oni koji možda nemaju dovoljno znanja.*³⁷

³⁶ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, Izvještaj Upravnog odbora o radu Ogranka od 31. siječnja 1959. do 28. siječnja 1961. godine.

³⁷ Iz transkripta intervjua s Aleksandrom Muraj; intervju vodila Danijela Pandža, 2008.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

Suvremena komunikacija putem interneta ima svoje prednosti i mane pa, iako se informacije šire i u najdalje kutove naše zemlje, često upravo zbog virtualne komunikacije ona živa ostane u drugom planu. Tako primjerice naša sugovornica Aleksandra Muraj ističe:

... Što se tiče kontakata odnosno komunikacije među članovima, jedna je živa – druga je virtualna. Sastajanje dva puta godišnje, a najmanje jedanput na godišnjoj skupštini ima svoje prednosti živoga kontakta, dok je komunikacija internetom možda jednostavnija, a svakako brža. Dakle i jedna i druga imaju svoje kvalitete – jedna je brža, a druga je prisnija, možda dublja, jača, zanimljivija, toplija.³⁸

Opravdanost postojanja HED-a neupitna je i potvrđena njegovim aktivnim djelovanjem kroz pola stoljeća. Definirajući Društvo kao nevladinu organizaciju, naša sugovornica Jelka Vince-Pallua je zaključila kako: "*... Kao i svaka nevladina organizacija, ona ima itekako svoje opravdanje, što je pokazala zapravo i svojim trajanjem.*"³⁹

koji su se bavili pjesmom, plesom, muzikom, tako da nam nije nedostajalo elemenata za zabavu. Mi smo se jako dobro slagali, stvarno, i išli smo zajedno na sve moguće stručne izlete... Svaki sastanak je nosio u sebi druženje i prijateljstvo.

³⁸ Iz transkripta intervjua s Aleksandrom Muraj; intervju vodila Danijela Pandža, 2008.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

³⁹ Iz transkripta intervjua s Jelkom Vince Pallua; intervju vodila Željka Jelavić, 2009.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

DOPRINOS STUDENATA

Silvije Habulinec

Uvod

Povodom obilježavanja pedesete godišnjice osnivanja strukovnog udruženja etnologa u Hrvatskoj smatram bitnim obratiti pozornost i na njegove najmlađe članove – studentice i studente – te na njihovo djelovanje u okviru HED-a. Kao studenta i člana HED-a zanimalo me kakve su bile aktivnosti studenata tijekom ovih pola stoljeća i mogu li se ja, koji se smatram *aktivnijim* studentom, uspoređivati s nekadašnjim studentima. Ova je tema bitna i zato što su izradi ove Spomenice znatno pridonijeli i studenti – članovi HED-a. Zanimalo me, s jedne strane, kakvi su formalni, statutima određeni temelji stvarani za uključenje studenata u djelatnost Društva, zatim kako se studentski angažman očitovao u HED-ovim neformalnijim mrežama te, s druge strane, kakve su veze studenti etnologije, bez obzira na svoje članstvo, stvarali s tim udruženjem, jesu li ga poimali kao platformu u okviru koje mogu ostvariti neke svoje interese i projekte. Odnosi starijih, već zaposlenih etnologa, i studenata, kao njihovih budućih kolega, koji su se uspostavljali u okviru HED-a također su važna tema ovoga priloga.

Što se tiče današnjeg udjela studenata u radu HED-a, dvadesetak članova Društva su studenti, što čini oko 10% ukupnog članstva. Možda se to i ne čini tako loše, ali malen je broj studenata aktivan u HED-ovim djelatnostima, pa čak i u potraživanju HED-ovih sredstava za sufinanciranje vlastitih istraživanja ili organizaciju studentskih skupova. Tijekom čitave povijesti HED-a studenti su brojčano relativno slabo zastupljeni. Ipak se kroz to vrijeme skupilo dosta materijala o studentima i studenticama – aktivnim članovima, na koje ću se u ovom radu osvrnuti.

Dosad je o ovoj temi malo toga napisano. Josip Milićević se u tekstu objavljenom povodom dvadeset godina postojanja HED-a samo uzgred dotaknuo aktivnosti studenata. Zapravo, on se izrijeком i ne osvrće na ovaj segment članstva u Društvu, budući da nigdje u svojem tekstu ne spominje riječi

"student" ili "studentica". Svakog člana spominje samo imenom i prezimenom ili, što je još češće, samo prezimenom i inicijalom imena pa je mlađim generacijama teško doznati tko je dotična osoba i je li svoju aktivnost u Društvu započela još kao student. Za razjašnjenje statusa tih pojedinaca služio sam se popisom diplomiranih oblikovanim pri Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskoga fakulteta u Zagrebu¹. Uslijed nedostatka tiskane građe, pri istraživanju ove teme najviše sam se koristio raznim dopisima, izvještajima i zapisnicima iz arhiva HED-a te kazivanjima članova HED-a. Ponekad nije bilo podudaranja između kazivanja članova HED-a, koja smo ciljano prikupili u okviru istraživanja, i podataka iz arhivske građe. Kad je bila riječ o utvrđivanju faktografije, prednost sam pretežito davao arhivskoj građi. No, njome nisu sva razdoblja jednako iscrpno pokrivena: tako dio dokumenata nastalih između 1970. i 1975. godine nedostaje pa je to razdoblje obrađeno relativno šturo, na osnovi izvješća objavljenih u časopisu Društva i kazivanjâ. Kazivanja su mi, s druge strane, znatno pomogla pri utvrđivanju uloge koju je HED imao za uključivanje i promoviranje svojih novih članova unutar discipline. Građu u ovom tekstu iznio sam kronološki, a podijelio sam je u više zasebnih tematskih cjelina. Najprije sam se osvrnuo na mogućnosti učlanjenja studenata i na reguliranje njihovih aktivnosti propisane statutima i pravilnicima Društva, kao i na brojčane pokazatelje popularnosti HED-a među studentskom populacijom. Nadalje sam nastojao osvijetliti raznovrsne studentske aktivnosti vezane za HED, s posebnim naglaskom na predavanja održana na skupovima i u okviru Kluba HED-a, objavljivanje radova u časopisu Društva te studentske projekte koje je HED sufinancirao. U posebnim sam poglavljima prikazao one djelatnosti koje su obuhvatile veći broj studenata ili su studentima bile i namijenjene, poput Ljetne škole HED-a te udruženja Mladi istraživači. Konačno, status studenata unutar Društva može se pratiti i na osnovi dodjeljivanja godišnje nagrade "Milovan Gavazzi", kojom je kao posebna kategorija predviđen i izniman studentski angažman.

¹ Popis obuhvaća 767 upisanih studenata koji su diplomirali u razdoblju od 1929. do 2006. godine (Arhiv Filozofskog fakulteta u Zagrebu, fond Studentske službe, Bilježnice diplomiranih, 1929. – 2006.). Prema podacima iz ovoga popisa, studij etnologije je tijekom jedne akademske godine prosječno završavalo desetak studenata. Popis je (u elektroničkom obliku) izradila Tihana Rubić, doktorandica na Poslijediplomskom studiju etnologije i kulturne antropologije u svibnju 2006. godine.

Aktivnost studenata u okviru Ogranka za Narodnu Republiku Hrvatsku Etnološkoga društva Jugoslavije zabilježena je od samih početaka djelovanja Društva. Naime, u trenutku osnivanja, 31. siječnja 1959. godine, Ogranak je "brojao [...] 69 članova, od toga 45 redovnih, 2 izvanredna i 22 izvanredna člana – studenta etnologije".² Istoga dana osnovan je i Lokalni ogranak Zagreb Etnološkoga društva Jugoslavije. Tada je donesen i Pravilnik Ogranka, koji je potvrdio Upravni odbor EDJ-a na sjednici održanoj 14. lipnja 1959. godine u Banjoj Luci. Prema Pravilniku, u Upravni odbor republičkog ogranka mogli su biti birani samo redovni članovi (izvanredni su imali pravo glasa, ali ne i pravo na obnašanje neke funkcije u odboru), dok su se u Upravni odbor lokalnoga ogranka mogli birati i izvanredni članovi, a u tu su se kategoriju ubrajali i studenti.³ Nadalje, prema pravilima, u Upravni odbor Ogranka ulaze svi članovi republičkoga upravnog odbora koji žive u mjestu djelovanja lokalnog ogranka. Ovim je uredbama stvoren pravni temelj za uključenje studenata u aktivnosti Društva.

Članstvo studenata u HED-u i njihov status

Kazivanja članova HED-a koji su prije diplomiranja pristupili Društvu također upućuju na to kako su studenti imali status izvanrednih članova. U arhivu HED-a naišao sam na podatke koji to potkrepljuju, no u "Pravilima EDJ-a" nigdje se ne može naći takva odredba. U njima, u glavi III. "Članstvo i sredstva" u članku 5. piše:

"Članovi društva su redovni, vanredni i počasni. Redovni član Društva može biti svaki građanin FNRJ koji radi na etnološkoj nauci. Vanredni član može postati svaki građanin FNRJ koji ne ispunjava gornje uslove, ali pomaže etnološki rad i surađuje. O prijemu u članstvo odlučuje uprava na prijedlog trojice redovnih članova Društva. Lica koja ne budu primljena mogu se žaliti na prvoj narednoj skupštini Društva... Počasni član može postati građanin FNRJ koji se osobito istakao u etnološkoj nauci i stekao za nju posebne zasluge, a isto tako može biti počasni član društva i priznati strani naučni radnik koji ispunjava

² Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, Đurđica Palošija, Izvještaj Upravnog odbora Ogranka EDJ-a za NR Hrvatsku o radu ogranka od 31. siječnja 1959. do 28. siječnja 1961, 10. ožujka 1961.

³ Doduše, studenti se ne spominju izrijekom u Pravilniku, već se njihov status izvanrednih članova Društva daje iščitati iz izvještaja upravnih odbora i slične dokumentacije.

uslove domaćih počasnih članova. Počasne članove bira i proglašava redovna skupština društva na osnovu obrazloženog pismenog prijedloga Uprave."⁴

Sanja Kalapoš Gašparac o članarini koju je plaćala kao studentica i članica HED-a:

... mislim da je za studente bila jako, jako povoljna. Ne mogu se sjetiti konkretnog iznosa, ali otprilike kao jedna ili dvije kave. (...)

Ovim člankom definira se tko je redovni, a tko izvanredni član. Moglo bi se raspravljati o tome da li student etnologije "radi na etnološkoj nauci" ili "pomaže etnološki rad i surađuje". Što se tiče počasnih članova, nisam naišao niti na jedno ime uz koje bi stajao epitet počasni član, a u kasnijim podacima spominju se samo dvije vrste članstva: redovno i izvanredno. Iz kasnijih podataka može se doći do zaključka da su studenti izvanredni članovi, a diplomirani etnolozi redovni članovi. Tome u prilog idu i tri dopisa koja je tadašnja tajnica Đurđica Palošija poslala u sjedište EDJ-a u Beograd: "Obavještavamo Vas da su Nada Sokolić i Vesna Čulinović-Konstantinović diplomirale etnologiju i time od izvanrednih članova prešle među redovite članove EDJ."⁵ ili "Šaljemo Vam pristupnicu studenta etnologije Vitomira Belaja."⁶ ili još preciznije "Šaljemo Vam pristupnicu novog člana EDJ studentice etnologije Renate Pavlačić pa Vas molimo, da je primite za izvanrednog člana društva."⁷ Mjestimično je korišten i prošireni termin izvanredni član – student: "Skupština je trajala od 10 do 13 sati. Prisustvovalo joj je 33 redovna člana i 7 izvanrednih članova – studenata, dok je 5 redovnih članova bilo zastupano po punomoćima."⁸ Samo su se dvije osobe vodile kao izvanredni članovi Društva, a da nisu bile na studiju etnologije. Svi ostali izvanredni članovi bili su studenti i bilo ih je dvadesetak. Razlika između izvanrednih članova i izvanrednih članova – studenata bila je u iznosu članarine. Studentima je članarina iznosila pola iznosa redovitoga članstva, dok su ostali izvanredni članovi plaćali punu članarinu.

Izglasavanjem republičkog Zakona o udruživanju građana 1973. godine i promjenom Ustava 1974. godine sva udruženja građana morala su se prilagoditi

⁴ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, Pravila EDJ-a, 14. lipnja 1959.

⁵ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, Đurđica Palošija, Dopis EDJ-u, 29. travnja 1959.

⁶ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, Đurđica Palošija, Dopis EDJ-u, 7. svibnja 1959.

⁷ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, Đurđica Palošija, Dopis EDJ-u, 21. svibnja 1960.

⁸ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, Đurđica Palošija, Zapisnik prve glavne skupštine ogranka EDJ-a za NR Hrvatsku, 29. siječnja 1961.

novonastalom stanju. Po tadašnjem Ustavu, bilo kakva organizacijska jedinica koja želi imati status pravne osobe mora biti samostalna. Više nije mogao postojati ogranak EDJ-a, već samostalno društvo. Postojala je još varijanta – osnivanje jednoga jedinstvenog društva na teritoriju cijele SFRJ, od čega se na razini Hrvatske odmah odustalo budući da njegovo sjedište ne bi moglo biti u Hrvatskoj.⁹ 17. siječnja 1975. godine održana je osnivačka sjednica na kojoj je izglasan novi statut. Od toga dana udruženje etnologa u Hrvatskoj nosi naziv Hrvatsko etnološko društvo. Prema članku 11 novog statuta postojale su četiri vrste članova: redovni, izvanredni, dopisni i počasni.

"Redovni članovi su etnolozi koji djeluju na području SR Hrvatske i oni koji su sa studijem i radom vezani za SR Hrvatsku. U članstvo se primaju na osnovu prijavnice koju podnose Upravnom odboru. Izvanrednim članom može postati svaka osoba koja se bavi etnološkim radom ili studira etnologiju. Odluku o prijemu izvanrednog člana donosi upravni odbor na osnovu procjene kandidatovog rada na području etnologije. Strani državljanin može biti dopisni član društva. Počasni član može postati etnolog koji se osobito istakao u etnološkoj znanosti i stekao za nju posebne zasluge. Počasne članove bira i proglašava redovna skupština društva na osnovu obrazloženog pismenog prijedloga Upravnog odbora."¹⁰

U prijedlogu Statuta prvo je stajala odredba: "Redovni članovi su diplomirani etnolozi"¹¹, međutim, ona nije ušla u Statut, vrlo vjerojatno zato što je među članovima bilo i onih koji dugi niz godina rade u etnološkoj struci, a nisu diplomirali etnologiju. Moje je mišljenje da su prema novom Statutu studenti bili zakinuti u odnosu na prethodno razdoblje. U novoj organizaciji nije postojao lokalni ogranak u kojem bi netko od studenata mogao aktivnije djelovati. Nadalje, prema odredbi članka 13, "aktivno i pasivno biračko pravo uživaju redovni članovi društva", a "skupština donosi odluke većinom glasova prisutnih redovnih članova", u skladu s odredbom članka 18. U obama su

⁹ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 2, Vlasta Domaćinović, Zapisnik Ogranka za Hrvatsku EDJ-a, 21. prosinca 1974.

¹⁰ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 2, Statut Hrvatskog etnološkog društva, 20. siječnja 1975.

¹¹ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 2, Statut Hrvatskog etnološkog društva, 17. siječnja 1975.

slučajevima izvanredni članovi isključeni iz procesa odlučivanja. Studentima je jedina utjeha mogla biti to što je njihova članarina u to vrijeme iznosila trećinu članarine redovnog člana.¹² Ipak, unatoč svemu navedenome, praksa se u nekim slučajevima razlikovala od formalno postavljenoga modela: prema dostupnim podacima, neki su studenti bili redovni članovi Društva i prije diplome. Što se tiče dopisnih i počasnih članova, nisam naišao na podatke da je itko imao takav status. Iz kasnije se dokumentacije može vidjeti kako se spominju isključivo redovni i izvanredni članovi.

Studenti se i dalje u malom broju učlanjuju u HED. Tako su se 19. listopada 1978. godine među kandidatima za izvanredne članove našli: Dragica Cvetan, Vesna Klikić, Tihomir Milovac, Jelica Roćenović i Tomo Vinšćak. Sve je njih za članove HED-a preporučila Aleksandra Muraj.¹³

Prema dostupnim podacima, HED je bio izrazito popularan među studentima osamdesetih godina 20. stoljeća, kada su se oni učlanjivali u Društvo u većem broju. U prvoj polovici osamdesetih godina aktivni su Mladi istraživači,¹⁴ dok se u drugoj polovici na listama održanih predavanja nerijetko bilježe i studentska izlaganja. U drugoj polovici osamdesetih u HED je bilo učlanjeno četrdesetak studenata, daleko više nego u bilo kojem prethodnom razdoblju. Po mom mišljenju, to se dogodilo iz dva razloga. Prvi je promjena Statuta HED-a. 1982. godine, donesen je novi Zakon o društvenim organizacijama i udruženjima građana. Na temelju tog zakona HED je na izvanrednoj sjednici održanoj 29. svibnja 1986. godine donio i novi Statut.¹⁵ U njemu se u članku 10 navodi:

"Članovi Društva su redovni, izvanredni i dopisni. Redovni članovi Društva su diplomirani etnolozi koji djeluju na području SR Hrvatske i oni koji su studijem i radom vezani za SR Hrvatsku. U članstvo se primaju na osnovu prijavnice koju podnose Izvršnom odboru. Izvanrednim članom može postati svaka osoba koja se bavi etnološkim radom ili studira etnologiju. Odluku o prijemu izvanrednog člana donosi Izvršni odbor na osnovu procjene kandidatovog rada na području etnologije. Strani državljanin može biti dopisni član društva."

¹² Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 2, Vlasta Domaćinović, Zapisnik Plenarnog sastanka HED-a, 29. siječnja 1976.

¹³ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 2, Aleksandra Muraj, Preporuka kandidata za izvanredne članove, 19. listopada 1978.

¹⁴ O ovoj će temi biti više govora u zasebnom poglavlju.

¹⁵ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Statut Hrvatskog etnološkog društva, 29. svibnja 1986.

Što se tiče studenata, ovaj se članak uopće ne razlikuje od Statuta donesenog 1975. godine, ali veliki pomak u studentskom statusu predstavlja članak 12.

"Svi članovi Društva biraju i mogu biti birani u sve organe i tijela društva. Svi članovi Društva imaju pravo sudjelovati u radu Društva i koristiti Društvena sredstva za stručni i znanstveni rad. Svi članovi Društva dobivaju publikacije Društva uz popust koji utvrđuje Skupština."

Razlike u pravima članova, prema tom članku, više nema. Jedina je razlika u kriteriju prilikom ućlanjivanja u Društvo. Uz to, studentima je i dalje iznos ćlanarine bio upola manji od ćlanarine ostalih.¹⁶ Drugi razlog ućlanjenja većeg broja studenata u HED jest 12. međunarodni kongres antropoloških i etnoloških znanosti, koji je održan u Zagrebu od 24. do 31. srpnja 1988. godine i koji je nesumnjivo popularizirao etnologiju među studentima. U prilog takvom tumaćenju ide i ćinjenica da se neposredno nakon tog kongresa većina od navedenih ćetrdesetak studenata ućlanila u HED.¹⁷

Što se tiće prve polovice devedesetih godina, nisam naišao na mnogo arhivskih podataka, no kazivanja ondašnjih studenata ukazuju na to da se oni ućlanjuju u HED u manjem broju. U skladu s novim Zakonom o udrugama, izglasanim 1997. godine, HED je na izvanrednoj skupštini 19. prosinca 1997. godine donio novi Statut, koji je i danas na snazi. U njemu u ćlanku 10. stoji: "Ćlanovi društva su redoviti i poćasni. Ćlanom društva mođe postati svaki poslovno sposoban državljaniin Republike Hrvatske kao i strani državljaniin, ako djeluje na području etnološke znanosti i prihvaća Statut i djelatnosti Društva."¹⁸ Ćlankom 11. regulira se poćasno ćlanstvo: "Na prijedlog Upravnog odbora poćasnim ćlanom mođe postati pravna osoba i fizićka poslovno sposobna osoba, koja svojim osobitim zaslugama unapređuje etnološke znanosti i rad Društva." Ćlanak 12. odnosi se na postupak prilikom ućlanjivanja: "Ćlanstvo u Društvu stjeće se na temelju pristupnice koju pristupnik podnosi Upravnom

¹⁶ Nisam naišao na podatke jesu li neki koji su postali redovni ćlanovi na temelju starog Statuta izgubili taj status pošto su, prema novom Statutu, to pravo stjecali samo diplomirani etnolozi.

¹⁷ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Obnova podataka za matićnu knjigu ćlanova, 1985. – 1989.

¹⁸ Statut Hrvatskoga etnološkog društva, <http://www.hrvatskoetnoloskodrustvo.hr/onama/statut/2>, 1. prosinca 2009.

Aleksandra Muraj o ućlanjenju studenata u HED:

...mi smo dakle bili tada studenti, (...) mogli smo se ućlaniti ako nas je netko preporučio. Morali smo imati preporuke, a njih su naravno davali naši profesori. Kao studenti bili smo izvanredni ćlanovi, a kad smo diplomirali postali smo redovni ćlanovi.

Vitomir Belaj o kategorijama članstva i poziciji studenata u HED-u:

...onda je postojalo više kategorija članstva, jedni su bili pravi članovi a drugi su bili studenti i oni koji nisu diplomirali etnologiju, to se onda pravila velika razlika. Tko nije diplomirao etnologiju taj je mogao biti pokraj, ali nije bio pravi član.

odboru. Upravni odbor može upis odbiti, našto se pristupnik može u roku od 15 dana žaliti Skupštini. Odluka Skupštine je konačna." Člankom 14. reguliran je status članova:

"Svi članovi biraju i mogu biti birani u sve organe tijela Društva. Strani državljani ne mogu biti birani u tijela upravljanja Društvom. Svi članovi Društva imaju pravo sudjelovati u radu Društva i koristiti društvena sredstva za stručni i znanstveni rad. Svi članovi Društva dobivaju publikacije Društva uz popust koji utvrđuje Skupština." (ibid.)

Tako se važećim Statutom ne predviđa više vrsta članstva, izuzmemo li počasnno, pa svi potencijalni članovi, bili oni brucoši ili doktori znanosti, prolaze jednak postupak za učlanjenje. Među prijedlozima za oblikovanje novoga Statuta našao se i onaj Alekseja Gotthardi-Pavlovskog, kojim se ukazuje na potrebu proširenja zadataka Društva. Uz ostale, navedene su i stavke "Organiziranje i održavanje tečajeva za diplomirane etnologue i studente etnologije u svrhu savladavanja pojedinih disciplina struke" te "Stipendiranje školovanja studenata etnologije i daljnjeg školovanja diplomiranih etnologa".¹⁹ Ipak, ove dvije stavke nisu ušle u izmijenjenu verziju Statuta.

U posljednjih desetak godina broj studenata – članova HED-a nije bitno varirao. Ipak, članstvo je postalo nešto brojnije otvaranjem Odjela za etnologiju i kulturnu antropologiju Sveučilišta u Zadru i pristupanjem nekoliko tamošnjih studenata Društva. Trenutačno je podjednak broj studenata zagrebačkoga i zadarskog sveučilišta koji su članovi HED-a.

Raznovrsne studentske aktivnosti u okviru HED-a

U ovom sam dijelu iznio raznovrsne događaje i djelatnosti u kojima su sudjelovali studenti tijekom pola stoljeća HED-ova djelovanja. Jedna od prvih studentskih aktivnosti navedenih u arhivskoj dokumentaciji vezana je već uz konac pedesetih godina 20. stoljeća. Riječ je o sudjelovanju na prvom Savjetovanju

¹⁹ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 4, Aleksej Gotthardi-Pavlovsky, Prijedlog proširenja zadataka HED-a novim Statutom, 18. studenog 1997.

EDJ-a održanom u Osijeku, na kojemu su studenti sudjelovali kao slušači, o čemu svjedoči sljedeće kazivanje:

"... u doba kada sam ja studirala, bilo je osnovano Etnološko društvo Jugoslavije. To je bilo 1957. godine. Doista je to bio značajan korak za napredak struke jer ... je etnologija bila brojčano mala struka. Taj nevelik broj djelatnika time se povezao na tadašnjoj državnoj razini. Mi smo kao studenti samo čuli da se nešto zbiva, ali već iduće godine, 1958., bilo je prvo Savjetovanje Etnološkog društva Jugoslavije, održano u Hrvatskoj, u Osijeku. I nekoliko nas studenata je već tome prisustvovalo. Osim naših profesora, ondje smo susreli i druge etnologe koje smo poznavali samo iz etnološke literature. Na tom savjetovanju je profesor Gavazzi održao svoje klasično predavanje o sudbini slavenske baštine kod Južnih Slavena koje je poslije bilo objavljeno u biblioteci Etnološkog društva"²⁰

Uključenost studenata u radu Ogranka potvrđena je već na sam dan osnivanja republičkoga i lokalnog ogranka. Naime, lokalnom zagrebačkom ogranku pristupili su i studenti, i to četvero njih: Zlatko Stahuljak, Andrija Stojanović, Marija Išgum i Marijanka Kozmar. Prema podacima iz Arhiva²¹, studenti su vrlo angažirani u radu Društva upravo u samim počecima njegova djelovanja. Na drugom godišnjem Savjetovanju EDJ-a, koje se održalo od 15. do 17. lipnja u Banjaluci, sudjelovalo je jedanaestero studenata. U prvim je godinama svojega rada lokalni ogranak organizirao niz predavanja, od kojih su neka održali i studenti. Tako su 16. svibnja 1959. godine Đurđica Palošija i Andrija Stojanović izložili uvodni referat za filmove iz Belgijskog Konga. Ta su se predavanja održavala u staroj zgradi Etnološkog zavoda koja se nalazila na Gornjem gradu. Nadalje, Marcel Davila je 4. studenoga održao predavanje s temom "S fotokamerom kod zagorskih lončara", a mjesec dana nakon toga su Andrija Stojanović i Marija Išgum (koja je u međuvremenu diplomirala) izložili rad "Na Bugu s poljskim studentima etnologije". Studenti su se nerijetko uključivali i kao komentatori etnografskih filmova prikazivanih članovima HED-a. Tako

²⁰ Iz transkripta intervjua s Aleksandrom Muraj; intervju vodila Danijela Pandža, 2008.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5

²¹ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, Đurđica Palošija, Dopis Branku Suručiću, ravnatelju muzeja u Banjaluci, 13. svibnja 1959 i Đurđica Palošija, Izvještaj Upravnog odbor ogranka EDJ-a za Hrvatsku o radu ogranka od 31. siječnja 1959. do 28. siječnja 1961., 10. ožujka 1961.

Sanja Kalapoš Gašparac o uključivanju studenata u projekt "Prognaničke životne priče":

Nas je, kao što sam rekla, (...) recimo jedno možda pet, šest s godine počelo raditi s Ines na tom projektu i bilo je još par ljudi sa starijih godina. Entuzijizam nekih ljudi je opao odmah na početku, neki su odustali na kraju i zapravo je ostala grupica od ukupno otprilike pet ljudi. (...) Ovaj Inesin projekt je na neki način završio, a izašle su dvije knjige, mi smo ih zvali plava knjiga i roza knjiga i to je na neki način bilo zaokruženo. (...). Međutim, mislim da je taj angažman nama pomogao na način da nas ljudi iz struke vide, da mi tu postojimo. Mi smo svi bili, sad će to jako uobraženo zvučati, odlični studenti. Kad se pogledaju ocjene, naša je generacija zaista bila izuzetno dobra (...) i zapravo, kad gledam, svi koji smo radili aktivno na tom projektu, svi smo sada u struci. Ne znam koliko to ima veze jedno s drugim.

su 9. travnja 1960. godine Renata Pavlačić i Ljiljana Bosanac održale uvodni referat za film "Indijanci Gran Chaca". 2. travnja 1963. godine prikazana su četiri etnografska filma: "Gradnja čamca monoksila u Polineziji", "Inicijacijski obredi plemena Pasun na Novoj Gvineji", "Seoski život na Tonga otočju" i "Ribolov na debelom moru (Polinezija)". Komentare uz te filmove dali su Milovan Gavazzi i Đurđica Palošija te studentice Ljiljana Bosanac i M. Tutek²².

Jedna od djelatnosti koju je Društvo u tom razdoblju postavilo kao svoj prioritet, a kojoj su i studenti dali svoj doprinos, jest rad na Etnološkom atlasu Jugoslavije (EAJ).²³ Već je na osnivačkoj skupštini EDJ-a u Beogradu 1957. godine potaknuto pitanje Atlasa, a na prvom savjetovanju EDJ-a u Osijeku 1958. godine zaključeno je da se pristupi radu na EAJ-u. U tu je svrhu izabrana Komisija za EAJ. 14. lipnja 1959. godine osnovana je Radna zajednica za Etnološki atlas Jugoslavije (RZEA), a u nju se upisalo 55 članova republičkog ogranka. Među njima je bilo i devetero studenata. U Zagrebu je održan i sastanak nekih članova RZEA, uglavnom studenata, na kojem se raspravljalo o načinu rada i o tehničkim mogućnostima obilaženja terena. Tom prilikom razmatrao se i prijedlog da se više članova terenskim automobilom uputi na jedan dan u teže pristupačna područja. Ovakvo obilaženje terena organizirano je 4. studenog 1960. godine, a tom je prilikom ispitano osam mjesta južno od Zagreba.

U prvoj polovici šezdesetih godina Ogranak je izvještavao i o onim studentskim aktivnostima koje su prelazile okvire njegovih djelatnosti. Izvještavalo se o broju diplomiranih studenata i o međusveučilišnoj razmjeni koja se odvija pri Odsjeku za etnologiju. Ogranak EDJ-a za Hrvatsku poslao je Upravnom odboru EDJ-a prilog s aktualnim vijestima, uz molbu da se dopusti uredništvu *Biltena* da ih objavi u jednom od sljedećih brojeva. U tom se prilogu, između ostalog, navodi kako je u razdoblju između ožujka 1964. i siječnja 1965. godine diplomiralo pet studentica. Isto tako se spominje i međunarodna razmjena studenata. U rujnu 1964. studenti etnologije Sveučilišta u Poznańu, pod vodstvom Walerjana Sobisiaka, boravili su u Jugoslaviji kao gosti Odsjeka

²² Puno ime kolegice nisam uspio utvrditi na temelju dostupne arhivske građe jer se ne navodi u popisima članova Društva niti u popisu diplomiranih Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

²³ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, Đurđica Palošija, Izvještaj Upravnog odbora Ogranka EDJ-a za NR Hrvatsku o radu ogranka od 31. siječnja 1959. do 28. siječnja 1961., 10. ožujka 1961.

za etnologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Sljedeći mjesec, pod vodstvom Andrije Stojanovića, jedanaestero zagrebačkih studenata etnologije posjetilo je Poljsku kao gosti Katedre za etnologiju Sveučilišta u Poznańu.²⁴

Kako je vrijeme odmicalo, studentska je aktivnost u Ogranku jenjavala. Nekadašnji studenti su u međuvremenu diplomirali, a oni malobrojni koji su se u tom razdoblju učlanjivali u HED (šezdesetih je bilo dvadesetak članova) ne ističu se posebno svojom aktivnošću. Iznimku predstavlja studentica Melita Jušić koja se u rujnu 1965. godine učlanila u Društvo te je Upravnom odboru uputila dopis u kojem se zanima za Savjetovanje EDJ-a održano u Splitu te godine.²⁵ Kako bi se takav trend izmijenio, na sastanku je Upravnog odbora, održanom 15. travnja 1966. godine, "konstatirano da u radu ogranka treba angažirati i studente etnologije".²⁶ Na redovnoj skupštini Ogranka 28. siječnja 1967. godine Branimir Bratanić žalio se na manji broj uvijek istih aktivnih članova, a Đurđica Palošija se nada da će se netko od nazočnih studenata angažirati.²⁷ Na redovnom sastanku Upravnog odbora Ogranka postavlja se pitanje: "Što je sa studentima? Treba ih animirati da se upišu u Ogranak i treba ih birati u Lokalni ogranak".²⁸ Kako se bližila deseta godišnjica djelovanja Društva, studenata je među članstvom bilo sve manje pa je tako na redovnoj skupštini održanoj 30. siječnja 1969. godine bilo samo dvoje izvanrednih članova.²⁹

Za razdoblje od 1970. do 1975. godine pronašao sam vrlo malo građe. Prema dostupnim podacima, studenti su i početkom sedamdesetih godina prilično neaktivni u odnosu na sam početak djelovanja Ogranka. No, u tom razdoblju ni sam Ogranak ne pokazuje inicijativu da jače uključi studente u svoje aktivnosti. Iznimku radi Komisija za muzejska i konzervatorska pitanja, koja

²⁴ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, Dopis Upravnom odboru EDJ-a, 22. siječnja 1965.

²⁵ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, Zdenka Noršić, Dopis EDJ-u, 25. rujna 1965.

²⁶ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, Zapisnik sjednice Upravnog odbora, 15. travnja 1966.

²⁷ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, Zapisnik redovne skupštine Ogranka, 28. siječnja 1967.

²⁸ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, Zapisnik redovnog sastanka Upravnog odbora, 28. siječnja 1967.

²⁹ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, Zapisnik redovne skupštine Ogranka, 30. siječnja 1969.

iznosi prijedlog studentske prakse u muzejima koji nemaju stalno zaposlene etnologe. Taj je prijedlog i usvojen na Redovnoj skupštini 29. siječnja 1971. godine (Milićević 1979:109). Na sastanku Ogranka EDJ-a za Hrvatsku, održanom 21. prosinca 1974., postavlja se pitanje: "Ako ogranak EDJ-a ima novaca, zašto nisu na simpozije i savjetovanja EDJ-a upućivani studenti etnologije?" Na to je odgovoreno "da to do sada nije bilo u programima rada, ali će se odsad predviđati i to".³⁰ Niti mjesec dana kasnije, na osnivačkoj skupštini HED-a ponovno se iznosi prijedlog da se sredstvima kojima HED raspolaže "omogući izvjesnom broju studenata (treće i četvrte godine) prisustvovanje etnološkim savjetovanjima"³¹. Možda se kao nastojanje da se studentska populacija aktivira u radu HED-a može promatrati i uključivanje pojedinih studenata u radna tijela Društva. Tako su na plenarnom sastanku HED-a održanom 29. siječnja 1976. godine odabrani delegati HED-a za Savez etnoloških društava Jugoslavije. Za članove Komisije za film izabrani su Milovan Gavazzi i Andrija Stojanović s Filozofskog fakulteta, Zorica Rajković iz Instituta za narodnu umjetnost te student Mladen Tomljenović kao zamjenik.³²

Polovicom desetljeća ponovno se bilježe pojedina studentska sudjelovanja na skupovima i predstavljanja. Tako je, na primjer, 22. i 23. svibnja 1975. godine u Etnografskom muzeju u Zagrebu održan godišnji sastanak HED-a povodom osamdesetog rođendana profesora Milovana Gavazzija. Prvog je dana održana svečana sjednica u čast profesora Gavazzija, na kojoj je šesnaestero predstavnika slavljeniku uputilo pozdravne govore. Među njima je bila i Marica Popić, studentica četvrte godine, koja je održala pozdravni govor u ime studenata.³³ Nadalje, od 17. do 19. studenoga 1975. godine održan je u Zagrebu XIV. kongres antropologa Jugoslavije. Mario Kirin, apsolvent etnologije, na tom je kongresu predstavljao HED. Interesantno je kako nitko od ostalih članova Društva nije sudjelovao; moguće je da je razlog tome bilo savjetovanje EDJ-a koje se održalo u listopadu

³⁰ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 2, Vlasta Domaćinović, Zapisnik Ogranka za Hrvatsku EDJ-a, 21. prosinca 1974.

³¹ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 2, Milivoj Vodopija, Josip Barlek, Zapisnik plenarnog sastanka Ogranka za Hrvatsku EDJ-a, 17 siječnja 1975.

³² Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 2, Vlasta Domaćinović, Dopis Nikoli Panteliću, predsjedniku SEDJ-a, 18. svibnja 1976.

³³ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 2, Vlasta Domaćinović, Zapisnik godišnjeg sastanka HED-a, 22. i 23. svibnja 1975.

1975. godine u Stubičkim Toplicama pa su mnogi članovi bili zauzeti njegovom organizacijom. Sljedeće godine Kirin je diplomirao pa je prilikom prelaska iz izvanrednog u redovno članstvo bio dužan predati izvještaj s Kongresa.³⁴ HED je 29. i 30. siječnja 1979. godine u Etnografskom muzeju u Zagrebu organizirao plenarni sastanak i godišnju skupštinu povodom dvadesetogodišnjice svojega rada. Studenti su tom prigodom održali dva izlaganja na temu "Naša istraživačka praksa". Prvo su studenti etnologije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu održali grupni referat o istraživanjima na otoku Krku, a nakon njih su članovi Društva mladih istraživača – etnologa na Sveučilištu u Zagrebu održali grupni referat o istraživanjima u Srbiji i okolici Zagreba.³⁵

Osamdesetih godina 20. stoljeća studenti su bili dosta aktivni, ali nikada u većem broju, već se studentski angažman u okviru HED-a uglavnom svodio na rad skupine pojedinaca. Kroz čitavo je to desetljeće HED financijski potpomogao studentsku djelatnost. U okviru SEDJ-a djelovalo je više stručnih komisija, od kojih je za ovu temu posebno značajna Komisija za kadrovsku politiku i stručni rad, sa sjedištem u Zagrebu. Ta je komisija nastojala podržati rad studenata koji su u okviru Etnološke grupe Mladih istraživača obavljali terenska istraživanja i prikupljali etnografsku građu pa je tako u rujnu 1982. godine zatražila financijsku pomoć od Samoupravne interesne zajednice za znanstveni rad SR Hrvatske namijenjenu mladim istraživačima.³⁶ Nisam naišao na podatak jesu li im i kolika sredstva odobrena. Ipak, zahvaljujući zalaganju Komisije, Izvršni je odbor HED-a 11. ožujka 1983. godine donio odluku da članovi HED-a, u suradnji s Etnološkim zavodom Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, organiziraju terenska istraživanja za studente etnologije barem jednom godišnje.³⁷

Osamdesetih se godina ponovno intenzivirala i izlagačka aktivnost studenata – članova HED-a. Tako je na skupu održanom u Varaždinu 9. i 10. prosinca 1982.

³⁴ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 2, Vlasta Domaćinović, Dopis Pavlu Rudanu, tajniku organizacijskog odbora 14. kongresa antropologa Jugoslavije, 3. listopada 1975.

³⁵ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 2, Poziv na plenarni sastanak i godišnju skupštinu, siječanj 1979.

³⁶ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Dušan Drljača, Dopis Samoupravnoj interesnoj zajednici za znanstveni rad SR Hrvatske, 10. lipnja 1982.

³⁷ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Tomo Vinšćak, Zapisnik sastanka Izvršnog odbora HED-a 17. ožujka 1983.

Aleksej Gottardi-Pavlovsky o uključenju studenata u projekte HED-a:

... prije (...) se smatralo da student uopće nema što raditi u HED-u, dok ne diplomira. Onda se to počelo mijenjati, već i 80-ih, 90-ih svakako, tako da mi se čini kako je sad puno otvoreniji prema studentima nego što je bio prije 30 godina. Na koncu konca vama je povjereno da radite ovo.

Aleksej Gotthardi-Pavlovsky
o financijskoj pomoći
HED-a studentima:

*...potpomagali smo
studentska istraživanja. To
smo sufinancirali, i zvali
smo studente sa sobom
uvijek na te naše izlete i
godišnje skupove (...) pa
su studenti imali izlaganja.
Oni jesu bili uključeni
u tom smislu riječi. A, i
ovako kao i vi sad. Kao
nekakva asistencija,
nekakva pomoć na nekom
projektu, na nekom poslu.*

godine pod nazivom "Povijesne paralele hrvatske i slovenske etnologije", koji su zajednički organizirali hrvatski i slovenski etnolozi u okviru tada već postojećeg projekta "Paralele", Lidija Nikočević, studentica etnologije, održala izlaganje s temom "Život i djelo Ivana Milčetića".³⁸ Sredinom osamdesetih godina studenti su održavali predavanja i na godišnjim skupovima. Tako je student Damir Zorić održao referat s naslovom "Iz problematike stećaka u djelima Šefika Bešlagića" na skupu održanom 26. i 27. siječnja 1984. godine, dok je 31. siječnja i 1. veljače iduće godine studentica Dinka Gjeldum predstavila rad "Običaji vezani uz stambenu kuću u Imotskoj Krajini".³⁹ Sredinom osamdesetih godina aktivan je i Klub studenata etnologije pri Filozofskom fakultetu u Zagrebu⁴⁰ pa su njegovi članovi, u suradnji s HED-om, organizirali gostovanje dvoje predavača iz Beograda – Ivana Kovačevića i Mirjane Prošić-Dvornić. Oni su 14. i 15. studenoga 1985. godine održali predavanja "Etnologija suvremenog života", "Semiologija rituala" te "Tradicija i moda – odijevanje u Beogradu u 19. stoljeću".

U drugoj su polovici osamdesetih u HED-u od studenata posebice aktivni Jadran Kale i Aleksej Pavlovsky. Kale je četiri ljeta zaredom sudjelovao u "Projektu Dinaridi". Taj je projekt predstavljao studentsko okupljanje ljudi s raznih studija i fakulteta. Inicijator je bio Vjeran Piršić, a neposredni povod bila je uspješna istraživačka ekskurzija u Gorski kotar (u kojoj Kale nije sudjelovao – nakon toga su organizatori tražili uključenje studenta etnologije s Filozofskog fakulteta). Svakoga su ljeta studenti boravili na Prokletijama tijekom dva do tri tjedna i svake su godine odabirali drugu planinarsku rutu. Nazivom "Dinaridi" nastojalo se ukazati na komparativnu narav projekta – odabrane pojave zabilježene na Prokletijama uspoređivale su se sa srodnim elementima na širem dinarskom području (Crna Gora, Hercegovina). Kale je svoja etnološka zapažanja s tog terena referirao na simpoziju o sjeveroistočnim Prokletijama,

³⁸ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Jadranka Puntarović, Zapisnik sastanka izvršnog odbora HED-a, 14. srpnja 1982. Kasnije je taj članak i objavljen pod istim nazivom u Etnološkoj tribini 6/7.

³⁹ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Tajnički izvještaj za dvogodišnje radno razdoblje od siječnja 1983. do siječnja 1985. godine, 30. siječnja 1985.

⁴⁰ Taj klub djeluje od 1985. godine (Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Tomo Vinšćak, Tajnički izvještaj za dvogodišnje razdoblje od 1. veljače 1985. do 1. lipnja 1987. godine, 1. lipnja 1987.). Jedno je vrijeme djelovao pod nazivom "Ad hominem", a 2001. godine naziv je promijenjen u "Domaći".

održanom u Rožajima u Crnoj Gori 1990. godine. U zadnjem odlasku na Prokletije sudjelovao je i Aleksej Pavlovsky.⁴¹ Nadalje, od 29. do 31. listopada 1987. godine u Kruševcu je organizirano 22. savjetovanje SEDJ-a. Na tom je Savjetovanju Kale održao izlaganje "Vizualna antropologija na primjeru produkcije TV Zagreb".⁴² Taj je rad pod istim naslovom objavljen u *Etnološkim sveskama* 8 (Kale, 1987:117–120).⁴³ Nakon kraće stanke, ponovno se intenziviraju i studentska predavanja na godišnjim sastancima HED-a. Tako je na znanstveno-stručnom sastanku Hrvatskoga etnološkog društva 1988. godine Jadran Kale održao izlaganje "Novi arhitektonski oblici u društvenom okružju"⁴⁴, a iduće je godine predstavio temu "Vizualna antropologija u svakodnevnoj suradnji s producentom".⁴⁵ Nadalje, u Zagrebu je od 24. do 31. srpnja 1988. godine bio održan 12. međunarodni kongres antropoloških i etnoloških znanosti. Na tom je kongresu, u sekciji vizualne antropologije, Kale izložio rad čija je osnova bila ista kao i na izlaganju u Kruševcu. Također je, zajedno s drugim studentima, pomagao u organizaciji skupa. O toj sekciji u sklopu Etnološkog kluba HED-a održao je izlaganje 31. listopada u sklopu Etnološkog kluba. Tri tjedna kasnije, 21. studenoga u Etnološkom klubu održao je, na temelju vlastitoga terenskog istraživanja, predavanje "Čovjek u prostoru. Imenovanje tla – odraz i osnova stočarskog poimanja svijeta"⁴⁶. Nadalje, u Zadru je 26. i 27. listopada 1989. godine održan 23. kongres Saveza etnoloških društava Jugoslavije s temom "Simboli identiteta". Među izlagačima bila su i već spomenuta dvojica studenata – Jadran Kale i Aleksej Pavlovsky.⁴⁷ Zbog velikoga broja sudionika kongres je bio podijeljen u radne grupe pa je tako u sesiji s temom "Identitet spolnih i

⁴¹ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5, Elektronička prepiska Jadrana Kale i Silvija Habulinca, 17. i 18. ožujka 2009.

⁴² Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Program 22. savjetovanja SEDJ-a

⁴³ Riječ je o časopisu Etnološkog društva SR Srbije.

⁴⁴ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Program znanstveno-stručnog sastanka HED-a

⁴⁵ Bilten HED-a, svibanj 1989.

⁴⁶ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Maja Povrzanović, Etnološki klub, obavijest br. 5, 14. studenoga 1988.

⁴⁷ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Program 23. kongresa SEDJ-a.

socijalnih grupa" Aleksej Pavlovsky održao izlaganje "Praća – dio opreme otočkih pastira sjevernog Hrvatskog primorja u svjetlu identiteta". U okviru radne grupe "Identitet etnologije" Jadran Kale održao je izlaganje "Kakvim se vidimo sami: disciplina odražena sadržajima nekrologa etnologa". Radovi ovih izlagača su pod istovjetnim naslovima objavljeni u zborniku radova s toga kongresa (Kale 1991:68–71 i Pavlovsky 1991:220–224). Ovaj je pojačan studentski angažman prepoznat i u radnim tijelima Društva. Tako su u lipnju 1989. godine održani redovni izbori za predsjednika i izvršni odbor HED-a. Na njima je za člana Izvršnog odbora kandidiran Aleksej Pavlovsky, student etnologije, no u tom navratu ipak nije bio izabran za člana Izvršnog odbora.⁴⁸

Početak devedesetih godina aktivnosti HED-a smanjene su uslijed Domovinskog rata. U *Biltenu* broj 7, tiskanom u ožujku 1992. godine, navodi se: "Zbog ratnih prilika tijekom zime 1991/92. nisu održavana predavanja Etnološkog kluba. Nadamo se da ćemo na jesen moći nastaviti tu djelatnost".⁴⁹ Ipak, i u tom se razdoblju bilježe pojedine studentske aktivnosti. Tada je Ines Prica vodila projekt "Prognaničke životne priče" u kojem su sudjelovali i studenti. Na godišnjem sastanku HED-a koji se održao 15. i 16. lipnja 1992. godine studenti Sanja Kalapoš, Tomislav Pletenac i Vesna Peršić održali su izlaganje "Stavovi prognanika o povratku i mogućnostima zajedničkog života", Gordana Koruga i Irena Plejić održale su izlaganje "Problemi i dileme u istraživanju životnih priča prognanika", a Marina Škrabalo i Tea Trkulja održale su izlaganje "Predodžbe prognanika o početku i razlozima sukoba".⁵⁰ U *Etnološkoj tribini* broj 15 objavljen je i niz studentskih radova povezanih s ovom temom: Irena Plejić i Gordana Koruga objavile su rad "Uloga istraživača – komunikološka zapažanja pri istraživanju osobnih pripovijesti ratnih prognanika", Marina Škrabalo i Tea Trkulja objavile su rad "Takvog bogatstva oni nisu vidjeli", Vesna Peršić i Sanja Kalapoš objavile su rad "Prognaničke priče – o budućnosti i suživotu", a Irena Plejić je objavila rad "Sve što smo imali, sve što smo bili, svelo se na uspomene". Osobne pripovijesti i pisma prognanika iz istočne Slavonije" (1992).

⁴⁸ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Ljubica Katunar, Zapisnik godišnje skupštine HED-a, 18. lipnja 1989.

⁴⁹ Bilten HED-a, ožujak 1992.

⁵⁰ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 4, Program godišnjeg sastanka HED-a

Baš te ratne 1992. godine tadašnja predsjednica HED-a Dunja Rihtman-Auguštin upućuje dopis Općini Krk. U Arhivu za prethodne godine niti za godine koje su slijedile nije bilo dopisa ovakvoga sadržaja pa ću ga u cijelosti citirati:

"Članovi Hrvatskog etnološkog društva Damir Kremenić i Irena Reljić izvijestili su nas da im je za vrijeme njihova nedavnog boravka na Krku u terenskom etnološkom radu osobito pomogao Marinko Žic iz Punta. Član je kulturno-umjetničkog društva 'Punat' i zanima ga etnologija. U razgovoru s našim članovima M. Žic je iskazao želju za dolazak na studij etnologije u Zagreb. Željeli bismo poduprijeti njegova nastojanja jer bi bilo korisno da na području Krka u skoroj budućnosti trajno djeluje školovani etnolog. Posebnost krčke narodne kulture i njezino bogatstvo zaslužuju stručnjaka koji će se stalno baviti istraživanjem, čuvanjem i zaštitom tradicijske kulture. Molimo vas stoga da učinite sve što je u Vašoj moći da se osigura potpora M. Žicu u obliku stipendije. Kako nas uvjeravaju naši članovi, koji su surađivali s M. Žicom, njegovo etnološko obrazovanje bilo bi u interesu zaštite narodne kulture, ali i razvoja privrednih djelatnosti, naročito turizma na Vašem otoku, podjednako kao i u interesu etnologije."⁵¹

Nisam naišao na podatak je li ta molba odobrena, niti da li se Marinko Žic upisao na Filozofski fakultet, no zanimljivo je vidjeti jedno ovakvo zauzimanje HED-a za potencijalne studente.

I za drugu se polovicu devedesetih godina vezuju predstavljanje i objavljivanje studentskih radova u okviru HED-a. Naime, u okviru terenske nastave Odsjeka za etnologiju Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, a pod vodstvom Milane Černelić, skupina je studentica obavila terenska istraživanja u Lici. Prva su terenska istraživanja obavljena u Pazarištima 1996. godine, a kasnija na području Gacke doline 1997. (Černelić 1999:47). Rezultate svojih istraživanja Ana-Marija Bekavac, Jela Duvnjak, Marija Friščić, Snježana Klopotan, Ines Lasić, Magdalena Mijaković i Nevena Škrbić. izložile su na godišnjem skupu HED-a koji se 1998. održao u Gospiću. Njihovi radovi objavljeni su u *Etnološkoj tribini* 22. U njihovu je autorstvu izdano više članaka s temom predsvadbenih i svadbenih običaja na navedenim područjima: "Seoski sastanci mladih (prela)" (Friščić 1999:53–69), "Izviđanje prilika u obitelji i u kući budućeg bračnog

⁵¹ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 4, Dunja Rihtman-Auguštin, Dopis Općini Krk, 17. lipnja 1992.

Aleksandra Muraj o aktivnostima studenata u projektima HED-a:

Sjećam se kad je Jadranka Grbić na jednom plenumu izvijestila o etnološkom istraživanju studenata u Iloku i okolici. Bili su i u Istri kod pokojnog kolege Josipa Milićevića gdje je također studente mentorirala i kolegica Beata Gothardi-Pavlovsky.

druga" (Duvnjak 1999:71–83), "Miraz" (Klopotan 1999:85–106), "*Pavenka* – djevojačka večer i pletenje svadbenog vijenca" (Škrbić 1999:107–131), "Svatovski časnici" (Lasić 1999:133–152), "Svadbeni barjak" (Bekavac 1999:153–161) i "Nevjenčani brak" (Mijaković 1999:163–187). Vrijedi istaknuti da su mnogi od tih studentskih radova klasificirani kao izvorni znanstveni članci u ovome znanstvenom časopisu.

I posljednjih se godina među HED-ovim aktivnostima bilježe predavanja studenata. Neka od njih vezuju se uz Klub HED-a, kao što je slučaj s izlaganjem Krešimira Rajkija pod nazivom "Mali doživljaj Japana", održanim 30. listopada 2006. godine. Isto tako, 27. studenoga 2007. godine u Klubu HED-a Silvije Habulinec, student etnologije, održao je predavanje pod nazivom "Ilulissat – malo iznad polarnice, puno ispod nule".

U nekim se, pak, slučajevima HED ne iskazuje samo kao platforma za prezentiranje studentskih rezultata, već i kao udruženje koje podupire, pa i financijski, provođenje njihovih terenskih istraživanja. Tako su u svibnju 2003. godine Marija Brajković, Lidija Dokuzović, Marija Kulušić, Tihana Rubić i Marija Živković obavile petodnevno terensko istraživanje na Kordunu, koje im je sufinancirao HED. Istraživale su različite teme: uloge kulturno-umjetničkih društava, osobne prognaničke priče, očuvanost narodnih nošnji i najnovije rekonstrukcije nošnji te individualne zapise stihova o ratnim događajima (Rubić 2004/2005:111–112). U Slunju je 14. lipnja 2003. godine održan znanstveno-stručni skup naslovljen "Mogućnosti etnološkog doprinosa obnovi Korduna" pa je tamo njih pet održalo izlaganje "Konstrukcija nacionalnog i kulturnog identiteta na primjeru folklornih društava Korduna". Nadalje, u srpnju 2006. godine Krešimir Bermanec, Mario Katić i Tomislav Oroz, studenti etnologije, na Visu su obavili istraživanje o konstruiranju društvenoga sjećanja na Viški boj, a HED im je sufinancirao to istraživanje. Od 21. do 25. svibnja 2008. godine Klub studenata etnologije "Domaći" organizirao je na Bjelolasici međunarodnu studentsku konferenciju "2008 Ogulin" s temom "Mitovi, bajke i narodne pripovijesti". HED je sufinancirao tu konferenciju, a njezin prikaz, čije autorstvo potpisuje studentski dvojac, objavljen je u *Etnološkoj tribini* 31 (Bermanec i Habulinec 2008). U srpnju 2008. godine doktorandi Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Danijela Birt, Petra Kelemen i Tomislav Oroz te student etnologije Mario Katić obavili su istraživanje na Korčuli pod nazivom

"Korčulanska moreška – kulturna baština kao simbol identiteta u turističkom kontekstu". Njima je HED također sufinancirao terensko istraživanje.

Kao što se vidi iz spomenutog, u zadnjih nekoliko godina studenti su dosta aktivni u okviru HED-a, a HED im pomaže u organizacijskom i financijskom smislu koliko god to može.

Mladi istraživači

U prosincu 1977. godine pri Sveučilištu u Zagrebu osnovano je, po uzoru na beogradsko i ljubljansko sveučilište, Društvo mladih istraživača, koje je kao posebnu sekciju imalo i svoju Etnološku grupu. Prvo istraživanje u koje se ova grupa uključila bilo je još u okviru aktivnosti Mladih istraživača iz Beograda: u ljeto 1977. godine 34 su sudionika sudjelovala u istraživanju "Timok 77". Među 34 sudionika bilo je 25 učenika i 9 studenata, a među njima i tri studentice iz Zagreba. Bile su to Milana Černelić, Jadranka Jakopović i Dragica Jordanić. Tijekom dvadesetodnevnoga terenskog rada sudionici su istraživali život stočara na dubašničkom području u istočnoj Srbiji. Ta građa objavljena je u posebnom izdanju Republičke konferencije Saveza socijalističke omladine (SSO) Srbije pod naslovom "Etnološka građa o životu i običajima sezonskih stočara u sjeveroistočnoj Srbiji" (Jakopović 1979). Sljedeće istraživanje obavljeno je iste godine u selu Stave u Šumadiji, gdje se istraživala narodna prehrana. Na zimu 1977. godine tijekom sedmodnevnoga boravka u selu Počuta, također u Šumadiji, sudionici ovih istraživanja obrađivali su teme vezane uz tradicijsko graditeljstvo. Nadalje, u okviru projekta "Južna Morava 78" istraživali su etnomedicinu i etnoveterinu. Pri tim istraživanjima pomagali su im profesor i asistenti Etnografskog instituta Srpske akademije nauka i umetnosti (SANU), kustos Etnografskog muzeja u Beogradu, kustos muzeja u Boru te jedan profesor Veterinarskog fakulteta u Beogradu (Jakopović 1979:126–127).

Premda Etnološka grupa Mladih istraživača nije bila izravno vezana uz HED, poveznice su svakako postojale. Nakon osnivanja Grupe u Zagrebu, njezini su članovi od HED-a zatražili stručnu pomoć u organizaciji i provođenju terenskog rada. Njihova je molba bila i prihvaćena: 14. ožujka 1978. godine Vesna Čulinović-Konstantinović, u to vrijeme tajnica HED-a, prisustvovala je sastanku Grupe na poziv njezinih članova. Članovima Izvršnog odbora HED-a podnijela je izvješće o radu te grupe:

Lidija Nikočević o vlastitom studentskom iskustvu u Mladim istraživačima:

Prema HED-u me uputila i odredila aktivnost u Društvu mladih istraživača. Etnološka grupa mladih istraživača, (koju sam počela voditi nakon Jadranke Grbić) nije funkcionirala u sklopu Filozofskog fakulteta pa smo se vrlo brzo povezali s HED-om. Tako su rezultati, naših prvih istraživanja tiskani u Etnološkoj tribini, glasilu HED-a. Prvo takvo istraživanje bilo je na Silbii, a mi smo već u pripreмноj fazi osmišljavanja istraživanja potražili savjete i konzultacije od pojedinaca u HED-u. Takva se suradnja nastavila i tijekom daljnjih istraživanja Etnološke grupe Mladih istraživača, osobito onih u Istri.

"Oni (grupa etnologa) su osnovna organizacija društva ml. istraživača Zag. sveučilišta, napraviti će jednogodišnje programe za terenska istraživanja, teže za omasovljenjem i stručnim osposobljavanjem u praksi, interdisciplinarno su Društvo i surađivat će u terenskom istraživanju zajedno sa drugim stručnim grupama. Mole da društvo (HED) i pojedinci budu stručni suradnici, po njihovom Statutu – samo oko programa istraživanja i u toku rada, kao i u sređenju rezultata te objavljivanju. Ima ih 10 aktivnih i 5 nestalnih u grupi."⁵²

Prvu samostalnu aktivnost Etnološke grupe Mladih istraživača u Zagrebu predstavljalo je terensko istraživanje na području Gornje Bistre. To su istraživanje organizirali u skladu s uputama zaposlenika Etnografskog muzeja u Zagrebu. Pritom su ispitali teme vezane uz narodno graditeljstvo, proljetni ciklus godišnjih običaja, narodnu nošnju, obrte i zanate, božićne običaje, transportna sredstva te igre i zabavu (Jakopović 1979:128–129). Nadalje, od 29. srpnja do 18. kolovoza 1979. godine Mladi su istraživači obavili istraživanje na području Iloka, Borova i Tovarnika. Od tridesetero sudionika samo su troje bili studenti etnologije. Istraživali su arhitekturu, vinogradarstvo, lov i ribolov, narodnu nošnju, godišnje običaje i narodnu književnost. Stručnu pomoć pružio im je Gradski muzej u Vukovaru i Gradski muzej u Iloku, a posjetila ih je i Zdenka Lechner, kustos muzeja u Osijeku (Nikočević i Povrzanović 1980:158). Slijedilo je istraživanje na otoku Silbi, organizirano u razdoblju od 8. do 15. veljače 1980. godine. Ono je bilo u prvom redu etnološko: u njemu je sudjelovalo osam studenata etnologije (pretežito s prve i druge godine), dva studenta lingvistike i dvije srednjoškolke iz Iloka. Istraživali su godišnje običaje, folklornu glazbu i glazbala i ribarstvo. Za to su ih istraživanje pripremali i savjetovali Milovan Gavazzi i Olga Oštrić, kustos muzeja u Zadru. Pri analizi podataka prikupljenih terenskim radom pomagali su im Vesna Čulinović-Konstantinović, Jerko Bezić i Vitomir Belaj (Nikočević i Povrzanović 1980:158–159 i Nikočević 1983a:7–8). Studentski radovi vezani uz to istraživanje objavljeni su u *Etnološkoj tribini* broj 4/5. Tako je Lidija Nikočević objavila članke "Rad mladih istraživača na Silbi" te "Godišnji (jesenski) običaji i životni običaji na Silbi" (1983a:7–9; 1983b:17–20). Mladen Tomljenović objavio je radove "Godišnji običaji (zimski ciklus) na

⁵² Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Vesna Čulinović-Konstantinović, Zapisnik sastanka dijela članova Izvršnog odbora HED-a, 6. travnja 1978.

Silbi" i "Ribolov na Silbi" (1983a:21–24; 1983b:45–48). Tomljenović i Nikočević su u suautorstvu pripremili i članak "Legende i vjerovanja sa Silbe" (1983:25–26). Jasna Čapo obradila je temu "Proljetni ciklus godišnjih običaja na Silbi" (1983:11–16), a Maja Povrzanović "Pjesme, glazbala i plesovi Silbe – građa s terenskog istraživanja" (1983:27–43).

Posebno intenzivna aktivnost Mladih istraživača vezana je tako uz 1980. godinu. Svega nekoliko mjeseci nakon istraživanja na Silbi organizirali su još jedno terensko istraživanje. Lidija Nikočević i Mladen Tomljenović obratili su se Regionalnom zavodu za zaštitu spomenika kulture u Rijeci s molbom da im se predloži područje u Istri gdje bi vršili etnografska istraživanja. Regionalni zavod im je prvo predložio područje Zrenja i okolice, no kako ih Skupština općine Buje i Mjesna zajednica Zrenj te godine nisu mogli prihvatiti, za istraživanje se predložilo područje Roverije (dvadesetak sela pulske općine), kao i okolica Vodnjana.⁵³ Od 1. do 15. kolovoza 1980. godine dvadesetero studenata uključilo se u istraživanje na području Roverije. U tom je istraživanju sudjelovalo petero studenata etnologije, po jedan student sociologije, književnosti i arhitekture, a ostalo su bili srednjoškolci i studenti drugih disciplina. Istraživali su graditeljstvo, gospodarstvo, rukotvorstvo, etnomedicinu, godišnje običaje, folklornu glazbu i glazbala te usmenu književnost. Prilikom ovog istraživanja upute su im davali Beata Gotthardi-Pavlovsky, Josip Miličević i Zlatko Mileusić (Nikočević i Povrzanović 1980:159).

Obilježje po kojem se skupina Mladih istraživača razlikuje od ostalih studenata aktivnijih u okviru HED-a je to što su oni sa svojim aktivnostima krenuli na počecima studija. Lidija Nikočević i Maja Povrzanović su napisale:

"Cilj je svih članova Organizacije mladih istraživača 'da na temeljima suvremene znanosti stvaralačkim radom proširuju svoja znanja i svestrano izgrađuju sebe, te koriste društvu i znanosti', a mi, studenti etnologije, shvaćamo svoj rad u ovoj grupi i kao dragocjenu mogućnost stjecanja vlastitog terenskog iskustva, neophodnog svakom etnologu, mogućnost koju nam dosadašnji studij na Filozofskom fakultetu u Zagrebu nije pružio. Upravo zbog toga začuđuje relativno malen interes studenata za rad u grupi, pogotovo studenata starijih godina." (Nikočević i Povrzanović 1980:157–158)

⁵³ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, Rastko Švalba, Dopis Skupštini općine Pula, 6 svibnja 1980.

Kad se promotre studentske aktivnosti uže vezane uz djelatnost HED-a, uočava se da se studenti uglavnom učlanjuju u HED i postaju aktivniji u djelatnostima Društva, pa tako i u istraživanjima, na višim godinama, uglavnom pred sam završetak studija. U tom smislu ni rad na ovoj spomenici ne predstavlja iznimku.

Ljetna škola HED-a

Kao jednu od HED-ovih aktivnosti koja se djelomice odnosila i na studentsku populaciju istaknuo bih Školu Hrvatskoga etnološkog društva. Prema odluci skupštine, HED je krajem 1998. godine odlučio pokrenuti ljetnu etnološku školu, no zbog financijskih (ne)prilika taj projekt nije bio realiziran sve do 2001. Cilj škole je upoznavanje sudionika s pojedinim temama vezanim uz hrvatsku tradicijsku baštinu i nacionalni identitet preko etnoloških sadržaja, oživljavanje interesa za bavljenje i njegovanje tradicijskih umijeća, popularizaciju etnografskog materijala određenog područja te razvijanje zanimanja za etnološku građu među mladima. Predviđalo se da se škola svake godine održava na drugom području te da se prve sesije održe u lokalitetima stradalim tijekom Domovinskoga rata. Prve dvije škole održane su na Banovini, no kako je vrijeme prolazilo, odustalo se od zamisli o održavanju škola na područjima stradalima u ratu pa su sljedeće tri škole održane u Gorskom kotaru.⁵⁴ Prema zamisli organizatora, u rad Škole trebali bi se uključivati pedagoški djelatnici i studenti učiteljskih akademija, no uz njih su u gotovo svim do danas organiziranim školama sudjelovali su i studenti etnologije.

U zadnjoj su ljetnoj školi studenti odigrali bitno aktivniju ulogu, ne samo kao slušači predavanja, već i kao akteri koji pomažu lokalnim samoupravama u prikupljanju i prezentiranju građe vezane uz tradicijsku kulturu. Tako je u kolovozu 2007. godine HED u suradnji s Katedrom Čakavskog sabora, a u okviru djelatnosti Ljetne škole, organizirao popisivanje privatnih zbirki. Studenti su bili podijeljeni u tri grupe i svaka je grupa jedan tjedan popisivala zbirke po mjestima bakarskog zaleđa. Kroz ta tri tjedna u popisivanju je sudjelovalo dvadesetak studenata.

⁵⁴ Škola Hrvatskoga etnološkog društva, <http://www.hrvatskoetnoloskodrustvo.hr/aktivnosti/skole/7>, 22. studenoga 2009.

Godišnja nagrada

Od 2002. godine HED dodjeljuje godišnju novčanu nagradu "Milovan Gavazzi". Godišnja nagrada HED-a dodjeljuje se za iznimna postignuća u etnologiji, kao čin vrednovanja i stimuliranja angažiranoga i odgovornoga stručnog rada. U prvoj se godini dodjeljivala samo općenita nagrada, no već od iduće godine uvedene su posebne kategorije, u skladu sa zasebnim poddisciplinama naše struke. Nagrada se tako može dodijeliti za bilo koje područje etnološkoga rada – u znanosti, obrazovanju, zaštiti materijalnih i duhovnih kulturnih dobara, muzejskoj djelatnosti, medijskoj popularizaciji struke i slično. Među ostalim, postoji i kategorija za najbolji studentski rad koja, prema prvotnoj zamisli, za razliku od ostalih, nije trebala biti novčana.⁵⁵ Ipak, do sada su dodijeljene dvije nagrade za najbolji studentski rad i obje su bile novčane.

Za 2006. godinu prvu nagradu za studentski rad dobili su Krešimir Bermanec, Mario Katić i Tomislav Oroz za projekt "Viški boj i društveno sjećanje". Njihov rad, uz suautorstvo Nevene Škrbić Alempijević, objavljen je u časopisu *Studia ethnologica Croatica* 19 pod naslovom "Sjećanje na Viški boj: proslave, spomenici, naracije" (Bermanec et al. 2007:77–125). Njihov je članak, u istoj autorskoj kombinaciji, izašao i u monografiji *Destinacije čežnje, lokacije samoće: uvidi u kulturu i razvojne mogućnosti hrvatskih otoka* pod naslovom "Koliko je Viški boj viški? Odnos otočana i *fureštih* pri izražavanju društvenog sjećanja" (Bermanec et al. 2009:141–167). Iduću nagradu za studentski rad dobio je za 2007. godinu Matija Dronjić, student etnologije i arheologije, za projekt "Tragovi praslavenske mitologije na području velebitskog podgorja". U Klubu HED-a održao je 12. ožujka izlaganje na navedenu temu.

I kroz dodjeljivanje nagrade za studentski rad očituje se težnja da se potakne stvaralaštvo mladih članova, da se oni unutar Društva promoviraju kao ravnopravni sudionici HED-ovih djelatnosti te da se među studentima etnologije stvori svijest o HED-u kao relevantnoj areni za poticanje i predstavljanje njihovih istraživačkih projekata.

⁵⁵ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5, Aleksej Gotthardi-Pavlovsky, Izvješće o radu HED-a u razdoblju lipanj 2001. – lipanj 2003., 9. lipnja 2003.

Sanja Kalapoš Gašparac o Godišnjoj nagradi HED-a za studente:

Kad smo imali raspravu o godišnjoj nagradi ja sam, recimo, inzistirala da postoji studentska nagrada kao jedna od kategorija i to sam baš inzistirala. Oko toga je bilo i burne rasprave. I, evo, uspjelo je. Stoga mi je neopisivo drago što i sad svake godine jedan student ili grupa studenata koji nešto posebno naprave, koji nešto dobro naprave dobiju priznanje svoje struke koje im možda neće značiti ništa u životu, možda će se nakon studija baviti nečim sasvim desetim, ali dobiti takvo priznanje je lijepo, to je poticaj za dalje i nagrada za trud, ali poticaj je, mislim, ne samo dobitnicima nagrade, već i drugim studentima.

Zaključak

Na temelju iznesenog možda bi netko pomislio kako studentskih aktivnosti u ovih pedeset godina nije bilo mnogo. No, moramo imati na umu i činjenicu da je velika većina studenata između četiri i šest godina u tom statusu i da zapravo imaju jako malo vremena da kao studenti budu aktivni. Ako se uzme u obzir da je većina studenata postajala aktivna tek nakon tri do četiri godine studija (iznimka su jedino bili Mladi istraživači), onda ovaj prikaz ipak upućuje na priličan broj aktivnosti u kojima su sudjelovali studenti.

Sva arhiva nije mi bila dostupna za ovo istraživanje pa je moguće da će se u novim materijalima do kojih se dođe naći i neke druge, nespomenute studentske aktivnosti. Isto tako se nadam da će ovo podsjetiti nekadašnje studente – članove HED-a na njihove aktivnosti i aktivnosti njihovih kolega u mlađim danima, pa bi se i na taj način moglo doći do novih podataka o ovoj temi.

Prije sam bio mišljenja kako nije dobro da je samo dvadesetak studenata u HED-u. No, kako vidim da je već pedeset godina to ustaljena praksa (iznimka je kraj osamdesetih godina, s gotovo četrdeset studenata – članova HED-a), promijenio sam mišljenje. Povećanjem broja studenata u HED-u ništa se neće dobiti ukoliko ti studenti nisu aktivni, a izvannastavna aktivnost zanima relativno malen broj njih. Što se tiče aktivnosti studenata kroz godine u ovih pola stoljeća, primijetio sam da ona dolazi u valovima. Postoje razdoblja od nekoliko godina kad su dosta aktivni, a nakon toga slijedi period od nekoliko godina kada nema značajnijih aktivnosti. Kao zaključak na koncu bih spomenuo da je najrecentnija studentska aktivnost u okviru HED-a upravo rad na ovoj spomenici, kojoj smo doprinijeli kolikogod smo mogli.

DRUŠTVENI UTJECAJ I KRITIKA

Željka Jelavić

Petra Srbljinović

Uvod

Godine 1989. Lydia Sklevicky je provela anonimnu anketu među članovima Hrvatskoga etnološkog društva na temu 'profesija etnolog' s ciljem uvida u to kako etnolozi sami sebe prepoznaju i pozicioniraju u društvu. Na pitanje o ocjeni položaja etnologa u društvu čak 72% ispitanika odgovorilo je da je on loš. Izdvojiti ćemo samo neke od objašnjenja ispitanika: "neatraktivnost 'naše robe'; neaplikativnost; neaktivnost etnologa; etnolozi premalo populariziraju struku; u javnosti, ali i među obrazovanim svijetom često se ne razlikuje etnolog od enologa; etnologe nema tko zaštititi kada pojedini moćnici odluče ugasiti radna mjesta u kulturi..." (Sklevicky 1991:62)

Kada je riječ o odnosu prema društvu, jakosti glasa HED-a i njegovoj vidljivosti u široj zajednici, članovima ne nedostaje samokritičnosti. Prisutna je u gotovo jednakoj mjeri od samih početaka djelovanja Društva, a do istog zaključka neki članovi dolaze i danas, dvadeset godina nakon ove ankete. Kada su povodom 50. godišnjice djelovanja HED-a intervjuirani neki od članova, odgovori na pitanja o tome kakva je, prema njihovu mišljenju, percepcija Društva u javnosti i kako oni procjenjuju HED-ov društveni angažman i vidljivost, odgovori nisu puno drugačiji od onih koje je dobila Lydia Sklevicky.

Za ilustraciju donosimo neka razmišljanja:

Kad sam ja studirala, niko nije znao što studiram. Svi su govorili tehnologija, enologija, ekologija (...). Danas je situacija možda malo bolja (...) iako mislim da još uvijek nismo posebno popularni.¹

¹ Iz transkripta intervjua s Ljubicom Katunar; intervju vodile Nevena Škrbić Alempijević i Petra Srbljinović 2009.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

"Mnogi ljudi uopće ne znaju što je etnologija i na nama je da dopremo do javnosti."²

"(...) da HED bude malo glasniji, malo kritičniji."³

"Etnologija je u onom klasičnom vremenu bila znanost koja je bila previše samozatajna. Ljudi su radili, uvijek su radili dobro i puno, ali nismo bili nigdje. Nije nas bilo u novinama niti na televiziji, nigdje nas nije bilo i uopće se za naš rad nije znalo. (...) Mi smo bili zatvoreni ili u muzej ili smo negdje radili i nismo društvu nešto doprinosili niti nas je društvo previše uključivalo u problematiku."⁴

"(...) trebali bismo možda malo više poraditi na tome da etnologija bude prisutnija u medijima, u najgledanijim programima na televiziji, edukativnim emisijama, kao i u ne-elektroničkim medijima."⁵

"Pitanja koja se postavljaju jesu: koliko smo važni, koliko smo angažirani. (...) Smatram kako je važno da pokrećemo polemička pitanja, važno je i koliko smo efikasni, kako komuniciramo međusobno."⁶

Zašto navodimo ovu usporedbu? U korijenu svake kritičnosti leži samokritičnost ili, kako to kažu Marcus i Fischer, da se: "(...) od kritičara kulture zahtijeva samokritičnost u pogledu izvora njegovih vlastitih ideja i argumenata dok daje tumačenja života u društvu čiji je, kao i njegovi ispitanici, puni član.

² Iz transkripta intervjua sa Sanjom Kalapoš Gašparac; intervju vodila Danijela Pandža 2008.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

³ Iz transkripta intervjua s Aleksejem Gotthardijem-Pavlovskim; intervju vodili Silvije Habulinec i Petra Srbljinović 2008.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

⁴ Iz transkripta intervjua s Tomom Vinščakom; intervju vodio Krešimir Bermanec 2008.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

⁵ Iz transkripta intervjua s Aleksandrom Muraj; intervju vodila Danijela Pandža 2008.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

⁶ Iz transkripta intervjua s Lidijom Nikočević; intervju vodio Tomislav Oroz 2008.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

Drugačije rečeno, kritika kulture mora uključiti prikaz pozicioniranja kritičara u odnosu na ono što kritizira; i drugo, kritičar mora moći ponuditi alternative uvjetima koje kritizira." (2003:135)

Je li moguće stoga pretpostaviti da etnolozi ne žele biti prisutni u javnosti? Da nemaju što reći, da ne žele utjecati na društvene procese? Je li moguće da žele svoje Društvo prvenstveno kao udruženje znanstvenog karaktera, pri čemu je pojam "znanosti" izjednačen s pozitivističkim poimanjem o objektivnosti: o znanosti koja bilježi, a koja ne intervenira?

Cilj je ovog članka ispitati kakav je bio kritički angažman HED-a i, shodno tome, kako je nudio "alternativna rješenja". Naša istraživačka strategija temeljila se na zadržavanju dvojnosti autorske pozicije. Naime, autorice ovog priloga su u različitim pozicijama spram HED-a. Jedna je, ona starija, njegova dugogodišnja članica, a druga, mlađa, tek je pred sam tisak ovoga izdanja postala članica HED-a. Dvojnost naših pozicija jasno je vidljiva. Jedna ima pogled iznutra koji joj daje iskustvo sudjelovanja u radu HED-a već četvrt stoljeća, dok je druga u procesu istraživanja arhiva i razgovora s pojedinim članovima od početne pozicije izvanjske istraživačice došla u onu "obaviještenog autsajdera" koji ima zadaću predstaviti.

Slijedeći taj princip, naš je interes utvrditi odnos između idejâ generiranih u Društvu s njihovom, uglavnom praktičnom, realizacijom. To znači da je potrebno prikazati kako je HED reagirao na društvenu problematiku prvenstveno kroz razne komunikacijske kanale: izdavaštvo, pojavljivanje u medijima, slanje dopisa raznim institucijama, javne tribine i slično.

Naime, ako se od etnologije kao humanističke znanosti očekuje da ispunjava svoju ulogu koja "pored neprekidne skepse podrazumijeva i stalan kritički dijalog s nosiocima moći", a "prekid komunikacije određenu znanost/profesiju osuđuje na životarenje i/ili irelevantnu poziciju u društvu" (Sklevicky 1991:58), onda se to posebno očekuje od njezine udruge. S druge je, pak, strane potrebno posvetiti pažnju i medijima koji su koliko refleksija, toliko i stvaratelji odnosa i pozicija moći u društvu. Iako mediji zacijelo bitno pridonose vidljivosti aktivnosti pojedinih društvenih dionika, pa tako i Hrvatskoga etnološkog društva, nedovoljna prisutnost u medijima ne znači i izostanak bilo kakvoga društvenog angažmana i kritike.

Damodar Frlan o aktivnosti članstva:

Ja sam prije svega htio da se što više ljudi uključi u aktivnost. I studenti i svi ostali. Prije svega stoga što sam bio svjestan, i kao ravnatelj muzeja i kao etnolog, nezavidnog stanja i nedostatka ugleda naše struke, ne samo u znanstvenoj i stručnoj zajednici, nego i općenito u društvu. Mislio sam kako je potrebno što više raditi, što više ljudi uključiti da bi se onda možda mogao napraviti barem neki mali, mali iskorak da se naša struka bolje uvažava, da bude u medijima, da postigne veći ugled.

Aktivnosti i statusna tjeskoba

Kako su to pokazali Tomislav Oroz i Nevena Škrbić Alempijević u svom članku u ovom izdanju, ideja o potrebi društvenog angažmana HED-a nije bila imanentna samo kritičkim paradigmama. Povijest tih ideja veže se uz sam početak osnivanja Ogranka Etnološkog društva Jugoslavije za Hrvatsku 1959. godine, preciznije rečeno, uz početak djelovanja raznih radnih komisija. Njihov je zadatak bio bavljenje specifičnom problematikom, kako u teorijsko-stručnom vidu, tako i u praktičnom. Dakle, od komisija se očekivalo zauzimanje konkretnog stava i poduzimanje akcija za rješavanje konkretnih problema. U tom smislu one su, kao i kasnije osnovane sekcije⁷ i Povjerenstvo za zaštitu narodnog graditeljstva i tradicijske kulturne baštine, bile osnova društveno-kritičkog promišljanja i djelovanja HED-a. Riječ je bila o sljedećim komisijama: Komisija za muzejsko-konzervatorska pitanja, Komisija za etnologiju u školskoj nastavi, Komisija za ulogu narodne kulture u suvremenom životu – sve tri osnovane 1962. godine. Zatim, Komisija za film, osnovana 1962. godine i Komisija za kadrovsku politiku i stručni rad, osnovana 1977. godine – koje su djelovale na razini Saveza etnoloških društava Jugoslavije (SEDJ). Ovdje bismo mogle dodati i djelovanje Lokalnog ogranka za Zagreb koji je sredinom 60-ih godina posebno aktivno reagirao na sveprisutne procese deruralizacije i urbanizacije pomalo u maniri tzv. "spasilačke etnologije" manifestirane akcijom evidentiranja etnografske građe Zagreba i okolice. Valjalo bi napomenuti da stav etnologa nije bio obojen patetičnim diskursom o "zloj modernizaciji", koji često i danas upotrebljavaju mediji kada umjesto etnologa govore o *starini*:

"Smatramo, da je ovaj proces širenja grada potreban i pozitivan, da se danas više ne može tražiti da ni u daljoj, a kamoli u užoj okolini grada žive ljudi bez tekovina civilizacije. Ne smijemo propagirajući novo, zaboraviti i pustiti da bez traga nestane sve staro, već ga treba fiksirati makar u dokumentaciji."⁸

⁷ Rad po sekcijama predlagala je Dunja Rihtman-Auguštin (usp. Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 4, zapisnik s redovite godišnje i izborne skupštine HED-a, 10. lipnja 1999.)

⁸ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1, pismo Ogranka EDJ-a za SR Hrvatsku, Ogranka za Zagreb – Zavodu za zaštitu spomenika kulture grada Zagreba, 9. ožujka 1967.

Tako stoji u jednom od dokumenata iz razdoblja prve dekade djelovanja HED-a.

Kako se u ostalim člancima ovog izdanja donosi detaljan kronološki prikaz ciljeva i rada pojedinih komisija, mi ćemo se ovdje osvrnuti na domete i efekte tog rada i njegove društvene posljedice. Bez ulaženja u specifičnu problematiku svake komisije možemo zaključiti da su u njihovoj biti ležale iste ideje:

1. ideja brige i zaštite koja je obuhvaćala i brigu o etnolozima (primarno u vidu zapošljavanja) i brigu o kulturnoj baštini;
2. ideja prosvjećivanja – putem obrazovnog sustava (na svim njegovim razinama), publiciranjem i filmom.

Takva problematika zahtijeva konstantan sustavni rad, isključujući mogućnost brzopoteznih rješenja, stoga nije svojstvena samo komisijama, već je u osnovi postojanja i funkcioniranja Društva. Zadaća komisijâ bila je provesti riječi u djelo, no to se pokazalo kao (pre)težak zadatak. O tome svjedoči nekoliko činjenica. Naime, Komisija za ulogu narodne kulture u suvremenom životu i školskoj nastavi ostala je "mrtvo slovo na papiru" (usp. Škrbić Alempijević, Oroz u ovom izdanju), Komisija za kadrovsku politiku i stručni rad bila je kratkog vijeka: od 1977. do 1982. godine (usp. Petrović Osmak, Pandža u ovom izdanju), a Komisija za konzervatorsko-muzejska pitanja, koja se pokazala i najaktivnijom, imala je duge periode *hibernacije*.

Etnologija je kao nastavni predmet u srednjim školama kratko živjela u razdoblju prije postojanja etnološkog društva, od 1931. godine do 1945. godine (usp. Škrabalo, 2009). No potreba za uvođenjem etnoloških sadržaja u obrazovne programe bila je izrazito izražena i tijekom prvih desetljeća djelovanja HED-a. Izrada etnografske čitanke, što je bila zadaća Komisije za etnologiju u školskoj nastavi, nikad nije realizirana, a ideja o uvođenju etnologije kao nastavnog predmeta u škole konačno je napuštena početkom 80-ih godina prošlog stoljeća. Priča o potrebi rješavanja pitanja hrvatskoga, a posebno zagrebačkog suvenira, aktualna u HED-u koncem 70-ih godina, još nije dobila svoj epilog. Čini se kao da je interes etnologa unutar HED-a posljednjeg desetljeća o toj temi splasnuo.

Broj zaposlenih etnologa u konzervatorskoj službi je i dalje neproporcionalan u odnosu na količinu posla i područja koja moraju biti "pokrivena". Prema

Žarko Španiček o ulozi HED-a za razvitak struke:

Čini mi se da bi prije svega trebala postojati briga za struku, za njezino unapređivanje i njezinu afirmaciju u društvu, mislim da je to osnovno. HED je, po mom mišljenju, imao i svojih uspona i sjajnih perioda. Bilo je možda i onih u kojima je njegova aktivnost, njegov utjecaj u društvu bio na manjoj razini i društveno manje primjetan... To je izravno ovisilo o osobnom angažmanu onih članova koji su u pojedinim periodima vodili HED.

podacima iz Ministarstva kulture⁹ u 2009. godini u ukupnom broju od 227 zaposlenih u 19 konzervatorskih odjela svega je 16 etnologa. Lošoj slici pridonosi i činjenica da u konzervatorskim odjelima u Karlovcu, Šibeniku, Rijeci, Gospiću te Sisku nema niti jednoga zaposlenog etnologa! Tračak optimizma koji je donijela izjava ministra kulture o nužnosti zapošljavanja etnologa, izrečena na svečanosti obilježavanja 50. obljetnice djelovanja HED-a 4. lipnja 2009. godine, splasnuo je zbog mjera štednje koje je uvela Vlada u jesen 2009. godine, a odnose se i na nova zapošljavanja u tijelima državne uprave i javnim poduzećima.

Komisija za film¹⁰ imala je prilično ambiciozne i skupe planove. Oni su bili uglavnom produkcijske naravi: od organizacije snimanja etnografskih filmova, suradnje s filmskim poduzećima, raspisivanja natječaja za scenarije, pregovaranja s ulagačima, do sudjelovanja na međunarodnim festivalima dokumentarnog filma i poticanja diskusije o filmu. U mnogim raspravama pohranjenim u arhivu Hrvatskoga etnološkog društva upravo se film navodio kao ključno sredstvo popularizacije etnologije, ali i Društva. U tom smjeru išao je i prijedlog za organizaciju međunarodne smotre etnografskog filma u suradnji s Radničkim sveučilištem "Moša Pijade" 1982. godine.¹¹ Međutim, to nije ostvareno, a jedan od bitnih uzroka sigurno su bile financijske (ne)mogućnosti.

Idejâ u HED-u, čini se, nije nedostajalo, ali realizacija je predstavljala problem. To je pokazala anketa Lydie Sklevicky potvrdivši unutarnju krizu ili – da upotrijebimo izraz Alaina de Bottona (2005) – *statusnu tjeskobu* koja se upravo kanalizirala u tom raskoraku kako se vidimo sami i kako nas vidi društvo u kojem živimo. Statusna tjeskoba, objašnjava de Botton, osjećaj je koji nastaje onda kada druge, odnosno svijet, ne uspijevamo uvjeriti o našoj vlastitoj vrijednosti, ekonomskom ili društvenom položaju.

⁹ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5, informacija o broju zaposlenih etnologa u Ministarstvu kulture i svim konzervatorskim odjelima 3. lipnja 2009.

¹⁰ Kao što je već rečeno, Komisija je djelovala na razini SEDJ-a, a predstavnici hrvatskog Ogranka u toj komisiji bili su sukcesivno: Andrija Stojanović, Zvonimir Ljevaković i Zorica Vitez. Potonja je izabrana za predsjednicu Komisije 1982. godine (Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, zapisnik sastanka Komisije za etnografski film SEDJ-a održanog 31. 5. 1982.).

¹¹ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 3, zapisnik sastanka Komisije za etnografski film SEDJ-a održanog 31. 5. 1982.

Godišnji skup iz 2000. godine "Mogućnost doprinosa hrvatske etnologije društvenome razvitku Republike Hrvatske" također je bio velika revizija djelovanja HED-a i općenitog stanja na svim *etnološkim poljima*. U sekciji "Etnologija, znanost i društvo" te sekciji "Etnologija i mediji" odvijale su se nama vrlo zanimljive diskusije. One nam daju uvid iznutra, tj. omogućuju spoznaju kako etnolozi sami objašnjavaju uzroke statusne tjeskobe.

Milana Černelić, govoreći o uzrocima nedovoljnog uvažavanja etnologa u društvu, a koje ona vidi u latentnom srazu između etnologa različitih teoretskih usmjerenja, kaže:

"Etnolozi se naprosto nisu znali izboriti. Ni dan-danas situacija se nije promijenila. Nemamo jasnu sliku međusobnih odnosa i uvažavanja različitosti, da bi se svaka od etnoloških specijalizacija razvijala na dobrim i zdravim temeljima, i kao takva cjelina sastavljena od različitih, ali jasno i čvrsto strukturiranih i komplementarnih dijelova znala što hoće i može i jasno to prezentirala društvu od kojeg očekuje uvažavanje (...)" (Černelić 2001:114).

U diskusiji je Ines Prica istaknula da

" (...) ne možemo ići aktualno i ažurno prema van ako nemamo minimum konsenzusa unutra, ako nemamo kakav-takav pogon dugotrajnijeg neometanog rada na pojedinim područjima, ma kako dosadna i ma kako socijalno nezanimljivo ona izgledala." (Prica 2001:122).

Može se pretpostaviti kako članovi od svoje strukovne udruge očekuju da bude arbitrarna jezgra i da im na taj način osigurava čvrsto zaleđe i platformu u svim vidovima etnološkog bavljenja. Osim što se pokazao kao bitan introspekcijski punkt, skup iz 2000. godine istakao je potrebu da etnologija postane dio šire društvene prakse:

"Nijedan znanstveni i stručni rad ne bi trebao biti bez *follow-up-a*. Taj je *follow-up*, po mome mišljenju, primjena rezultata našeg stručnog i znanstvenog rada. Što više saznati jedni o drugima i primjenjivati te spoznaje (informacije) u svakodnevnom životu, što u suživotu s "drugim i drukčijim" znači razvijati kulturu dijaloga." (Grbić 2001:117).

U tom smislu valja napomenuti da je i skup iz 2009. godine s temom "Tradicije i tendencije hrvatske etnologije: etnologija kao angažirana i etična

znanost" potvrdio zahtjeve za aplikabilnošću etnologije, uzimajući u obzir pitanja istraživačke i djelatne etike. Rasprava je pokazala da su etnolozi okrenuti ne samo promišljanju etičkih pitanja o tome kako pristupiti metodologiji istraživanja i ljudima, već i o vlastitoj poziciji istraživača i sudionika kulture, o odnosu prema lokalnoj zajednici te, ne manje važno, spram politike i političkih odluka (usp. Zebec 2009).

Glasnost i djelovanju u društvu

Ratne i poratne devedesete godine izrazito su bitan period u HED-ovoj recentnoj povijesti – to je period kad se paradigma stopila s aktivizmom, misao s djelovanjem. Osim istupanja iz Saveza etnoloških društava Jugoslavije¹², o tome svjedoče slanja apela za mir i samostalnost Hrvatske svim etnologima u zemlji i svijetu¹³, oštre osude ratnih razaranja, kao i teoretsko-stručno bavljenje ratnom svakodnevicom, što je rezultiralo organizacijom godišnjeg skupa pod nazivom "Rat očima etnologa" 1992. godine.

Počevši od 1997. godine, teme i mjesta održavanja znanstveno-stručnih skupova HED-a bile su pojedine hrvatske regije (1997. Slavonija, Baranja i Srijem; 1998. Lika; 2002. Dalmacija; 2003. Kordun; 2004. Gorski kotar). Ovaj izlazak na teren može se tumačiti kao kritičko propitivanje teritorijalnog i povijesnog identiteta, s ciljem njegove reafirmacije i reintegracije. Isto tako govori o otvaranju Društva prema "periferiji", što uključuje organiziranje neke od redovitih aktivnosti poput sastanaka Etnološkog kluba izvan Zagreba, na primjer u Istri i Slavoniji.

Izmještanje aktivnosti Društva izvan metropole u druge gradove i regije pokazalo se kao ključni faktor društvenog angažmana koji ujedno doprinosi povećanju vidljivosti HED-a u društvu. Istom idejom vodila se i Ljetna škola HED-a nastala kako bi širila interes i poticala svijest o vrijednosti tradicijske

¹² Istupanje je obavljeno putem telegrama upućenog Skupštini SEDJ-a 27. 9. 1991., Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut.4, Bilten broj 6, studeni 1991.

¹³ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 4, Apel konzervatorima i stručnim udruženjima Jugoslavije i Europe, 25. 9. 1991.

baštine, napose na ratom stradalim područjima. Poseban je interes bio da se potaknu mladi i razvije njihovo zanimanje za lokalnu kulturnu baštinu, njezinu obnovu i razvoj. Voditeljica i autorica koncepcije bila je Dunja Majnarić Radošević, a tijekom godina suradnice su joj bile Ksenija Marković (2001. godine), Katica Mrgić (2001. i 2002. godine), Domagoj Grgeljac (2003. godine) te Tihana Rubić (2004. i 2005. godine). Ljetna škola HED-a prvenstveno je bila namijenjena stanovnicima onog mjesta i kraja gdje je održavana, prije svega učiteljicama, turističkim djelatnicima, učenicima i studentima. Tijekom petodnevnog trajanja pozvani gosti predavači održavali su predavanja o povijesti i etnografiji pojedinog kraja, u tematskim sklopovima o arhitekturi, prehrani, zanatima, narodnim nošnjama i odijevanju. Kroz rad u Školi polaznici nisu slušali samo o prošlosti i zamrlim tradicijama, već su analizirali postojeće stanje u njihovu kraju te predlagali i razvijali buduće projekte. Ukupno je u pet održanih Ljetnih škola sudjelovalo oko stotinu polaznika.

Početna je ideja bila da se Škole održavaju u područjima stradalima u Domovinskom ratu. Prve dvije održane su 2001. godine u Kostajnici i 2002. godine u Topuskom na Banovini. U naredne tri godine Škola je održana na području Gorskog kotara, i to 2003. godine u Delnicama, 2004. godine u Vrbovskom te 2005. godine u Fužinama. Rezultati djelovanja Škole HED-a su raznoliki. Navest ćemo samo nekoliko primjera: osnivanje školske grupe u koju su uključeni učenici i roditelji s ciljem obnavljanja tradicijskih vještina i znanja o izradi lanenog platna, kao što je bio slučaj u osnovnoj školi u Petrinji pod vodstvom nastavnice Miljke Kolaković, ili izrada dokumentacije za privatnu etnografsku zbirku obitelji Hosi u Maloj Gorici, koja je stavljena pod zaštitu; potom osnivanje udruge "Ljubitelji lokvarskih starina" koja uključuje aktivnosti na zaštiti nematerijalne baštine – očuvanju lokalnog govora i stvaranju zbirke, koju je potaknula polaznica Škole Mirjana Pleše. Većina je polaznika Škole, osim nužnih temeljnih praktičnih znanja iz etnografije i zaštite kulturnih dobara, dobila i poticaj i nadahnuće za nastavak započetih aktivnosti, ali i početak novih programa te međusobno povezivanje, kao što je to slučaj s nekoliko udruga u Gorskom kotaru¹⁴.

¹⁴ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut.5, Izvještaj o radu Ljetne škole HED-a 2001. – 2005.

O medijima i s medijima: toplo – hladno

Pitanje prisutnosti etnologije i etnologa u medijima izaziva pažnju od samog početka djelovanja našeg Društva. Netočno bi bilo ustvrditi da ne postoji prisutnost etnologa u medijima. Iako ne u velikom broju, etnologâ zaposlenih u medijima ima, a ima i onih koji su povremeni ili trajni suradnici. Neke su suradnje vrlo uspješne, poput one Beate Gotthardi s "Novim listom" u Rijeci ili Ljubice Gligorević na lokalnoj Vinkovačkoj televiziji – da spomenemo samo neke. No, "sporna se pitanja, međutim, odnose na njezinu učestalost i (...) na njezinu kakvoću", kako kaže Aleksej Gotthardi-Pavlovsky (2001: 220).

Članovi HED-a već su vrlo rano prepoznali medije kao ključnu kariku u lancu između djelovanja etnologa i javnosti. Iz ranih dokumenata saznajemo da je postojalo nezadovoljstvo načinom kako novinari prate rad naše struke i kako ga interpretiraju te da je potrebno da etnolozi budu aktivniji prema medijima. Tako u zapisniku jednog sastanka Ogranka za Zagreb iz 1962. godine stoji:

"U diskusiji je bilo primjedbi da su novinari koji puta protiv etnoloških materijala ili ih iskrivljuju, kao i o tome da treba naći novinare koji bi imali razumijevanja. (...) Mi moramo dati inicijativu. Možda bi prihvaćali naše prijedloge ako bismo nastupili kao Društvo."¹⁵

A godinu dana kasnije, u izvještaju o radu Ogranka, saznajemo da je: "iznesena potreba da se i javnost upozna s aktivnošću etnologa putem dnevne štampe i radija. Brigu oko toga preuzeo je Branko Pleše."¹⁶

U novije doba, uništavanje i ratno razaranje kulturnih spomenika i baštine tijekom 1990-ih te poratne aktivnosti u obnovi dodatno su pojačale interes medija u potrazi za *korijenima*, *starinom*, *autohtonim* pa su i etnolozi postali traženiji u medijima nego inače.

"Novinari su različito posezali za informacijama. Događalo se da primijetite svoj dio teksta ili neku sintagmu u lokalnim novinama i drugim tiskovinama istrgnutu iz konteksta članaka ili kataloga i doslovce prepisane i ubačene u

¹⁵ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1.

¹⁶ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 1.

novinarski tekst, 'na dobar način', ali i neprimjeren i, dakako, bez navođenja izvora.“ (Gligorević 2001:230).

Postoji, mogle bismo reći, gotovo trajno nezadovoljstvo načinom na koji je predstavljena i praćena naša struka i naš rad, no treba reći i to da je pasivnost nas samih i izostanak aktivnog odnosa prema medijima očito konstantno slaba točka cjelokupne etnološke struke, pa tako i HED-a. Stoga je jedan od zaključaka sekcije "Etnologija i mediji" na skupu 2000. godine bio taj da se etnolozi moraju nametnuti medijima, a ne čekati da budu prozvani i da pri tome ne trebaju bježati od kritike.

"Rečenim problemima usudio bih se pridodati još jedan, za njega 'nisu krivi novinari, već sami etnolozi – manjak etnološke kritike; s jedne strane kritika etnologa prema društvenim/političkim pojavama te raznim događajima na području predstavljanja predajne i suvremene kulture, a s druge strane, kritike samog etnološkog rada – projekta obnove graditeljske baštine, izložbi, smotri folkloru, knjiga, radio i tv-emisija i sl. Taj je prostor u Hrvatskoj zasad premalo popunjen i to ponajmanje krivicom medija.“ (Pavlovsky 2001:122).

Zacijelo postoji interes najšire javnosti i, na primjer, za teme kao što su one s godišnjeg skupa iz 2008. godine "Instrumentiranje grada: glazbe, gradovi, politike" poput *turbofolka*, *grungea*, festivala *Exit*, ili prvoga hrvatskog lezbijsko-feminističkog zbora *Le Zbora*. Naša je odgovornost da se glas etnologa i naša analiza suvremenih pojava u kulturi čuje u javnosti.

Nadalje, u promišljanju toga *pasivno-agresivnog* odnosa spram medija možemo pribrojiti i nepostojanje HED-ove hemeroteke. Iako nam internet danas uvelike olakšava istraživanje, nepostojanje arhive novinskih članaka dodatno nam je otežalo rad na prikupljanju građe o tome kako mediji prate djelovanje Hrvatskoga etnološkog društva i kakav je odraz naših aktivnosti u javnosti.

Održavanje godišnjih skupova, organizacija izložaba kao što je bila "Čarolija niti" održana 1988. godine povodom Svjetskoga antropološkog kongresa, rad Ljetne škole HED-a, dodjela nagrade "Milovan Gavazzi", podrška obnovi obiteljske kuće Čop u Plešcu u Gorskom kotaru, održavanja "Hrvatsko-slovenskih etnoloških paralela" – sve je to našlo svojeg odjeka u medijima. U većini slučajeva riječ je o lokalnim tiskovnim medijima i internetskim

Aleksej Gotthardi-Pavlovsky
o prisutnosti HED-a u
javnosti:

*HED mora bit glasan u
javnosti, pogotovo kad to
treba učiniti za hrvatske
etnologue... U tom smislu
treba bit okrenut prema
medijima. Ali onda pritom
mora imati nešto konkretno
reći i nekim konkretnim
povodom se oglasiti:
izjavom reagirati na nečiju
izjavu, dati izjavu o nekim
aktualnim zbivanjima u
društvu.*

portalima koji donose vijesti iz lokalnih zajednica i pojedinih regija – najčešće kratka izvješća, crtice o događanjima.¹⁷ O našoj dugogodišnjoj predsjednici Dunji Rihtman Auguštin pisalo se u okviru ankete tjednika Nacional "Biramo najznačajniju Hrvaticu u povijesti" 2005. godine.¹⁸ To je sasvim sigurno veliko i zaslužno priznanje predsjednici HED-a s najdužim stažem, baš kao što je to i uključivanje njezina imena u fond imena ulica, trgova i naselja gradova Rijeke i Zagreba potaknuto inicijativom HED-a 2003. godine.¹⁹

Ekspanzijom medijskog prostora u virtualnu domenu otvorena su vrata golemim mogućnostima samoprezentacije, širenja obavijesti, plasiranja komentara i kritika. Tko ima vlastitu internetsku stranicu, a HED je ima, sam *de facto* postaje medij. Pružanje podrške studentima u borbi za besplatno školstvo tijekom proljeća 2009. godine objavljeno na stranici HED-a dobar je primjer kako koristiti i virtualni prostor da bi se jasno iskazao politički stav i izrazila društvena kritika²⁰. S druge strane, ne treba zanemariti moć tiskovina, radija i televizije, jer su i dalje najdostupniji. A da je HED vrlo svjestan moći televizije, svjedoči činjenica kako je u više navrata slao dopise HTV-u protestirajući protiv marginaliziranja emisija pučke i predajne kulture²¹ (npr. Otvoreno pismo Hrvatskog etnološkog društva programskom vijeću HTV-a i Hrvatskom saboru, 16. 1. 2006.).

¹⁷ Npr. riječki *Novi list* (izdanje online) prenosio je informacije o godišnjem skupu 2004. godine: "Skup u organizaciji Hrvatskog etnološkog društva. Domaćom riječju kroz običaje Gorskog kotara."; *Varaždinske vijesti* i *Večernji list* (Varaždin i Međimurje) pratile su "Hrvatsko-slovenske paralele" 2008. godine u *Varaždinu* (http://mojportal.hr/lokalno/sjeverozapadna_hrvatska/mozaik/etnolozi_porucili_varazdin_ima_veliki_potencijal_u_kulturnom_turizmu#mp_news); *Samoborski glasnik* piše o laureatima nagrade "Milovan Gavazzi" (<http://www.samoborski.glasnik.net/vijesti.asp?datum=20050610&tempg=2005>); dok eZadar (zadarski internetski portal) već 16. 1. 2009. donosi informaciju o održavanju ovogodišnjeg godišnjeg skupa i o 50. godišnjici djelovanja HED-a (<http://www.ezadar.hr/clanak/u-lipnju-znanstveni-skup-u-povodu-50-obljetnice-hrvatskog-etnoloskog-drustva>)

¹⁸ Usp. *Nacional*, dnevno izdanje online, br. 53, 7. 4. 2005., <http://www.nacional.hr/clanak/19027/biramo-najznacajniju-hrvaticu-u-povijesti>.

¹⁹ Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5. Prijedlog uključivanja imena znanstvenice dr. sc. Dunje Rihtman-Auguštin u fond imena za imenovanje ulica, trgova i naselja na području gradova Zagreba/Rijeke, 2003. Prijedlog je prihvaćen u rujnu 2003. godine (Odgovor na prijedlog o uvrštavanju imena D. Rihtman-Auguštin u Fond za imenovanja ulica, trgova i naselja, 9. 9. 2003.)

²⁰ http://www.hrvatskoetnoloskodrustvo.hr/tekst/hed_izrazio_podrsku_studentskim_zajtjevima/184 (13. 5. 2009.)

²¹ http://www.hrvatskoetnoloskodrustvo.hr/tekst/otvoreno_pismo_programskom_vijecu_hrt-a/61 (16. 1. 2006.)

Još jedan od kvalitetnih prijedloga približavanja etnološke struke javnosti bio je i onaj Alekseja Gotthardija-Pavlovskog, a radilo se o otvaranju dijaloga sa zajednicom u vidu javnih tribina. Zamisao je bila da one budu realizirane u suradnji s lokalnim ograncima Matice hrvatske (opet uključivanje "periferije"), a u Zagrebu su trebale biti održavane u prostoru Kulturno-informativnog centra (KIC). Nažalost, ništa, osim HED-ove suradnje s KIC-om, nije realizirano. Naime, Društvo posljednjih godina organizira projekcije filmova u KIC-u. To ujedno svjedoči da je film kao popularni medij i dalje ostao bitan faktor u približavanju javnosti, a sada tome u prilog ide i odabir popularne lokacije u centru Zagreba.

Umjesto zaključka

Koliko skupo može stajati pasivnost? Dok etnolozi šutke propituju svoj autoritet, povećavaju se šanse za *prilagođene interpretacije* (čitaj: manipulacije) etnografskog materijala upravo od onih struktura koje su vođene isključivo kriterijem profita i moći, često nauštrb znanja. Ako je etnologija prema nečemu odgovorna, onda je to sigurno znanje (na teoretsko-praktičnoj i metateoretskoj razini) stoga politika šutnje i "sklanjanja s puta" jednostavno nije etična. Kritički angažman za pojedinca može biti *borba s vjetrenjačama* i u tom smislu bitno je da Društvo etnologa bude platforma kritičke misli. To je istakao i Vitomir Belaj:

"Ja mislim da strukovno društvo, bilo koje, ima svoju ulogu u društvu jer takvo strukovno društvo reprezentira struku u široj javnosti i to je recimo način pomoću kojega struka može najbolje iskazivati svoje mišljenje. Jer to da, recimo, profesori Sveučilišta nešto napišu i kažu, jest da je ozbiljno i tako dalje, ali to misli fakultet; ako to naprave u muzeju, "ah ti muzealci, ali ako etnološko društvo – to može biti njih pet, ali ako oni legitimno u ime etnološkog društva iznesu neki zahtjev – to onda ima nekakvu težinu. To je nešto radi čega je društvo potrebno."²²

Alternativna rješenja koja kritička antropologija i/ili etnologija mora ponuditi (Marcus, Fischer 2003:58) HED je imao za ponuditi; problem je bila

²² Iz transkripta intervjua s Vitomirom Belajem; intervju vodio Mario Katić 2008.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

njihova realizacija. Zašto je to tako, velikim djelom ostat će dio "kuloarskih priča" (Rabinow 1992:130) kako na razini samog Društva, tako i na razini političko-ekonomskih odnosa s institucijama koje su imale ili imaju *zadnju riječ* u kreiranju kulturne politike.

Za kraj izdvojiti ćemo samo neka od aktualnih razmišljanja članova HED-a, ne samo kako bismo potakle na daljnja razmišljanja, već i na djelovanje.

"Mislim da (...) bi trebalo (...) etnologiju kao profesiju plasirati u neke manje tipično etnološke niše. Znači, kao što u Americi imaš applied anthropology, gdje etnolog dolazi u velike koncerne u kojima je potrebna etnološka ekspertiza. (...) Naravno, uvijek ćemo trebati znanstvenike, profesore i tako dalje, ali mislim da etnologue treba plasirati i drugdje, da bi time etnolozi bili vidljivi i u društvu."²³

"(...) Znate, kroz takve teme možda bi HED nekako mogao i postati aktivniji, odnosno primjetniji u javnosti, pa bi onda, možda, samim tim ishodio neku dobrobit za samu etnologiju; ili bi jednostavno ljudi vidjeli da i ta struka ima nešto o tome reći."²⁴

Dakle, idejâ ne nedostaje, na nama samima – članicama i članovima Hrvatskoga etnološkog društva – odluka je o tome hoćemo li biti kritički angažirani sudionici demokratskog društvenog života ili samo pasivni promatrači.

²³ Iz transkripta intervjua s Jelkom Vince-Pallua; 2009.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

²⁴ Iz transkripta intervjua s Aleksejem Gotthardijem-Pavlovskim; intervju vodili Silvije Habulinec i Petra Srbljinović 2008.; Arhiv HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kut. 5.

KRATICE, LITERATURA, IZVORI

KRATICE:

CŽS = Centar za ženske studije

EAI = Etnološki atlas Jugoslavije

EDJ = Etnološko društvo Jugoslavije

EZJ = Europska zajednica za Jugoslaviju

HED = Hrvatsko etnološko društvo

HTV = Hrvatska televizija

ICAES = International Congress of Anthropological and Ethnological Sciences

(Međunarodni kongres etnoloških i antropoloških znanosti)

IUAES = International Union of Anthropological and Ethnological Sciences

(Međunarodno udruženje etnoloških i antropoloških znanosti)

KIC = Kulturno-informativni centar

RZEA = Radna zajednica za Etnološki atlas Jugoslavije

SANU = Srpska akademija nauka i umetnosti

SDH = Sociološko društvo Hrvatske

SED = Slovensko etnološko društvo

SEDJ = Savez etnoloških društava Jugoslavije

SIEF = Société Internationale d'Ethnologie et de Folklore (Međunarodno udruženje za etnologiju i folklor)

SIZ = Samoupravna interesna zajednica

SSO = Savez socijalističke omladine

UN = United Nations (Ujedinjeni narodi)

UNESCO = United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

(Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu)

UO = Upravni odbor

LITERATURA:

- BARTH, Fredrik. 1969. "Introduction". U *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Boundaries of Culture Differences*. Fredrik Barth, ur. Boston: Little, Brown and Company, 9–38.
- BATINA, Klementina. 2004/2005. "Baština Gorskog kotara i njezina primjena: Oblici muzeološke i turističke prezentacije". *Etnološka tribina* 27–28:185–197.
- BEKAVAC, Ana-Marija. 1999. "Svadbeni barjak". *Etnološka tribina* 22:153–161.
- BELAJ, Vitomir. 1989. "Plaidoyer za etnologiju kao historijsku znanost o etničkim skupinama". *Studia ethnologica* 1:9–17.
- BELAJ, Vitomir. 1994. "Počeci hrvatske etnološke znanosti u europskomu kontekstu". *Studia ethnologica Croatica* 6:185–197.
- BELAJ, Vitomir. 1998. "Povijest etnološke misli u Hrvata". U *Etnografija: Svagdan i blagdan hrvatskoga puka*. J. Čapo Žmegač, A. Muraj, Z. Vitez, J. Grbić, V. Belaj, ur. Zagreb: Matica hrvatska, 337–357.
- BERMANEC, Krešimir, Mario KATIĆ, Tomislav OROZ, Nevena ŠKRBIĆ ALEMPIJEVIĆ. 2007. "Sjećanje na Viški boj: proslave, spomenici, naracije". *Studia ethnologica Croatica* 19:77–125.
- BERMANEC, Krešimir, Mario KATIĆ, Tomislav OROZ, Nevena ŠKRBIĆ ALEMPIJEVIĆ. 2009. "Koliko je Viški boj viški? Odnos otočana i *fureštih* pri izražavanju društvenog sjećanja". U *Destinacije čežnje, lokacije samoće: uvidi u kulturu i razvojne mogućnosti hrvatskih otoka*. I Prica, Ž. Jelavić, ur. Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 141–167.
- BERMANEC, Krešimir, Silvije HABULINEC. 2008. "Mitovi, bajke i narodne pripovijesti". *Etnološka tribina* 31:178–180.
- BONFIGLIOLI, Chiara. 2009. "Povratak u Beograd 1978. godine. Istraživanje feminističkog sjećanja". U *Feminizmi u transnacionalnoj perspektivi*. R. Jambrešić Kirin, S. Prlenda, ur. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku – Centar za ženske studije, 120–130.
- BOŠKOVIĆ-STULLI, Maja. 1980. "Poslovice u zagrebačkom 'Vjesniku'". *Etnološka tribina* 10:77–86.
- CRNKOVIĆ, Matilda. 1970. "Što je strukturalizam: moda, metoda ili ideologija?". *Radovi plenarnog sastanka '70*:5–11.

- ČAPO, Jasna. 1983. "Proljetni ciklus godišnjih običaja na Silbi". *Etnološka tribina* 4/5:11–16.
- ČAPO ŽMEGAČ, Jasna. 1988. "Etnologija između demografije i socijalne historije". *Etnološka tribina* 11:5–17.
- ČAPO ŽMEGAČ, Jasna. 1991. "Hrvatska etnologija, znanost o ljudima ili znanost o kulturi?". *Studia ethnologica* 3:15–23.
- ČAPO ŽMEGAČ, Jasna. 1993. "Etnologija i/ili (socio)kulturna antropologija". *Studia ethnologica Croatica* 5:11–25.
- ČAPO ŽMEGAČ, Jasna. 1997. *Hrvatski uskrsni običaji: korizmeno-uskrsni običaji hrvatskog puka u prvoj polovici XX. stoljeća: svakidašnjica, pučka pobožnost, zajednica*. Zagreb: Golden marketing.
- ČAPO ŽMEGAČ, Jasna. 2001. "Sekcija: Etnologija, znanost, društvo". *Etnološka tribina* 24:109–112.
- ČAPO ŽMEGAČ, Jasna. 2002. *Srijemski Hrvati. Etnološka studija migracije, identifikacije i interakcije*. Zagreb: Durieux.
- ČAPO ŽMEGAČ, Jasna, Valentina GULIN ZRNIĆ, Goran Pavel ŠANTEK. 2006. "Etnologija bliskoga: Poetika i politika suvremenih terenskih istraživanja". U *Etnologija bliskoga: Poetika i politika suvremenih terenskih istraživanja*. J. Čapo Žmegač, V. Gulin Zrnić i G. P. Šantek, ur. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku – Naklada Jesenski i Turk, 7–52.
- ČERNELIĆ, Milana. 1999. "Osobitosti pojedinih običaja pri sklapanju braka u Lici". *Etnološka tribina* 22:47–52.
- ČERNELIĆ, Milana. 2001. "Prilog sekciji: Etnologija, znanost, društvo". *Etnološka tribina* 24:113–116.
- ČULINOVIĆ-KONSTANTINOVIĆ, Vesna. 1976. "Izveštaj Komisije za muzejska i konzervatorska pitanja Hrvatskog etnološkog društva". *Izvešća* 5–6:115–127.
- DE BOTTON, Alain. 2005. *Statusna tjeskoba*. Zagreb: SysPrint.
- DOMAĆINOVIĆ, Vlasta. 1971. "Zapažanja o nekim austrijskim muzejima". *Izvešća* 1:32–34.
- DOMAĆINOVIĆ, Vlasta ur. 1982. *Žena u seoskoj kulturi Panonije*. Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo.
- DOMINI, Mirjana, Josip ANIĆ, ur. 1997. *Hrvati u Sloveniji*. Zagreb: Institut za migracije i narodnosti.

- DUVNJAK, Jela. 1999. "Izviđanje prilika u obitelji i u kući budućeg bračnog druga". *Etnološka tribina* 22:71–83.
- ĐAKOVIĆ, Branko. 1984. "Osvrt na zbirku *Gospodarstvo* u Etnografskom muzeju u Zagrebu". *Etnološka tribina* 6–7:199–201.
- ĐAKOVIĆ, Branko. 1988. "Položaj i tretman etnografskih zbirki". *Etnološka tribina* 11:81–94.
- ĐAKOVIĆ, Branko. 2001. "Marijana Gušić i etnomuzeji na otvorenom". *Etnološka tribina* 24:87–99.
- ECKHEL, Nerina. 1983. "Restauratorski zahvati na etnografskim predmetima zbirke Bogišić u Cavtatu". *Etnološka tribina* 4–5:69–75.
- ECKHEL, Nerina. 1986. "Zapisnik izvanredne skupštine HED-a održane 29. 5. 1986. god.". *Etnološka tribina* 9:176–177.
- ECKHEL, Nerina. 1987. "Izveštaj o radu za razdoblje od 1. 10. 1985. do 1. 10. 1987. god. podnesen na Skupštini SEDJ, održanoj 30. 10. 1987. u Kruševcu". *Etnološka tribina* 10:82–83.
- ECKHEL, Nerina. 1989. "Izveštaj o radu HED-a za razdoblje 1. 6. 1987. – 6. 7. 1989.". *Etnološka tribina* 12:163–165.
- FELDMAN ČALE, Lada, Ines PRICA, Reana SENJKOVIĆ ur. 1993. *Fear, Death and Resistance: An Ethnography of War, Croatia 1991–1992*. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku.
- FRIŠČIĆ, Marija. 1999. "Seoski sastanci mladih (prela)". *Etnološka tribina* 22:53–69.
- GAVAZZI, Milovan. 1971. "Novi pariski 'Musée national des arts et traditions populaires'". *Izvešća* 1:39–46.
- GAVAZZI, Milovan. 1972. "Etnografski muzej u Zagrebu (povodom pregradnje, preuređenja i novoga otvorenja)". *Izvešća* 2:125–129.
- GAVAZZI, Milovan. 1988. *Godina dana hrvatskih narodnih običaja*. Zagreb: Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske.
- GJETVAJ, Nada. 1989. "Etnografski muzej u Zagrebu". *Etnološka istraživanja* 5:9–24.
- GOTTHARDI-PAVLOVSKY, Aleksej. 2001. "Prilog sekciji: Etnologija, znanost, društvo". *Etnološka tribina* 24:219–221.
- GOTTHARDI-PAVLOVSKY, Beata. 1970. "Neki problemi teorije i prakse na zaštiti etnografske građe i spomenika". *Radovi plenarnog sastanka '70*:28–42.

- GRBIĆ, Jadranka. 2001. "Prilog sekciji: Etnologija, znanost, društvo". *Etnološka tribina* 24:117–118.
- GULIN ZRNIĆ, Valentina. 2006. "Antropološka istraživanja grada". U *Promišljanje grada: studije iz nove urbane antropologije*. Setha M. Low, ur. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 7–16.
- JAMBREŠIĆ KIRIN, Renata, Maja POVRZANOVIĆ. 1996. *War, Exile, Everyday Life. Cultural Perspectives*. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku.
- JAMBREŠIĆ KIRIN, Renata, Tea ŠKOKIĆ, ur. 2004. *Između roda i naroda: etnološke i folklorističke studije*. Zagreb: Centar za ženske studije – Institut za etnologiju i folkloristiku.
- JAKOPOVIĆ, Jadranka. 1979. "Pokret mladih istraživača". *Etnološka tribina* 2:126–129.
- JELAVIĆ, Željka. 2005. "Uz izlaganje Biljane Kašić". *Treća* 1/2:275–276.
- KALE, Jadran. 1987. "Vizualna antropologija na primjeru produkcije TV Zagreb". *Etnološke sveske* 8:117–120.
- KALE, Jadran. 1991. "Kakvim se vidimo sami: disciplina odražena sadržajima nekrologa etnologima". U *Simboli identiteta: studije, eseji, građa*. D. Rihtman-Auguštin, ur. Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 68–71.
- KAŠIĆ, Biljana, Susan JAKOPEC, ur. 2005. *Ženskostudijski spomenar 1995. – 2005*. Zagreb: Centar za ženske studije.
- KAŠPAR, Libuše. 1988. "O studiju muzeologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu". *Etnološka tribina* 11:162–163.
- KELEMEN, Petra, Tihana RUBIĆ. 2006. "Arhiv Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju". *Studia ethnologica Croatica* 18:99–114.
- KLOPOTAN, Snježana. 1999. "Miraz". *Etnološka tribina* 22:85–105.
- KREMENŠEK, Slavko. 1981. "Pozitivizem – še vedno naša temeljna metodološka usmeritev". *Etnološki pregled* 17:89–93.
- KUS-NIKOLAJEV, Mirko. 1927. *Šetnje kroz Etnografski muzej u Zagrebu: privremeni vodič*. Zagreb: Etnografski muzej – Direktor S. Berger.
- LASIĆ, Ines. 1999. "Svatovski časnici". *Etnološka tribina* 22:133–152.
- LECHNER, Zdenka. 1985. "Etnografski odio Muzeja Slavonije". *Etnološka tribina* 8:141–145.
- LÉVI-STRAUSS, Claude. 1966. "The Scope of Anthropology". *Current Anthropology* 7/2:10–123.

- LOZICA, Ivan. 1997. *Hrvatski karnevali*. Zagreb: Golden marketing.
- LULIĆ, Jasenka. 1988. "Etnolog u muzeju". *Etnološka tribina* 11:99–101.
- MARKOVIĆ, Ksenija. 1989. "XII. internacionalni kongres antropoloških i etnoloških znanosti". *Etnološka tribina* 12:167–169.
- MARCUS, George E., Michael M. J. FISCHER. 2003. *Antropologija kao kritika kulture*. Zagreb: Naklada Breza.
- MIJAKOVIĆ, Magdalena. 1999. "Nevjenčani brak". *Etnološka tribina* 22:163–187.
- MILIĆEVIĆ, Josip. 1979. "Dvadeset godina rada Etnološkog društva u Hrvatskoj." *Etnološka tribina* 2:97–116.
- MILIĆEVIĆ, Josip. 1980. *Upute za čuvanje etnografske građe*. Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo – Komisija za muzejska i konzervatorska pitanja.
- MLINAR, Ana, Zvezdana ANTOŠ. 2004. *Upute za čuvanje etnografskih zbirki*. Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo.
- MURAJ, Aleksandra. 1989. *Živim znači stanujem: etnološka studija o kulturi stanovanja u žumberačkim Sošicama*. Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo.
- MURAJ, Aleksandra. 1996. "Talking with Dunja". *Narodna umjetnost* 33/2:31–46.
- MURAJ, Aleksandra. 2006. "Slovenci i Hrvati u posljednjem desetljeću života u Jugoslaviji: 'Hrvatsko-slovenske etnološke paralele' 1981–1991". U *Etnološka dediščina in kulturna podoba Slovencev na Hrvaškem*. K. Munda Hirnök, M. Ravnik, ur. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo – Knjižnica Glasnika Slovenskega etnološkega društva 39, 89–95.
- NIKOČEVIĆ, Lidija. 1983a. "Rad mladih istraživača na Silbi". *Etnološka tribina* 4/5:7–9.
- NIKOČEVIĆ, Lidija. 1983b. "Godišnji (jesenski) običaji i životni običaji na Silbi". *Etnološka tribina* 4/5:17–20.
- NIKOČEVIĆ, Lidija. 1984. "Život i djelo Ivana Milčetića". *Etnološka tribina* 6/7:91–96.
- NIKOČEVIĆ, Lidija. 1986. "Prilog definiranju radnog mjesta etnologa pri općinama: primjer općine Opatija". *Etnološka tribina* 9:186–187.
- NIKOČEVIĆ, Lidija, Maja POVRZANOVIĆ. 1980. "Djelovanje etnološke grupe organizacije mladih istraživača od kolovoza 1979. do kolovoza 1980. godine". *Etnološka tribina* 3:157–159.
- OŠTRIĆ, Olga. 1972. "Etnografski odjel Narodnoga muzeja u Zadru – osnivanje, razvoj, perspektive". *Izješća* 2:119–124.

- PAPIĆ, Žarana, Lydia SKLEVICKY ur. 1983. *Antropologija žene*. Beograd: Prosveta – XX vek.
- PAVLOVSKY, Aleksej. 1991. "Praća' – dio opreme otočkih pastira sjevernog Hrvatskog primorja u svjetlu identiteta". U *Simboli identiteta: studije, eseji, građa*. D. Rihtman-Auguštin, ur. Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 220–224.
- PERŠIĆ, Vesna, Sanja KALAPOŠ. 1992. "Prognaničke priče – o budućnosti i suživotu". *Etnološka tribina* 15:49–52.
- PETR-MARČEC, Smiljana. 1985. "Muzej prehrane 'Podravka'". *Etnološka tribina* 8:138–140.
- PLEJIĆ, Irena. 1992. "Sve što smo imali, sve što smo bili, svelo se na uspomene". Osobne pripovijesti i pisma prognanika iz istočne Slavonije". *Etnološka tribina* 15:53–60.
- PLEJIĆ, Irena, Gordana KORUGA. 1992. "Uloga istraživača – komunikološka zapažanja pri istraživanju osobnih pripovijesti ratnih prognanika". *Etnološka tribina* 15:29–35.
- PLETENAC, Tomislav. 1995/1996. "Etnologija u službi politike: pozadina sukoba Franić – Gavazzi". *Studia ethnologica Croatica* 7/8:83–93.
- PLETENAC, Tomislav. 2007. "Između paradigmi: Je li Odsjek postao dobro mjesto za krizu?". *Studia ethnologica Croatica* 18:9–20.
- PLEŠE, Iva. 2006. "Jesam li bila na terenu? O etnografiji elektroničkog dopisivanja". U *Etnologija bliskoga: Poetika i politika suvremenih terenskih istraživanja*. J. Čapo Žmegač, V. Gulin Zrnić i G. P. Šantek, ur. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku – Naklada Jesenski i Turk, 117–138.
- POTKONJAK, Sanja. 2004. "Vid Vuletić Vukasović i spasiteljska etnologija". *Studia ethnologica Croatica* 16:111–139.
- POVRZANOVIĆ, Maja. 1983. "Pjesme, glazbala i plesovi Silbe – građa s terenskog istraživanja". *Etnološka tribina* 4/5:27–43.
- PRICA, Ines. 1999. "Dobro mjesto za krizu etnologije. Neki aspekti razvoja hrvatske etnologije u okrilju zagrebačkog Instituta za etnologiju i folkloristiku". *Etnološka tribina* 22:195–218.
- PRICA, Ines. 2001a. "Etnologija, ali antropologija! Prilog diskusiji na temu: etnologija i?, ili?, i/ili?, kroz?, versus?, (itd.) antropologija". *Studia ethnologica Croatica* 10/11:201–213.
- PRICA, Ines. 2001b. *Mala europska etnologija*. Zagreb: Golden marketing.

- PRICA, Ines. 2001c. "Prilog sekciji: Etnologija, znanost, društvo". *Etnološka tribina* 24:121–123.
- Pučka pobožnost u opusu Ivana Lackovića Croate*. 1991. Knjižica sažetaka. Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo.
- RABINOW, Paul. 1992. "Predodžbe su društvene činjenice: modernost i postmodernost u antropologiji". *Dometi* 3/4:119–135.
- RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja. 1970. "Etnologija i turizam". *Radovi plenarnog sastanka '70*:43–53.
- RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja. 1980. "Etnološka istraživanja u gradu – problemi i dileme". *Etnološka tribina* 10:63–72.
- RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja. 1982. "O ženskoj subkulturi u slavonskoj zadruzi". U *Žena u seoskoj kulturi Panonije*. V. Domaćinović, ur. Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 33–38.
- RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja. 1984a. *Struktura tradicijskog mišljenja*. Zagreb: Školska knjiga.
- RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja. 1984b. *Struktura tradicijskog mišljenja: Muški i ženski poslovi – ženska supkultura*. U *Struktura tradicijskog mišljenja*. Zagreb: Školska knjiga, 169–172.
- RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja. 1988. *Etnologija naše svakodnevice*. Zagreb: Školska knjiga.
- RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja. 1991. "Predgovor". U *Simboli identiteta: studije, eseji, građa*. D. Rihtman-Auguštin, ur. Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 5.
- RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja. 1992. "Etnologija socijalizma i poslije". *Etnološka tribina* 15:81–91.
- RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja. 1995. *Knjiga o Božiću. Etnološki prikaz Božića i božićnih običaja u hrvatskoj narodnoj kulturi*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga d. d.
- RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja. 2000. *Ulice moga grada*. Beograd: XX vek.
- RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja. 2002. *Etnologija i etnomit*. Zagreb: ABS 95 d. o. o.
- RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja. 2004. *Ethnology, Myth and Politics. Anthropologizing Croatian Ethnology*. J. Čapo Žmegač, ur. Burlington: Ashgate.
- RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja, Aleksandra MURAJ. 1998. "Prvih pedeset godina etnološke misli u Institutu". *Narodna umjetnost* 35/2:103–124.

- ROĆENOVIĆ, Lela. 1988. "Neka zapažanja o etnološkoj zbirci u zavičajnom muzeju". *Etnološka tribina* 11:95–97.
- RUBIĆ, Tihana. 2004./2005. "Pitanja i razine identiteta na primjeru kulturnoumjetničkih društava na Kordunu". *Etnološka tribina* 27/28:111–146.
- SKLEVICKY, Lydia. 1991. "Profesija etnolog – analiza pokazatelja statusa profesije". U *Simboli identiteta: studije, eseji, građa*. D. Rihtman-Auguštin, ur. Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 45–67.
- SKLEVICKY, Lydia. 1996. "Profesija etnolog – analiza pokazatelja statusa profesije". U *Konji, žene, ratovi*. D. Rihtman-Auguštin, ur. Zagreb: Druga, 189–210.
- STARČEVIĆ-ŠTAMBUK, Anamarija, Ivana ŠARIĆ, Ana-Marija BEKAVAC (2000): "Etnološka tribina. Popis sadržaja". *Etnološka tribina* 23:157–180.
- STOJANOVIĆ, Andrija. 1970. "Narodna jela u turističkoj primjeni". *Radovi plenarnog sastanka '70*:54–58.
- STOJANOVIĆ, Andrija. 1971. "Muzeji na otvorenom u Bugarskoj i Rumunjskoj". *Izvešća* 1:32–34.
- SUPEK, Olga. 1988a. "Ethnology in Croatia". *Etnološki pregled* 23/24:17–35.
- SUPEK, Olga. 1988b. "Etnolozi i antropolozi iz cijelog svijeta u Zagrebu". *Etnološka tribina* 11:157–161.
- SUPEK, Olga. 1988c. "Etnos u etnologiji i kulturnoj antropologiji". U *Zgodovinske vzporednice slovenske in hrvaške etnologije* 5. Knjižnica Glasnika SED-a 18, Slovensko etnološko društvo, Ljubljana, 29–60.
- SUPEK-ZUPAN, Olga. 1983. "Osnovne značajke etnologije u Hrvatskoj od 1945. do danas". U *Zbornik 1. kongresa jugoslovenskih etnologov in folkloristov*. Knjižnica Glasnika SED-a 10/1, Slovensko etnološko društvo, Ljubljana, 51–65.
- ŠKOKIĆ, Tea. 2004. "Feministička antropološka kritika: od univerzalizma do razlike". U *Između roda i naroda: etnološke i folklorističke studije*. T. Škokić, R. Jambrešić, ur. Zagreb: Centar za ženske studije – Institut za etnologiju i folkloristiku, 17–32.
- ŠKRABALO, Marina. 2009. "Etnologija kao nastavni predmet u Hrvatskoj 1931.–1945.". *Etnološka tribina* 32:57–74.
- ŠKRABALO, Marina, Tea TRKULJA. 1992. "Takvog bogatstva oni nisu vidjeli". *Etnološka tribina* 15:37–47.
- ŠKRBIĆ, Nevena. 1999. "Pavenka – djevojačka večer i pletenje svadbenog vijenca". *Etnološka tribina* 22:107–131.

- ŠPANIČEK, Žarko. 1995/1996. "Milovan Gavazzi and the Question on the Actuality of the Croatian Cultural-Historical Ethnology". *Studia ethnologica Croatica* 7/8:105–119.
- TODOROVA, Maria. 1996. "Konstrukcija zapadnog diskursa o Balkanu". *Etnološka tribina* 19:25–41.
- TOMLJENović, Mladen. 1983a. "Godišnji običaji (zimski ciklus) na Silbi". *Etnološka tribina* 4/5:21–24.
- TOMLJENović, Mladen. 1983b. "Ribolov na Silbi". *Etnološka tribina* 4/5:45–48.
- TOMLJENović, Mladen, Lidija NIKOČEVIĆ. 1983. "Legende i vjerovanja sa Silbe". *Etnološka tribina* 4/5:25–26.
- UREDNIŠTVO. 1993. "Predgovor". *Etnološka tribina* 16:9.
- VRTOVEC, Ivanka. 1988. "Prezentacija fundusa Etnografskog muzeja u Zagrebu". *Etnološka tribina* 11:103–106.
- VINCE-PALLUA, Jelka. 1990. "Aktivnosti Etnološkog kluba tijekom školske godine 1989./90.". *Etnološka tribina* 13:121–132.
- VINŠČAK, Tomo. 1985. "Tajnički izvještaj". *Etnološka tribina* 8:130–135.
- ZEBEC, Tvrtko. 2009. "Etika u etnologiji/kulturnoj antropologiji". *Etnološka tribina* 32:15–53.

IZVORI:

- ARHIV Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, Fond Studentske službe, Bilježnice diplomiranih, 1929. – 2006.
- ARHIV Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, Personalni dosje zaposlenika, Branimir Bratanić, matični broj 58.
- ARHIV HED-a, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kutije 1 – 5, 1954. – 2009.
- BILUŠ, Marina. 2005. "Velika Nacionalova anketa. Biramo najznačajniju Hrvaticu u povijesti". *Nacional online*, 7. travnja, <http://www.nacional.hr/clanak/19027/biramo-najznacajniju-hrvaticu-u-povijesti> (7. 4. 2005.)
- Etno-info*, obavijesti Hrvatskoga etnološkog društva objavljene: 16. 3. 2005., 26. 10. 2005., 4. 6. 2006. i 22. 2. 2007.

- GOSPIĆ, Antonija. 2009. "50. obljetnica djelovanja. U lipnju znanstveni skup u povodu 50. obljetnice Hrvatskog etnološkog društva". *Ezadar*, 16. siječnja, <http://www.ezadar.hr/clanak/u-lipnju-znanstveni-skup-u-povodu-50-obljetnice-hrvatskog-etnoloskog-drustva> (16. 1. 2009.)
<http://www.hrvatskoetnoloskodrustvo.hr> (1. 7. 2009.)
- KALAJDŽIJA, Siniša. 2008. "Etnolozi poručili – Varaždin ima veliki potencijal u kulturnom turizmu". *Moj portal*, 1. kolovoza, http://mojportal.hr/lokalno/sjeverozapadna_hrvatska/mozaik/etnolozi_porucili_varazdin_ima_veliki_potencijal_u_kulturnom_turizmu (1. 8. 2008.)
- "Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju: Povijest", <http://www.ffzg.hr/etno/index.php?cid=2007> (12. 7. 2009.)
- POVRZANOVIĆ, Maja. 1997. *Kultura i strah: ratna svakodnevica u Hrvatskoj 1991/92*. Rkp., doktorska disertacija. Zagreb: Dokumentacija Instituta za etnologiju i folkloristiku.
- S. S. 2004. "Skup u organizaciji Hrvatskog etnološkog društva 'Domaćom riječju kroz običaje Gorskog kotara'". *Novi list online*, 2. lipnja, <http://novine.novilist.hr/Default.asp?WCI=Rubrike&WCU=285A2863285E2863285A28582858285C2863288F2893288C28632863285928582859285B285E285F28632863286328582863A> (2. 6. 2004.)
- S. S. 2005. "Dodijeljene nagrade Hrvatskog etnološkog društva". *Samoborski glasnik online*, 10. lipnja, <http://www.samoborskiglasnik.net/vijesti.asp?datum=20050610&tempg=2005> (10. 6. 2005.)
- VITEZ, Zorica. 2006. "Kad nam je tradicija preblizu, onda bježimo od nje". *Glas Koncila online*, 33–34, 15. kolovoza, http://www.glas-koncila.hr/rubrike_interview.html?news_ID=8288 (15. 8. 2006.)

FOTOGRAFIJE

Organizatorica Zdenka Lechner
(u sredini lijevo) i sudionici Prvoga
savjetovanja Etnološkog društva Jugoslavije
u Osijeku 1958. godine

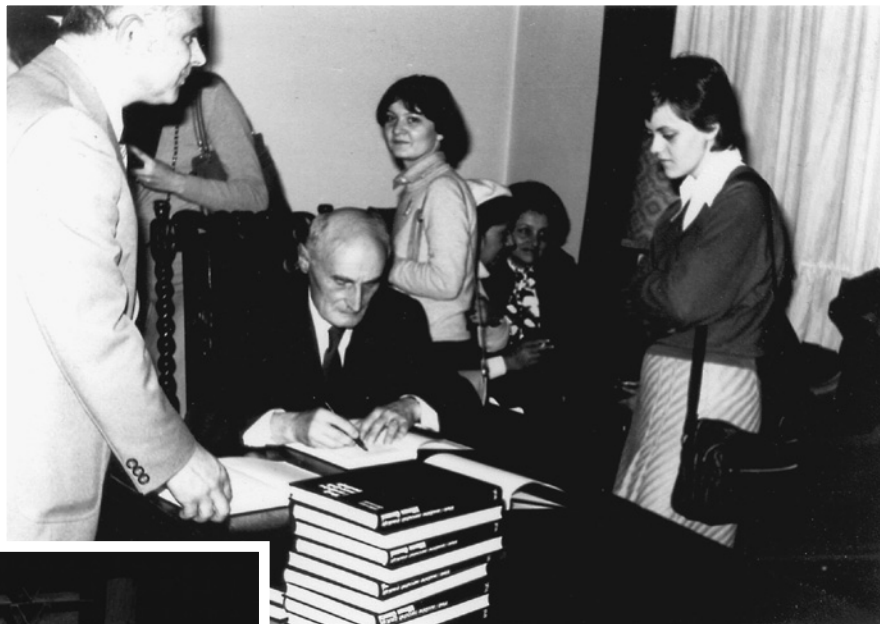

Branimir Bratanić s etnolozima na
savjetovanju Etnološkog društva
Jugoslavije na Pohorju 1963. godine

Godišnji skup HED-a 1975. godine organiziran
povodom 80. rođendana Milovana Gavazzija

Predstavljanje knjige Milovana Gavazzija
Vrela i sudbine narodne tradicije
u prostorijama Društva sveučilišnih
nastavnika u Zagrebu 9. 11. 1978. godine
(snimio Mladen Tomljenović)

Otkrivanje spomen-ploče Milovanu Gavazziju
u Zvonimirovoj ulici 62 u Zagrebu
1995. godine povodom 100. godišnjice
njegova rođenja

Članovi HED-a u obilasku groba
Branimira Bratanića na Mirogoju u Zagrebu
1996. godine povodom obilježavanja desete
obljetnice smrti

Na velebitskom prijevoju. Godišnji skup HED-a 1998. godine (snimio Tomo Vinšćak)

Predavanje u okviru Etnološkoga kluba: Sanja Kalapoš, Dunja Rihtman-Auguštin i Maja Bošković-Stulli u listopadu 2000. godine u prostorijama Društva sveučilišnih nastavnika u Hebrangovoj ulici u Zagrebu

Dunja Rihtman-Auguštin u radnoj sobi u Institutu za etnologiju i folkloristiku, Zvonimirova ulica 17 u Zagrebu 1997. godine (snimio Ivan Lozica)

Osme "Hrvatsko-slovenske etnološke paralele" u Motovunu 2004. godine (snimila Željka Jelavić)

Etnološki klub 28. 12. 2006. godine u Etnografskom muzeju u Zagrebu. Izlaganje Lidije Nikočević "Multikulturalnosti u muzejima istočne obale SAD-a" (snimila Željka Jelavić)

Okrugli stol pod naslovom "Mogućnosti za prijavu međunarodnih projekata" na desetim "Hrvatsko-slovenskim etnološkim paralelama" u Varaždinu 2008. godine (snimila Sandra Urem)

Sudionice godišnjega skupa o baštini Gorskoga kotara u Crnom Lugu 2004. godine
(snimila Željka Jelavić)

Godišnji skup pod naslovom "Kultura i transformacija:
Hrvatska 1945. – 1990." u Lubenicama
na otoku Cresu 2005. godine (snimila Tihana Rubić)

Predstavljanje zbornika *Destinacije čežnje, lokacije samoće* u Klubu hrvatskih kulturnih radnika u Zagrebu
14. 10. 2009. godine (snimila Marija Živković)

Svečana skupština povodom 50. obljetnice HED-a 4. 6. 2009. godine (snimio Hrvoje Žučko)

Sudionici svečane skupštine 4. 6. 2009. godine
(snimio Hrvoje Žučko)

Dobitnici nagrade "Milovan Gavazzi" i uzvanici
4. 6. 2009. godine (snimio Hrvoje Žučko)

PRILOZI

ČLANOVI UPRAVLJAČKIH TIJELA HED-a OD 1959. DO 2009. GODINE

1959. – 1961.

Predsjednik	Branimir Bratanić
Potpredsjednik	(funkcija potpredsjednika još nije uvedena)
Tajnice	Dunja Rihtman-Auguštin (I. tajnica), Đurđica Palošija (II. tajnica)
Blagajnici	Zlatko Obranović (I. blagajnik), Jelka Ribarić (II. blagajnica)
Ostali članovi Upravnog odbora*	Milovan Gavazzi, Olga Oštrić, Zdenka Lechner, Višnja Huzjak, Slava Kovač, Marija Lanza (zapisnik Osnivačke skupštine vodila Ivanka Bakrač)
Nadzorni odbor	Leonilda Vidović, Božena Živković, Darija Dujmović
Sud časti	Ante Kalmeta, Pero Sekulić, Miljenko Fadijević
Lokalni ogranak Zagreb – Upravni odbor	Dunja Rihtman-Auguštin (predsjednica), Milovan Gavazzi, Branimir Bratanić, Đurđica Palošija, Zlatko Stahuljak, Andrija Stojanović (tajnik), Marija Išgum, Marijanka Kozmar

1961. – 1963.

Predsjednik	Branimir Bratanić
Potpredsjednik	(funkcija potpredsjednika još nije uvedena)
Tajnice	Dunja Rihtman-Auguštin (I. tajnica), Đurđica Palošija (II. tajnica)
Blagajnica	Jelka Ribarić
Ostale članice Upravnog odbora	Olga Oštrić, Višnja Huzjak, Slava Kovač
Nadzorni odbor	Leonilda Vidović, Paula Gabrić, Darija Nazor
Sud časti	Ante Kalmeta, Pero Sekulić, Marija Lanza
Lokalni ogranak Zagreb – Upravni odbor	Dunja Rihtman-Auguštin (predsjednica), Milovan Gavazzi, Branimir Bratanić, Đurđica Palošija, Zlatko Stahuljak, Andrija Stojanović (tajnik), Marija Išgum, Marijanka Kozmar

* Iz Statuta: Upravni odbor sastoji se od parnog broja članova i predsjednika, sve ih bira Skupština, a Upravni odbor između sebe bira tajnika, blagajnika i potpredsjednika.

1963. – 1965.

Predsjednica	Zdenka Lechner
Potpredsjednica	Marija Išgum
Tajnici	Marija Gamulin (I. tajnica), Branko Pleše (II. tajnik)
Blagajnica	Ivanka Bakrač
Ostali članovi Upravnog odbora	Darija Nazor, Aleksandra Muraj, Melita Smokvina, Mara Hećimović-Seselja, Vitomir Belaj, Josip Miličević
Nadzorni odbor	Paula Gabrić, Višnja Huzjak, Đurđica Palošija
Sud časti	Vinko Žganec, Mato Matašin, Marija Lanza
Lokalni ogranak Zagreb – Upravni odbor	Vesna Čulinović-Konstantinović (predsjednica), Andrija Stojanović (tajnik), Aleksandra Muraj

1965. – 1967.

Predsjednica	Đurđica Palošija
Potpredsjednica	Zdenka Lechner
Tajnice	Višnja Huzjak (I. tajnica), Zdenka Noršić (II. tajnica)
Blagajnica	Ivanka Bakrač
Ostale članice Upravnog odbora	Aleksandra Muraj, Paula Gabrić, Marija Gamulin, Olga Oštrić, Olgica Lastrić, Leonilda Vidović
Nadzorni odbor	Mara Hećimović-Seselja, Branko Pleše, Darija Nazor
Sud časti	Milovan Gavazzi, Branimir Bratanić, Jelka Radauš Ribarić
Lokalni ogranak Zagreb – Upravni odbor	Vesna Čulinović-Konstantinović (predsjednica), Andrija Stojanović (tajnik), Aleksandra Muraj

1967. – 1969.

Predsjednica	Marija Išgum
Potpredsjednica	Marija Gamulin
Tajnica	Vera Bratulić
Blagajnica	Ivanka Bakrač
Ostale članice Upravnog odbora	Zdenka Noršić, Zdenka Lechner, Dunja Rihtman-Auguštin, Mara Hećimović-Seselja, Višnja Huzjak, Dragica Kahrić, Olga Oštrić
Nadzorni odbor	Katica Benc, Marcel Davila, Andrija Stojanović
Sud časti	Milovan Gavazzi, Branimir Bratanić, Jelka Radauš Ribarić
Lokalni ogranak Zagreb – Upravni odbor	Paula Gabrić (predsjednica), Vlasta Domaćinović (tajnica), Marcel Davila, Ivan Oreč

1969. – 1971.

Predsjednica	Marija Išgum
Potpredsjednik	Stipe Janjić
Tajnice	Višnja Huzjak (I. tajnica), Dunja Rihtman-Auguštin (II. tajnica)
Blagajnica	Ivanka Bakrač
Ostali članovi Upravnog odbora	Marija Gamulin, Mara Hećimović-Seselja, Dragica Kahrić, Olga Oštrić, Andrija Stojanović, Leonilda Vidović
Nadzorni odbor	Marcel Davila, Darija Nazor, Đurđica Palošija
Sud časti	Milovan Gavazzi, Branimir Bratanić, Jelka Radauš Ribarić
Lokalni ogranak Zagreb – Upravni odbor	(nedostaje dokumentacija)

1971. – 1973.

Predsjednica	Đurđica Palošija
Potpredsjednica	Leonilda Vidović
Tajnici	Jasna Andrić (I. tajnica), Vitomir Belaj (II. tajnik)
Blagajnica	Zorica Šimunović
Ostale članice Upravnog odbora	Katica Benc, Mirjana Jakelić, Dragica Kahrić, Jasna Katarinić, Ljubica Ramušćak, Marija Ugrin
Nadzorni odbor	Ivanka Bakrač, Višnja Huzjak, Andrija Stojanović
Sud časti	Milovan Gavazzi, Branimir Bratanić, Jelka Radauš Ribarić
Lokalni ogranak Zagreb – Upravni odbor	Vesna Čulinović-Konstantinović (predsjednica), Ksenija Marković (tajnica), Mara Hećimović-Seselja, Ivanka Matišić, Marija Barath-Platz

1973. – 1975.

Predsjednik	Vitomir Belaj
Potpredsjednik	(nedostaje dokumentacija)
Tajnica	Marija Barath-Platz
Blagajnica	Zorica Šimunović
Ostali članovi Upravnog odbora	Vladimir Kovačić, Ljubica Ramušćak, Todor Gruev, Marija Ugrin
Nadzorni odbor	Ivanka Bakrač, Višnja Huzjak, Andrija Stojanović
Sud časti	Milovan Gavazzi, Branimir Bratanić, Jelka Radauš Ribarić
Lokalni ogranak Zagreb – Upravni odbor	(Ogranak ugašen)

1975. – 1977.

Predsjednica	Zorica Rajković
Potpredsjednica	Višnja Huzjak
Tajnice	Vlasta Domaćinović (I. tajnica), Aleksandra Muraj (II. tajnica)
Blagajnica	Ivanka Tralić
Ostali članovi Upravnog odbora	Olgica Lastrić, Dunja Rihtman-Auguštin, Ivica Šestan, Milivoj Vodopija
Nadzorni odbor	Katica Benc, Matilda Crnković, Zorica Šimunović
Sud časti	Milovan Gavazzi, Branimir Bratanić, Jelka Radauš Ribarić

1977. – 1979.

Predsjednik	Josip Milićević
Potpredsjednica	Vlasta Domaćinović
Tajnica	Vesna Čulinović-Konstantinović
Blagajnica	Ivanka Tralić
Ostali članovi Upravnog odbora	Višnja Huzjak, Nada Gjetvaj, Ivana Jurković, Dunja Rihtman-Auguštin, Ivica Šestan
Nadzorni odbor	Paula Gabrić, Mara Hećimović-Seselja, Zorica Rajković
Sud časti	Milovan Gavazzi, Branimir Bratanić, Jelka Radauš Ribarić

1979. – 1981.

Predsjednica	Dunja Rihtman-Auguštin
Potpredsjednik	Josip Milićević
Tajnice	Snježana Čolić (I. tajnica), Jadranka Puntarović (II. tajnica)
Blagajnica	Olga Lastrić
Ostali članovi Upravnog odbora	Nada Duić, Ivana Jurković, Ivica Šestan, Aleksandra Muraj
Nadzorni odbor	Paula Gabrić, Mara Hećimović-Seselja, Zorica Rajković
Sud časti	Milovan Gavazzi, Branimir Bratanić, Jelka Radauš Ribarić

1981. – 1983.

Predsjednica	Dunja Rihtman-Auguštin
Potpredsjednica	Ivanka Bakrač
Tajnice	Jadranka Puntarović (I. tajnica), Nada Duić (II. tajnica)
Blagajnica	Olga Lastrić
Ostale članice Upravnog odbora	Aleksandra Muraj, Maja Kožić, Vesna Čulinović-Konstantinović
Nadzorni odbor	Paula Gabrić, Zorica Petrić, Zorica Rajković
Sud časti	Milovan Gavazzi, Branimir Bratanić, Olga Oštrić

1983. – 1985.

Predsjednica	Dunja Rihtman-Auguštin
Potpredsjednica	Olga Supek-Zupan
Tajnici	Tomo Vinščak, Dunja Zelić
Blagajnica	Libuše Kašpar
Ostale članice Upravnog odbora	Nada Gjetvaj, Jelka Radauš Ribarić, Jasenka Lulić
Nadzorni odbor	Paula Gabrić, Zorica Petrić, Zorica Rajković
Sud časti	Milovan Gavazzi, Branimir Bratanić, Olga Oštrić

1985. – 1987.

Predsjednica	Olga Supek-Zupan
Potpredsjednik	(nedostaje dokumentacija)
Tajnici	Tomo Vinščak, Nerina Eckhel
Blagajnik	(nedostaje dokumentacija)
Ostali članovi Upravnog odbora	(nedostaje dokumentacija)
Nadzorni odbor	(nedostaje dokumentacija)
Sud časti	(nedostaje dokumentacija)

1987. – 1989.

Predsjednica	Dunja Rihtman-Auguštin
Potpredsjednik	Branko Đaković
Tajnice	Nerina Eckhel, Ljubica Katunar
Blagajnica	Milana Černelić
Ostali članovi Upravnog odbora	(Izvršni odbor) Josip Milićević, Aleksandra Muraj, Olga Supek, Zvonimir Toldi
Nadzorni odbor	(Odbor samoupravne kontrole) Jasna Andrić, Katica Benc Bošković, Zorica Rajković
Sud časti	Milovan Gavazzi, Đurđica Palošija, Mario Petrić

1989. – 1991.

Predsjednica	Dunja Rihtman-Auguštin
Potpredsjednica	Lydia Sklevicky
Tajnica	Nerina Eckhel
Blagajnica	Ljubica Katunar
Ostale članice Upravnog odbora	Jasenska Lulić, Olga Supek, Libuše Kašpar, Ksenija Marković, Jelka Vince-Pallua
Nadzorni odbor	Jasna Andrić, Katica Benc Bošković, Zorica Rajković
Sud časti	Milovan Gavazzi, Đurđica Palošija, Mario Petrić

1991. – 1993.

Predsjednica	Dunja Rihtman-Auguštin
Potpredsjednik	(nedostaje dokumentacija)
Tajnica	Nerina Eckhel
Blagajnica	Ljubica Katunar
Ostali članovi Upravnog odbora	Damir Zorić, Jasna Čapo Žmegač, Tvrtko Zebec, Jadranka Grbić, Jelka Vince-Pallua, Jelica Roćenović
Nadzorni odbor	(nedostaje dokumentacija)
Sud časti	(nedostaje dokumentacija)

1993. – 1995.

Predsjednica	Maja Kožić
Potpredsjednik	Damodar Frlan
Tajnica	Tihana Petrović
Blagajnik	Zoran Čiča
Ostali članovi Upravnog odbora	Jasna Čapo Žmegač, Jasenka Lulić, Dunja Rihtman-Auguštin, Žarko Španiček, Jelka Vince-Pallua
Nadzorni odbor	(nedostaje dokumentacija)
Sud časti	(nedostaje dokumentacija)

1995. – 1997.

Predsjednik	Damodar Frlan
Potpredsjednik	Žarko Španiček
Tajnica	Nives Rittig-Beljak
Blagajnik	Josip Barlek
Ostali članovi Upravnog odbora	Vitomir Belaj, Tihana Petrović, Marija Kožić, Zvonimir Toldi, Ivanka Ivkanec
Nadzorni odbor	(nedostaje dokumentacija)
Sud časti	Mirjana Randić-Barlek, Jerko Bezić, Branko Đaković

1997. – 1999.

Predsjednik	Tomo Vinščak
Potpredsjednik	(nedostaje dokumentacija)
Tajnica	Ivanka Ivkanec
Blagajnik	Josip Forjan
Ostali članovi Upravnog odbora	Vitomir Belaj, Mirjana Randić-Barlek, Milana Černelić, Ljubica Gligorević, Vesna Zorić, Tvrtko Zebec
Nadzorni odbor	Maja Kožić, Aleksandra Muraj, Nerina Eckhel
Sud časti	Zdenka Lechner, Jelka Radauš Ribarić, Dunja Rihtman-Auguštin

1999. – 2001.

Predsjednik	Aleksej Gotthardi-Pavlovsky
Potpredsjednik	Tomo Vinšćak
Tajnica	Ljubica Katunar
Blagajnik	Josip Forjan
Ostali članovi Upravnog odbora	Jelka Vince-Pallua, Slavica Moslavac, Dunja Majnarić Radošević, Branko Đaković, Lidija Nikočević
Nadzorni odbor	Višnja Huzjak, Zorica Petrić, Nada Duić
Sud časti	Zdenka Lechner, Jelka Radauš Ribarić, Dunja Rihtman-Auguštin

2001. – 2003.

Predsjednik	Aleksej Gotthardi-Pavlovsky
Potpredsjednica	Ines Prica
Tajnica	Renata Vujnović
Blagajnica	Zvezdana Antoš
Ostale članice Upravnog odbora	Ana Mlinar, Ljubica Gligorević, Mirjana Zec, Ljerka Albus
Nadzorni odbor	Dunja Majnarić Radošević, Ksenija Marković, Zorica Vitez
Sud časti	Maja Bošković-Stulli, Maja Kožić, Aleksandra Lazarević

2003. – 2005.

Predsjednica	Sanja Kalapoš Gašparac
Potpredsjednica	Željka Jelavić
Tajnik	Aleksej Gotthardi-Pavlovsky
Blagajnica	Zvezdana Antoš
Ostali članovi Upravnog odbora	Mirjana Zec, Ljerka Albus, Ljubica Gligorević, Jasna Čapo Žmegač, Tomo Vinšćak, Ana Mlinar
Nadzorni odbor	Aleksandra Muraj, Nerina Eckhel, Tihana Petrović Leš
Sud časti	Maja Kožić, Maja Bošković-Stulli, Aleksandra Lazarević

2005. – 2007.

Predsjednica	Željka Jelavić
Potpredsjednica	Zvezdana Antoš
Tajnica	Tihana Rubić
Blagajnica	Jelica Roćenović
Ostali članovi Upravnog odbora	Krešimir Blažević, Žarko Španiček, Ines Prica, Jasna Čapo Žmegač, Jadranka Grbić, Filip Đinđić, Olga Orlić
Nadzorni odbor	Aleksej Gotthardi-Pavlovsky, Dunja Majnarić Radošević, Mirjana Randić
Sud časti	Nerina Eckhel, Josip Barlek, Damodar Frlan

2007. – 2009.

Predsjednica	Željka Jelavić
Potpredsjednica	Zvezdana Antoš
Tajnica	Tihana Rubić
Blagajnica	Željka Petrović
Ostali članovi Upravnog odbora	Lidija Nikočević, Ines Prica, Jadranka Grbić, Filip Đinđić, Žarko Španiček, Nevena Škrbić Alempijević
Nadzorni odbor	Aleksej Gotthardi-Pavlovsky, Dunja Majnarić Radošević, Stjepan Sremac
Sud časti	Aleksandra Muraj, Zvonimir Toldi, Višnja Huzjak

2009. –

Predsjednica	Željka Jelavić
Potpredsjednik	Zoran Čiča
Tajnice	Nevena Škrbić Alempijević, Marija Živković
Blagajnica	Željka Petrović Osmak
Ostali članovi Upravnog odbora	Ines Prica, Jadranka Grbić, Ivana Radovani, Goran Pavel Šantek, Marija Živković
Nadzorni odbor	Aleksej Gotthardi-Pavlovsky, Tihana Rubić, Jasenka Lulić Štorić
Sud časti	Aleksandra Muraj, Žarko Španiček, Zorica Vitez

POPIS SADRŽAJA ETNOLOŠKIH TRIBINA

priredile Ana-Marija Starčević-Štambuk, Ivana Šarić
i Ana-Marija Bekavac

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva izlazi 1970. godine pod naslovom *Radovi*, od 1971. do 1976. godine kao *Izješća*, a naslov *Etnološka tribina* nosi od 1978. godine do danas.

Radovi plenarnog sastanka '70

Radovi plenarnog sastanka Ogranak za SR Hrvatsku Etnološkog društva Jugoslavije, ur. Andrija Stojanović, Zagreb: Ogranak za SR Hrvatsku Etnološkog društva Jugoslavije, 1970: 58.

GAVAZZI, Milovan: Jedan preteča slavenske etnologije i njegov hrvatski suradnik: 3–4.

CRNKOVIĆ, Matilda: Što je strukturalizam: moda, metoda ili ideologija?: 5–11.

JANJIĆ, Stjepan: Narodna nošnja bosanskih Šokaca: 12–18.

RADAUŠ-RIBARIĆ, Jelka: Slavonska djevojačka pletenica: 19–20.

RITTIG, Nives: Nekoliko etnoloških problema gradišćanskih Hrvata: 21–27.

GOTTHARDI-PAVLOVSKY, Beata: Neki problemi teorije i prakse na zaštiti etnografske građe i spomenika: 28–42.

RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja: Etnologija i turizam: 43–53.

STOJANOVIĆ, Andrija: Narodna jela u turističkoj primjeni: 54–58.

Izješća za godinu 1971., god. 2, 1971.

Izješća o radu Ogranak za SR Hrvatsku Etnološkog društva Jugoslavije za 1971. god., ur. Vitomir Belaj, Zagreb: Ogranak za SR Hrvatsku Etnološkog društva Jugoslavije, 1972: 46.
Godišnji plenarni sastanak 28. i 29. I. 1971.: 5.

ČULINOVIĆ-KONSTANTINOVIĆ, Vesna: Oblici zadružnog života u zlatarskom kraju: 6–19.

ŠIMUNOVIĆ, Zorica: Trodijelna prizemna kuća u sjeverozapadnoj Hrvatskoj: 20–26.

- JANJIĆ, Stjepan: Korablje na rijeci Kupi: 27–28.
- GOTTHARDI-PAVLOVSKY, Beata: O projiciranju građe predajne narodne kulture u suvremeni život: 29. Plenarni sastanak održan 4. XII. 1971.: 31.
- DOMAĆINOVIĆ, Vlasta: Zapažanja o nekim austrijskim muzejima: 32–33.
- STOJANOVIĆ, Andrija: Muzeji na otvorenom u Bugarskoj i Rumunjskoj: 34–38.
- GAVAZZI, Milovan: Novi pariski "Musée national des Arts et Traditions populaires": 39–46.

Izješća, god. 3, 1972.

Izješća iz 1972. godine, [ur.] Đurđica Palošija, Zagreb: Ogranak za SR Hrvatsku Etnološkog društva Jugoslavije, 1972: 140.

- BELAJ, Vitomir: Neki problemi pri određivanju kompleksa panja – badnjaka: 5–14.
- DOMAĆINOVIĆ, Vlasta: Košnice pletene od pruća ("trнке"): 15–29.
- PALOŠIJA, Đurđica: Narodna kultura – znanstveni izvor: 31–43.
- ANDRIĆ, Jasna: Iz etnološke problematike s područja nekih starih rudarskih središta: 45–63.
- HELEBRANT, Marija: Sergej Mihajlovič Širokogorov i njegova teorija o etnosu: 65–79.
- CRNKOVIĆ, Matilda: Zadruga u Mađara (prikaz objavljenih podataka): 81–93.
- GAMULIN, Marija: "Trulli" na području grada Alberobello i problemi njihove zaštite: 95–109.
- ŠIMUNOVIĆ, Zorica: Prikaz arhiva Odbora za narodni život i običaje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti: 111–117.
- OŠTRIĆ, Olga: Etnografski odjel Narodnoga muzeja u Zadru – osnivanje, razvoj, perspektive: 119–124.
- GAVAZZI, Milovan: Etnografski muzej u Zagrebu (povodom pregradnje, preuređenja i novoga otvorenja): 125–130.
- LAZAREVIĆ, Aleksandra Sanja: O pristupu izvan-evropskoj građi u nas: 131–132.
- GAVAZZI, Milovan: Vladimir Tkalčić: 133–137.
- GAVAZZI, Milovan: Slava Kovač: 139–140.

Izvješća, god. 4, 1974.

Izvješća iz 1973. i 1974. godine, ur. Vitomir Belaj, Maja Kožić, Zorica Šimunović, Zagreb: Ogranak za SR Hrvatsku Etnološkog društva Jugoslavije, 1974: 96.

BELAJ, Vitomir: "Metafizičke spekulacije" u etnologiji. Pred 150-godišnjicu rođenja, odnosno uz 70-godišnjicu smrti Adolfa Bastiana (Bremen 1826. – Port of Spain 1905.): 5–17.

DOMAĆINOVIĆ, Vlasta: Neka zapažanja uz etnološke karte: 19–26.

LAZAREVIĆ, Aleksandra Sanja: Simpozij o istočnoazijskoj umjetnosti u Zapadnom Berlinu: 27–35.

MILIĆEVIĆ, Josip: Problemi inventarizacije u muzejima: 37–40.

MURAJ, Aleksandra: Oblici i raširenost brana u Jugoslaviji: 41–63.

RÜEGG, Francois: Susret kultura u narodnom graditeljstvu jugoistočne Evrope: 65–73.

VODOPIJA, Milivoj: A propos kriterija neorganičnosti: 75–85.

CRNKOVIĆ, Matilda: Povijesni slojevi vjerovanja Madjara u vrijeme zaposjedanja Karpatske kotline. Stablo svijeta: 87–97.

Izvješća, god. 5–6, 1976.

Izvješća iz 1975. i 1976. godine, ur. Zorica Šimunović, Maja Kožić, Olga Supek-Zupan, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 1976: 155.

BRATANIĆ, Branimir: Pogled na 200 godina etnološke znanosti: 5–54.

ČULINOVIĆ-KONSTANTINOVIĆ, Vesna: Porodica nevjenčanog para: 55–69.

PETRIĆ, Mario: Neke društvene ustanove kod Muslimana Župče u srednjoj Bosni: 71–87.

MILIĆEVIĆ, Josip: Istarsko pučko lončarstvo: 89–101.

JURKOVIĆ, Ivana: Ručnici našičkog kraja: 103–113.

ČULINOVIĆ-KONSTANTINOVIĆ, Vesna: Izvještaj Komisije za muzejska i konzervatorska pitanja Hrvatskog etnološkog društva: 115–127.

MILIĆEVIĆ, Josip: Etnografijo, gdje si?: 129–137.

GAVAZZI, Milovan: U spomen Vinku Žgancu: 139–142.

SUPEK-ZUPAN, Olga: Etnološka, antropološka i srodna izdanja u Jugoslaviji (od 1954. do 1977. godine): 143–155.

Etnološka tribina, 1 (god. 7/8) 1978.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Zorica Šimunović-Petrić, uredništvo: Zorica Šimunović-Petrić, Maja Kožić, Olga Supek-Zupan, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 1978: 135.

Članci i građa

RITTIG-BELJAK, Nives: Koegzistencija jezika u gradišćanskih Hrvata: 7–20.

RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja: Folklor, folklorizam i suvremena publika: 21–28.

MILIĆEVIĆ, Josip: Mogućnosti prikazivanja narodnih običaja na sceni: 29–35.

MILIĆEVIĆ, Josip: Etnografski podaci u djelima Mate Balote: 37–44.

ŠKRINJARIĆ, Ilija i Pavao RUDAN, Tea RUNJAK, Branka MACAROL, Zoran PIŠL, Milica GOMZI i Ljerka SCHMUTZER: Analiza kvantitativnih svojstava dermatoglifa istarske populacije – proučavanje "bioloških i genetičkih distanci": 45–70.

JURKOVIĆ, Ivana: Tkane marame u našičkom kraju: 71–80.

KAŠPAR, Libuše: Tkanje i tkalci u lepoglavskom kraju: 81–84.

Prikazi i vijesti

KOŽIĆ, Maja: XV savjetovanje i XI redovita skupština etnoloških društava Jugoslavije: 87–88.

MURAJ, Aleksandra: Treće posvetovanje Slovenskega etnološkega društva, Brežice, 7-8. VI 1978.: 8-91.

MURAJ, Aleksandra: U povodu objavljivanja knjige "Vrela i sudbine narodnih tradicija" Milovana Gavazzija: 92–93.

GJETVAJ, Nada: Terensko istraživanje i etnografska građa Istre, Cresa, Lošinja i Suska u zbirkama Etnografskog muzeja u Zagrebu: 94–96.

ŠESTAN, Ivica: "Đakovo i njegova okolica", Zbornik Muzeja Đakovštine: 97–99.

MILIĆEVIĆ, Josip: "Istarska škrinjica" i 85-godišnjica života Jakova Mikca: 99–102.

MILIĆEVIĆ, Josip: Jardasova Kastavština: 103–106.

SUPEK-ZUPAN, Olga: Živjeti kao antropolog – In memoriam Margaret Mead: 106–111.

SUPEK-ZUPAN, Olga: ZIF (INU): 112–113.

ČULINOVIĆ-KONSTANTINOVIĆ, Vesna: EZ JAZU: 114. BIBLIOGRAFIJA

SUPEK-ZUPAN, Olga: Etnološka, antropološka i srodna izdanja u Jugoslaviji (od 1954. do 1977. godine): 117–135.

Etnološka tribina, 2 (god. 9), 1979.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Zorica Šimunović-Petrić, uredništvo: Zorica Šimunović-Petrić, Maja Kožić, Olga Supek-Zupan, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 1979: 155.

Članci i građa

KOŽIĆ, Maja: Narodni život i običaji u Reljkovićevo "Satiru" (Uz dvjestotu obljetnicu drugoga izdanja): 7–66.

ČULINOVIĆ-KONSTANTINOVIĆ, Vesna: Historijski prikaz etnoloških istraživanja i interesa za narodnu kulturu u Hrvatskoj: 67–88.

KAŠPAR, Libuše: Piroćanski pečalbari u Vrginmostu: 89–92.

LAZAREVIĆ, Aleksandra Sanja: Zapis Dragutina Lermana o E. W. Bleydenu: 93–95.

MILIĆEVIĆ, Josip: Dvadeset godina rada Etnološkog društva u Hrvatskoj: 97–116.

Prikazi i vijesti

SUPEK-ZUPAN, Olga: Vera St. Erlich: "U društvu s čovjekom": 119.

SUPEK-ZUPAN, Olga: San i java Gorice Svetojanske: 120–122.

ŠESTAN, Ivica: Stručno-znanstveni skup u Dojranu: 122–123.

BAKRAČ, Ivanka: Proslava 60. obljetnice Etnografskog muzeja u Zagrebu: 123–125.

JAKOPOVIĆ, Jadranka: Pokret mladih istraživača: 126–129.

ŠIMUNOVIĆ-PETRIĆ, Zorica: Etnološki zavod Istraživačkog centra JAZU: 129–130.

SUPEK-ZUPAN, Olga: Rad Zavoda za istraživanje folkloru u 1979. g.: 130–131.

Bibliografija

NARIĆ, Dora: Prilog etnološkoj i folklorističkoj bibliografiji Istre: 135–156.

Etnološka tribina, 3 (god. 10), 1980.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Zorica Šimunović-Petrić, uredništvo: Zorica Šimunović-Petrić, Maja Kožić, Olga Supek-Zupan, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 1980: 166.

Članci i građa

PETRIĆ, Mario: Znanstvena dokumentacija o narodnom životu na širem području Zagreba: 7–10.

GJETVAJ, Nada: Narodno graditeljstvo na širem području grada Zagreba: 11–25.

ECKHEL, Nerina: Tekstilno rukotvorstvo uže okolice Zagreba: 27–38.

VRTOVEC, Ivanka: Stanovništvo i socijalno uređenje u selima zagrebačke okolice: 39–44.

BAKRAČ, Ivanka: Neka zapažanja o godišnjim običajima u selima oko Zagreba: 45–50.

KOŽIĆ, Maja: Dječje igre u okolini Zagreba: 51–62.

RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja: Etnološka istraživanja u gradu – problemi i dileme: 63–72.

RAVNIK, Mojca: Problemi etnološkoga preučavanja v mestu na primeru ljubljanskega delavskega predmestja: 73–76.

BOŠKOVIC-STULLI, Maja: Poslovice u zagrebačkom "Vjesniku": 77–86.

KRŠINIĆ, Vedrana: Istraživanje likovne kulture na Peščenici: 87–92.

Profesoru Branimiru Brataniću uz 70. obljetnicu života

BELAJ, Vitomir: Profesoru Branimiru Brataniću za 70. godišnjicu: 95–101.

[S.N.]: Pregled bibliografije i uredničkog rada prof. B. Bratanića: 103–114.

PETROVIĆ, Đurđica: Profesor Branimir Bratanić: Evropski etnološki atlas: 115–123.

PUNTAROVIĆ, Jadranka: Iz povijesti etnološke kartografije: 124–128.

DOMAĆINOVIĆ, Vlasta: Rasprostranjenost pojedinih tipova košnica u Jugoslaviji i pokušaj određivanja njihove relativne starosti: 129–138.

IŠGUM, Marija: Osvrt na jednu kartu iz pokusne faze Etnološkog atlasa Jugoslavije: 139–143.

Prikazi i vijesti

PUNTAROVIĆ, Jadranka: Tajnički izvještaj HED-a: 147–152.

MILIĆEVIĆ, Josip: Podravsko rukotvorje, Josip Turković: 153–155.

KOŽIĆ, Maja: Upute za čuvanje etnografske građe: 155.

ŠIMUNOVIĆ-PETRIĆ, Zorica: Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena: 155–156.

ŠIMUNOVIĆ-PETRIĆ, Zorica: Geografska bibliografija Jugoslavije, Mirko Marković: 156.

KOŽIĆ, Maja: Školska zavičajna zbirka, B. Kranjčev: 157.

NIKOČEVIĆ, Lidija i Maja POVRZANOVIĆ: Djelovanje etnološke grupe organizacije mladih istraživača: 157–159.

PERIĆ-POLONIJO, Tanja: Obavijest o Kongresu SUFJ: 160.

KATUNAR, Ljubica: V međunarodni znanstveni skup "Ethnographia Pannonica": 160–161.

SUPEK-ZUPAN, Olga: Simpozij o ruralnoj ekonomiji i društvu u istočnoj Evropi: 161–162.

In Memoriam

SUPEK-ZUPAN, Olga: Vera Stein Erlich: 163–164.

BELAJ, Vitomir: Bela Römer: 164–166.

Etnološka tribina, 4–5 (god. 11/12) 1983.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Zorica Šimunović-Petrić, uredništvo: Zorica Šimunović-Petrić, Maja Kožić, Olga Supek-Zupan, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 1983: 145.

Članci i građa

NIKOČEVIĆ, Lidija: Rad mladih istraživača na Silbi: 7–9.

ČAPO, Jasna: Proljetni ciklus godišnjih običaja na Silbi: 11–16.

NIKOČEVIĆ, Lidija: Godišnji (jesenski) običaji i životni običaji na Silbi: 17–20.

TOMLJENOVIĆ, Mladen: Godišnji običaji (zimski ciklus) na Silbi: 21–24.

TOMLJENOVIĆ, Mladen i Lidija Nikočević: Legende i vjerovanja sa Silbe: 25–26.

POVRZANOVIĆ, Maja: Pjesme, glazbala i plesovi Silbe – građa s terenskog istraživanja: 27–43.

TOMLJENOVIĆ, Mladen: Ribolov na Silbi: 45–48.

STEPINAC-FABIJANIĆ, Tihomira: Novija istraživanja i problemi ruralne arhitekture u Istri: 49–53.

MILIĆEVIĆ, Josip: Istranke u borbenim prilikama: 55–64.

MILEUSNIĆ, Zlatko: Obnovljeni pokladni običaji u selu Barat: 65–68.

ECKHEL, Nerina: Restauratorski zahvati na etnografskim predmetima zbirke Bogišić u Cavtatu: 69–75.

LECHNER, Zdenka: Šaranje tikvica u županjskom kraju: 77–86.

- KRPAN, Stjepan: Ovčarstvo kod Hrvata u rumunjskoj županiji Caras-Severin: 87–104.
 KAŠPAR, Libuše: Dominacija žena u medicarstvu Hrvatskog zagorja i Podravine: 105–109.
 KAŠPAR, Libuše: Nošnja maruševečkog kraja i njezina rekonstrukcija: 111–116.
 ĐURIĆ, Tomislav: Dravski zlatari iz Međimurja: 117–120.
 SKLEVICKY, Lydia: Nužnost "ženske perspektive" u etnologiji: 121–126.
 LAZAREVIĆ, Aleksandra Sanja: Neki aspekti suradnje etnologije i antropologije: 127–130.

Prikazi i vijesti

- PUNTAROVIĆ, Jadranka: Tajnički izvještaj: 133–138.
 MURAJ, Aleksandra: Povijesne paralele hrvatske i slovenske etnologije: 138–139.
 SUPEK-ZUPAN, Olga: Skup Sociologija, antropologija i etnologija, posvećen životu i radu dr. Vere Stein Erlich: 139.
 KOŽIĆ, Maja: XI. olimpijada starih sportova, Brođanci 1982.: 140–141.
 KOŽIĆ, Maja: 29. kongres Saveza udruženja folklorista Jugoslavije: 141.
 SUPEK-ZUPAN, Olga: Narodna umjetnost, br. 17 i Narodna umjetnost, br. 18: 142.
 SUPEK-ZUPAN, Olga: Etnološki pregled, br. 16: 142.
 SUPEK-ZUPAN, Olga: Etnološki pregled, br. 17: 143.
 ŠIMUNOVIĆ-PETRIĆ, Zorica: Etnološka istraživanja 1: 143.
 SUPEK-ZUPAN, Olga: Slobodan Zečević, Mitska bića srpskih predanja: 143–144.
 SUPEK-ZUPAN, Olga: Slobodan Zečević, Kult mrtvih kod Srba: 144–145.

In Memoriam

- SUPEK-ZUPAN, Olga: dr Slobodan Zečević: [bez pag. 147].

Etnološka tribina, 6–7 (god. 13/14), 1984.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Zorica Petrić, uredništvo: Zorica Šimunović-Petrić, Maja Kožić, Olga Supek-Zupan, gošća urednica: Aleksandra Muraj, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 1984: 212.

Povijesne paralele hrvatske i slovenske etnologije

- KORUNIĆ, Petar: Hrvatsko-slovenski odnosi u razdoblju oblikovanja jugoslavenske ideologije u hrvatskoj i slovenskoj politici (1835 – 1874): 7–29.

- MURAJ, Aleksandra: Teorijsko-metodološke zamisli A. Radića i njihov utjecaj na etnološki rad u Hrvatskoj: 31–36.
- KREMENŠEK, Slavko: Matija Murko in Antun Radić: 37–42.
- RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja: O onim drugim knjigama o narodnom životu: 43–50.
- ČULINOVIĆ-KONSTANTINOVIĆ, Vesna: Običajno pravo, njegova primjena i proučavanje do polovine 20. stoljeća: 51–70.
- STRAINAR, Julijan: Slovenska etnomuzikologija v letih 1848 – 1941: 71–80.
- BEZIĆ, Jerko: Oblici hrvatske etnomuzikološke djelatnosti od 1848. do 1945. g.:81–84.
- GALIN, Krešimir: Težnje i ostvarenja organologije u Hrvatskoj do 1941. god.: 85–90.
- NIKOČEVIĆ, Lidija: Život i djelo Ivana Milčetića: 91–96.
- FIKFAK, Jurij: Iz etnološkoga in folklorističnoga dela Jakoba Volčiča, objavljenoga v Novicah 1851 – 1881.: 97–105.
- STANONIK, Marija: Matija Valjavec kot slovenski folklorist: 107–115.
- TERSEGLAV, Marko: Štrekljeva zbirka ljudskih pesmi ob prelomu obletja: 117–125.
- SVIRAC, Manda: Novija istraživanja o Josipu Lovretiću kao etnografu: 127–135.
- LASTRIĆ, Olga: Kata Jajnčerova, autorica monografije o Trebarjevu: 137–141.
- ŠIMUNOVIĆ-PETRIĆ, Zorica: Pristup bilježenju etnografske građe Pavline Bogdan-Bijelić: 143–146.
- ANDRIĆ, Jasna: Osvrt na neke od podataka Štefana Kociančića u Arhivu za povjesnicu Jugoslavensku, na njihovo značenje i ulogu u našim znanstvenim istraživanjima: 147–164.
- MILIĆEVIĆ, Josip: Izvori za etnografiju Istre 1848 – 1945. g.: 165–170.
- ŠMITEK, Zmago: Etnološko delo amerikanista Ivana Benigarja: 171–177.
- LAZAREVIĆ, Aleksandra Sanja: Naši izvanevropski putnici istraživači: 179–184.
- LIBUŠE Kašpar: Hrana u Zborniku za narodni život i običaje Južnih Slavena: 185–190.
- TOMISLAV Đurić: Varaždin i varaždinski kraj u Zborniku za narodni život i običaje: 191–195.

Prikazi i vijesti

- ĐAKOVIĆ, Branko: Osvrt na zbirku Gospodarstvo u Etnografskom muzeju u Zagrebu: 199–201.

- MLINAR, Ana: Pregled stručnog rada Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu na obradi i zaštiti tradicijske arhitekture: 202–204.
- TURČIN, Vesna: VIII Megunaroden simpozium za balkanskiot folklor, Ohrid 7–8. juli 1983.: 205.
- SUPEK-ZUPAN, Olga: Prvi zajednički Kongres jugoslavenskih etnologa i folklorista, Rogaška Slatina 4–8. X 1983.: 206–207.
- MARKOVIĆ, Ksenija: Izvještaj o radu sa savjetovanja konzervatora Jugoslavije, 1983. g.: 208–209.
- ŠIMUNOVIĆ-PETRIĆ, Zorica: Etnološka istraživanja 2: 210.
- ŠIMUNOVIĆ-PETRIĆ, Zorica: Zbornik za narodni život i običaje J. Slavena, knjiga 49: 210.
- KOŽIĆ, Maja: D. Antonijević: Obredi i običaji balkanskih stočara: 211.
- KOŽIĆ, Maja: B. Ćupurdija: Agrarna magija u tradicionalnoj kulturi Srba: 211–212.
- KOŽIĆ, Maja: I. Krstonijević: Čobanske igre: 212.

Etnološka tribina, 8 (god. 15), 1985.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Zorica Petrić, uredništvo: Zorica Šimunović-Petrić, Maja Kožić, Olga Supek-Zupan, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 1985: 148.

Članci i građa

- BURKHART, Dagmar: Položaj etnologije u balkanologiji: eksplikacija i teze za balkansku etnologiju: 5–28.
- KISBÁN, Eszter: Razdoblja i prekretnice prehrambenih navika u Evropi – nacrt iz etnološke perspektive: 29–38.
- RANDIĆ-BARLEK, Mirjana: Prehrana u okolici Zagreba: 39–48.
- ĐURIĆ, Tomislav: Tradicijska ishrana u suvremenim uvjetima u selu Cernik kraj Nove Gradiške: 49–54.
- LECHNER, Zdenka: Paprenjaci: 55–60.
- LAZAREVIĆ, Aleksandra Sanja: Tradicijska prehrana na otocima Silbi i Olibu: 61–70.
- MILIĆEVIĆ, Josip: Prehrambeni artikli kao lijek: 71–76.
- ĐAKOVIĆ, Branko: Hrana i piće u posmrtnim obredima, a posebno kao viaticum: 77–84.
- KOŽIĆ, Maja: Starci kao čuvari narodnih tradicija u prozi I. G. Kovačića: 85–90.

GLIGOREVIĆ, Ljubica: Uz problem "davanja na komenciju" na vinkovačkom području: 91–96.

Bibliografija

ŠIMUNOVIĆ-PETRIĆ, Zorica: Građa o narodnoj prehrani u rukopisima ONŽO, JAZU. 99–101.

ČERNELIĆ, Milana: Bibliografija rukopisne građe iz arhiva pojedinih etnoloških institucija u Mađarskoj: 102–119.

Prikazi i vijesti

SUPEK-ZUPAN, Olga: Narodna umjetnost 19: 123.

SUPEK-ZUPAN, Olga: Narodna umjetnost 20: 123–124.

PERIĆ-POLONIJO, Tanja: M. Bošković-Stulli: Usmena književnost nekad i danas: 124–125.

KOŽIĆ, Maja: S. Krpan: Hrvati u Keči: 125.

PERIĆ-POLONIJO, Tanja: M. Bošković-Stulli: Usmeno pjesništvo u obzorju književnosti: 125–126.

SUPEK-ZUPAN, Olga: D. Rihtman-Auguštin: Struktura tradicijskog mišljenja: 126–127.

ZORIĆ, Damir: A. Mijatović: Narodne pjesme o Mijatu Tomiću: 127.

ŠIMUNOVIĆ-PETRIĆ, Zorica: A. Fortis: Put u Dalmaciju: 127–128.

SVIRAC, Manda: Godišnja skupština HED-a i svečana sjednica u čast profesora Milovana Gavazzija: 129–130.

VINŠČAK, Tomo: Tajnički izvještaj: 130–135.

MURAJ, Aleksandra: Paralele: 135–136.

SUPEK-ZUPAN, Olga: Peti internacionalni kongres jugoistočnoevropskih studija: 136–137.

KOŽIĆ, Maja: XXXI. kongres SFJ, Radoviš: 137.

PETR-MARČEC, Smiljana: Muzej prehrane "Podravka": 138–140.

LECHNER, Zdenka: Etnografski odio Muzeja Slavonije, Osijek: 141–145.

In Memoriam

DOMAĆINOVIĆ, Vlasta: Marija Helebrant: 146.

BELAJ, Vitomir: Andrija Stojanović: 147–148.

Etnološka tribina, 9 (god. 16), 1986.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Zorica Petrić, uredništvo: Zorica Šimunović-Petrić, Maja Kožić, Olga Supek-Zupan, gošća urednica: Aleksandra Muraj, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 1986: 192.

IV. Hrvatsko-slovenske etnološke paralele

MURAJ, Aleksandra: Riječ urednika: 5–6.

MOAČANIN, Fedor: Kranjci u Lici: 7–10.

LONČARIĆ, Mijo: Jezični odnosi u karlovačkom Pokuplju i Beloj Krajini: 11–22.

KAŠPAR, Libuše: Pregled dosadašnjih etnoloških istraživanja u karlovačkom Pokuplju: 23–28.

DULAR, Andrej: Pregled dosadanjega etnološkoga dela o Beli krajini in bodoče naloge: 29–32.

MILOŠEVIĆ-ZELIĆ, Dunja: Tradicijska arhitektura ozaljskoga kraja: 33–42.

MLINAR, Ana: Tipologija naselja i građevinske značajke u ozaljskom kraju: 43–52.

LASZLO, Želimir: Izgradnja etno-odjela muzeja u Ozlju: 53–58.

DRAŽUMERIĆ, Marinka: Tradicionalno stavbarstvo v Beli krajini: 59–65.

ECKHEL, Nerina: Jalba – tehnika pletenja ženskih kapica: 67–77.

BAŠ, Angeloš: Pletilna tehnika jalb v vzhodnih Alpah: 79–82.

DULAR, Andrej: Prehrana prebivalcev med NOB v Metliki: 83–87.

ĐURIĆ, Tomislav: Prilozi za povijest narodnog ljekarništva i travarstva u karlovačkom Pokuplju: 89–92.

VLAHOVIĆ, Breda: Transformacija družine na območju Semiča: 93–97.

MURAJ, Aleksandra: Lucijanići – posljednja obiteljska zadruga u karlovačkoj okolici: 99–102.

BALKOVEC, Marjetka: O zadrugi v Beli krajini: 103–109.

JEZERNIK, Božidar: Hlapec Jože in njegova pravica: 111–116.

KUMER, Zmaga: Jurjevske kolednice v Beli krajini: 117–123.

CVETKO, Igor: Prispevek k semiotiki kresniških obhodov v Beli krajini skozi njihovo zvočno podobo: 125–135.

MAROŠEVIĆ, Grozdana: Zapisi folklorne glazbe s područja karlovačkog Pokuplja: 137–148.

RAMOVŠ, Mirko: Etnološka podoba Bele krajine: 149–156.

KRIŽNAR, Naško: Prepletanja: 157–166.

Vijesti i prikazi

BELAJ, Vitomir: In memoriam prof. Branimir Bratanić: 169–171.

SUPEK, Olga: 19. savjetovanje i 15. redovna skupština SEDJ, Cetinje 10–13. X 1985.: 172.

ZORIĆ, Snježana: O festivalu etnološkog i ekološkog filma u Kranju: 173.

KRIŽNAR, Naško: Memorandum: 173–174.

SUPEK, Olga: Kolokvij o statusu pojma običaj: 175.

SUPEK, Olga: Postdiplomski studij etnologije na Odsjeku za etnologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu: 175–176.

Zapisnik izvanredne skupštine HED-a održane 29. V 1986. u Zagrebu: 176–177.

POVRZANOVIĆ, Maja: O boravku u Italiji s grupom etnologa iz Siene: 177–185.

[NIKOČEVIĆ, Lidija]: Prilog definiranja radnog mjesta etnologa pri općinama: primjer općine Opatija: 186–187.

[S.N.]: 2. internacionalni kongres IUAUS-a: 187–189.

PETRIĆ, Zorica: M. Hećimović-Seselja: Tradicijski život i kultura ličkog sela Ivčević Kosa: 190.

TURČIN, Vesna: Narodna umjetnost 22: 190–191.

[SUPEK, Olga]: Etnološki pregled 20/21: 192.

Etnološka tribina, 10 (god. 17), 1987.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Zorica Petrić, uredništvo: Zorica Petrić, Maja Kožić, Olga Supek, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 1987: 95. Uredništvo: Uvodni tekst: 3.

Članci i građa

SUPEK, Olga: Darivanje kao totalna komunikacija: 7–18.

RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja: Štednja jučer i danas: 19–28.

ĐURIĆ, Tomislav: Utjecaj židovske etničke skupine na razvoj novčarstva u Hrvatskoj: 29–32.

KAŠPAR, Libuše: Novac u funkciji nakita u karlovačkom području: 33–36.

KOLIĆ-KLIKIĆ, Vesna: Darovina i milošća za vrijeme ašikovanja i svatova u Davoru: 37–49.

ĐAKOVIĆ, Branko: Novac – popudbina u posmrtnom ritualu: 51–59.

MARKS, Ljiljana: Usmene predaje o zakopanom blagu: 61–66.

Kronika

KOŽIĆ, Maja: U spomen Jurju Šižgoriću povodom petstote obljetnice njegova djela "O smještaju Ilirije i o gradu Šibeniku": 69–76.

KOŽIĆ, Maja: Petru Hektoroviću u čast i spomen (1487 – 1987): 77–78.

Vijesti i prikazi Iz rada Hrvatskoga etnološkog društva

POVRZANOVIĆ, Maja: Etnologija i povijest: 81.

ECKHEL, Nerina: Izvještaj o radu: 82–83.

SUPEK, Olga: Treći kongres SIEF-a: 83–84.

MURAJ, Aleksandra: Lipovljanski susreti 87.: 84.

SVIRAC, Manda: VIII. međunarodni simpozij Etnographia Pannonica: 85–86.

MURAJ, Aleksandra: V. slovensko-hrvatske etnološke paralele: 86–88.

ČAPO, Jasna: XXII. savjetovanje etnoloških društava Jugoslavije: 88–89.

BONIFAČIĆ, Ruža: XXXIV. kongres SUFJ-a: 89.

VINCE-PALLUA, Jelka: Povodom otvorenja izložbe "Opančarstvo Jastrebarskog i okolice": 90.

GAVAZZI, Milovan: V. Novak: Raziskovalci slovenskega življenja: 91.

ŠIMUNOVIĆ-PETRIĆ, Zorica: Zbornik za narodni život i običaje J. Slavena 50: 91–92.

POVRZANOVIĆ, Maja: Narodna umjetnost, knjiga 23: 92–93.

POVRZANOVIĆ, Maja: Narodna umjetnost, knjiga 24: 93.

PERIĆ-POLONIJO, Tanja: Maja Boškovic-Stulli: Zakopano zlato: 94–95.

Etnološka tribina, 11 (god. 18), 1988.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Zorica Petrić, uredništvo: Jasna Čapo, Branko Đaković, Maja Kožić, Zorica Petrić, Maja Povrzanović, Olga Supek, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 1988: 177.

Etnologija i povijest

ČAPO, Jasna: Etnologija između demografije i socijalne historije: 5–16.

- SUPEK, Olga: Kulturna antropologija i socijalna historiografija: 17–23.
- KOŽIĆ, Maja: "Kronika" Tome Arhiđakona i zameci etnološke misli u Hrvata: 25–32.
- VINCE-PALLUA, Jelka: Kulturni identitet Dalmacije 19. st. iz perspektive Petra Nižetića: 33–41.
- ANDRIĆ, Jasna: Nadimak "Rkać" (Rkač): 43–58.
- SKLEVICKY, Lydia: Nova Nova godina – od "Mladog ljeta" k političkom ritualu: 59–72.
- LAZAREVIĆ, Aleksandra Sanja: Neevropska umjetnost u svjetlu povijesnog procesa: 73–78.

Etnolozi u muzeju

- ĐAKOVIĆ, Branko: Položaj i tretman etnografskih zbirki: 81–94.
- ROĆENOVIĆ, Lela: Neka zapažanja o etnološkoj zbirci u zavičajnom muzeju: 95–97.
- LULIĆ, Jasenka: Etnolog u muzeju: 99–101.
- VRTOVEC, Ivanka: Prezentacija fundusa Etnografskog muzeja u Zagrebu: 103–106.
- KOLIĆ-KLIKIĆ, Vesna: Školske etnografske zbirke na području općine Nova Gradiška: 107–114.
- KOZINA, Antun: Muzejski rad na etnografskoj zbirci u Krapini: 115–116.
- POVRZANOVIĆ, Maja: Alkemija svakodnevice: 117–120.

Radovi u toku

- NOŽINIĆ, Dražen: Pogrebna svečica na području sisačke Posavine: 123–127.
- BRATOLJIĆ, Dubravka: Domazetski brak u Istri: 129–133.
- BANOVIĆ, Nada: Upotreba platna pri nošenju tereta na području panonskog areala u Jugoslaviji: 135–143.

Kronika

- KOŽIĆ, Maja: O Vinodolskome zakonu u povodu sedamstote obljetnice njegova postanka (1288 – 1988): 147–148.
- ŠIMUNOVIĆ-PETRIĆ, Zorica: Uz stotu obljetnicu Odbora za narodni život i običaje JAZU 1888 – 1988: 148–149.
- BELAJ, Vitomir: Šezdeset godina neprekinute nastave etnologije na Zagrebačkom sveučilištu: 149–151.
- [S.N.]: 40 godina Zavoda za istraživanje folklor: 151–153

Vijesti i prikazi

- SUPEK, Olga: Etnolozi i antropolozi cijelog svijeta u Zagrebu: 157–159.
- ŠESTAN, Ivica: "Čarolija niti" – etnografska izložba u Muzejskom prostoru: 159–161.
- KAŠPAR, Libuše: O studiju muzeologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu: 162–163.
- KAŠPAR, Libuše: Prikaz etnografske zbirke Debela Kosa: 163–164.
- KALE, Jadran: Gostujuća predavanja održana za studente etnologije Filozofskog fakulteta u Zagrebu: 164–165.
- KOŽIĆ, Maja: Nekoliko riječi o Katalogu izložbe rukotvorstva i starih zanata u Zavičajnom muzeju Jastrebarsko: 165–167.
- BELAJ, Vitomir: M. Gavazzi: Godina dana hrvatskih narodnih običaja: 168–169.
- SKLEVICKY, Lydia: D. Rihtman-Auguštin: Etnologija naše svakodnevnice: 169–170.
- ČOLOVIĆ, Ivan: Z. Rajković: Znamenje smrti: 170–171
- ĐAKOVIĆ, Branko: V. Ilić: Mitologija i kultura: 171–172.
- ĐAKOVIĆ, Branko: Ž. Bjelanović: Antroponimija Bukovice: 172–173.
- MURAJ, Aleksandra: Etnološka istraživanja, 3–4: 173–174.
- ČAPO, Jasna: Etnološki pregled 23–24: 174–175.
- POVRZANOVIĆ, Maja: Izdanja Zavoda za istraživanje folkloru u 1988. g.: 175–176.
- SKLEVICKY, Lidia i Anamarija Starčević-Štambuk: Demos: 176–177.
- Upute suradnicima: [bez pag. 179].

Etnološka tribina, 12 (god. 19), 1989.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Zorica Petrić, uredništvo: Jasna Čapo, Branko Đaković, Maja Kožić, Zorica Petrić, Maja Povrzanović, Olga Supek, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 1989: 192.

Članci i građa

- ČAPO, Jasna: Sezonske varijacije vjenčanih u sjevernoj Hrvatskoj: 5–20.
- ČERNELIĆ, Milana: Kravaj u svadbenim običajima južnih Slavena: 21–31.
- LULIĆ, Jasenka: Odnos muškarac – žena u svadbenim običajima sjeverne Dalmacije: 33–39.
- ROĆENOVIĆ, Lela: Majsko drvo u procesu promjene: 41–49.
- VUJNOVIĆ, Renata: Fjera Sv. Duje – Sudamja nekad i sad: 51–62.

- RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja: Vuk Karadžić nekad i sad ili o povijesti narodne kulture: 63–70.
- DUKIĆ, Davor: Folklor i povijesni proces: 71:83.
- PINTARIĆ, Neda: Etnolingvistički pristup jeziku: 85–88.
- POVRZANOVIĆ, Maja: Dalmatinsko klapsko pjevanje, promjena konteksta: 89–98.
- LECHNER, Zdenka: Rezbarena tikvica: 99–104.
- MAKAROVIČ, Marija: O zatonu kmečkoga in začetkih industrijskega tkalstva na slovenskem: 105–112.
- PETROVIĆ, Tihana: Problem istraživanja prijelaznih tehnika tkanja pomoću nićanica na primjerima našičkog kraja: 113–120.
- ĐURIĆ, Tomislav: Sjevernohrvatski jelovnik od 17. do 20. stoljeca na primjeru Varaždina i Cernika: 121-123.
- MILIĆEVIĆ, Josip: Etnografske zbirke bez etnologa: 125–131.
- CVETAN, Dragica: Strategija održanja životnosti i očuvanja kulturnih vrijednosti u muzeološkoj antropologiji: primjer rukotvorstva i obrta jastrebarskog kraja: 133–141.
- MARKOVIĆ, Ksenija: Uz stotu obljetnicu Madžarskog etnološkog društva: 143–148.
- SANTO, Ildi: Božić u Legradu: 149–154.

Kronika

- BELAJ, Vitomir: O 70-godišnjici smrti Antuna Radića: 157–158.
- BELAJ, Vitomir: Milovan Gavazzi - 95-godišnjak: 159.

Vijesti i prikazi

- ECKHEL, Nerina: Izvještaj o radu HED-a: 163–165.
- KATUNAR, Ljubica: Godišnja skupština HED-a 1989.: 165–166.
- MARKOVIĆ, Ksenija: XII. internacionalni kongres antropoloških i etnoloških znanosti: 167–169.
- MARKOVIĆ, Ksenija: ECOVAST – Madžarska 17–20. III. 1989.: 169–170.
- MURAJ, Aleksandra: IX. međunarodni simpozij "Ethnographia pannonica": 171–172.
- STEPINAC-FABIJANIĆ, Tihomira: Osnivanje centra antropologije u Motovunu: 172–174.
- IVKANEC, Ivanka: 36. kongres SUFJ-a: 174–176.

- PRICA, Ines: "Simboli identiteta": 176–177.
- MARKOVIĆ, Ksenija: Proslava stote obljetnice Mađarskog etnološkog društva: 177.
- ĐAKOVIĆ, Branko: Međunarodni skup etnologa u Krakowu: 177–178.
- STRGAR, Dušan: A. Cevc: Velika planina: 179.
- ĐAKOVIĆ, Branko: T. Cevc, I. Primožič: Kmečke hiše v Karavankah: 179–180.
- GRGIN, Borislav: Studia ethnologica 1: 180–181.
- ŠIMUNOVIĆ-PETRIĆ, Zorica: D. Lerman: Afrički dnevnik: 181–183.
- PETROVIĆ, Tihana: J. S. Relkovich: Kuchnik: 183.
- ŠESTAN, Ivica: F. Kout: Sloveni: 184.
- ŠIMUNOVIĆ-PETRIĆ, Zorica: A. Muraj: Živim znači stanujem: 185–186.
- ŠIMUNOVIĆ-PETRIĆ, Zorica: V. Čulinović-Konstantinović: Aždajkinja iz Manite drage: 186–187.
- ČULINOVIĆ-KONSTANTINOVIĆ, Vesna: I. Mimica: Život i epski svijet guslara B. Domnjaka: 187–190.
- ŠIMUNOVIĆ-PETRIĆ, Zorica: N. Gjetvaj: Etnografski muzej u Zagrebu: 190–192.

In Memoriam

- FELETAR, Dragutin: Libuše Kašpar (1946-1989): 192.

Etnološka tribina, 13 (god. 20), 1990.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Jasna Čapo, uredništvo: Jasna Čapo, Branko Đaković, Željka Jelavić, Tihana Petrović, Maja Povrzanović, Jelka Vince-Pallua, Damir Zorić, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 1990: 137. Riječ uredništva: 5.

Suvremena kriza i promjene iz etnološke perspektive

- RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja: O dekristijanizaciji narodne kulture: 9–16.
- BRAICA, Silvio: Običaj i kriza: 17–21.
- PRICA, Ines: "Novi val" kao anticipacija krize: 23–31.
- MURAJ, Aleksandra: Alternativno trgovanje između potrebe i razonode: 33–40.
- KREMENŠEK, Slavko: Način življenja – indikator kriznih i nekriznih stanja: 41–45.
- PROŠIĆ-DVORNIĆ, Mirjana: Kriza i svakodnevni život – na primeru Beograda: 47–61.
- COLOVIĆ, Ivan: Folklor i politika: 63–71.
- LJUBOJA, Gordana: Inflacija u karikaturama "Ošišanog ježa": 73–78.

Prijevod

FRYKMAN, Jonas: Što ljudi čine, a o čemu rijetko govore: 81–95. [Prevela Maja Povrzanović]

Radovi u toku

JELAVIĆ, Vladimir: Selo Bregi (kraj Koprivnice): 99–107.

MURAJ, Aleksandra: Oblik arhitekture i način stanovanja: 109–114.

NOŽINIĆ, Dražen: Postupci za olakšavanje umiranja na Baniji: 115–122.

Vijesti

VINCE-PALLUA, Jelka: Aktivnost Etnološkog kluba tijekom školske godine 1989/1990: 125.

SVIRAC, Manda: Sudjelovanje etnologa i studenata etnologije na jubilarnoj, XXV međunarodnoj smotri folkloru: 125–127.

PETROVIĆ, Tihana: Etnološki simpozij "Kulturni izrazi društvene solidarnosti": 127–128.

SENJKOVIĆ, Reana: Simpozij "Interakcije kultura": 128–129.

PETROVIĆ, Tihana: Diplome, magisteriji i doktorati iz etnologije: 130.

JELAVIĆ, Željka: Izbor etnoloških izdanja objavljenih u Hrvatskoj 1989. i 1990. godine: 131.

In Memoriam

JELAVIĆ, Željka i Maja POVRZANOVIĆ: In memoriam Lydia Sklevicky (1952 – 1990): 135–136. Dodatak uputama suradnicima objavljenima u Etnološkoj tribini 11: 137.

Etnološka tribina, 14, 1991.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Jasna Čapo, uredništvo: Jasna Čapo, Branko Đaković, Željka Jelavić, Tihana Petrović, Maja Povrzanović, Jelka Vince-Pallua, Damir Zorić, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 1991: 192.

Istraživanja pučke pobožnosti

RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja: Božićni običaji i pučka pobožnost: 9–15.

ČAPO, Jasna: Sveti likovi, svete vodice i zavjeti. O hodočašćima hrvatskog življa u mađarskoj Baranji: 17–50.

VINCE-PALLUA, Jelka: Veliki petak u Vrbniku na Krku – prilog poznavanju rijeci oplača: 51–55.

KOZINA, Antun: Trški Vrh – Krapina. Tradicionalni običaji uz proštenarsku crkvu Majke Božje Jeruzalemske: 57–64.

Prijevod

COUSIN, Bernard: Marijanska pobožnost u 17. i 18. stoljeću u Provansi: 67–74. [S francuskog prevela Jasna Čapo]

Studije i priopćenja

ANDRIĆ, Jasna: Pitao je "da li ga vide" i zaželio "da ga dogodine ne bi vidjeli": 77–84.

BIŠKUPIĆ, Iris: Dječje igračke Hrvatskog zagorja: 85–89.

BRAICA, Silvio: Govor o arhitekturi i govor arhitekture: dva modela analize: 91–101.

ČERNELIĆ, Milana: Pristup pitanjima svatovske grane u južnih Slavena: 103–114.

GRBIĆ, Jadranka: Interakcija jezika i društvenog života. Manjinski jezik i većinsko okruženje na primjeru hrvatske nacionalne manjine u Mađarskoj: 115–123.

MARKS, Ljiljana: Priče iz davnine. Priče i predaje Ukrajinaca iz Hrvatske (Kaniža): 125–134.

SENJKOVIĆ, Reana: "Oko problema krsta s kukama (svastike)" – 60 godina kasnije: 135–150.

ŠPANIČEK, Žarko: Slavonska suvara kao preteča dioničarskog društva: 151–167.

ZEBEC, Tvrtko: Plesni događaji u mesopusnim običajima Punta: 169–184.

Vijesti

PLEJIĆ, Irena i Damir Kremenić-Kunčarić: Mala galerija velikog srca: 187–188.

JELAVIĆ, Željka: Izbor etnoloških izdanja objavljenih u Hrvatskoj 1991. godine: 189.

PETROVIĆ, Tihana: Diplome iz etnologije: 190.

Upute za uređivanje tekstova: 191.

Obavijest: 192.

Etnološka tribina, 15, 1992.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Jasna Čapo, uredništvo: Jasna Čapo, Branko Đaković, Željka Jelavić, Tihana Petrović, Maja Povrzanović, Jelka Vince-Pallua, Damir Zorić, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 1992: 210.

GLIGOREVIĆ, Ljubica: Nažalost, to nije bio samo ružan san... Moj doživljaj rata...: 9–16.

Etnologija i etnografija u ratu i poslije

- ROĆENOVIĆ, Lela: Rituali oko smrti poginulih boraca (primjer Samobora): 19–28.
- PLEJIĆ, Irena i Gordana KORUGA: Ulog istraživača – komunikološka zapažanja pri istraživanju osobnih pripovijesti ratnih prognanika: 29–35.
- ŠKRABALO, Marina i Tea TRKULJA: "Takvog bogatstva oni nisu vidjeli": 37–47.
- PERŠIĆ, Vesna i Sanja KALAPOŠ: Prognaničke priče – o budućnosti i suživotu: 49–52.
- PLEJIĆ, Irena: "Sve što smo imali, sve što smo bili, svelo se na uspomene". Osobne pripovijesti i pisma prognanika iz istočne Slavonije: 53–60.
- POVRZANOVIĆ, Maja: Etnologija rata – pisanje bez suza?: 61–80.
- RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja: Etnologija socijalizma i poslije: 81–89.
- LÖFGREN, Orvar: Modernizing the nation – nationalizing modernity: 91–115.

Studije i priopćenja

- CVETAN-ŽAKULA, Dragica: Plašt za kišu u Hrvata kajkavaca: 119–130.
- FRANIĆ-NOVAK, Lucija: Nazuvci – dio tradicijske radne obuće: 131–144.
- JELAVIĆ, Vladimir: Promjene u odnosu sela prema proštenju: 145–148.
- PETROVIĆ, Tihana: Iso Kršnjavi kao etnograf: 149–156.
- ŠPANIČEK, Žarko: Pučko sakralno graditeljstvo Slavonije: 157–173.
- VOJNOVIĆ, Branislava: Sveti Duje – zaštitnik Splita: 175–183.

Intervju

- KRIŽNAR, Naško: Razgovor z Milovanom Gavazzijem: 187–200.

Vijesti

- BELAJ, Vitomir: In memoriam: Prof. dr. Milovan Gavazzi: 203–204.
- FORJAN, Josip: Aktivnost prognanika u okviru Posudionice i radionice narodnih nošnji i kostima: 205–208.
- Upute za uređivanje tekstova: 209–210.
- Errata corrige: [bez pag.] 211–212.

Etnološka tribina, 16, 1993.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Jasna Čapo Žmegač, uredništvo: Jasna Čapo Žmegač, Tihana Petrović, Maja Povrzanović, Jelka Vince-Pallua, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 1993: 184.

Povijest i teorija etnologije

MURAJ, Aleksandra: Josip Matasović u svjetlu hrvatske etnologije: 11–34.

VINCE-PALLUA, Jelka: Autobiografija Bartola Kašića – još jedan isusovački doprinos etnologiji: 35–46.

ČIČA, Zoran: Etnologija, antropologije: 47–55.

GRBIĆ, Jadranka: Etnicitet i razvoj. Ogled o etničkome identitetu i društvenome razvoju: 57–72.

Običaji i pučka pobožnost

ČAPO ŽMEGAČ, Jasna: Hrvatski korizmeno-uskršni običaji u svjetlu teorije rituala prijelaza: 75–112.

ĐANIĆ, Melita: Uskršnji običaji u župi Staro Petrovo Selo: 113–118.

BAX, Mart: Power and the Definition of the Sacred; Popular Religious Regime Formation in Former Yugoslavia: 119–132.

CVETNIĆ, Marija: Vidovo u Mraclinu: 133–137.

Studije i priopćenja

ĐAKOVIĆ, Branko: Istarski sjenik – tettoia 141–146.

RADAUŠ-RIBARIĆ, Jelka: Predenje bez preslice u sjeverozapadnoj Hrvatskoj: 147–164.

ŠESTAN, Ivica: Okolica Gračaca kao stjencište kultura: 165–172.

VONDRAČEK-MESAR, Jagoda: Rađanje bez ičije pomoći u nekim južnoslavenskim krajevima: 173–182.

Upute za uređivanje tekstova: 183–184.

Etnološka tribina, 17, 1994.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Jasna Čapo Žmegač, uredništvo: Jasna Čapo Žmegač, Tihana Petrović, Maja Povrzanović, Jelka Vince-Pallua. Urednica ovoga broja: Maja Povrzanović, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 1994: 180.

ČAPO ŽMEGAČ, Jasna: Plaidoyer za istraživanje (nacionalnog) identiteta u hrvatskoj etnologiji: 7–23.

ČERNELIĆ, Milana: Tradicije paljenja godišnjih vatri kao indikator kulturnih razlika: 25–42.
ŠIMIĆ, Josip: U potrazi za definicijom pučke pobožnosti: 43–52.
PETROVIĆ, Tihana: Starokatolicizam u Šaptinovicima: "Pitaju me iz kojeg sam sela, di je žuta i zelena v(j)era": 53–73.
RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja: Božićni prijevori: 75–89.
MAROŠEVIĆ, Grozdana: Ojkanje u izvandinarskim područjima Hrvatske: 91–102.
ZEBEC, Tvrtko: Tanac u pokladama Punta kao obredu prijelaza: 103–122.
SENJKOVIĆ, Reana: Oko baroka: 123–138.
BONIFAČIĆ, Vjera: Lace Production in Pag, Croatia, from 1900 to the Present: 139–151.
BOŠKOVIĆ-STULLI, Maja: Dvije mediteranske zbirke pripovijedaka: 153–166.
BRAICA, Silvio: Skica pučkih običaja u splitskim varošima: 167–177.
Upute za uređivanje tekstova: 179–180.

Etnološka tribina, 18, 1995.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Jasna Čapo Žmegač, uredništvo: Jasna Čapo Žmegač, Tihana Petrović, Reana Senjković, Jelka Vince-Pallua. Urednica ovoga broja: Jelka Vince-Pallua, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 1995: 178.

ŠPANIČEK, Žarko: Mala sakralna arhitektura u Slavoniji: 9–46.
MURAJ, Aleksandra: Die Wohnvorstellungen der Kinder: 47–56.
GRÁFIK, Imre: Elemente der Wohnkultur: Wiegentypen im West Transdanubien: 57–72.
BIENERT, Christine: Zimmer-Küche-Kabinett. Arbeiterwohnen in der Zwischenkriegszeit – aufgezeigt am Beispiel der Mödlinger Arbeiterkolonie: 73–90.
BARNA, Gábor: Pilgrim Baptism. An Initiation Rite in the Hungarian Catholic Paraliturgy: 91–102.
LEČEK, Suzana: Između izvornog i novog – "Seljačka sloga" do 1929. godine: 103–123.
VOJNOVIĆ, Branka: Gavazzijevo određenje hrvatske narodne umjetnosti i mogućnosti daljnjeg istraživanja: 125–139.
RITTIG-BELJAK, Nives: Milovan Gavazzi i identitet gradišćanskih Hrvata: 141–147.
KOLIĆ-KLIKIĆ, Vesna: Sveti Vinko – patron vinogradara sjeverne Hrvatske: 149–154.
CVETNIĆ-KOPLJAR, Marija: Prošnja u Mraclinu: 155–159.
BABIĆ, Marko: Bibliografski prinos o etnologu Stjepanu Janjiću: 161–167.

OŠTRIĆ, Olga: Filmska dokumentacija na zadarskom području: 169–172.

KATUNAR, Ljubica: Ostavština Milovana Gavazzija: 173–174.

KOŽIĆ, Maja: Neka im je srdačna hvala!: 175–176.

Upute za uređivanje tekstova: 177–178.

Instructions to authors: 178.

Etnološka tribina, 19, 1996.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Jasna Čapo Žmegač, uredništvo: Jasna Čapo Žmegač, Tihana Petrović, Reana Senjković, Jelka Vince-Pallua. Urednica ovoga broja: Jasna Čapo Žmegač, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 1996: 191.

TODOROVA, Maria: The Construction of a Western Discourse of the Balkans: 7–24.

TODOROVA, Maria: Konstrukcija zapadnog diskursa o Balkanu: 25–41.

GIORDANO, Christian: Pravna država i kulturne norme. Antropološka interpretacija političkih fenomena u sredozemnim društvima: 43–59.

PRICA, Ines: Prošlost i tuđina – prema dijalogu Bratanića i Lévi-Straussa: 61–81.

BELAJ, Vitomir: Poznaje li netko mladu Galibardu? Bratanićev nacrtak studije o jednom elementu prahrvatske mitologije: 83–108.

HAMMEL, Eugene A. i Kenneth W. WACHTER: Vrednovanje slavonskog popisa stanovništva iz 1698. godine: 109–150.

GULIN, Valentina: Antropološka vizura povijesti: Držićev Dubrovnik: 151–169.

KALAPOŠ, Sanja: Primjer subkulture mladih u Zagrebu: Martićevci 60-ih i 70-ih godina XX. stoljeća: 171–187.

Upute za uređivanje tekstova: 189–190.

Instructions to authors: 190.

Errata corrige: 191.

Etnološka tribina, 20, 1997.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Jasna Čapo Žmegač, uredništvo: Jasna Čapo Žmegač, Tihana Petrović, Reana Senjković, Jelka Vince-Pallua, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 1997: 248.

SEGALEN, Martine: Relations de parenté dans les sociétés ouest-occidentales. Perspectives historiques et contemporaines: 9–28.

- SEGALEN, Martine: Srodstveni odnosi u zapadnim (zapadnoeuropskim) društvima. Povijesne i suvremene perspektive: 29–47.
- MINDEK, Dubravka: Položaj žene u ruralnom Meksiku: srodstvo i odnosi spolova u Tehuitzingu: 49–68.
- ČAPO ŽMEGAČ, Jasna: Objektivni i subjektivni čimbenici identifikacije sa zajednicom: 69–82.
- RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja: Hrvatska etnologija poslije Gavazzija i Bratanića. Razmišljanje o političkom angažmanu u etnologiji: 83–93.
- SENJKOVIĆ, Reana: Odlučni i nasmijani (vizualni aspekti političke propagande za izbora u Hrvatskoj: 1990. – 1997.): 95–132.
- DZIEGIEL, Leszek: An Ethnologist's Experience: Indoctrination of Secondary School Students in Poland in the 1940s: 133–144.
- MURAJ, Aleksandra: Za creskim stolom. Tradicijska prehrana u strukturi lokalne kulture: 145–210.
- KALE, Jadran: Zasnivanje dijela upitnice Etnološkog atlasa Duga i zvijezde u vjerovanju (tema 147:6–9): 211–219.
- MURAJ, Aleksandra: Moj razgovor s Dunjom: 221–237.
- STEPINAC-FABIJANIĆ Tihomira i Jadran KALE: Luciano Lago (ur.): Kažuni. Kamena zdanja i krajolici: 239–246.
- Upute za uređivanje tekstova: 247–248.
- Instructions to authors: 248.

Etnološka tribina, 21 (vol. 28), 1998.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Jadranka Grbić, uredništvo: Jadranka Grbić, Žarko Španiček, Goran Pavel Šantek, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 1998: 252.

- KUMPES, Josip: Religija i etničnost kod Hrvata u Mađarskoj: socijalno-historijski pregled: 9–33.
- BOTÍK, Ján: Etnokulturni razvoj Hrvata u Slovačkoj: 35–43.
- MURAJ, Aleksandra: Seoski kućni prostor u zrcalu rituala: 45–58.
- PLEŠE, Iva: Neki aspekti hrvatske terminologije srodstva: 59–78.
- FELDMAN, Andrea: Dreams and reality of the Everyday Life: 79–91.
- ŠABIĆ, Vlasta: Jelogle na Cvjetnu subotu u Aljmašu: 93–100.

- GLIGOREVIĆ, Ljubica: Sela Srijemskog trokuta – kako nastaviti živjeti na tradicijskom tragu!?: 101–108.
- PETROVIĆ, Tihana: Otarci i tkane slike: 109–120.
- RITTIG-BELJAK, Nives: Josipovac (Josefdorf) – davno slavonsko djelovanje Ingeborg Weber-Kellermann: 121–128.
- ČERNELIĆ, Milana: Kroz godinu dana srijemskih običaja vukovarskog kraja: 129–140.
- KOLIĆ-KLIKIĆ, Vesna: Tehnike ukrašavanja i ornamentika uskrasnih jaja Bijelih Šokaca i Hrvaćana Slavonaca: 141–154.
- STEPINAC FABIJANIĆ, Tihomira: Prilog poznavanju tradicijske baštine naselja Dalj u istočnoj Slavoniji: 155–165.
- ŠABIĆ, Vlasta: Rad Zdenke Lechner u Muzeju Slavonije Osijek od 1951. do 1965. godine: 167–178.
- IVKANEC, Ivanka: Zdenka Lechner u Etnografskom muzeju u Zagrebu: 179–183.
- PETROVIĆ, Tihana: Zdenka Lechner – skice za biografiju: 185–196.
- STARČEVIĆ-ŠTAMBUK, Anamarija: Bibliografija radova Zdenke Lechner: 197–206.
- GOTTHARDI-PAVLOVSKY, Aleksej: Popis arhiviranih emisija Redakcije narodne glazbe i običaja HTV etnografskog/folklornog sadržaja s područja Slavonije, Baranje i Srijema, snimljenih u razdoblju od 1969. do 1997.: 207–236.
- ČULINOVIĆ-KONSTANTINOVIĆ, Vesna: Oglavlja kao simboli društvenoga statusa: 237–244.
- ZEBEC, Tvrtko: Ferdo Gerstner: Povijesne bilješke Sotina: 245–246.
- GRBIĆ, Jadranka: Chorváti na Slovensku. Dejiny, jazyk, kultúra, súvislosti: 247–248.
- KALE, Jadran: Vartal, V./VI. 1996. – 1997.: 249–250.
- Upute za uređivanje teksta: 251–252.
- Informations to authors: 252.

Etnološka tribina, 22 (vol. 29), 1999.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Jadranka Grbić, uredništvo: Jadranka Grbić, Tatjana Kolak, Goran Pavel Šantek, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 1999: 278.

KOLAK, Tatjana: Osvrt na današnje stanje etnobaštine Like: 7–9.

RANDIĆ, Mirjana: Svi lički lončari: 11–23.

GLIGOREVIĆ, Ljubica: Ličani doseljeni na vinkovačko područje: 25–35.

- ČERNELIĆ, Milana: Tragovi bunjevačkih elemenata u svadbenim običajima Like i Primorja: svatovska čast kuma: 37–46.
- ČERNELIĆ, Milana: Osobitosti pojedinih običaja pri sklapanju braka u Lici: 47–52.
- FRIŠČIĆ, Marija: Seoski sastanci mladih (prela): 53–69.
- DUVNJAK, Jela: Izviđanje prilika u obitelji i u kući budućeg bračnog druga: 71–83.
- KLOPOTAN, Snježana: Miraz: 85–105.
- ŠKRBIĆ, Nevena: Pavenka – djevojačka večer i pletenje svadbenog vijenca: 107–131.
- LASIĆ, Ines: Svatovski časnici: 133–152.
- BEKAVAC, Ana-Marija: Svadbeni barjak: 153–161.
- MIJAKOVIĆ, Magdalena: Nevjenčani brak: 163–187.
- GOTTHARDI-PAVLOVSKY, Aleksej: Popis arhiviranih emisija Redakcije narodne glazbe i običaja HTV etnografskog/folklornog sadržaja snimljenih na području Like u razdoblju od 1969. do 1998.: 189–194.
- PRICA, Ines: Dobro mjesto za krizu etnologije. Neki aspekti razvoja hrvatske etnologije u okrilju zagrebačkog Instituta za etnologiju i folkloristiku: 195–218.
- MURAJ, Aleksandra: Samostalnost i/ili podređenost: ambivalencija društvenog položaja žena na Zlarinu: 219–229.
- LEČEK, Suzana: A mi smo kak su stari rekli... Mladi u seljačkim obiteljima Prigorja i Hrvatskog zagorja između dva svjetska rata: 231–246.
- VINCE-PALLUA, Jelka: Kultura srca, kultura uma. Radićevo shvaćanje i definicija kulture: 247–253.
- AZARYAHU, Maoz: Politički simboli u svakidašnjici. Polisistemski pristup istraživanju: 255–273.
- SENJKOVIĆ, Reana i Miljenko LAPAINE: Crtež u znanosti (prikaz): 269–273.
- ANDRIĆ, Jasna: Mr. Marija (Mili) Išgum (In memoriam): 275.
- Upute za uređivanje teksta: 277–278.
- Informations to Authors: 278.

Etnološka tribina, 23, vol. 30, 2000.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Jadranka Grbić, uredništvo: Jadranka Grbić, Tomo Vinšćak, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 2000: 188.

LANGREITER, Nikola: Im Zillertal. Gespräche über des Leben in einer Tourismusregion: 5–24.

- LEČEK, Suzana: "Nisu dali gospodaru 'z ruk...". Starost u prigorskim i zagorskim selima između dva svjetska rata: 25–47.
- MURAJ, Aleksandra: Etnografsko-fotografski doprinos Radivoja Simonovića hrvatskoj etnologiji: 49–64.
- KALAPOŠ, Sanja: Cijeli svijet u mom selu. Globalna naspram lokalne kulture, lokaliziranje globalnog i globaliziranje lokalnog: 65–78.
- PRICA, Ines: O nekim znanstvenopovijesnim uzrocima dualizma hrvatske etnologije: 79–92.
- KUZMAN, Koraljka: Bernardo Kohnen (1876. – 1939.): 93–104.
- POLONIJO, Ivana: Predstavljanje knjiga – teatralni čin: 105–111.
- ĐAKOVIĆ, Branko i Manda HORVAT: Tradicijsko pučko graditeljstvo na Baniji: 113–130.
- GOTTHARDI-PAVLOVSKY, Aleksej: Popis arhiviranih emisija (bivše) Redakcije narodne glazbe i običaja HTV-a, snimljenih na području Banije/Banovine u razdoblju 1983. – 1998.: 131–134.
- LEŠČIĆ, Jelica: Hrvatske etničke zajednice u Europi. Prilog za bibliografiju: 135–156.
- STARČEVIĆ ŠTAMBUK, Anamarija, Ivana Šarić, Ana-Marija Bekavac: Etnološka tribina. Popis sadržaja: 157–179.
- LUČEVNJAK, Silvija: Ivana Jurković (1931. – 2000.) (In memoriam): 181–182.
- ČULINOVIĆ-KONSTANTINOVIĆ, Vesna: Josip Miličević (1922. – 2000.) (In memoriam): 183–185.
- Upute za uređivanje teksta / Informations to Authors: 187–188.

Etnološka tribina, 24, vol. 31, 2001.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Jadranka Grbić, uredništvo: Jasna Čapo Žmegač, Manda Svirac, Žarko Španiček, Tihana Petrović, Aleksej Gotthardi-Pavlovsky, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 2001: 280.

- ŠKOKIĆ, Tea: Feministička antropološka kritika: od univerzalizma do razlike: 5–20.
- NIEMČIĆ, Iva: Neiskaziv ples i nevidljiva žena. Neka razmišljanja o plesu u lastovskom pokladu: 21–34.
- MURAJ, Aleksandra: Tragom Antuna Jirouška: etnografija u kulturnim i inim praksama: 35–46.
- ŠANTEK, Goran Pavel: Šoltanski ribari. Etnološki pogled na ribarstvo prve polovice 20. stoljeća: 47–62.

PRIMORAC, Jakša: Društveni i politički kontekst plesanja Konavljana u 20. stoljeću: 63–74.

BONIFAČIĆ, Ruža: Pjesme iz amaterskih igrokaza u gradišćanskih Hrvata: k očuvanju etničkog identiteta: 75–86.

ĐAKOVIĆ, Branko: Marijana Gušić i etnomuzeji na otvorenom: 87–99.

ČULINOVIĆ-KONSTANTINOVIĆ, Vesna: Sjećanje na Marijanu Gušić – u povodu 100. godišnjice rođenja: 101–105.

Izlaganja s godišnjeg sastanka Hrvatskoga etnološkog društva / Mogućnost doprinosa hrvatske etnologije društvenom razvitku Republike Hrvatske

Sekcija: Etnologija, znanost, društvo: 109–139.

Sekcija: Etnologija i zaštita tradicijske kulturne baštine: 141–171.

Sekcija: Etnologija i folklorne manifestacije: 173–178.

Sekcija: Etnologija i obrazovanje: 179–218.

Sekcija: Etnologija i mediji: 219–251.

LEŠČIĆ, Jelica: Hrvatske etničke zajednice u Europi. Hrvati u Mađarskoj: prilog za bibliografiju: 253–266.

KALAPOŠ, Sanja: Volkskultur und Moderne: Europäische Ethnologie zur Jahrtausendwende (prikaz): 267–269.

LONČARIĆ, Svjetlana: Kroatische Volkskunde / Ethnologie in den Neunzigern (prikaz): 271–274.

ČULINOVIĆ-KONSTANTINOVIĆ, Vesna: Vera Stein Erlich (In memoriam): 275–277.

Upute za uređivanje teksta / Informations to Authors: 279–280.

Etnološka tribina, 25, vol. 32, 2002.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Jadranka Grbić, uredništvo: Jadranka Grbić, Tomo Vinšćak, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 2002: 258.

VUKUŠIĆ, Ana-Marija: Transformacija pojma viteštva u Sinjskoj alki: 9–26.

ĐAKOVIĆ, Branko: Polaznik, polaženik: prvi božićni gost čestitar: 27–38.

ŠEPETAVEC, Ivana: "Rožman-fenomen": 39–55.

SREMAC, Stjepan: Hrvati i tambura u Sjedinjenim Američkim Državama: 57–74.

SCHNEIDER, Sanja: Senjski Ljetni karneval: 75–98.

ČERNELIĆ, Milana: Povezanost života na salašu i u gradu u bačkih Bunjevaca: 99–103.

- ŠABIĆ, Vlasta: Tradicijski život Mađara i Nijemaca u Retfali, dijelu Osijeka: 105–120.
- FORJAN, Josip: Pučko odijevanje u Imotskoj krajini početkom 20. stoljeća: od seoskog prema varoškom, od dinarskog prema mediteranskom prožimanju stilova: 121–135.
- POLONIJO, Ivana i Luka ŠEŠO: Skupljači etnografske i folklorističke građe iz Dalmacije u rukopisnim kolekcijama ZNŽO-a i Matice hrvatske pohranjenim u Etnološkom zavodu HAZU u Zagrebu: 137–165.
- GOTTHARDI-PAVLOVSKY, Aleksej: Popis arhiviranih emisija etnografskog/folklornog sadržaja snimljenih u Dalmaciji u razdoblju od 1969. do 2002. godine u produkciji (bivše) HTV-ove Redakcije narodne glazbe i običaja: 167–216.
- GOTTHARDI-PAVLOVSKY, Aleksej: Kako se (etnološki) koristiti filmovima i televizijskim emisijama: 217–218.
- LEŠČIĆ, Jelica: Etnologija u izdanjima Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti: 1867. – 2000.: prilog za bibliografiju: 219–233.
- BLAŽEVIĆ, Krešimir: Jasna Čapo Žmegač: Srijemski Hrvati. Etnološka studija migracije, identifikacije i interakcije (prikaz): 235–236.
- MURAJ, Aleksandra: Nerina Eckhel: Narodna nošnja grada Paga. Priručnik za rekonstrukciju nošnje (prikaz): 237–238.
- VINŠČAK, Tomo: Zoran Čiča: Vilenica i vilenjak. Sudbina jednog pretkršćanskog kulta u doba progona vještica (prikaz): 239–240.
- KALAPOŠ GAŠPARAC, Sanja: Tomo Vinšćak: Vjerovanja o drveću u Hrvata u kontekstu slavističkih istraživanja (prikaz): 241–242.
- GRBIĆ, Jadranka: Sanja Kalapoš: Rock po istrijanski. O popularnoj kulturi, regiji i identitetu (prikaz): 243–244.
- VUKUŠIĆ, Ana-Marija: Biblioteka Antropologije i etnologije 245–247.
- FRLAN, Damodar: Mario Petrić (In memoriam): 249–251.
- GOTTHARDI-PAVLOVSKY, Aleksej: Dunja Rithman-Auguštin (In memoriam): 253–255.
- Upute za uređivanje teksta / Informations to Authors: 257–258.

Etnološka tribina, 26, vol. 33, 2003.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Jadranka Grbić, uredništvo: Jadranka Grbić, Tomo Vinšćak, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 2003: 184.

PAIĆ-VUKIĆ, Tatjana: Biljno i čudotvorno liječenje prema rukopisima sarajevskog kadije Mustafe Muhibbija: 9–21.

VOJNOVIĆ-TRAŽIVUK, Branka: Narodna umjetnost u Splitu: 23–34.

- VITEZ, Zorica: Svadba Mirte i Vida Baloga: "Onak po starinski": 35–53.
- POVRZANOVIĆ FRYKMAN, Maja: The War and after. On War-Related Anthropological Research in Croatia and Bosnia-Herzegovina: 55–74.
- SVIRAC, Manda: Grossfamiliengemeinschaft in Kroatien: 75–89.
- ŽURA VRKIĆ, Slavica: Prva hrvatska etnografkinja Mara Čop: 91–105.
- KOLIĆ-KLIKIĆ, Vesna: Kordunaši u novogradiškom kraju: 107–128.
- KREMENIĆ, Damir: Kordunski Božčnjaci: 129–137.
- KREMENIĆ, Damir: Pučka arhitektura lađevačkog kraja: 139–146.
- IVANKOVIĆ, Ivica: Etnografski zapisi o narodnim nošnjama Hrvata katolika na Kordunu: 147–152.
- GOTTHARDI-PAVLOVSKY, Aleksej: Popis arhiviranih emisija HTV-ova odsjeka pučke i predajne kulture (bivše Redakcije narodne glazbe i običaja) snimljenih na području Korduna u razdoblju od 1968. do 2003. godine: 153–156.
- BUKOVČAN ŽUFIKA, Tanja: Izložba "Narodna medicina" u Etnografskom muzeju u Zagrebu i Etnografskom muzeju Istre u Pazinu (osvrt): 157–161.
- ŠEŠO, Luka: Izložba "Istra: različiti pogledi – etnografske zbirke Istre kroz austrijsko-hrvatski dijalog" (osvrt): 163–168.
- PRICA, Ines: Snježana Čolić: Kultura i povijest. Socio-kulturno antropološki aspekti hijerarhizacije kulture (prikaz): 169–172.
- ČULINOVIĆ-KONSTANTINOVIĆ, Vesna: Branka Vojnović-Traživuk: Nošnja splitskih varošana u procesu nacionalne identifikacije (prikaz): 173–175.
- MURAJ, Aleksandra: Zorica Vitez: Hrvatski svadbeni običaji (prikaz): 177–178.
- GRBIĆ, Jadranka: Nives Rittig-Beljak: Švapski kulinarij – dodir tradicija u Hrvatskoj / Süddeutsches Culinarium – Begegnung von Kochtraditionen in Kroatien (prikaz): 179–180.
- Upute za uređivanje teksta / Informations to Authors: 183–184.

Etnološka tribina, 27-28, vol. 34/35, 2004./2005.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Jadranka Grbić, uredništvo: Jadranka Grbić, Tomo Vinšćak, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 2005: 308.

PRICA, Ines: Etnologija postsocijalizma i prije. Ili: Dvanaest godina nakon "Etnologije socijalizma i poslije": 9–22.

ŠKOKIĆ, Tea: Znanstveno discipliniranje ljubavi: 23–37.

ŠANTEK, Goran-Pavel: Religijska zajednica, obred prijelaza i rutinizacija: 39–52.

PAIĆ-VUKIĆ, Tatjana: Pjesme sarajevskog kadije Mustafe Muhibbija o jelu i piću: 53–60.

BONIFAČIĆ, Ruža: O odnosu urbanog i etničkog identiteta: Primjer Talijana i Hrvata u gradu Krku: 61–75.

MATOŠEVIĆ, Andrea: Hrvatski strip 1990-ih: Etnološki aspekti: 77–89.

ORLIĆ, Ivona: Istarski identitet kroz glazbeno stvaralaštvo: Etnološki pristup: 91–110.

RUBIĆ, Tihana: Pitanja i razine identiteta na primjeru kulturnoumjetničkih društava na Kordunu: 111–146.

HADŽIHUSEJNOVIĆ-VALAŠEK, Miroslava: Goranska glazba danas: 147–172.

KREMENIĆ, Damir: Kapelice i križevi Brodkupske doline: 173–183.

BATINA, Klementina: Baština Gorskog kotara i njezina primjena: Oblici muzeološke i turističke prezentacije: 185–196.

PETROVIĆ, Željka: Glazba unutar društvenog konteksta sadašnjice: Terenski rad na području Delnica: 197–206.

VOJAK, Danijel: Zbornik za narodni život i običaje i rukopisne zbirke Arhiva Odbora za narodni život i običaje kao izvor za proučavanje povijesti romskog stanovništva na području Hrvatske u razdoblju od kraja XIX. stoljeća do 1941.: 207–236.

RAJKOVIĆ, Marijeta: Višestruki identitet Čeha u Jazveniku: 237–287.

ZARADIJA Kiš, Antonija: Davor Dukić: Sultanova djeca: Predodžbe Turaka u hrvatskoj književnosti ranog novovjekovlja (prikaz): 289–291.

VUKOVIĆ, Marinko: Vjeran Katunarić: Sporna zajednica – novije teorije o naciji i nacionalizmu: 293–297.

MARKOVIĆ, Ksenija: Antun-Toni Šramek: Al je ljepo u svatove biti: Stari svatovski običaji Svetog Ivana Žabna i okolice (prikaz): 299–303.

Nagrade Hrvatskoga etnološkog društva: 305.

Upute za uređivanje teksta / Informations to Authors: 307–308.

Etnološka tribina, 29, vol. 36, 2006.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Jadranka Grbić, uredništvo: Jadranka Grbić, Tomo Vinšćak, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 2006: 263.

MURAJ, Aleksandra: Zamisli Velimira Deželića st. o osnivanju Etnografskog muzeja u Zagrebu. Jedna nevesela kronologija: 7–21.

- VITEZ, Zorica: Kraljice: između seoskih djevojačkih ophoda i folklorne pozornice: 23–51.
- BELAJ, Melanija: Obiteljska fotografija – analiza i interpretacija u okviru teorije predstavljanja Ervinga Goffmana: 53–69.
- BUKOVČAN, Tanja: "Zdravo je biti Amerikanac": Rana hrvatska imigracija u SAD, prakse na otoku Ellis i stvaranje hrvatske dijaspore: 71–89.
- PERINIĆ, Ana: Moliški Hrvati. Rekonstrukcija kreiranja i reprezentacije jednog etničkog identiteta: 91–106.
- VRAŽINOVSKI, Tanas: Makedonska iseljenička kultura i kulturne institucije (na primjeru Kanade): 107–112.
- ČERNELIĆ, Milana: Specifičan način darivanja nevjeste u bunjevačkim svadbenim običajima: 113–131.
- GRBIĆ, Jadranka: Putopisne refleksije Ivana Milčetića: među Hrvatima Moravske, Donje Austrije i Zapadne Ugarske: 133–149.
- ORLIĆ, Olga: Kako metodu usmene povijesti / oral history uklopiti u muzejsku izložbu?: 151–159.
- ŠČUKOVT, Andrejka: Sušilnice za sadje v Posočju: 161–195.
- KARBIĆ, Marija: Prvi spomeni kumica na zagrebačkom području: 197–199
- MLINAR, Ana: Mlin–vodenica u obitelji Špoljarić (naselje Korana, Nacionalni park Plitvička jezera): 201–205.
- KLARIĆ, Vlasta i Jelka Vince-Pallua: Spirit of the Space – Challenges of Its Contemporary Use in Cultural Tourism: 207–222.
- GRBIĆ, Jadranka: Etnologija bliskoga. Poetika i politika suvremenih terenskih istraživanja (prikaz): 223–225.
- BELAJ, Melanija: Mediterranean Food. Concepts and Trends (prikaz): 227–228.
- MATELJAK, Anela: Zavičajni muzej – osnovati ili spaliti? (prikaz): 229–230.
- MATELJAK, Anela: O perojskom govoru. Leksikografski prinosi (prikaz): 231–232.
- MARKOVIĆ, Jelena: Otkriće individuuma 1500. – 1800. (prikaz): 233–237.
- MARKOVIĆ, Jelena: Rethinking Childhood (prikaz): 239–242.
- GRBIĆ, Jadranka: Hrvatski Jandrof. Kronika sela na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće (prikaz): 243–244.
- Nagrade Hrvatskoga etnološkog društva: 245–248.
- Đurđica Palošija (1930. – 2005.): 249.

Katica Benc Bošković (1927. – 2006.): 251.
Ivan Ivančan (1927. – 2006.): 253–255.
Petar Mihanović (1920. – 2006.): 257–258.
Divna Zečević Zdunić (1937. – 2006.): 259–262.
Olgica Lastrić (1935. – 2006.): 261–262.
Upute autorima: 263.

Etnološka tribina, 30, vol. 37, 2007.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Jadranka Grbić, uredništvo: Jadranka Grbić, Valentina Gulin Zrnić, Tomo Vinšćak, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 2007: 149.

MATOŠEVIĆ, Andrea: Podzemna zajednica: Antropologija rudarenja i kultura podzemlja na području Raše: 5–20.

NIKOČEVIĆ, Lidija: Konstrukcije identiteta i muzeološka interpretacija kulture zajednica u Istri: 21–28.

ORLIĆ, Ivona: Utjecaj masovnog turizma na domicilno stanovništvo Poreštine u doba socijalizma: 29–44.

KUZMAN ŠLOGAR, Koraljka: Feng shui na policama tržišta kulture: 45–66.

ĐINĐIĆ, Filip, Manda HORVAT i Katica MUTAK: Inventarizacija etnološke građe na otoku Premudi: 67–94.

REŽIĆ TOLJ, Zrinka: Svilarstvo u Konavlima: Oživljavanje jedne tradicije: 95–116.

Nagrade Hrvatskoga etnološkog društva: 117–124.

BELAJ, Melanija: Izvješće sa skupa Perspektive razvoja ruralnog turizma, Hvar 17. – 21. listopada 2007.: 125–129.

POTKONJAK, Sanja: Izvješće sa skupa Towards an Anthropology of Hope? Comparative Post-Yugoslav Ethnographies, University of Manchester, UK, 9. – 11. studeni 2007.: 131–133.

VINCE-PALLUA, Jelka: Filozofija i rod (prikaz): 135–140.

PETROVIĆ, Željka: On Concepts and Classifications of Musical Instruments (prikaz): 141–142.

GRBIĆ, Jadranka: Slatka Istra u Vižinadi (prikaz): 143.

GRBIĆ, Jadranka: Izvori muzeja u Hrvatskoj (prikaz): 145–146.

In memoriam: Ksenija Marković (1946. – 2007.): 147.

Upute autorima: 149.

Etnološka tribina, 31, vol. 38, 2008.

Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Valentina Gulin Zrnić, uredništvo: Jadranka Grbić, Valentina Gulin Zrnić, Olga Orlić, Sanja Potkonjak, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 2008: 203.

Rasprava

BOŽIĆ-VRBANČIĆ, Senka: Diskurzivne teorije i pitanje europskog identiteta: 9–17.

ČAPO ŽMEGAČ, Jasna: Komentar: 18–20.

NIKOČEVIĆ, Lidija: Komentar: 21–22.

GRBIĆ, Jadranka: Komentar: 22–25.

SPAJIĆ-VRKAŠ, Vedrana: Komentar: 25–28.

BOŽIĆ-VRBANČIĆ, Senka: Osvrt na komentare: 29–38.

ORLIĆ, Olga: Mnogoznačje istarskog multikulturalizma: 39–59.

HOROLETS, Anna: Sram od zaostalosti: Simbolička konstrukcija Europe u poljskom tisku: 61–80.

KAVEDŽIJA, Iza: Nevidljivi Drugi: Buraku i moderna japanska književnost: 81–91.

RADMAN, Korana: Izvedbeni elementi u Big Brotheru: 93–108.

KALE, Jadran: Je li "narodna nošnja" narodna?: 109–126.

KRALJ-BRASSARD, Rina: Ljudi, kuća i baština: Promjene u strukturi jedne konavoske obitelji: 127–146.

MARKOVIĆ, Jelena: Je li etično etički istraživati s djecom? Neka etička pitanja u istraživanju folklorističkih i kulturnoantropoloških aspekata djetinjstva: 147–165.

Nagrade Hrvatskoga etnološkog društva: 167–169.

Prikazi

JELAVIĆ, Željka: Kultura, identiteti, ideologije granice – jedna granica, dvije etnologije?: 173–176.

GULIN ZRNIĆ, Valentina i Tvrtko ZEBEC: Izazovi integracije: Istraživanje kulture u europskom kontekstu: 176–178.

BERMANEC, Krešimir i Silvije HABULINEC: Mitovi, bajke i narodne pripovijesti: 178–180.

ČULINOVIĆ-KONSTANTINOVIĆ, Vesna: Marija Novak. Tragovi hrvatske mitologije: 180–182.

- POLGAR, Nataša: Ines Prica i Tea Škokić, ur.: Split i drugi: Kulturnoantropološki i kulturnostudijski prilozi: 183–184.
- POTKONJAK, Sanja: Miloš Milenković: Istorija postmoderne antropologije. Teorija etnografije: 185–187.
- GRGURINOVIĆ, Ivona: Johannes Fabian: Memory Against Culture: Arguments and Reminders: 187–189.
- ŠEŠERKO, Robert: Milan Mesić. Multikulturalizam: Društveni i teorijski izazovi: 189–192.
- POTKONJAK, Sanja: Vladimir Ribić, ur.: Antropologija postsocijalizma: Zbornik radova: 193–195.
- BUKOVČAN, Tanja: Bojan Žikić: Antropologija AIDS-a: Rizično ponašanje intravenskih korisnika droge: 196–198.
- BELAJ, Melanija: Želimir Bašić: Voda života: Povijest proizvodnje alkoholnih pića: 198–200.
- Upute autorima / Informations to Authors: 201–203.

Etnološka tribina, 32, vol. 39, 2009.

- Godišnjak Hrvatskoga etnološkog društva, ur. Valentina Gulin Zrnić, uredništvo: Valentina Gulin Zrnić, Olga Orlić, Sanja Potkonjak, Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, 2009: 203.
- JELAVIĆ, Željka: Uz 50. obljetnicu Hrvatskog etnološkog društva: 7–14.

Rasprava

- ZEBEC, Tvrtko: Etika u etnologiji/kulturnoj antropologiji: 15–22.
- GLIGOREVIĆ, Ljubica: Komentar: 22–25.
- POTKONJAK, Sanja: Komentar: 25–32.
- ŠPANIČEK, Žarko: Komentar: 32–35.
- ŠEŠO, Luka: Komentar: 35–37.
- VINCE-PALLUA, Jelka: Komentar: 37–42.
- JELAVIĆ, Željka: Komentar: 42–46.
- ZEBEC, Tvrtko: Osvrt na komentare: 47–53.
- ŠKRABALO, Marina: Etnologija kao nastavni predmet u Hrvatskoj 1931. – 1945.: 57–74.
- LEBOŠ, Sonja: Po-imanje grada. Pledoaje za transdisciplinarno proučavanje urbaniteta Zagreba: 75–90.

KIRCHHOFFER, Sonja: Poslovna i obiteljska strategija samoborske medičarsko-svjećarske obitelji Oslaković: 91–116.

YOUNG, Antonia i Larenda TWIGG: 'Svorn Virgins' as Enhancers od Albanian Patriarchal Society in Contrast to Emerging Roles for Albanian Women: 117–134.

ĐURIN, Sanja: Politika seksualnosti: odgovor na fantazmu o ugroženoj naciji ili nešto više?: 135–152.

Nagrade Hrvatskoga etnološkog društva: 153–160.

Prikazi

POTKONJAK, Sanja: Faubion, James D. i George E. Marcus: Fieldwork Is Not What It Used To Be: 163–170.

RADMAN, Korana: Angela McRobbie: The Aftermath of Feminism, gender, Culture, Socila Change: 170–174.

ŠKOKIĆ, Tea: Valentina Gulin Zrnić: Kwartovska spika. Značenje grada i urbani lokalizmi u Novom Zagrebu: 175–178.

POTKONJAK, Sanja: Lidija Nikočević: Iz "etnološkog mraka": austrijski etnografski tekstovi o Istri s kraja 19. i početka 20.stoljeća: 179–183.

GRBIĆ, Jadranka: Černelić, Milana, Marijeta Rajković i Tihana Rubić: Živjeti na Krivom Putu, sv. I –III: 183–186

LONČAR, Sanja: Tihana Petrović Leš: Lepoglavsko čipkarstvo: 187–188.

NOVAK Franić, Lucija: Nikola Tolja: Imotica kakve više nema: 189–192.

KELEMEN, Petra: Nives Rittig-Beljak i Melanija Belaj, ur., Turist kao gost – prilozi kulinarskom turizmu: 193–195.

RUBIĆ, Tihana: Etnografije putovanja: transnacionalne prakse migranata, Znanstveni simpozij, Filozofski fakultet, Zagreb, 24. rujna 2009.:196–198.

KARLOVIĆ, Marijeta i Vladimir Tatomir: Muzej kvarta. Radioničko-izložbena djelatnost Udruge mladih muzeologa Kontraakcija:198–200.

In Memoriam

ZEBEC, Tvrtko: Olgica Tomik (1958. – 2009.): 201.

Upute autorima / Informations to Authors: 203.

IZBOR IZ KRONOLOGIJE DOGAĐANJA

1959. 31. siječnja osnovan je Ogranak Etnološkog društva Jugoslavije za Hrvatsku. Branimir Bratanić je izabran za prvoga predsjednika Ogranka.
Osnovan je Lokalni ogranak Zagreb, s Dunjom Rihtman-Auguštin kao prvom predsjednicom.
Na sastanku Upravnog odbora osnovana je Komisija za razradu budućeg Zakona o muzejima.
1960. Uveden je godišnji (plenarni) sastanak kao redovita djelatnost Društva.
U okviru Društva započinje priprema Etnološkog atlasa Jugoslavije.
1961. Na godišnjem je sastanku odlučeno da se uvede praksa trajanja sastanka od dva dana te da se svim članovima redovito distribuiraju sažeci predavanja.
1962. Osnovane su tri komisije Ogranka za SR Hrvatsku: Komisija za etnologiju u školskoj nastavi, Komisija za etnografska muzejsko-konzervatorska pitanja i Komisija za ulogu narodne kulture u suvremenom životu i nastavi.
Centar za pripremu Etnološkog atlasa Jugoslavije počinje samostalno djelovati; administrativni se poslovi odvajaju od Ogranka.
1963. Uvodi se dužnost potpredsjednika, uz prvoga i drugoga tajnika.
1964. Na plenarnom sastanku Marija Gamulin izlaže referat pod naslovom "O problemima zaštite etnografskih spomenika"; referat je rezultat opsežnoga rada u okviru pet sastanaka Komisije za iznalaženje mogućnosti zaštite nematerijalne kulture.
1965. Održan je plenarni sastanak posvećen 70. rođendanu Milovana Gavazzija.
1966. Osnovane su dvije komisije: Komisija za publicistički rad i Komisija za prikupljanje etnografske dokumentacije o selima užeg područja grada Zagreba.
1967. Razmišlja se o izdavanju vlastite publikacije koja bi se financirala dobrovoljnim priložima članova (u iznosu od 4 nova dinara po članu).
1968. Na plenarnom sastanku već su uhodana popratna događanja: izložba novih etnoloških izdanja i prikazivanje etnografskih filmova.

1969. Raspušta se Komisija za Etnološki atlas Jugoslavije. Njezinu ulogu preuzimaju Centar za pripremu Etnološkog atlasa Jugoslavije i Komisija za ulogu narodne kulture u suvremenom životu i nastavi.
Na godišnjoj skupštini Ogranka za SR Hrvatsku EDJ-a diskutira se o problemima etnološke službe u muzejskim ustanovama i u službi zaštite. U okviru Ogranka formirana je Komisija zadužena za stručno djelovanje u smjeru aktualnih problema etnologije u muzejskoj i konzervatorskoj djelatnosti.
1970. Preciziran je prvi plan rada Komisije za stručno djelovanje u smjeru aktualnih problema etnologije u muzejskoj i konzervatorskoj djelatnosti. Započeta je akcija evidentiranja muzeja s etnografskom građom i manjih samostalnih muzejskih etnografskih zbirki na području Hrvatske.
Izlazi glasilo Radovi plenarnog sastanka Ogranka za SR Hrvatsku Etnološkoga društva Jugoslavije.
1971. Provedena je anketa s pitanjima o stručnosti muzejskih djelatnika, stanju građe te namjeri zapošljavanja etnologa. Rezultati ankete pokazali su alarmantno stanje u muzejima. Uvodi se stoga studentska praksa (povremeni rad) u muzejima.
1972. Ogranak započinje izdavanje glasila pod nazivom *Izvješća*, koje izlazi do 1976. godine.
1973. Na temelju Zakona o udruživanju građana iz 1973. godine Ogranak je što prije trebao postati samostalnim društvom, odvojenim od EDJ-a.
1974. Na plenarnom sastanku u tu se svrhu raspravlja o izmjenama Statuta.
1975. Ogranak za SR Hrvatsku Etnološkog društva Jugoslavije, izvršivši sve potrebne izmjene Statuta, upisan je u Registar udruženja građana i preimenovan u Hrvatsko etnološko društvo.
Započela je suradnja između zemalja Austrije, Mađarske i Jugoslavije, u vidu bijenalnih znanstveno-stručnih skupova pod naslovom "Ethnographia Pannonica".
Organiziran je skup u povodu obilježavanja 80. rođendana Milovana Gavazzija.
1976. U okviru Upravnog odbora raspravlja se o problemu nedostatnog broja etnologa zaposlenih u muzejima s etnografskom građom te o otkupu etnografskih predmeta; inzistira se i preporučuje svim regionalnim zavodima za zaštitu spomenika kulture da u tim područjima sudjeluju etnolozi.
1977. Na godišnjoj skupštini kritizira se nedovoljna aktivnost članova: *Izvješća* ne izlaze na vrijeme zbog kašnjenja s dostavom referata.

1978. Umjesto dotadašnjih *Izvešća*, godišnjak HED-a preimenovan je u *Etnološku tribinu*. Društvo je organiziralo promociju knjige *Vrela i sudbine narodnih tradicija* Milovana Gavazzija. Osnovana je Komisija za izradu etnološke čitanke, osmišljen koncept rada i potaknuta suradnja sa "Školskom knjigom" na pripremi čitanke koja ipak, naposljetku, nije realizirana.
1979. U *Etnološkoj tribini* je objavljen prilog Josipa Milićevića o prvih dvadeset godina djelovanja Društva. U okviru Upravnog odbora donesena je odluka o pokretanju Etnološkoga kluba, kao platforme za izlaganja, prezentacije i razmjenu informacija o tekućim istraživanjima.
1980. Komisija za muzejska i konzervatorska pitanja objavila je knjižicu *Upute za čuvanje etnografske građe* autora Josipa Milićevića. U okviru projekta "Ethnographia Pannonica" u Vinkovcima je održan skup pod naslovom "Žena u seoskoj kulturi Panonije".
1981. Pokrenuta su prva predavanja u okviru Etnološkoga kluba. Održane su prve "Povijesne paralele hrvatske i slovenske etnologije" u Ormožu u Sloveniji.
1982. Ugašen je rad Komisije za kadrovsku politiku i stručni rad.
1983. Održana je promocija dvojezičnoga zbornika radova pod naslovom *Žena u seoskoj kulturi Panonije – Die Frau in der Bauernkultur Pannoniens* urednice Vlaste Domaćinović.
1984. U Zagrebu je održan godišnji skup pod naslovom "Život starijih osoba u prošlosti i danas". Iznesen je prijedlog da se ubuduće organizira i skup o položaju mladih. Održane su "Hrvatsko-slovenske etnološke paralele" u Portorožu, na temu dosadašnjih istraživanja Istre i primijenjene metodologije.
1985. Godišnji sastanak Društva tematizira istraživanje običaja i posvećen je Milovanu Gavazziju.
1986. Umro je Branimir Bratanić, jedan od osnivača i prvi predsjednik Društva. U Zagrebu je održan godišnji skup pod naslovom "Novac, štednja, bogatstvo". U suradnji sa Zavodom za istraživanje folkloru objavljen je registar 148 institucija u SR Hrvatskoj koje sakupljaju i čuvaju građu o tradicijskoj kulturi i folkloru.
1987. U Zagrebu je održan godišnji skup pod naslovom "Povijest i etnologija". Održane su "Hrvatsko-slovenske etnološke paralele" u Dolenjskim Toplicama u Sloveniji.

1988. U prosincu izlazi prvi broj *Biltena HED-a*. Prvi je broj uredio Upravni odbor, a nakon toga uređivački posao nastavlja Dunja Rihtman-Auguštin.
HED je suizdavač knjige *Godina dana hrvatskih narodnih običaja* Milovana Gavazzija. Održan je XII. kongres IUAES-a (Međunarodno udruženje etnoloških i antropoloških znanosti) u Zagrebu. HED je organizator dvaju međunarodnih simpozija – "Antropologija roda" i "Socijalna historija i kulturna antropologija" – te suorganizator izložbe "Tkanje na tlu Jugoslavije" kao pratećeg dijela skupa.
Od 1988. do 1989. HED je sjedište Saveza etnoloških društava Jugoslavije.
1989. U listopadu je Društvo domaćinom i organizatorom 23. kongresa Saveza etnoloških društava Jugoslavije, održanog u Zadru, pod naslovom "Simboli identiteta".
Upravni je odbor potaknuo provođenje ankete o profesionalnom položaju i identitetu etnologije; voditeljica ankete je Lydia Sklevicky.
Održane su "Hrvatsko-slovenske etnološke paralele" u Kumrovcu pod naslovom "Teorija etnosa: naši dometi".
Održan je simpozij "Ethnographia Pannonica" u Karlovcu, s godišnjom temom "Tradicionalna arhitektura i kultura stanovanja u panonskom prostoru".
U izdanju HED-a objavljena je autorska knjiga Aleksandre Muraj pod naslovom *Živim, znači stanujem: etnološka studija o kulturi stanovanja u žumberačkim Sošicama*.
1990. Održan je godišnji skup pod naslovom "Suvremena kriza i promjene iz etnološke perspektive".
Stota obljetnica rođenja Vinka Žganca obilježena je znanstvenim skupom u Čakovcu.
1991. Početak ratnih događanja u Hrvatskoj. Upravni odbor etnolozima u zemlji i svijetu upućuje apel za mir i prekid sukoba te otkazuje svoje sudjelovanje na 24. kongresu Saveza etnoloških društava Jugoslavije u Makedoniji.
HED formalno istupa iz Saveza etnoloških društava Jugoslavije.
U ovoj su godini objavljena tri broja *Etnološke tribine* (12/1989, 13/1990 i 14/1991).
Objavljen je zbornik radova 23. kongresa Saveza etnoloških društava Jugoslavije pod naslovom *Simboli identiteta: studije, eseji, građa* koji je uredila Dunja Rihtman-Auguštin.
Objavljeno je treće izdanje knjige *Godina dana hrvatskih narodnih običaja* Milovana Gavazzija.
U Zagrebu je održan godišnji skup pod naslovom "Istraživanje pučke pobožnosti".
Na 4. kongresu SIEF-a (Međunarodnog društva za etnologiju i folklor) u Bergenu za potpredsjednicu je izabrana Dunja Rihtman-Auguštin, a Olga Supek za predstavnicu Jugoslavije u SIEF-u.
Zoricu Petrić, dotadašnju glavnu urednicu *Etnološke tribine*, zamjenjuje Jasna Čapo.
1992. U Zagrebu je održan godišnji sastanak s temama "Rat očima etnologa" i "Hrvatska etnologija u devedesetima".
Umro je Milovan Gavazzi, jedan od suosnivača Društva.

1993. Održani su skupovi pod naslovom "Pučka pobožnost" i "Hrvatska etnologija: prošlost i budućnost".
Na godišnjoj skupštini usvojen je novi Statut; raspravlja se o funkcioniranju Kluba i njegovoj slaboj posjećenosti.
1994. U sklopu godišnjega skupa obrađuju se teme prigodno vezane uz 900-tu obljetnicu grada Zagreba: etnološka istraživanja urbanih sredina, istraživanja identiteta u hrvatskoj etnologiji te pučka pobožnost.
1995. Povodom stote obljetnice rođenja Milovana Gavazzija organiziran je skup "Hrvatska etnologija od Gavazzija do danas".
Dio *Etnološke tribine* objavljen je na njemačkom i engleskom jeziku.
Upravni odbor raspravlja o pokretanju hrvatskoga ljetnog tečaja etnologije (ideja koja će 2001. godine zaživjeti u vidu Ljetne škole).
Upravni odbor donio je odluku da se ondašnji Arhiv HED-a trajno pohrani u Etnografskom muzeju u Zagrebu (ipak, na tom mjestu kasnijih godina građa nije bila sustavno prikupljana).
Inicijativu za dodjelu plakete istaknutim etnologima u radu Društva daje Vitomir Belaj, a Dunja Rihtman-Auguštin prijedlog proširuje na studentske radove.
1996. U sklopu Etnološkog kluba Maria Todorova održala je predavanje pod nazivom "Konstrukcija zapadnog diskursa o Balkanu", netom prije objavljivanja utjecajne knjige *Imagining the Balkans* u izdanju Oxford University Pressa.
Održan je godišnji skup posvećen Branimiru Brataniću povodom desete obljetnice smrti.
Upravni odbor predložio je uspostavljanje godišnjih nagrada "Milovan Gavazzi" te ponovnu uspostavu znanstvenih skupova "Ethnographie Pannonicae" i "Hrvatsko-slovenske etnološke paralele".
1997. Organiziran je znanstveno-stručni skup u Osijeku pod naslovom "Očima etnologa: Slavonija, Baranja i Srijem".
Nagrade za izniman doprinos struci i radu Društva dodijeljene su etnologinjama Zdenki Lechner, Jelki Radauš Ribarić i Dunji Rihtman-Auguštin.
1998. Održan je godišnji sastanak u Gospiću s temama "Etnološke osobitosti Like: tradicijske vrijednosti u svjetlu obnove" i "Promjene u tradiciji".
Jasnu Čapo Žmegač, dotadašnju glavnu urednicu *Etnološke tribine*, zamjenjuje Jadranka Grbić.
1999. Dunja Rihtman-Auguštin u okviru HED-a predlaže objavljivanje tematskih publikacija koje bi svakih desetak godina objedinjavale djelatnosti Društva.
U okviru Upravnoga odbora podržava se inicijativa ponovnog osnivanja Društva konzervatora Hrvatske i razmatraju razlozi dotadašnjeg neuspjeha pokretanja Etnološke škole.

2000. Pokrenuta je elektronička lista *Etno-info*.
Održan je godišnji skup pod naslovom "Mogućnost doprinosa hrvatske etnologije društvenom razvitku Republike Hrvatske" u Zagrebu.
Pokrenuta je prva internetska stranica Društva na internetskoj adresi pubwww.srce.hr/HED. Urednik je bio Jadran Kale.
2001. Održana je prva Etnološka škola u Kostajnici na Banovini.
2002. Umrla je Dunja Rihtman-Auguštin, predsjednica Društva u ukupno šest mandata.
Održan je godišnji skup u Splitu pod naslovom "Dalmacija: etnografski aspekti odnosa gradova i zaleđa".
U organizaciji HED-a održano je predstavljanje knjige *Etnologija i etnomit* Dunje Rihtman-Auguštin.
Pri HED-u je osnovano Povjerenstvo za zaštitu narodnog graditeljstva i tradicijske kulturne baštine.
Održana je druga Etnološka škola u Topuskom.
2003. Održan je godišnji skup na Kordunu pod naslovom "Mogućnosti etnološkog doprinosa obnovi Korduna".
Upravnom je odboru upućen povratni dopis Gradske skupštine RH da će se prvom prigodom, prema prijedlogu Upravnog odbora, jedna ulica ili površina u gradu Zagrebu nazvati imenom Dunje Rihtman-Auguštin.
Dodijeljena je prva godišnja nagrada "Milovan Gavazzi" za postignuća ostvarena u prethodnoj godini. Nagradu je primio Jadran Kale za izložbeni projekt "Baštionica – radionice i igraonice izložbe sjevernodalmatinskih nošnji".
Održana je treća Etnološka škola u Delnicama u Gorskomu kotaru.
2004. Održan je godišnji skup u Gorskomu kotaru na temu "Baština Gorskoga kotara i njezina primjena".
U okviru Etnološkoga kluba održan je "Hommage Dunji Rihtman-Auguštin (1926. – 2002.)".
U Etnografskom muzeju u Zagrebu božićnim je domjenkom, prigodnim izlaganjem i prezentacijom nove internetske stranice Društva obilježeno 45 godina rada HED-a.
Godišnja nagrada dijeli se u kategorije. Nagradu su primili: Nadja Maglica za knjigu *Baranja se šareni* i Naila Ceribašić za knjigu *Hrvatsko, seljačko, starinsko i domaće: Povijest i etnografija javne prakse narodne glazbe u Hrvatskoj* te Damir Kremenić za popularizaciju struke.
Održana je četvrta Etnološka škola u Vrbovskom u Gorskomu kotaru.
Obnovljene su "Hrvatsko-slovenske etnološke paralele" koje su ove godine održane u Motovunu.
U izdanju Društva objavljena je stručno-savjetodavna knjižica pod naslovom *Upute za čuvanje etnografskih zbirki* autorica Ane Mlinar i Zvezdane Antoš.

2005. Društvo inicira istraživanja postsocijalističke stvarnosti, u okviru projekta naslovljenog "Hrvatska od 1945. do 1990.". Na tragu te inicijative održan je godišnji skup u Lubenicama na otoku Cresu pod istim nazivom. Nerina Eckhel primila je nagradu za životno djelo. Godišnju nagradu primile su Olga Orlić za izložbu "Tkalci u Istri" i Jelica Lela Roćenović za restauratorsko-konzervatorski rad "Kraluš, pleteni kraluš". Održana je peta Etnološka škola u Fužinama u Gorskomu kotaru, a u Liču svečani skup povodom pete godine održavanja Škole.
2006. Održan je godišnji skup u Komiži na Visu pod naslovom "Kultura i transformacija: otočke perspektive". U suorganizaciji HED-a održan je znanstveno-stručni skup povodom četrdeset godina Međunarodne smotre folkloru u Zagrebu pod naslovom "Predstavljanje tradicijske kulture na sceni i u medijima". Jelka Radauš Ribarić primila je nagradu za životno djelo. Godišnju nagradu u kategoriji znanstveno-nastavnog rada primio je Tvrtko Zebec za knjigu *Krčki tanci*. Održane su devete "Hrvatsko-slovenske etnološke paralele" u Kozjanskom u Sloveniji.
2007. Održan je godišnji skup u Zagrebu pod naslovom "Stanje i tendencije mitoloških istraživanja u hrvatskoj znanosti". Aleksandra Muraj i Vitomir Belaj primili su nagradu za životno djelo. Godišnju nagradu primili su Nevena Škrbić Alempijević, u kategoriji znanstveno-nastavnog rada, za knjigu *O Titu kao mitu: Proslava Dana mladosti u Kumrovcu*, Ana Mlinar za restauratorski projekt na mlinici na Gackoj te Krešimir Bermanec, Mario Katić i Tomislav Oroz za studentski rad. U suizdavaštvu s Institutom za etnologiju i folkloristiku objavljen je zbornik radova pod naslovom *Split i Drugi: Kulturnoantropološki i kulturnostudijski prilozi* urednica Ines Price i Tee Škokić. Jadranku Grbić, dotadašnju glavnu urednicu *Etnološke tribine*, zamjenjuje Valentina Gulin Zrnić.
2008. Održan je godišnji skup u Zagrebu pod naslovom "Instrumentiranje grada: glazba, gradovi, politike". Godišnju nagradu primili su Jasna Čapo Žmegač za knjigu *Strangers Either Way: The Lives of Croatian Refugees in Their New Home*, Milana Černelić za knjigu *Bunjevačke studije* te Matija Dronjić za studentski rad. U Varaždinu su održane jubilarne desete "Hrvatsko-slovenske etnološke paralele". Obnovljena internetska stranica Društva redovito je ažurirana i od ove godine dostupna na adresi www.hrvatskoetnoloskodrustvo.hr. U suizdavaštvu s Institutom za etnologiju i folkloristiku objavljen je zbornik radova pod naslovom *Predstavljanje tradicijske kulture na sceni i u medijima* urednica Aleksandre Muraj i Zorice Vitez.

2009. Pedeset godina djelovanja Društva obilježeno je u Zagrebu svečanom skupštinom i godišnjim skupom pod naslovom "Tradicije i tendencije hrvatske etnologije: etnologija kao etična i angažirana znanost".

Zorica Vitez i Zvonimir Toldi primili su nagradu za životno djelo. Godišnju nagradu u kategoriji znanstveno-nastavnog rada primila je Tihana Petrović Leš za knjigu *Lepoglavsko čipkarstvo*.

Upravni je odbor, uz suglasnost Vijeća Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju u Zagrebu, donio odluku da se Arhiv HED-a trajno pohrani na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Obavljena je sistematizacija arhivske građe Društva: dotad dislocirani dijelovi građe okupljeni su na jednomu mjestu, usustavljeni kronološkim slijedom (po desetljećima) te pohranjeni u Arhivu Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Objavljena su dva zbornika radova: s Godišnjega skupa na Visu urednica Željke Jelavić i Ines Price pod naslovom *Destinacije čežnje, lokacije samoće: uvidi u kulturu i razvojne mogućnosti hrvatskih otoka* te zbornik radova s "Hrvatsko-slovenskih etnoloških paralela" održanih u Varaždinu urednica Željke Jelavić, Sanje Potkonjak i Helene Rožman pod naslovom *Jedna granica – dvije etnologije?*.